

Debrecen Megyei Jogú Város
kulturális stratégiája

2018–2030

(felülvizsgált dokumentum)

TARTALOMJEGYZÉK	2
BEVEZETŐ	3
A KULTURÁLIS STRATÉGIA ALAPELVEI	6
KIHÍVÁSOK	7
CÉLOK	11
ITT ÉS MOST (általános helyzetkép)	16
Kulturális kapcsolatrendszer	16
Debrecen kulturális profilja	18
Az önkormányzat és intézményrendszere	21
A kulturális stratégiát alátámasztó hazai és nemzetközi dokumentumok	26
A kulturális intézményrendszer SWOT-elemzése	27
KULCSPROJEKTEK	28
Új és megújult kulturális csomópontok	29
Debrecen mint fesztiválváros	35
Kulturális decentralizáció	37
A láthatóság növelése	38
Digitális kultúra	40
Szemléletformálás	41
MONITORING	44
EURÓPA KULTURÁLIS FŐVÁROSA 2023 PÁLYÁZAT	45
INTÉZMÉNYI STRATÉGIÁK	57

„Debrecen [...]. Egyik arca a múltba pillant,
a másik szembenéz velem,
a harmadik előre, figyeli a jövőt.
Mindet vállalom, de egyiket sem a másik kettő nélkül.”
Szabó Magda

BEVEZETŐ

Debrecen jelképe ma is a *főnixmadár*, amely képes arra, hogy mindig, minden körülmények között *megújulva újjászülessen*. Történelme során erre gyakran volt módja ennek a 13. században már írásos emlékek által emlegetett városnak, amelyet a kezdetektől a *maradandóság és a modernség kettőssége, egymásnak feszülő dinamikája* jellemez; ragaszkodás a hagyományokhoz, értékekhez és örökös keresése az új utaknak. Debrecen, az 1361-ben mezővárosi, 1693-ban szabad királyi rangot kapott település a magyar polgárosodás identikus és emblematisztikus közössége volt. A város már 1538-ban iskolát alapított, ahol az elemitől az akadémiai szintig folyt az oktatás. 1561-től nyomda szolgáltatta a magyar művelődés és tudomány ügyét, 1567-ben pedig Debrecen a *kálvinizmus és az önrendelkezés* útjára lépett. Amit másutt várfalakkal sem tudtak elérni, arra a szorgalmas, gyarapodó cívis közösség képes volt, a szükségből kovácsolva erényt. Megfontolt és ügyes politikával, nemritkán komoly anyagi áldozatokkal: ellenállt a török, tatár, német dúlásnak, és a viharos időkben sem hagyta szétesni, eltűnni a föld színéről a várost.

Debrecen kulturális értékei és rétegei évszázadokon keresztül halmozódtak fel, rakódtak egymásra. Az egymást követő nemzedékek mind hozzátettek valamit, átalakították és megőrizték mindazt, amit fontosnak és értékesnek tartottak városuk számára. Ezeknek a felhalmozott kulturális értékeknek köszönhetően válhatott Debrecen és a *debreceni műveltség* hosszú időn keresztül zsinórmértékké hazánk kultúrájában. Debrecen ezt a szerepét nemzedékeken át képes volt megőrizni és folyamatosan gazdagítani. Sokszínűvé vált, de mindig ragaszkodott hagyományaihoz, ugyanakkor nyitott volt az innovációra és a változásra, ha érdekei úgy kívánták. Mindezt úgy tette, hogy közben kulturálisan integrálta a környező kisebb-nagyobb településeket, amelyek a vonzókörzetébe kerültek. A város szerves viszonyrendszert alakított ki saját környezetével, egyedülálló gazdasági-kulturális ökoszisztémát teremtve, tengelyében a kulturális világörökséggé vált Debrecen–Hortobágy szimbiózissal.

Debrecen a magyarság polgári fejlődésének egyik jellegzetes példája. A cívis polgár hitt (és ma is hisz) munkája, gazdálkodása hatékonyságában, vallása és műveltsége erejében. A *cívis mecenatúra* természetes közösség iránti elkötelezettségként alakult ki: aki tehette, áldozott a vagyonából arra, hogy felépítse a tudomány, a kultúra intézményeit. Elsőként a Református Kollégiumot, amelynek erkölcsi és szellemi hatása alapjaiban befolyásolta a város fejlődését. A Kollégium falai között indult útjára több mint száz éve a Debreceni Egyetem is, amely az ország kétségtelenül legszélesebb képzési és kutatási központja. A város a 16. századtól a régió tudásközpontja. Ma sincs ez másként: műveltsége, az ipari parkokban működő cégek know-how-ja és a Debreceni Egyetem szellemisége együttesen teszik a várost *21. századi tudásközponttá*.

Debrecen Magyarország egyik legkiemelkedőbb gazdasági potenciállal rendelkező városa, a tudás és az innováció hazai központja. Oktatási, gazdasági, kulturális teljesítménye alapján dinamikusan fejlődő, országhatárokon átívelő kapcsolatokkal rendelkező megyeszékhely, *többszintű régióközponti funkciókat ellátó európai középváros*.

A főnix mai újrászárnyalását, a város mai fejlődését a 2004-ben meghirdetett és az azóta megvalósított Főnix Terv alapozta meg. A sikeres városfejlesztés kulcsa olyan vonzó gazdasági és társadalmi környezet kialakítása volt, amely lehetővé tette, hogy a már meglévő, hagyományos iparágak mellett a magas hozzáadott értéket képviselő technológiai iparágak is megjelenjenek a városban.

A tizenöt évvel ezelőtt indított komplex városfejlesztési programnak köszönhetően több új kulturális és sportlétesítmény jött létre: a Főnix Csarnok, a Kölcsey Központ, a MODEM, az Aquaticum Mediterrán Élményszálló, a Jégcsarnok, a Nagyerdei Stadion, amelyek ma már a város kiemelt jelentőségű intézményeinek számítanak.

Az Új Főnix Terv keretében több mint 200 milliárd forintból fejlődik tovább Debrecen. A gazdaságfejlesztés és a munkahelyteremtés a program meghatározó pillérei. Olyan közlekedési centrummá válik Debrecen, amelynek jövőjét a tudásra és a magas hozzáadott értékű iparra építi. Ennek a programnak a megvalósítása 2021-ig tart, de a város életére gyakorolt hatása generációkon keresztül érvényesülni fog. Az elkövetkező évtizedekben – gazdasági, oktatási, kulturális értelemben és a közszolgáltatásokat tekintve egyaránt – szándékaink szerint egy 3 milliós lélekszámú nemzetközi régió központjává alakul a város.

A változás átjárja társadalmi életünk valamennyi területét, így kulturális életünket is. Újra kell értelmezni a hagyományainkat, a helyi kulturális értékeket. A kulturális intézményrendszernek válaszolnia kell a gazdasági, társadalmi lépték-, illetve lépésváltás kihívásaira, segítenie kell a fejlődésből eredő társadalmi hatásokat harmonizálni, feszültségeket oldani, a kihívásokhoz alkalmazkodó szemléletmódot generálni.

Debrecen története többször is igazolta, hogy a kultúra maga is várost épít, a kultúraalapú városfejlesztés hozzájárul az életminőség javításához, az élhető város feltételeinek biztosításához egy dinamikus városfejlődés mellett. Így történt ez a nagy háborúk és a forradalmak után is, hiszen a város ekkor történelmi hagyományainak egyik legmeghatározóbb tanulságára támaszkodott: a legnehezebb időkben az iskolára és a kultúrára alapozta fejlődését. Átadták a Déri Múzeum épületét, amelyben a városi múzeum gyűjteménye kiegészült Déri Frigyes gazdag hagyatékával. A Nagyerdőn már felépültek a Klinikák épületei, és elkezdte működését a korszak egyik legmodernebb gyógyászati központja. 1932-ben átadták a Tisza István Tudományegyetem főépületét, amely a Klinikákkal, a Tanárképző Intézettel, a csillagvizsgálóval és a professzori villákkal az ország egyik legnagyobb egyetemévé vált. A várost élénk irodalmi, művészeti és társadalmi élet jellemezte.

A kultúra nem létezhet társadalmi szerepvállalás nélkül. Debrecen élő hagyományai közé tartozik – a református kollégiumból eredően – a fiatal tehetségek felkarolása, a szegény diákok istápolása, ahogy megtalálható történelmében a mecenatúra, az adakozás ma is mintát adó példája. Több mint százötven évvel ezelőtt a vidéki színjátszás sorsa a helyi közösségek, a települések felelősségvállalásától függött. Így volt ez Debrecenben is, ahol az állandó kőszínház a városi hatóság és a közönség áldozatvállalásából épült. Ma is felelősséggel tartozunk egymásért, különösen a hátrányos helyzetben vagy szegénységben élőkért. A kultúra eszközei elősegíthetik az esélyegyenlőség megteremtését, a társadalmi felzárkóztatást, a diszkrimináció felszámolását, a közösségi összetartás erősítését. Az egész életen át tartó tanulás rendszerének fejlesztéséhez, az informális és a nem formális tanulás lehetőségeinek bővítéséhez a kulturális szolgáltatórendszer is hozzá tud járulni, ezzel erősítve gazdasági versenyképességünket és javítva a helyi társadalom életminőségét.

A Debrecen történetében folyamatosan jelentkező politikai és gazdasági kihívások többnyire eredményes válaszokra kényszerítették a város társadalmát. Világunk folyamatos változásban van: nemcsak a kulturális szokások és igények változnak, hanem a kultúrához való hozzáférés módja, technikája is átalakul. Az információs társadalom újabb és újabb kihívásokat támaszt.

A gazdaságban rohamosan bővül a kulturális és kreatív ipar, ezen belül a startup vállalkozások szerepe, ami szoros kölcsönhatásban van a kultúrával. A hagyományos kulturális ágazatok között a határok egyre inkább elmosódnak.

Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata, érzékelve a kihívásokat, a helyi társadalom elvárásait, kulturális stratégia alkotásába kezdett. A stratégia épít a hagyományainkra, felméri a jelent, és lehetőségeket kíván adni a jövőnek. A kulturális stratégiát önkormányzatunk olyan társadalomfejlesztő, közösségépítő programként fogalmazza meg, amely figyelembe veszi helyi társadalmunk érdekeit, épít polgáraink tevékeny szerepvállalására, és nem hagyja figyelmen kívül Debrecen megyei, illetve regionális szerepköréből adódó feladatait sem. A stratégia akkor éri el a célját, ha összefogásra és aktivitásra serkent.

Kulturális stratégiánk általános célja, hogy keretet adjon és közös célt határozzon meg a városi kulturális szolgáltatórendszer valamennyi intézményének és közösségének, függetlenül attól, hogy ezek önkormányzati fenntartásban vagy más formában működnek-e. Azt gondoljuk, hogy ez a szolgáltatórendszer nem lehet hatékony a szereplők együttműködése nélkül, amely az érdekek és eredmények kölcsönös elfogadásán alapul. A kulturális közfeladatok ellátásának első számú feltételrendszere az önkormányzat által fenntartott és az állam által támogatott intézményrendszer. Stratégiánk alapvető célja ennek fejlesztése, szolgáltatásainak bővítése, a fenntarthatóság mindenkor szem előtt tartásával annak érdekében, hogy városunk polgárai és szűkebb-tágabb régióink lakói azonos lehetőségeket kapjanak a kultúrafogyasztás terén. Ennek érdekében önkormányzatunk fenntartói magatartását is hatékonyabbá kell tenni, mérhető, reális célokat kell meghatározni, racionalizálni kell az erőforrásokat, képesnek kell lennünk új módszerek kidolgozására, elsajátítására és egy átlátható irányítási modell működtetésére.

Debrecen város kulturális stratégiája, összhangban Magyarország törvényi és jogszabályi kereteivel, a kulturális alapellátás kiterjesztését tűzi ki feladatául. Cél, hogy minden magyar ember hozzáférjen a kulturális értékekhez, ezzel erősödjön a magyar identitás, kibontakozzanak a kultúra jóléti, társadalomfejlesztő és gazdasági teljesítményt fokozó hatásai. Mindezek mellett a stratégiánk igazodik az Európai Unió által elfogadott Kreatív Európa programhoz, és figyelembe veszi az „Európa Kulturális Fővárosai” kezdeményezésben rögzített kritériumokat.

Jelen dokumentum a fenti irányelvek mentén, Debrecen fejlesztési stratégiáját figyelembe véve készült, helyi szakemberek, a városban működő intézmények és civil szervezetek széles körű bevonásával. A keretdokumentum olyan célokat jelöl ki, amelyek lehetőséget biztosítanak a város kulturális életében részt vevő polgárok számára, hogy aktív részesei legyenek Debrecen kultúrájának.

Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata úgy határozza meg az alapelveit, hogy Debrecen kulturális életének minden szereplője azonosulni tudjon velük, és hogy azok biztos alapot adjanak a kijelölt célok megvalósításához.

Az alapelvek a stratégia gerincét alkotják, valamennyi elemük levezethető Debrecen művelődéstörténetének hagyományaiból. Meghatározásuk során az önkormányzat figyelembe veszi Magyarország Alaptörvényét, valamint a múltjában és jelenében fellelhető, a helyi közösség által létrehozott kulturális értékeit.

Az alapelvek irányítúként szolgálnak a célok kijelöléséhez annak érdekében, hogy a stratégia képes legyen hatékony válaszokat adni a 21. század kihívásaira:

- **„Vállaljuk, hogy örökségünket, egyedülálló nyelvünket, a magyar kultúrát, a magyarországi nemzetiségek nyelvét és kultúráját, a Kárpát-medence természet adta és ember alkotta értékeit ápoljuk és megóvjuk. Felelősséget viselünk utódainkért, ezért anyagi, szellemi és természeti erőforrásaink gondos használatával védelmezzük az utánunk jövő nemzedékek életfeltételeit.” – Magyarország Alaptörvénye, nemzeti hitvallás**
- **„Minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez.” – Magyarország Alaptörvénye, XI. cikk (1)**
- **A kultúra a közösségépítés eszköze, társadalmi felzárkóztatást és esélyegyenlőséget teremt.**
- **Szervesen fejlődő és hosszú távon fenntartható kultúrát kell teremteni.**
- **A kulturális innováció, a kulturális alapú gazdaságfejlesztés ösztönzése stratégiai jelentőségű Debrecen fejlődésében.**
- **Debrecen Megyei Jogú Város felelősséget érez a környező települések, falvak és kisvárosok kulturális fejlődéséért és kulturális értékeik megőrzéséért.**
- **Debrecen vezető szerepet vállal a határokon túl élő, Kárpát-medencei magyarság kulturális identitásának megerősítésében.**
- **A város kulturális sokszínűsége és európai párbeszédre törekszik.**

- Léptékváltás – lépésváltás
- Az innováció szerepének növekedése
- Tudásalapú gazdaság
- Általános digitalizáció, a virtuális valóság térnyerése
- Az internet világába beleszületett generációk kulturális igényei és fogyasztási szokásai
- A kanonizált tudás és az értékek relativizálódása
- Tartalmak szabad és ingyenes elérhetősége, a tudás többé nem exkluzív
- A forprofit kulturális szolgáltatók dinamikus fejlődése
- A kultúrafinanszírozás zárt, közpénzekre épülő rendszere
- Humánerőforrás-hiány, kapacitásproblémák

Léptékváltás – lépésváltás

A város egészére hagyományosan inkább egyfajta zártság és lassúság jellemző – aki megérkezik Debrecenbe, egyből megtapasztalja az úgynevezett *slow life* életérzést és attitűdöt. A lassúság kultúrája Európa nyüzsgő nagyvárosaiban egy vágyott életstílus, míg Debrecenben adottság. A városnak meg kell őriznie a „lassúság” kínálta előnyöket és értékeket, azonban a gazdaságfejlesztési folyamatok magasabb fokozatra kapcsolásával kulturális léptékváltásra is szüksége van. Mindemellett a „kulturális centrum” szerep elérése számos tanulási feladatot és frusztráló helyzetet eredményez, hiszen aki modellszerepben van, annak számos lépéssel a többiek előtt kell járnia, jövőorientáltan kell gondolkodnia, gyorsan kell reagálnia. Rugalmasan kell alkalmazkodnia a megváltozott körülményekhez és helyzetekhez, működését az innovációs törekvések kell, hogy jellemezzék.

Az innováció szerepének növekedése

A kulturális innováció és a kreatív ipar jelenléte nagyon alacsony a városban. A kulturális innovációhoz szellemi tőke szükséges, ezért a városnak növelnie kell a humánerőforrás-megtartó képességét, és minden eszközzel ösztönöznie kell a kreatív gondolkodást, az innovációs fókuszú működést. Ha a város felismeri a kultúra urbanisztikai, gazdasági, szociális jelentőségét, és tudatosan, magabiztosan, stratégiai eszközként alkalmazza azt a fejlesztései során, valamint ezzel párhuzamosan új szervezeti, intézményi modelleket vezet be, akkor tovább növelheti a versenyképességét. A kulturális innováció a város gazdasági fejlődésének hozzáadott értéke.

Tudásalapú gazdaság

Korszerű képzésekkel lehetővé válik, hogy a város aktív részese legyen nemzetközi szakmai diskurzusoknak, tudástranszfereknek. A közepes méretű városok fenntartható gazdasági növekedésében is fontos szerepet játszanak a kreatív iparágak. A kreatív ipar a kulturális és tudásintenzív iparágak metszete, amely magas hazai hozzáadott értékkel bír, és a nemzetgazdaságra is láthatóan pozitív hatást gyakorol globálisan skálázható termékekkel. A piacképes tudású, aktív szereplők és az ő együttműködésre való hajlandóságuk adott, minden egyéb azonban fejlesztésre vagy kialakításra szorul. A vállalkozásfejlesztésnek a hatékony üzleti modell sémák, piacbarát attitűdök és együttműködési csatornák kiépítése mellett szemléletformálási célokat is szolgálnia kell.

Általános digitalizáció, a virtuális valóság térnyerése

A jövőt kutató szakemberek egyként úgy vélekednek, hogy lesznek olyan technológiai kihívások, amelyek megváltoztatják a következő korszak információs rendszereit. Ezek közül a három legvalószínűbb: a mesterséges intelligencia fejlődése, az új adattárolási és kommunikációs eszközök térnyerése és a virtuális valóság. A *mesterséges intelligencia* fejlődése, különösen a neurális hálók és a mélytanulási algoritmusok alkalmazása, teljesen át fogja alakítani az adatok tárolásának, rendszerezésének és feldolgozásának ismert módszereit – ráadásul ezeknek már ma is fontos szerepük van a prediktív analízisben, például a kulturális javak fogasztásában.

Az új adattárolási rendszerek között két terület jelenthet a közgyűjtemények szempontjából komoly változást: az első a kvantumszámítógépek megjelenése, a második pedig a bioinformatika fejlődése. A virtuális valóság fejlődése a kulturális terek újraformálását teszi lehetővé, hiszen nemcsak a látásra és a hallásra, hanem valamennyi érzékszervre képes lesz hatni.

Az internet világába beleszületett generációk kulturális igényei és fogyasztási szokásai

Az úgynevezett Y (1981–1995), Z (1996–2010) és 'alfa' (2010 után születettek) generáció tagjait a hagyományos módszerekkel és csatornákon egyre kevésbé lehet megszólítani; de illúzió azt hinni, hogy a saját közegükben – a virtuális térben – könnyen elérhetők, és a kultúra irányába fordíthatók. A jövő fiataljai, a digitális generáció tagjai nagymértékben különböznek a korábbiaktól, ők a „dotcom” gyerekek, akik beleszülettek a digitalizált világba (digitális nomádok), így minden digitális eszközt magától értetődő természetességgel használnak, a mindennapok szerves részeként kezelik azokat. Virtuális közösségekben élnek, a világhálón töltik szabadidejük nagy részét, és kapcsolataikat is az internetes közösségi oldalakon építik ki. Meg kell találni az utakat ehhez a generációhoz is, tereket kell nyitnunk nekik, hiszen ők is kultúraalakítók és kultúrateremtők.

A kanonizált tudás és az értékek relativizálódása

A digitális eszközök biztosította lehetőségek és az online, közösségi felületek erősen értékformáló erővel bírnak. Új műfajokat hoznak létre, elmoszák a határokat a magas kultúra és a populáris kultúra, laikus és szakember között. Az applikációknak, a desktop eszközöknek és a szabadon elérhető tudásnak köszönhetően mindenki alkotóvá válhat, ami által aktív részese és formálója lehet a saját kulturális közegének, de ez ugyanakkor veszélyeket is rejt magában, ha nem ismeri azokat a kulturális viszonyítási pontokat, kanonizált, egyetemes értékeket, amelyekhez igazodhat, amelyeket érdemes normaként kezelnie. Olyan biztos információkat kell közvetíteni a kultúrafogyasztók és az alkotók irányába, amelyek egyértelművé teszik, hogy milyen kulturális értékekkel és tudással rendelkezik a város.

Tartalmak szabad és ingyenes elérhetősége, a tudás többé nem exkluzív

Az interneten fellelhető kulturális javak mennyisége hatalmas, és folyamatosan gyarapszik. A világ vezető kulturális intézményei eddig exkluzív és féltve őrzött tudásukat, gyűjteményeiket, értékeiket a világhálón ingyenesen hozzáférhetővé teszik mindenki számára, mivel megértették, hogy egy ádáz verseny szereplő, és ha nem cselekednek így, mások láthatóbbá válnak, magukra vonják a figyelmet, azaz versenyelőnyhöz jutnak. A kulturális intézményeknek olyan digitális szolgáltatásokat kell nyújtaniuk, amelyek mellett, hogy elérhetővé teszik az információt, arra készítetik a felhasználókat, hogy igényeikkel, ötleteikkel segítsenek a digitális tartalmak és szolgáltatások fejlesztésében. Ezek a digitális kulturális tartalmak szórakoztatnak és tanítanak, de további kulturális érték létrehozására is inspirálnak, ezzel is erősítve a társadalom értékteremtő képességét.

A forprofit kulturális szolgáltatók dinamikus fejlődése

A kultúrát szolgáltató szereplők között egyre hangsúlyosabbak a forprofit módon működő formák, amelyek folyamatosan, rugalmasan és gyorsan képesek alkalmazkodni a kulturális fogyasztói szokások változásaihoz. Sikereik e téren nem hagyhatók figyelmen kívül, hiszen jelentős hozzáadott és innovációs értéket képviselnek a kulturális szolgáltatói piacon. Olyan know-how-val, szemlélettel és működési modellekkel rendelkeznek, amelyek részben vagy egészben átvehetők és hasznosíthatók a kulturális közszolgáltatók rendszerében is.

A kultúrafinanszírozás zárt, közpénzekre épülő rendszere

A város kulturális szolgáltatórendszere többszereplős; jelen van benne az önkormányzati, az állami, a forprofit és a nonprofit szektor. Kétségtelen, hogy az önkormányzat az egyik legnagyobb fenntartója és tulajdonosa a város kulturális intézményeinek. Az, hogy egyfajta koordinációs szerepet lát el, és katalizátora a különféle szereplők együttműködésének, nem jelenti feltétlenül azt is, hogy a kultúra finanszírozása és a kulturális élet megteremtése kizárólag az ő felelőssége lenne. De abban, hogy milyen forrásokat mozgósít annak érdekében, hogy erős és stabil kultúrafinanszírozás működjön a városban, nagy a felelőssége. Fontos, hogy erősítse a gazdasági szektor szereplőiben a társadalmi felelősségvállalás lehetőségét, és ugyanilyen fontos, hogy koordinálja és ösztönözze a nonprofit és a forprofit szektor közötti párbeszédet a kultúrafinanszírozás területén.

Humánerőforrás-hiány, kapacitásproblémák

A kulturális közszolgáltató rendszerben a humán erőforrás több szempontú megerősítése szükséges. A piaci szektorhoz képest nincsenek versenyképes és teljesítményarányos bérek, nagy a leterheltség; a szakemberek nem érdekeltek a kimagasló egyéni teljesítmény nyújtásában. A fiatal kulturális szakemberek számára szűkös a város által kínált szakmai perspektíva, ezért érvényesülhet a főváros elszívó hatása. A felkészült és motivált humán erőforrás nélkülözhetetlen feltétele egy jól működő kulturális szolgáltatórendszernek; ennek a problémának a kezelése és hosszú távú megoldása komplex és sokrétű feladat, amely a legnagyobb kihívást jelenti a város számára.

- 2030-ig „regionális centrum” szerep elérése a kultúra területén
- Debrecen kulturális identitásának korszerűsítése, hagyományainak dinamikussá tétele
- A kreatív ipar jelenlétének és súlyának növelése a város életében
- Decentralizált kultúra – a kultúrához való hozzáférés esélyének kiegyenlítése a város területén
- Demokratikus kultúra – széles körű hozzáférés és elérés biztosítása a kulturális javak és szolgáltatások területén
- Debrecen kulturális értékeinek láthatóvá tétele nemzetközi szinten
- Fenntartható és szervesen fejlődő kulturális élet
- Szemléletformálás, új módszerek elsajátítása, humánerőforrás-fejlesztés
- A projektalapú működést támogató szervezeti modell(ek) kialakítása

2030-ig „regionális centrum” szerep elérése a kultúra területén

Debrecent gazdasági súlya, geopolitikai helyzete, történelmi öröksége, kulturális potenciálja és szellemi tőkéje a „regionális és interregionális központ” szerepére predesztinálja. E regionális szerep hasznosságát Debrecen a kultúra sajátos eszközrendszerével tudatosíthatja a leghatékonyabban. 2030-ra a város a mintegy 2,5-3 millió embert magában foglaló régió központjává válhat gazdasági, oktatási és kulturális értelemben egyaránt. Az elmúlt évtizedben Debrecen nem pusztán a megye, de a teljes régió kulturális életére jelentős hatással bírt. Cél, hogy a jövőben ez a jelenlét és kisugárzás tovább erősödjön, illetve egyértelműen érzékelhetővé váljon a határokon átvágó bi- és multilaterális együttműködésekben, különösen Románia (Partium), Ukrajna (Kárpátalja) és Szlovákia (a Felvidék keleti része) szomszédos (nagy)városaiban és településeiben. Debrecent centrumszerepe felelőssé teszi a környező települések fejlődéséért. Dinamikus gazdasági növekedése, geopolitikai helyzete és kulturális aktivitása regionális centrum szerepet ír elő. Szándék, hogy ez a központi szerepkör új típusú együttműködés keretében erősödjön, a kulturális együttműködésekben a régió minden irányába kezdeményezzen, illetve közvetítsen innovatív, pozitív folyamatokat, együttműködve és egyenrangú partnerként tekintve a környező településekre.

Debrecen kulturális identitásának korszerűsítése, hagyományainak dinamikussá tétele

Debrecen történetét sajátos kettősség jellemzi. Egyfelől sokan csak a vidékies, maradi nagyalföldi mezőgazdasági központot látták benne, és a külső szemlélő még ma is kulturálisan konzervatív, zárt világnak érzékeli a várost. Másfelől viszont több szempontból is éppen ez a település volt a 16. századtól az európai megújulás magyar fellegvára. A korunk kihívásaira adott helyes válaszok az állandóság és a megújulás, hagyomány és modernség egyensúlyának megteremtésében rejlenek. A tradíciókon, a debreceni műveltségen és értékkonzervativizmuson alapuló, de mindemellett innovatív szemlélet erőssé, dinamikussá teszi a város fejlődését. Jelenleg a helyi kulturális szcénában zárványállapotokkal és különféle idősíkokkal találkozhatunk, ezért fontos a hagyományőrző attitűdöket dinamizálni és a hagyományról, a kulturális identitásról korszerű módon, reflektíven, gondolkodni. Ugyanakkor a város identitása esetenként klisékben, kiüresedett fogalmakban vagy közhelyekben nyilvánul meg. A közösségnek meg kell vizsgálnia, hogy ezekből mi érvényes egy 21. századi, „regionális centrum” szerepet betöltő nagyvárosra.

A kreatív ipar jelenlétének és súlyának növelése a város életében

Debrecenben a dinamikus gazdasági növekedés nincs szinkronban a kulturális szektor modernizációjával, a gazdaságban a kreatív ipar nem játszik jelentős szerepet. A kreatív iparágak gyökere az egyéni kreativitásban, képzettségben és képességekben rejlik, amelyek a szellemi tulajdon létrehozásán és felhasználásán keresztül jólétet és munkahelyeket teremthetnek. A kreatív iparágak nagy része nem nyelvhez és helyhez kötött, a szektor vállalkozói tehát könnyedén kapcsolódhatnak a globális ellátási láncokba helyből, Debrecenből is. A kreatív ipar által előállított termékek és szolgáltatások magas szellemi hozzáadott értékűek. Ettől kedvezőbb lesz a város foglalkoztatottsági szerkezete, illetve javul ügyfelek versenyképessége és exportképessége. Cél, hogy a kreatív szakmákban dolgozók minél inkább képessé váljanak arra, hogy önfoglalkoztatók legyenek, illetve mikrovállalkozásokat működtessenek.

A megszerzett szakmai tudás, az új technológiák megismerése, az együttműködési készségek elsajátítása, a piaci és vállalkozási ismeretek meghatározó kompetenciák, amelyek megszerzését Debrecenben az alapfokú, a középfokú és a felsőfokú oktatásnak is támogatni szükséges. Jelenleg a város kreatív szektorának feltérképezése zajlik. Elkészült a város erre vonatkozó stratégiai terve, amely szerint a kreatív iparágak ösztönzése nem csak direkt, hanem indirekt módon is segíti Debrecen fejlődését.

Decentralizált kultúra – a kultúrához való hozzáférés esélyének kiegyenlítése a város területén

A stratégia tudatosítja azt, hogy a kultúra számos eszközt és módszert tud kínálni a társadalmi problémák kezelésére. Debrecen kulturális élete részint a belvárosban összpontosul, másrészt a Méliusz Juhász Péter Könyvtár és Debreceni Művelődési Központ egységeinek köszönhetően hálózatos struktúrát is mutat. A jövőben minden szempontból optimalizálni kell ezeknek a fiókiintézményeknek az elhelyezkedését és szolgáltatási körét. A kulturális decentralizáció jegyében a város területén új kulturális csomópontok létesülnek, hogy a kultúrához való hozzáférés a lehető legdemokratikusabb legyen. A kulturális esélyegyenlőség céljával történik a lakótelepek revitalizációja. A „Zöld város” program keretében az Újkert, a Vénkert, a Sestakert, a Tócsókert, a Tócsóvölgy, a Sóház és a Dobozi lakótelep zöldfelületei, köztéri parkjai újulnak meg közösségépítő programok kíséretében. A hátrányos helyzetű, peremkerületen élő, szegregációval érintett területek lakosaihoz is közel visszük a kultúrát úgy, hogy az adott helyszínen integrált szolgáltatóhelyeket alakítunk ki, amelyek a közösségi művelődés tevékenységeinek is befogadó helyszínei. A város továbbra is segíti az alulról jövő kezdeményezéseket, európai mintára úgynevezett „mini grant” pályázatokat indít, hogy proaktivitásra ösztönözze a civil társadalmat. Debrecen kulturális élete így színesebbé, harmonikusabbá, kiegyenlítettebbé és demokratikusabbá válik; a kultúra eszközeivel megteremtődik a valós tartalmakról szóló, egymásra figyelő társadalmi párbeszéd.

Demokratikus kultúra – széles körű hozzáférés és elérés biztosítása a kulturális javak és szolgáltatások területén

A következő években a kulturális decentralizációval egyidejűleg történik majd meg a kultúra demokratizálása is. Már megnyert EU-s pályázatokon keresztül a kulturális szakemberek és a város polgárai szemléletformáló képzésekben, projekteken vesznek részt, hogy megtapasztalják és megtanulják, a kultúra miként lehet a közösségépítés eszköze. Debrecen polgárai passzív kultúrafogyasztókból proaktív kultúráteremtőkké válnak. Új narratívák, új működési formák megnyitásával (közösségi színház, alkotóműhelyek, összművészeti fesztiválok) a régió lakóinak széles rétege válik érdekeltté a kultúra társadalmasításának folyamatában, összhangban a város Helyi Esélyegyenlőségi Programjával. Ha az emberek nem térnek be a kultúra hagyományos intézményeibe, akkor az intézményi falakat elhagyva közel kell lépni hozzájuk, valós kapcsolódásokkal, virtuális lehetőségekkel, új dimenziók nyitásával. A város egy olyan nyílt adatplatformot kíván létrehozni, amely középtávon megduplázza, hosszú távon pedig megnégyeszeri az itt lévő kulturális intézmények által szolgáltatott információk mennyiségét.

Debrecen kulturális értékeinek láthatóvá tétele nemzetközi szinten

A város kultúráját – értékeit számba véve, tudatos és professzionális kommunikációval, valamint marketingeszközökkel – meg kell mutatni a határon belül és azon túl is. Használni kell minden olyan korszerű eszközt és tudást, amelyet a digitális kor biztosít.

Debrecen a léptékváltással, a „regionális centrum” szerepkörrel egyértelműen a határokon túlra tekint, azaz kulturális teljesítménye egy nemzetközi versenyhelyzetben is megmérettetik. Ez minden eddiginél nagyobb tudatosságot, professzionálisabb tartalmakat és kommunikációt kíván. Az Európa Kulturális Fővárosa 2023 cím elnyerése kitűnő lehetőség arra, hogy Debrecen növelje nemzetközi párbeszédképességét a kultúra területén, illetve számos intézménye és kulturális brandje láthatóvá váljon. Ugyanakkor a városnak egy esetleg sikertelen EKF esetén is meg kell teremtenie a modern nagyvárosokra jellemző imázst és vonzerőt, amely szisztematikus kreatív munkával és kommunikációval tud felépülni. Láthatóságot teremteni leghatékonyabban és leggyorsabban a fesztiválok révén lehet; részben újak elindításával, részben a meglévők újragondolásával, tartalmaik korszerűsítésével. A város a következő években több új, összművészeti fesztivált is indít széles intézményi összefogással, kimondottan a nagyközönség megszólításának igényével.

Fenntartható és szervesen fejlődő kulturális élet

A kulturális stratégia alapvetően indukciós elvek alapján íródott, megértve, figyelembe véve a városfejlesztés eddigi folyamatát és eredményeit. A kulcsprojektek területén javarészt az intézmények felől jövő igényekre összpontosít, hiányokat, elmaradásokat rendez. A város a kulturális innovációt stratégiai eszközként kívánja alkalmazni a fejlesztései során. Olyan szervezeti, intézményi modellek bevezetését kezdeményezi, amelyek Debrecen versenyképességét támogatják. A város 2004-ben Főnix Terv néven gazdaságfejlesztési programot indított, amelynek meghatározó elemei voltak azok a kulturális nagyberuházások, amelyek részben bővítették, részben pedig fejlesztették a jelenlegi kulturális intézményi infrastruktúrát. Mára a debreceni önkormányzat képessé vált ennek az infrastruktúrának a stabil fenntartására és üzemeltetésére. Ennek folytatásaként, az Új Főnix Terv célja a kultúra területén elsősorban a meglévő stabil infrastruktúra korszerűsítése és horizontális fejlesztése, hozzájárulva ahhoz, hogy a lakosok minél szélesebb körben hozzáférjenek a kultúrához. A kulturális stratégiában megfogalmazott célok szinergiában vannak a gazdaságfejlesztési programmal, alátámasztják és erősítik azokat az innovatív elképzeléseket, amelyek léptékváltásra készítetik a várost. További cél, hogy a kulturális költségvetés összegét a város éves költségvetésének 11%-ára stabilizálja. Reális előrejelzések a város költségvetésének növekedését évi 3%-ra becsülik. Ez a tendencia garanciát jelent arra, hogy a város képes a stabil és fenntartható kultúrafinanszírozásra.

Szemléletformálás, új módszerek elsajátítása, humán erőforrás-fejlesztés

A kultúra fejlesztése, fejlődése a kulturális szakemberek fejlesztő-koordináló munkáján alapul, de nem nélkülözheti a kulturálisan aktív társadalmi rétegek bevonását sem; a szakmai tapasztalatokat gyűjtő önkéntes fiataloktól az aktív közösségek tagjain keresztül a tudásukat hasznosítani vágyó senior önkéntesekig. A fejlődés alapja a szemléletformálás, ezért a kulturális szakemberek képzésével és továbbképzésével, valamint a laikus nagyközönség fejlesztésével külön rész foglalkozik a stratégiában. A már elnyert TOP-pályázati források a következő években lehetőséget biztosítanak a szakemberek számára, hogy korszerű módszereket sajátítsanak el, megismerkedjenek a közösségi tervezéssel, az újrahasznosítási és más környezetvédő technikákkal vagy éppen a közösségi felmérés módszertanával, amelyre a településrészek fejlesztését építhetik.

A hatékony működést támogató szervezeti modell(ek) kialakítása

A forprofit típusú szolgáltatók kimutatható sikerei és hatékonysága arra motiválják a közszolgáltatást biztosító fenntartót, hogy a hatályos jogszabályi feltételek keretein belül jól működő szolgáltatómodelleket dolgozzon ki, és olyan helyi működési modelleket alkalmazzon, amelyek több saját bevételre és hatékony gazdálkodásra ösztönzik az intézményeket. A kulturális innováció elképzelhetetlen szervezeti és működési innováció nélkül. Vagyis az új módszertanok elsajátításán és a szemléletváltáson túl elengedhetetlen az intézményi működési modellek átgondolása. Ez nem pusztán kapacitásbővítést és humánerőforrás-fejlesztést jelent – bár mindez létkérdés –, hanem a jelenlegi, hierarchikus és bürokratikus struktúrák, működési és finanszírozási modellek szervezetfejlesztő szakemberekkel történő felülvizsgálását és a hálózati működési modell erősítését hazai és nemzetközi szinten egyaránt. A kulturális intézmények képesek magasabb szintű teljesítményre, de ennek jelenleg éppen a város által fenntartott működési modell a legnagyobb gátja. Szükségessé válik olyan megoldások, modellek bevezetése, amelyek ezt a szemléletet erősítik. A rugalmas intézményi modell valós versenyelőnyt jelent; egy hatékony, motiváló érdekeltségi rendszer itt tudja tartani a szakembereket, kisebb lenne az elvándorlás és a fluktuáció. A hivatalnak mindemellett hatékony és gyors adminisztrációra kell törekednie. Mivel a város kulturálisan is léptéket vált, 2019-től Kreatív Kulturális Fejlesztési Ügynökséget hoz létre, amely professzionális kreatív központként funkcionál és folyamatos mentorálást biztosít kulturális és kreatív szektorral foglalkozó vállalatok és a nem állami szervezetek számára, foglalkozik a város nemzetközi kulturális és kreatív szervezeti tagságaival, és segíti a kulturális stratégia kulcsprojektjeinek megvalósítását.

ITT ÉS MOST (általános helyzetkép)

A Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési koncepció és Országos Területfejlesztési koncepcióról szóló dokumentum szerint a város a térség fejlődésének központjaként a gazdasági-technológiai innovációs eredmények terjedéséhez „stepping stone”-ként szolgál. A Szak- és területpolitikai fejlesztési irányok fejezetben olvasható, hogy Debrecen feladatai közé tartozik, hogy kisugárzó hatásával közvetítse a fejlődést – innovációs, technikai, gazdasági és kulturális értelemben egyaránt – tágabb, több megye határán túlmutató térsége és a környező nagyvárosok felé. Maga is generáljon autonóm fejlődést, és magas szintű feladatokat lásson el a szolgáltatások, a kultúra, az oktatás és a közigazgatás területén. Teljesítménye elsősorban a kutatásfejlesztési funkciók és ezen a téren a gazdasági szférával való együttműködés, valamint a kulturális és ehhez kapcsolódó kreatív ipar esetében fokozható. Bár a város mérete, lakosságának száma nem feltétlenül felel meg a klasszikus „interregionális centrum” szerep követelményeinek, kulturális gyökereiből, szellemi kapacitásából és dinamikus, nagy léptékű fejlődéséből szervesen következik ennek a pozíciónak a betöltése. Az elmúlt évtizedben megállt a város lakosságszámának a rendszerváltás utáni időszakban tapasztalható csökkenése; kismértékű növekedés figyelhető meg. A tényleges szaporodást befolyásoló két tényező közül a természetes népesedési folyamatokat tekintve természetes fogyás, míg a vándorlási különbözetet tekintve vándorlási pozitívum tapasztalható.

Kulturális kapcsolatrendszer

Debrecen régiója három települési viszonyrendszerben és körben rajzolható meg, aminek egyrészt történelmi gyökerei vannak, másrészt ma is érvényes tartalmi együttműködések, szolgáltatórendszerekre épül, harmadrészt pedig Debrecen jelenlegi geopolitikai helyzetéből következik.

Története során a város a mainál lényegesen nagyobb területen feküdt és gazdálkodott. Minthogy az olyan, ma már önálló települések, mint Hortobágy, Derecske, Nyíradony, Mikepércs, Vámospercs, régen Debrecen gazdálkodásának részét képezték, így természetes volt, hogy a civis elkötelezettség feléjük is irányult. Ez oktatási, szociális és gazdasági szerepvállalást is jelentett – és jelent ma is. A város alapvető kulturális szolgáltatórendszerét ezeknek a kb. 30-40 kilométeres körben található településeknek a lakói, illetve közösségei is igénybe veszik. Mindezek miatt a régió kisebb településeire jellemző problémák – a munkaerő elvándorlása vagy a kisebbségek szegregációja – érintik Debrecent. Különleges szerepet játszik e közvetlen régiós kiterjesztésben a Hortobágy, amely nemcsak a települést jelenti, hanem a Hortobágyi Nemzeti Parkot is, mint Magyarország első nemzeti parkját, kiemelt természeti területét. Ebben a térségben a városban hivatalosan lakó 204 ezer lakossal együtt összesen mintegy 300 ezer ember él, akikre mint lehetséges kultúrafogyasztókra, kultúrát alkotókra, kultúrát megtartókra tekintünk.

A Tiszától keletre elterülő északkeleti megyék (Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Jász-Nagykun-Szolnok, Borsod-Abaúj-Zemplén) és településeik képezik Debrecen tágabb, országhatáron belüli térségét. Az itt élő emberek számára a város már ma is jelentős gazdasági, oktatási, egészségügyi és kulturális vonzerővel rendelkezik. Ebből a kapcsolatrendszerből ki kell emelni, hogy a magyar állam Hajdú-Bihar megyében kötelezi Debrecent, mint megyei jogú várost állami feladatok ellátására.

Kiemelt jelentőséggel bír a szomszéd megyeszékhellyel, Nyíregyházával kiépült kapcsolatrendszer, hiszen Nyíregyháza nemcsak közel fekszik, hanem országos szinten is jelentős lakosságszámmal és gazdasági erővel rendelkező város.

A protestantizmus és a kultúra termékenyítő kapcsolata – lásd egyebek között az iskolaszervezést, könyvnyomtatást, illetve a tudományos vizsgálódás szabadságának kultuszát – meghatározta Debrecen fejlődését. Debrecen határokön átívelő régiójának meghatározása visszavezethető a Debreceni Református Kollégium partikularendszerére. A város rendkívül erős kulturális, oktatási és vallási kapcsolatokat ápol a régió településeivel a Kollégium partikularendszerén keresztül. Ez a ma már határon átívelő, kb. 100-150 km-es kapcsolati kör – Törökszentmiklóstól Margitáig és Makótól Szatmárváriig – eleven szellemi kapcsolatban állt Debrecennel. Különösen erős kulturális együttműködés alakult ki Nagyvárral.

A partikularendszer feltérképezésének és kulturális alapon való újraélesztésének egyik szép példája a Városok-Falvak Szövetsége, amely Debrecen vezetésével több, mint negyven település kulturális együttműködését jelenti szerte az országban. A maga nemében egyedülálló kezdeményezés Európa egyetlen kulturális alapú települési társulása.

Szélesebb európai kapcsolatot alapoz meg Debrecen meglévő testvérvárosi hálózata. Ezt a kapcsolatrendszert a kultúra területén az esetlegesség jellemezi. A legszorosabb az 1992-ben Debrecen–Nagyvárad között megkötött testvérvárosi kapcsolat. Ennek köszönhetően a két város együttműködése a kultúra, az oktatás, az idegenforgalom és a gazdaság területén egyként nagyon jó. A két megyeszékhely intézményei (kulturális intézmények, iskolák, egyetemek, kereskedelmi és iparkamarák, hőszolgáltatók) között rendszeres az érintkezés. A Magyarország–Románia Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007–2013 keretében számos közös projekt megvalósítására került sor elsősorban város- és gazdaságfejlesztési témákban.

Jóval szerteágazóbb és intenzívebb intézményi kapcsolatok jellemzik a város kulturális életét. A Debreceni Egyetem és az egyházi fenntartású intézmények kiemelkedő nemzetközi kapcsolatrendszerrel bírnak. A kiterjedt tudományos, szakmai kapcsolatok mellett az európai országokkal való együttműködésben nemzetközi csereprogramok, elsősorban az Erasmus+ és a CEEPUS programok nyújtanak lehetőséget interkulturális tapasztalatok szerzésére a százöt országból Debrecenbe látogató oktatók és hallgatók számára. A Debreceni Egyetemnek az Erasmus+ program keretében gyakorlatilag az összes EU-s tagországgal vannak szerződésai, a partnerintézmények száma megközelíti a négyszázat. A megállapodások kulturális együttműködések is tartalmazznak. Zeneművészeti Karának köszönhetően, illetve egyetemi és nemzeti könyvtári profiljából adódóan az egyetemnek valamennyi együttműködési megállapodása kulturális vonatkozású is. A Debreceni Campus Nonprofit Közhasznú Kft. révén nemzetközi együttműködő partnereink, szakmai kapcsolataink listája a balti országoktól egészen Belgiumig terjed.

Az önkormányzat kulturális intézményeinek kapcsolatai kiértelt, szakmai előnyöket jelentő szervezeti stratégiák mentén alakultak ki, és így működnek a mai napig. Több intézményünk nemzetközi szervezetek aktív szereplője. A Főnix Rendezvényszervező Közhasznú Nonprofit Kft. nemzetközi kapcsolatai közül kiemelendő a Konferencia-központok Nemzetközi Szövetsége és a European Grand Prix for Choral Singing (Arezzo, Maribor, Tolosa, Tours, Várna). A Nagyerdei Kultúrpark az EAZA és más nemzetközi szervezetek aktív tagja. Az Agóra Tudományos Élményközpont indulása óta tagja a Tudományos Ipari és Technológiai Kiállítások Európai Együttműködésének. A Csokonai Színház a Magdalena Project és a TRANS/MISSIONS nemzetközi fesztiválok résztvevője. A Déri Múzeum együttműködési hálójá Bukaresttől Münchenen át Højbjergig, Sumentől Krakkón át Lublinig terjed.

Előadó-művészeti szervezeteink országhatáron túli vendégszereplése a művészeti évadok természetes része. Ezek intenzív kapcsolatot ápolnak a tágabb régió meghatározó városaival, illetve társulataival Szabadkától Szatmárnémetin át egészen Kassáig.

Debrecen kulturális profilja

Debrecen kulturális intézményrendszere kellően strukturált és sokszínű ahhoz, hogy teljeskörűen biztosítsa az önkormányzatról szóló törvénynek megfelelően az állam által kötelezővé tett és a helyi igényeket önként felvállaló kulturális szolgáltatásokat, különösen a nyilvános könyvtári ellátást, a filmszínház, az előadó-művészeti szervezetek támogatását, a kulturális örökség helyi védelmét és a lokális közművelődési tevékenység támogatását.

Debrecen kulturális szolgáltatórendszere hálózatos jellegű struktúrájával hozzájárul ahhoz, hogy a társadalmi felzárkóztatás, a közösségi összetartozás tudata és a társadalmi esélyegyenlőség erősödjön.

A kultúra egyes területei változó módon és mértékben vannak jelen a város életében. Így a zene erős tradicionális alapokon nyugvó, intézményi struktúráját tekintve szerteágazó, profi és amatőr szinten is jelen lévő, többféle képzési struktúra teljes spektrumát (az alapfoktól a felsőfokig) felölelő kulturális ágazat. Kiemelendő még a közgyűjteményi rendszer, hiszen a parlamenti könyvtár kivételével jelen van a felsőoktatási, köznevelési és egyházi, valamint közkönyvtári funkció is. A debreceni múzeumok gyűjteményei pedig több területen is országos jelentőségűek. A város nagyvárosi kulturális életének jellege mellett erős a szakrális és a népi műveltség jelenléte. Kiemelendő a néptáncművészet és a magyar hagyományokra épülő organikus művészet. A magyar gyökerű szellemi kulturális örökség tovább élésének és újratemetésének páratlan hagyatékát gondozza a város.

Ez a kulturális intézményrendszer hatókörét tekintve túlmutat a város közigazgatási határain. A kulturális szolgáltatások egy része megyei, illetve regionális hatókörű. Ennek keretében ellátja az állam által kötelezően előírt, elsősorban a kistélepközpontok számára nyújtott feladatokat is. Közgyűjteményei és előadó-művészeti szervezetei közül több nemzeti státuszú. Kulturális nagyrendezvényei igazoltan 100-150 kilométeres körben szólítják meg a határon inneni és túli régió lakosságát.

A város kulturális szolgáltatórendszere a fenntartás tekintetében is több pillérre épül: az állam, az önkormányzat, valamint a magánszféra szereplői működtetnek kulturális intézményeket Debrecenben. Az önkormányzat által fenntartott intézmények és nonprofit gazdasági társaságok mellett az állami finanszírozású egyetemi intézményi szolgáltatórendszer és az egyházi fenntartású intézményrendszer is markánsan meghatározza Debrecen kulturális életét, együttműködve és kiegészítve egymás tevékenységét. A mindenki számára egyenlő eséllyel hozzáférhető kulturális alapellátás biztosításának legfőbb letéteményese mégis elsősorban a helyi önkormányzat.

Az állam fenntartóként és támogatóként is megjelenik a város kulturális szervezetei életében. Fenntartóként több intézményt működtet, amelyek közül a legnagyobb jelentőséggel az ország második nemzeti könyvtára, a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtára bír. Az állam azonban nem is annyira intézményfenntartóként, mint inkább a kulturális és művészeti szervezetek támogatójaként vesz részt a kulturális életben. A közgyűjteményeket és a művészeti szervezeteket kiszámítható támogatásban részesíti, és világosan meghatározza feladataikat.

Debrecen kulturális intézményei és rendezvényei között meghatározó szerepük van a Debreceni Egyetem tudományos műhelyeinek, művészeti együtteseinek, közművelődési programjainak. Egyedülálló városi és azon túl növekvő kulturális vállalkozássá nőtte ki magát a Debreceni Campus Nonprofit Közhasznú Kft., amely először csupán hallgatói programokra szerveződött, majd elkezdte működtetni a Lovarda Hallgatói, Kulturális és Konferencia Központot. Ezt követte a régió ma már legnagyobb, fiataloknak szóló programja, a mintegy 100 ezer fős látogatószámú Campus Fesztivál. 2014 óta az új Nagyerdei Stadion nézőtere alatt kialakított klubját, a Hallt is útjára indította a cég.

Ezzel együtt a nagyerdei Víztorony felújítása következett, és a Kft. elkezdte ennek a helyszínnek is a sikeres programozását, amely mára Debrecen egyik legpezsgőbb és leginkább csodált kulturális attrakciójává nőtte ki magát.

Debrecen nem üzemeltet levéltárat. A megyei levéltár fenntartója az állam, illetékességi és gyűjtőköre Debrecennél lényegesen szélesebb területet ölel fel, Hajdú-Bihar megye egésze tartozik ide. Ezenkívül két további levéltár működik a városban: a Tiszántúli Református Egyházkerület Levéltára és a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Levéltára. A levéltárak mindegyike olyan állománnyal rendelkezik, amelyek Debrecen történetének meghatározó periódusait dokumentálják az alapításától napjainkig. A város elemi érdeke, hogy az itt működő levéltárak által szolgáltatott információkat saját rendszerén belül gyűjtse és rendszerezze. Ezért Debrecen mindkét intézménnyel a lehető legszélesebb körű együttműködésre törekszik annak érdekében, hogy integrált közgyűjteményi rendszerébe bevonja őket, és velük közös, korszerű digitális tartalomszolgáltatást alakítson ki.

A magánszektorban két nagy csoportja is említést érdemel akkor, amikor Debrecen kulturális életéről beszélünk: az első az egyházaké – mindenekelőtt a református, a katolikus, a görögkatolikus és a zsidó felekezeteké –, míg a második a magánszemélyeké, az alapítványoké és az egyesületeké.

Debrecen városalakító tényezői között legfontosabb, hogy a történelmi Magyarország három nagy tájegységének találkozási pontján, az ezeket összekötő utak metszéspontjában született meg. Ennek szimbolikus kifejeződése ma, hogy a város három felekezet püspöki székhelye. Ez nem csupán a város nyitottságát és befogadóképességét jelzi, hanem a kulturális, vallási és ezek háttérében felsejlő etnikai sokszínűséget is. Debrecen kulturális palettáján az egyik legújabb, különleges szín a keleti egyház jelenléte, annak intézményes megmutatkozása az elmúlt évszázadokban.

A város kulturális életében eleven, meghatározó súlyú az egyházak szerepvállalása, a történelmi egyházaktól a legkisebb felekezetekig. Intézményeket tartanak fenn, művészeti csoportokat, kulturális kisközösségeket működtetnek, gondoznak és támogatnak.

A város, mint egyházigazgatási központ napjainkban is figyelemre méltó mutatókkal rendelkezik: a debreceni református püspök székhelye, kilenc egyházmegyében 410 tiszántúli egyházközség központja. Az Egyházkerület és intézményei sokoldalú kulturális és közösségteremtő tevékenységet folytatnak, mecenatúrájuk is számottevő. A Tiszántúlon jelenleg 63 református iskolai intézmény működik (óvodától egyetemig) 103 feladatkörrel. 2017-ben a Felső-Tisza-vidék és a Középkori templomok útja (a gótika és a reformáció egyedi örökségével) elnyerte Magyarország legígéretesebb kulturális úticélja címet az Európai Bizottság által kiírt „European Destinations of Excellence” (EDEN), azaz „Kiváló Európai Desztinációk” program keretében. A Debreceni Református Nagytemplom, a Debreceni Református Kollégium, a Múzeum, a Nagykönyvtár és az Emlékkert szintén turisztikai célpontként is funkcionál. Egyházkerületi szinten nagy esemény a bizonyos rendszerességgel Debrecenben tartott Kárpát-medencei református közös zsinat, amelyet legutóbb 2017-ben, a reformáció 500. évfordulója tiszteletére rendeztek itt.

A református gyülekezetek – Debrecenen kívül és belül – kulturális örökségünk jelentős szellemi és tárgyi értékeit őrzik, igen gyakran biztosítanak közösségi tereket kulturális értelemben is, nemegyszer a településeket jelképező műemlék épületekben. Sajtótermékeken kívül honlapot szerkesztenek, Facebook-felületeket működtetnek, parókiai könyvtárak van, irattárak vagy levéltárak helytörténeti szempontból nélkülözhetetlenek.

Vannak klenódiumaik (azaz nemritkán középkori eredetű, de többségükben 16-19. századi úrasztali edényeik, textíliák), értékes egyházművészeti tárgyaik, az iparművészet (vagy a népművészettel rokon céhes kézműipar) körébe tartozó templomi berendezéseik, harangjaik, templomi hangszereik. Az utóbbiaknak köszönhető, hogy a kulturális jellegű központi intézmény, a Debrecenben működő Református Egyházkerületi Gyűjtemények mindhárom alkotó eleme (a Könyvtár, a Múzeum és a Levéltár) tiszántúli hatáskörű.

Több mint 300 éve Debrecenben Csáky Imre nagyvárad püspök megalapította a *Szent Anna-plébániát*, ezzel visszatért a városba a katolikus vallásgyakorlat. Fölépült a Szent Anna templom, immár székesegyház, ami a katolikus jelenlét jelképe lett a városban. A katolikus hívek közössége egyre láthatóbbá vált, gazdagabb lett hozzájárulásuk a város életéhez és kultúrájához. Templomok épültek, iskolák és szociális intézmények szolgálják az itt élő embereket.

Debrecen 2015 óta, Ferenc pápa döntésének eredményeképpen a Magyarországi Sajtójogi Metropolitai Egyház, azaz a *Görögkatolikus Metropólia* székhelye is. A templomokon kívüli intézményei az elmúlt évtizedben születtek, amelyek mára már meghatározó szerepet töltenek be nemcsak Debrecen, de az egész régió életében. Kulturális és tudományos programokkal, nemzetközi konferenciákkal járulnak hozzá a város kulturális életéhez. Oktatási intézményei között találjuk a Szent Efrém Óvoda, Általános Iskola és AMI-t, ill. a mára már új nevet viselő Szent László Gimnáziumot és Egészségügyi Szakgimnáziumot. Keleti egyházzene megjelenése a városban a Lautitia és a Szent Efrém, kórusok koncertjeinek köszönhetően. Templomaik a keleti templomépítészet képviselői.

A Debreceni Zsidónegyed olyan kulturális és oktatási intézmény, amely Debrecen város történelmi negyedében található, és eredeti állapotában őrizte meg annak épített örökségét. A Debreceni Zsidónegyed Európában is egyedülálló épített örökségekkel rendelkezik, a *Debreceni Zsidó Hitközség* Magyarország legnagyobb vidéki zsidó közössége, közel 1000 fős létszámával. A történelmi egyházak mellett a város kulturális életének fontos szereplői: a *Magyarországi Baptista Egyház*, az *Evangélikus Egyház* és a *Hit Gyülekezete*, amelyek szociális és karitatív szolgáltatásaik mellett, kulturális, tudományos és szabadidős programjaikkal színesítik Debrecen életét.

A statisztikai hivatal és a törvényszék adatbázisa mellett a polgármesteri hivatal is rendelkezik civil adatbázissal, amelyben mintegy félezer civil szervezet található; jelentős részük kulturális tevékenységet végez. A civil szervezetek a város társadalmi, kulturális életének fontos szereplői, emellett politikai szempontból erősítik az állampolgári felelősségvállalást. A civilek részvétele a város életének alakításában, a döntések előkészítésében meghatározó, a feladatok megvalósításában is nagyon fontos szerepet játszanak. A kulturális területen működő civil szervezetek tevékenysége széles spektrumú; működési formáikat tekintve az öntevékeny baráti köröktől egészen a kulturális intézményt fenntartó szervezetekig terjed. Szolgáltatásaik sokrétűek, legnagyobb arányban az előadóművészeti tevékenységet folytató kulturális civil szervezetek vannak. Nem elhanyagolható szempont gazdasági jelentőségük sem, hiszen a civil szféra számottevő anyagi és tárgyi eszköz felett rendelkezik, és komoly mértékben képes emberi erőforrásokat is mozgósítani. Az önkormányzat civil stratégiájának alapelvei: a partnerség, a kompetenciahatárok tiszteletben tartása, az átláthatóság és a kölcsönös bizalom.

A fent bemutatott sokszínűség azt is jelenti, hogy a kulturális stratégia nem csupán a várost és annak intézményrendszerét érinti, hanem az itt működő legkülönbözőbb kulturális szervezeteket is. Ebben a viszonyrendszerben az önkormányzat több feladatkörrel van jelen: koordinál, kezdeményez, együttműködik, illetve katalizátora különféle szereplők párbeszédének

Az önkormányzat és intézményrendszere

A kulturális közfeladatok ellátásának első számú feltételrendszere az önkormányzat által fenntartott és az állam által támogatott intézményrendszer. Az intézményrendszer fejlesztése, a szolgáltatások bővítése az igények és a lehetőségek függvényében, a fenntarthatóság mindenkor szem előtt tartásával valósítható meg.

1999-ben a kulturális intézményrendszer életében is bekövetkezett a rendszerváltás; a közművelődési feladatok ellátására új intézményi struktúrát dolgozott ki a debreceni önkormányzat, fokozatosan kiépült egy hálózati működés, amely révén a kulturális, közösségi szolgáltatás közvetlenül szólította meg egy-egy városrész polgárait.

Ennek a fejlesztésnek fontos állomása a *Debrecen Művelődési Központ* létrehozása. Létrejött a helyi közösségi kultúra hálózati-módszertani központja, mint a debreceniek által létrehozott kulturális értékek bemutatóhelye, a civil közösségek, az amatőr művészeti tevékenységek otthona, szakmai segítője.

Tevékenységeivel hozzájárult a helyi társadalom fejlesztéséhez, a lokálpatriotizmus erősítéséhez, a magyar nemzeti kultúra hagyományainak átörökítéséhez. A településrészek közművelődési integrációjában részt vesznek azon civil szervezetek, amelyek közösségi színteret működtetnek, partnerségben az önkormányzatunkkal. A szakmai munka alapját – igazodva a magyar közművelődés szakpolitikai koncepciójához – a közösségi szemlélet, illetve az egyének és a közösségek együttműködésének fejlesztését fókuszba állító szemléletmód hatja át. A helyi közművelődés kiemelt feladatai: a hagyományápolás, a helyi értékek védelme, a civil társadalommal való együttműködés, valamint a közösségépítés. A közművelődésnek meghatározó szerepe van a helyi társadalom életminőségének javításában, amelynek egyik eszköze az élethosszig tartó tanulás feltételeinek biztosítása. A Debreceni Művelődési Központhoz tartozó intézmények száma az idők során bővült, a közösségi házak egy része korszerűbbé vált, akkreditált felnőttképzési intézményi minősítést szerzett. Az általa évek óta sikeresen megrendezett Nemzetközi Betlehemes Találkozó a Szellemi Kulturális Örökség Nemzeti Jegyzékébe került.

A Központ biztosítja a működési feltételeket a *Debreceni Értéktár* számára, amelynek feladata a magyar nemzeti értékek, és ezeken belül a hungarikumok összegyűjtése, védelme, támogatása és megismertetése. Tevékenységének egyik eredménye, hogy a cívis közösség önreflexióját segítő közel száz olyan, a város kultúráját gyarapító értéket vett számba és tett újra közkinccsé, amelyek együttal a nemzeti kultúra ikonikus elemei. Identikus részévé váltak az értékörző munkának a város nemzetközileg ismert és elismert gasztronómiai értékei is, mint a hungarikummá nyilvánított *Debrecziner*, a *debreceni páros kolbász*.

A természettudományos ismeretterjesztés új formája a regionális szerepkört betöltő *Agóra Tudományos Élményközpont*, amely folyamatosan megújuló interaktív, kulturális és tudományos centrumként működik. Az Élményközpontban a játék és a tanulás ötvöződik minden korosztály számára. A háromszintű épület laboratóriumaiban a fizika, a kémia, az orvos- és hidrobiológia, a botanika, a környezettudomány és a robotika titkaival ismerkedhetnek meg a látogatók. Az Agóra küldetésének és feladatainak teljesítését kreatív munkatársak és egyedi eszközpark segíti (az interaktív tér játékeitől kezdve a csillagászati távcsövekig és a planetáriumig). A megnyitás óta a látogatószám igazolja ennek az intézménytípusnak a létjogosultságát, stratégiai jelentősége pedig azzal bizonyítható, hogy a Debreceni Egyetem társtulajdonosa lett a társaságnak. Az élményközpont példaértékű együttműködéseket alakított ki nemzetközi, high-tech gazdasági társaságokkal.

Az elmúlt 20 évben a *könyvtári információs rendszer* szolgáltatását kettősség jellemezte a városban. A megyei könyvtár kezdetben a város szívében, majd a Bem téri új székházában várta az olvasókat, míg az önkormányzat által fenntartott, Debreceni Városi Könyvtár fiókkönyvtáraival a város különböző pontjain szolgálta ki a debreceniek művelődési igényeit. Ez a hálózati működés még a gazdasági válság időszakában is fennmaradt, mára a kulturális alapellátás biztos alapja. Öt éve városi fenntartásban működik a *Méliusz Juhász Péter Könyvtár*, mint a vidéki Magyarország legnagyobb nyilvános közkönyvtára. Ez az intézmény Debrecen 19 pontján nyújt széles körű szolgáltatást, biztosítja az információhoz és a kulturális javakhoz való szabad hozzáférést. A Könyvtár két erőssége a magas fokú gépesítés és a hálózatiság. A könyvtári szolgáltatás megyei hatókörű központjaként a kistélepülések könyvtári ellátását is végzi. Ennek keretében megállapodást kötött valamennyi, egyenként 5000 lakos alatti lélekszámú település önkormányzatával. A Könyvtár maximálisan kihasználja korunk informatikai lehetőségeit, és ezzel számos programja kulturális innovációnak számít.

A *Déri Múzeum* a helyi közösségi emlékezet legfontosabb letéteményese, ismét városi fenntartásban működik. Kultúránk muzeális értékű tárgyi és szellemi kincseit, az egyetemes művelődéstörténet emlékeit gyűjti, őrzi, dolgozza fel és mutatja be. Nemcsak tudományos, hanem közművelődési intézmény is. Megyei hatókörű városi múzeumként az ország egyik legösszetettebb gyűjteményét gondozza, amelynek elemei, műtárgyai történetileg és földrajzilag a Föld legtávolabbi pontjait kötik össze. Emellett az intézmény – állami feladatai keretében – a kulturális javak helyi védelmét biztosítja, és régészeti tevékenységet végez a megye teljes területén. A múzeum egyes gyűjteményei – numizmatika, régészet, iparművészet, néprajz, irodalom – a műtárgyállomány kvalitását és mennyiségét tekintve is egyenrangúak az országos múzeumok hasonló egységeivel, méltán tartanak számot a nemzetközi szakma érdeklődésére. Debrecen kiemelt turisztikai célpontja, amelynek középpontjában Munkácsy Mihály Krisztus szenvedéstörténetét bemutató monumentális trilógiája áll.

Akár közgyűjteménynek is mondhatnánk a *Nagyerdei Kultúrparkot*, amely az elmúlt húsz év egyik markáns példája a tudatos és lépésről lépésre haladó tervezésnek. A város reálisan pozicionálta a helyi hagyományok és a nyíregyházi vadspark viszonyában az Állat- és Növénykertet, a fejlesztések eredményeként folyamatosan nőtt a park látogatóinak száma. A 17 hektáron elterülő állat- és növénykertben eltűntek a régi kifutók és rácsos ketrecek, európai színvonalú élőhelyek kialakításával lett ékköve a Nagyerdőnek. A Nagyerdei Kultúrpark a világ minden tájáról származó állat- és növényfajokat mutat be. Növénykertje természetvédelmi oltalom alatt áll. Vidámpark egyedülálló módon csak Debrecenben működik az országban. Mind a Vidámpark, mind az Állat- és Növénykert a nemzetközi szövetségek teljes jogú tagja, egyben az európai fajmegmentő program aktív résztvevője, a Debreceni Egyetem Természet- és Fajmegőrző Kihelyezett Tanszékeként funkcionál.

A város nagy múltú és gazdag színházi életének zászlóshajója a nemzeti státuszú *Csokonai Színház* és a kiemelt minősítésű *Vojtina Bábszínház*. Mindkét színház állandó társulattal rendelkezik, ezen belül a Csokonai Színház próza és opera tagozattal. A repertoárszínházak a közönség igényeinek, a fenntartó elvárásainak, illetve a jogszabályban megfogalmazott előírásoknak megfelelően állítják össze évadtervüket teljes szakmai autonómia mellett. Saját bemutatóikon túl rendszeresen együttműködnek hazai és határon túli társulatokkal. A város kulturális életének meghatározó intézménye a *Csokonai Színház*. Életében jelentős változásokat hozott az elmúlt húsz esztendő, hiszen a hagyományok megőrzése mellett a 21. századi színjátszás fő sodrába került, regionális szerepkörét megőrizve korszerű színházi műhellyé vált. Mindezt igazolja a DESZKA Fesztivál töretlen sikere, a MagdaFeszt, a Transz/Missziók elnevezésű regionális színházi fesztivál, a Csokonai Ifjúsági Program vagy a legkisebbeket megszólító, kétevente befogadott Weöres Sándor Gyermekszínházi Találkozó. Az elmúlt két évtizedben a debreceni önkormányzat folyamatosan kereste annak a lehetőségét, hogy a nagymértékben leromlott infrastruktúrát korszerűsítse, valamint az országban egyedülálló módon, új épülettel gazdagítsa a város és a régió színjátszását.

Ennek a tudatos kultúrpolitikának az eredménye, hogy kormányzati támogatással teljes körűen megújul a főépület, és új színházi tér nyílik Európai Unió támogatással.

A másik, városi fenntartású előadó-művészeti szervezet, a minden korosztályban népszerű *Vojtina Bábszínház*, amely egyesületi formából vált hivatásos intézménnyé és kapott állandó játszóhelyet a volt Hungária mozi átalakításával. Az ekkorra már professzionális társulattá fejlődött alkotóközösség az elmúlt húsz évben töretlen népszerűséggel tölt be meghatározó szerepet a gyermek- és ifjúsági korosztály művészeti nevelésében. A színházi produkciók mellett tematikus játszóházakkal, kiállításokkal, csecsemőszínházzal, drámafoglalkozásokkal, az inkluzív szemlélet jegyében sajátos nevelési igényű csoportoknak szóló foglalkozásokkal, színházi nevelési programokkal várják közönségüket. Meghatározó szerepet töltenek be a megye és Debrecen város művészeti és kulturális életében, elsősorban a három-tizenkét éves korosztály művészeti nevelésében. Az önkormányzat az eltelt két évtized alatt úgy tekintett a Vojtina Bábszínházra, mint ahol leginkább megvalósul az a fajta szemlélet, amely a város kulturális életét hagyományosan jellemezte. A nemzeti értéknek számító Korngut-Kemény hagyaték Debrecenbe került, és az önkormányzat támogatásával megteremtődött annak lehetősége, hogy állandó, interaktív bemutató nyíljon a bábszínház feletti lakásokban.

A kőszínházak mellett jelen vannak a város kulturális életében olyan színházi műhelyek, társulatok, befogadó színházi terek, amelyek régéglést elégitenek ki, és jól kiegészítik, színesebbé teszik a város kínálatát. A társulatok között megtalálhatók táncszínházi, musicalszínházi, utcaszínházi, egyetemi színházi, idegen nyelvű színházi formációk, de több évtizedes múlttal rendelkező diákszínjátszó műhelyek is. Jelenlétük fontos a város kulturális életében, hiszen ezek a műhelyek az innováció és a kísérletezés bölcsői, kreativitásuk és progresszivitásuk a kultúra decentralizálásához és demokratizálásához egyaránt nélkülözhetetlen. Bár Debrecennek – egy rövid időt leszámítva – nem volt és ma sincs balettegyüttese, de a modern táncművészet és a néptánc nemcsak figyelmet, de jelentős támogatást is kapott a várostól. Székháza és oktatóközpontja lett a Valcer Táncstúdiónak, a Modern Tánc-Játék Stúdiónak, a Debreceni Népi Együttesnek és a Hajdú Néptáncgyüttesnek is.

A *Nagyerdei Szabadtéri Színpad* felújításával állandó és méltó otthonra talált a nyári színházi évad is, amely országos viszonylatban is korszerű feltételek között várja a színházlátogató közönséget a nyári szezonban. A szabadtéri színpadot a Főnix Rendezvényszervező Közhasznú Kft működteti, eredményességüket a növekvő nézőszám is visszaigazolja.

Debrecen zenei élete erős tradicionális alapokon nyugszik, intézményi struktúrája szerteágazó, profi és amatőr szinten is gazdag jelenlétet mutat. Az országosan is elismert, gazdag zenei élet alapját a vertikálisan kiépült iskolarendszeren belüli tehetséggondozás, valamint a zenei alapintézmények megléte adja. A nagyszámú amatőr együttes mellett meghatározó szerepet tölt be a nemzeti státuszú *Kodály Filharmonikusok Debrecen* és a *Kodály Kórus Debrecen*. Az elmúlt húsz évben sikerült ezt a gazdag struktúrát fenntartani, sőt bizonyos területeken tovább is fejleszteni. A Debrecen városa által fenntartott, két professzionális zenei együttest gazdasági és igazgatási szempontból összevonták. Ennek az integrációnak újabb állomásaként létrejött a *Kodály Filharmonia Debrecen*. Az önkormányzat elvárása ezen a területen is letisztult: a város teljes komolyzenei életének összefogását és fejlesztését várta el a Filharmóniától, amelynek keretében a két zenei együttes a debreceni közönség igényeit is kielégíti, valamint nemzetközi elismertséget szerez Debrecen városának, illetve a két zenei együttesnek egyaránt. A tudatos építkezés meghozta gyümölcsét: a bérletértékesítés több mint 700 százalékkal nőtt, hosszasan sorolható mindkét zenei együttes külföldi vendégszerepléseinek száma és sikere. A filharmonikusok – gazdag koncertprogramjain túl – állandó közreműködője a Csokonai Színház opera-előadásainak. A Kodály Kórus pedig mind létszámában, mind repertoárjában példa nélküli a vidéki kórusmuzsika tekintetében, a zenei élet jó példája a debreceni önkormányzat és a Debreceni Egyetem – ebben az esetben a Zeneművészeti Karral – sikeres együttműködésére. Kiemelendő a Kodály Zoltán

Ifjúsági Világzenekar közös programja, amelynek kitalálója és éltetője a város díszpolgára, Vásáry Tamás zongoraművész és karmester.

Zenei életünk erősségét jól mutatja a kortárs kórusmuzsika nemzetközi seregszemléje, a Bartók Béla Nemzetközi Kórusverseny és Folklórfesztivál, amelyet a világ tíz legjelentősebb kórusversenye között tartanak számon. A kórusverseny, a zenei együttesek, az egyetem Zeneművészeti Kara folyamatos nemzetközi láthatóságot biztosít Debrecen számára.

A helyi képzőművészet nem rendelkezik olyan intézményes keretekkel, mint az előadó-művészet. Az önkormányzat saját eszközeivel, galériák működtetésével, műtermek és műteremlakások biztosításával igyekszik javítani a feltételrendszerén. Az elmúlt időszakban új otthont teremtett a Grafikusművészek Ajtói Dürer Egyesülete, a Debreceni Fotóklub a Medgyessy Kör számára. Fontos szerepet játszik a képzőművészeti oktatást felvállaló, művészeti iskolák megerősödése is Debrecenben. Az ezredfordulón a városban számtalan kis *galéria* szolgálta a képzőművészetet. Regionális jelentőségű kiállítások, alkotó- és képzőműhelyek virágoztak. Ebben a közegben a debreceni önkormányzat egy nagy ívű fejlesztést valósított meg, és létrejött a *MODEM Modern és Kortárs Művészeti Központ*, amelynek második emeletén található az ország egyik legnagyobb, egybefüggő kiállítótere.

A MODEM határozott és következetesen megvalósított stratégia mentén képes volt rákapcsolódni a nemzetközi intézményi hálózatra, reprezentálni a kortárs képzőművészet legjelentősebb tendenciáit és nemzetközi művészeit. Progresszív szemléletű, innovatív kortárs művészeti központ, amely az ország egyik legjelentősebb kortárs kiállítóhelyévé vált. Az emlékezetes kiállításai a nagyközönség és a szakma elismerését is kivívták. A MODEM Modern Debreceni Nonprofit Kft. munkájának köszönhetően elindult a helyi képzőművészeti színtér új dimenziókba helyezése, a debreceni képzőművészeti élet programjainak összehangolása annak érdekében, hogy a város ebben a szcénában határokon innen és túl megkerülhetetlen legyen. A MODEM Kft. működteti a b24 Galériát és a Sesztina Galériát, szervezi a Debreceni Nemzetközi Művésztelepet, emellett „újratervezi” a helyi kulturális színtereken belül a kortárs képzőművészet megjelenését. Fontos céljának tűzte ki, hogy a képzőművészeteken keresztül megszólítsa a társadalmat, és közvetlen párbeszédet kezdeményezzen az alkotókkal is.

Debrecen irodalmi élete hagyományokban gazdag, országosan kiemelkedő. A debreceni irodalmi élet meghatározó szereplője az *Alföld* folyóirat, amely alapítványi keretek között működik, és az ország legjelentősebb irodalmi orgánumainak egyike. A folyóirat mellett funkcionál az Alföld Stúdió Magyarországon egyedülálló tehetséggondozó műhelye. A település irodalmi életében stratégiai fontosságú a Debreceni Irodalom Háza irodalmi gyűjteményeinek újrapozicionálása, amelyhez elengedhetetlen, hogy a Debreceni Református Kollégium könyvtári, múzeumi és levéltári gyűjteményével is a legszorosabb együttműködés alakuljon ki. Az Önkormányzat mecénatúrája nélkül a város kulturális és tudományos életét méltó módon képviselő folyóiratok nem éltek volna túl a modern kor fogyasztási szokásainak és pénzügyi kihívásainak nehézségeit, ami nagy vesztesége lett volna Debrecen kulturális életének. Az irodalmi élet karakterét meghatározzák a hosszú múlttal rendelkező városi irodalmi rendezvények, amelyek országos ismertségűek. Néhány vidéki nagyváros képes csak arra, köztük Debrecen, hogy az Ünnepi Könyvhét alkalmából kiadók, könyvesboltok pavilonokban mutathassák be frissen megjelent könyveiket, kiadványaikat. A Költészeti Fesztivál, az Ünnepi Könyvhét és a Debreceni Irodalmi Napok rendezvényei a város kulturális intézményeivel együttműködésben valósulnak meg. Ha Debrecen irodalmáról beszélünk, akkor megkerülhetetlen Szabó Magda öröksége, amelynek gondozása fontos Debrecennek. Ennek egyik példája a Szabó Magda Emlékház megnyitása az író nő egykori iskolájának épületében.

A *Főnix Rendezvényszervező Kft.* Magyarország egyik legnagyobb rendezvényszervező cége. A cég üzemelteti a Kölcsény Központot, valamint a város egyetlen art mozijaként is működő Apolló mozit és a Nagyerdei Szabadtéri Színpadot, illetve rövid ideig a Bartók termet és a Főnix csarnokot is. A Kft. több

országos és nemzetközi szervezetnek lett tagja, az általa szervezett városi nagyrendezvények közül pedig több is rangos elismerésben részesült: a Bartók Béla Nemzetközi Kórusversenyt és Folklórfesztivált a világ tíz legjelentősebb kórusversenye közé választották. A Főnix Kft.-t nevéhez méltóan folyamatosan jellemezte a megújulás. A Főnix Csarnok kikerült az üzemeltetési körből, ugyanakkor a céghez került a 2014 nyarán újjászületett Nagyerdei Szabadtéri Színpad. Fesztiváljai rangos szakmai elismeréseket birtokolnak: az Európai Fesztiválszövetség a legjobb európai fesztiválok közé választotta a Debreceni Virágkarnevált, továbbá az időközben megújult és a debreceniek által is visszaigazolt Debreceni Bor- és Jazznapokat. A *Kölcsey Központ* hiánypótló jelentőségű kulturális létesítmény, amely Kelet-Magyarországon egyedülálló. 21. századi igényeket kielégítő technikai felszereltség, catering szolgáltatás, étterem, cukrászda is várja a vendégeket. A társaság alaptevékenysége a város kulturális nagyrendezvényeinek a szervezése. Ezek egy része a helyi közösséget célozza (Debrecen Bálja, Tavaszi Fesztivál, Őszi Fesztivál, Debreceni Advent, Boldog Új Évet, Debrecen!). Másik fele a több évtizedes hagyományokra visszatekintő színházi (Nagyerdei Szabadtéri Játékok), zenei (Bartók Béla Nemzetközi Kórusverseny és Folklórfesztivál, Nemzetközi Katonazenekari Fesztivál, valamint Debreceni Bor- és Jazznapok), közösségi és összművészeti (Virágkarnevál) fesztiválok az országos és régiós szinten is pozicionálják Debrecent.

A mai Debrecen *kulturális infrastruktúráját* az első Főnix Terv alapozta meg. A 15 évvel ezelőtt indított, komplex városfejlesztési programnak köszönhetően több új kulturális létesítmény jött létre. Felépült *Debrecenben a Főnix Csarnok*, az ország egyik legtekintélyesebb méretű, legmodernebb fedett, multifunkcionális létesítménye.

Az elmúlt két évtizedben *Debrecen közterei is a kultúrafejlesztés részei* lettek. Ennek első lépése a forgalomtól elzárt, megújult Kossuth tér, amely világi és szakrális központja a városnak. Az akkor merésznek tűnő terv több lett, mint egy pusztán forgalomszervezési, belvárosi rehabilitáció. Ez a városfejlesztési politika a húsz esztendő alatt újabb és újabb köztereket, parkokat alakított ki és adott át a debreceni polgároknak: a *Hal közt, az Ady-parkot és a Nagyerdei parkot*. A terek hangulatát meghatározzák az ott felállított szobrok, műalkotások.

Az önkormányzat eredményes fenntartó, ha mérhető, reális célokat határoz meg, racionalizálja az erőforrásokat, átlátható irányítási modellt működtet, emellett nyomon követi a változásokat és folyamatosan értékeli és elemzi. Ebből adódóan a debreceni önkormányzat a város kulturális életében különböző szerepkörökben jelenik meg. Meghatározó feladata az alapvető kulturális intézmények fenntartása és működtetése, de finanszírozó státusza túlmutat az intézmények fenntartásán, rendeletalkotásaiban szabályozó funkciót is betölt, valamint a civil szférával való partnerségben kezdeményező és koordináló feladatokat is ellát.

A kulturális stratégiát alátámasztó hazai és nemzetközi dokumentumok

Magyarország törvényi kereteivel összhangban, a kulturális stratégia figyelembe veszi azt a szakpolitikai törekvést, amely a kulturális alapellátás kiterjesztését tűzte ki feladatául. Alapvető cél, hogy minden magyar ember hozzáférjen a kulturális értékekhez, ezzel erősödjön a magyar identitás, kibontakozzanak a kultúra jóléti, társadalomfejlesztő és gazdasági teljesítményt fokozó hatásai. Az állam, a helyi fejlődési igények fényében, aktivizáló feladatai keretében biztosítja a közkulturális intézményrendszer működését, és törekszik a kulturális tevékenységek révén elsajátítható és fejleszthető kompetenciák szintjének emelésére, illetve a rendszer területi egyenlőtlenségeinek a felszámolására.

Szélesebb kitekintésben a stratégia érintkezési vagy kapcsolódási pontokat keres olyan nemzetpolitikai programokkal, mint a Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program (amely biztosítja a kulturális szervezetek információs infrastruktúrájának és országos számítógépes hálózati szolgáltatásainak összehangolt fejlesztését) vagy a Nemzeti Infokommunikációs Stratégia és az ennek akciótervi kereteit rögzítő Digitális Nemzet Fejlesztési Program (amelynek célja a kulturális javak felmérése, digitalizálása).

A közgyűjteményi szféra a tudásalapú társadalom egyik legfontosabb tartalomszolgáltatója, ezért a magyar kultúrafogyasztók érdeke a lehető legteljesebb körű és a lehető legszabadabb formában történő hozzáférés a kulturális javakhoz. Ebben a folyamatban kitörési pontot jelent a digitális világ eszközrendszerének alkalmazása, amelyhez a Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégia ad támpontokat.

A Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, valamint Az egész életen át tartó tanulás szakpolitikájának keretstratégiája mentén a közművelődési, múzeumi és könyvtári terület a társadalmi felzárkózás szempontjából is fontos programok letéteményese, kiaknázva a nem formális és az informális tanulás lehetőségeit, erősítve a társadalmi befogadást és az aktív részvételt. A kulturális intézményrendszerben az egész életen át tartó tanulás széles körű megszervezésének eszközrendszere sokszínű: közművelődés, önművelődés, felnőttképzés, nem formális és informális tanulási formák, kreatív iparral összefüggő ismeretek, képességek átadása stb. Ehhez igazodási pontként szolgál az Európai Unió által elfogadott Kreatív Európa program, amely kulturális, kreatív és audiovizuális ágazatokra irányul, és átfogó célkitűzése az európai kulturális sokszínűség és örökség előmozdítása, illetve a kulturális és kreatív ágazatok versenyképességének a növelése.

Az „Európa Kulturális Fővárosai” kezdeményezésben rögzített kritériumok is a hosszú távú stratégiai tervezést erősítik, azzal együtt, hogy a város kulturális szolgáltatórendszerének állapota és működése alapjaiban határozza meg, hogy Debrecen milyen célokat tűzhet ki maga elé. A stratégia alapvető forrásként figyelembe veszi a kulturális alapellátást nyújtó intézmények és szervezetek beszámolóit, munkaterveit, emellett felhasználja azokat a reprezentatív kutatásokat, amelyek a város kulturális helyzetét tárják fel és elemzik. Az önkormányzat fenntartásában lévő intézmények és tulajdonában álló gazdasági társaságok jelen helyzetükről és jövőbe mutató terveikről önképet készítettek, valamint SWOT-elemzés keretében vizsgálták meg a jelenlegi status quo-t, ami jól reflektál a városban végzett reprezentatív kutatások és analízisek eredményeire, a benne szereplő fejlesztési tervek és elképzelések pedig összhangban vannak a stratégia céljaival.

A kulturális intézményrendszer SWOT-elemzése

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> kultúrát támogató, elköteleződött városvezetés dinamikusan fejlődő város és gazdaság gazdag hagyományok és történeti örökség a közönség, a polgárok bizalma és lojalitása kormányzati támogatás nemzeti státusszal rendelkező, nagy presztízsű kulturális intézmények tapasztalt, képzett, sokoldalú, nagy teherbírású szakmai stáb szakmailag elkötelezett, proaktív vezetők biztató eredmények a kortárs kultúra területén a zene mint vezető művészeti ág, virágzó debreceni „koncertélet” jelentős közgyűjtemények színvonalas időszaki kiállítások könnyen megközelíthető városközponti, belvárosi elhelyezkedés, kitűnő lokális adottságok korszerű, jól használható terek, megfelelő alpinfrastruktúra együttműködés az oktatási intézményekkel jó helyi szintű sajtókapcsolatok 	<ul style="list-style-type: none"> a hosszú távú stratégiai irányvonal kidolgozásának hiánya a város, valamint ehhez kapcsolódóan a kulturális intézmények részéről csak megyei és regionális hatókörű turisztikai vonzerő a kulturális innováció alacsony szintje a kulturális élet belterjessége keves kortárs kezdeményezés gyenge marketingkommunikáció helyi, országos és nemzetközi szinten egyaránt keves, alulfizetett és túlterhelt alkalmazott túlbürokratizált működési modell a szponzorkeresési gyakorlat hiánya hiányos a debreceni művészeti felsőoktatás megfelelő infrastrukturális (tovább)fejlesztések hiánya, mindez akadályozza a magas szintű szakmai feladatellátást (a meglévő épületek karbantartása, eszközfejlesztése, korszerűsítése, a kiszolgálóterek növelése) lassan növekvő látogatószám az éven túli kötelezettségvállalásra nincs mód, ami nehezíti a nagyobb események tervezését keves az alulról jövő, civil kezdeményezés monitoring és értékelési rendszerek hiánya a kultúra eredményeinek felmérésére
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> nemzetközi kapcsolatépítés, nemzetközi szinten látható programok kialakítása nemzetközi szabványokhoz igazodás, amely segíti a kommunikációt az információt szolgáltató és az igénybe vevő között hálózatok erősítése hazai és nemzetközi téren a kultúra minél több platformján városmarketing a kultúra eszközeivel a regionális szerep erősítése erős brandek létrehozása a kultúra területén szolgáltatások fejlesztése, a szolgáltatási profil bővítése jövőorientált kulturális szemlélet formálása a lakosságtól a szakemberekig a komolyzene kulturális exportcikként kezelése a növekvő információigény biztos és hiteles kiszolgálása a közgyűjteményi rendszeren keresztül technológiai innováció az adatok továbbításához, rendszerezéséhez a civil szervezetek szerepének megerősítése a kultúra területén a városban tanuló és élő külföldi hallgatók, munkavállalók bekapcsolása a város kulturális életébe szervezetfejlesztés, szervezeti átalakítás képzési és továbbképzési lehetőségek a kultúra minden szintjén felnőttképzés, felnőttoktatás, nyitott műhelyek, képzések, tudásmegosztás szponzori kapcsolatok kiépítése forrásteremtés pályázatokon keresztül alternatív helyszínek bekapcsolása a kulturális életbe vállalkozói szemlélet erősítése, támogatása az intézményekben 	<ul style="list-style-type: none"> elavult kultúraszemlélet és gyakorlat erős, dinamikusan fejlődő globális versenytársak lassúság és tehetetlenségi erő, miközben a világ folyamatosan és gyorsan változik rövid távú gazdasági tervezési mechanizmus források, feladatok elvonása, szűkülő állami források, állami támogatási koncepciók változása, kiszámíthatatlansága elhibázott, ad hoc döntések révén létrejött és létre nem jött kulturális projektek elmaradó saját bevételek a szakemberek elvándorlása, munkaerőhiány, a szakképzett munkaerő előregedése alulfizettség a kulturális munkavállalók körében a fizetőképes kultúrafogyasztók hiánya az épületállomány állagmegóvásának elmulasztása az infrastruktúra további romlása a közgyűjtemények széttagozottsága (jogi és finanszírozási különbségek az intézménytípusok között), mindez nehezíti a stratégiai együttműködések a projektalapú munkát ellehetetlenítő működési modell az intézményvezetők kiégyése a szakmai továbbfejlődés ellehetetlenülése a túlterheltség miatt az egyéni és szervezeti érdekeltség hiánya a fiatal közönség hiánya; a fiatalok inkább a virtuális teret választják a biztos bevételt garantáló, kommersz programok perifériára szorítják a magas kultúrát, a kínálat beszűkül a belváros vonzerejének csökkenése a Nagyerdő intenzív turisztikai fejlesztései miatt

KULCSPROJEKTEK

- Új és megújult kulturális csomópontok
- Debrecen mint fesztiválváros
- Kulturális decentralizáció
- A láthatóság növelése
- Digitális kultúra
- Szemléletformálás

A kulturális stratégia három kulcsfontosságú eszközt határoz meg, a kitűzött célok elérése érdekében. Ezek az eszközök a következők: (1) kapacitásépítés-humán erőforrás fejlesztés, (2) szemléletváltás, (3) kapcsolatépítés. A kulcsprojektek mindegyike ezekkel összhangban áll.

Új és megújult kulturális csomópontok

Hangversenyközpont a Kodály Filharmónia részére

A Kodály Filharmonikusok Debrecen nem pusztán a város virágzó zenei életét teremtette meg, de régiós presztízzsel és nemzetközi potenciállal is rendelkezik. A professzionális működéshez elengedhetetlen egy korszerű kulturális központ építése, amely koncertközpontként, próbahelyszínként és a Filharmónia székházaként is szolgálhat.

Megvalósulás: 2023

Forrás: EU-pályázat, önkormányzati

A MODEM korszerűsítése

A MODEM a város reprezentatív intézménye, a legprogresszívebb művészeti projektek helyszíne, egyúttal az ország második legnagyobb kiállítótere. Az A kategóriás nemzetközi kiállítások befogadásának alapfeltétele a korszerű klimatizáló, párasító és biztonsági rendszer kiépítése.

Megvalósulás: 2023

Forrás: önkormányzati, állami

Vitéz László BábTér

Multimédiás BábTér kialakítása a Vojtina Bábszínház felett, a társasház első emeletén. Itt kap helyet a Korngut–Kemény-hagyaték, Közép-Európa egyik legnagyobb vásári bábjátékos dinasztiájának bábos öröksége. A 21. századi korszerű technológia felhasználásával, interaktív tevékenységekkel és felületekkel kialakított „játszótér” koncepciója a kreativitásra, mint az alkotófolyamat alappillére épül.

Megvalósulás: 2023

Forrás: állami, önkormányzati

A Vojtina Bábszínház építészeti korszerűsítése

Az elsődlegesen a három–tizenkét éves korosztály művészeti nevelésében meghatározó szerepet betöltő Vojtina Bábszínház épülete elavult; teljes belsőépítészeti rekonstrukciója szükséges, akadálymentesítéssel (lift, emelőszerkezetek) és próbaterem kialakításával. Az építészeti terek újragondolása lehetővé teszi majd olyan alkotói közösségek létrehozását, amelyek a színház, a bábjáték eszközeivel az önképzést és a közösségépítés számos formáját működtethetik.

Megvalósulás: 2020-ig évenkénti ütemezéssel

Forrás: önkormányzati

A Csokonai Színház felújítása

Debrecen nemzeti státusszal rendelkező kőszínháza a régió legnagyobb színháza is egyben. Az egyik legfontosabb vidéki műhely évek óta méltatlan körülmények között működik. Az épület teljes külső-belső rekonstrukciójával a színház kulturális presztízsét támogató épített környezet jön létre. Ez magában foglalja a színház mellett működő színészház korszerűsítését is.

Megvalósulás: 2021

Forrás: állami

A Zenede épületének felújítása

Debrecenben a felsőfokú zenei oktatás, a profi és amatőr kórusok kiváló hátterét adja a több mint százötven éves debreceni Zenede, amely 1862-ben kezdte meg a működését. Az épület műemléki védettséggel rendelkezik, jelenlegi arculatát az 1927-ben történt emeletráépítés után nyerte el. A Zenede épületének leromlott állapota miatt a felújítás évek óta indokolt.

Megvalósulás: 2019

Forrás: EU-pályázat, önkormányzati

Latinovits Színház, Értéktár és Képzési Központ

Európai uniós forrásból, határ menti kulturális együttműködés keretében befejezésre kerülő nagyberuházás. A nem pusztán színházként, sokkal inkább művészeti központként működő új intézmény számos művészeti ágnak és a kultúra legkülönbözőbb területeit szintetizáló, progresszív művészeti törekvésnek ad majd otthont

Megvalósulás: 2021

Forrás: EU-pályázat

Déri Múzeum – raktárkomplexum építése

A közgyűjteményi feladatokat ellátó Déri Múzeum központi raktári épületének kiváltása és a raktári kapacitás növelése egy legalább 6000 m² alapterületű, összetett funkciójú, látványraktáraknak, restaurátor-műhelyeknek és kutatószobáknak is helyet adó raktárkomplexum kialakításával történik.

Megvalósulás: 2023

Forrás: EU-pályázat, állami, önkormányzati

Nagyerdei Szabadtéri Színpad – technikai fejlesztés

A Főnix Rendezvényszervező Közhasznú Nonprofit Kft. üzemeltetésében lévő Nagyerdei Szabadtéri Színpad az ország ötödik legnagyobb játszóhelye, 1017 fős befogadóképességével a régió legnagyobb szabadtéri színháza. A város kulturális életében meghatározó szereplőként jelen lévő Kft. nem rendelkezik saját hang- és fénytechnikával, hangvédő fallal; a technikai-műszaki infrastruktúra hiányosságait mindenképpen pótolni kell a feladatok zavartalan és magas színvonalú ellátása érdekében.

Megvalósulás: 2019

Forrás: állami

A Nagyerdei Kultúrpark rekonstrukciója

A fejlesztés magában foglalja a több mint ötvenöt éves vidámpark és állatkert infrastruktúrájának részbeni felújítását, valamint látogató- és családbarát szolgáltatások kialakítását. A debreceni állatkert és vidámpark egyedülálló abban, hogy együtt található meg a két egység. Egy olyan park létrehozása a cél, amely nemcsak a debrecenieket, hanem egyediségével az egész országot is ki tudja szolgálni. Az unikális jelleget megőrizve a parkban található kisvasúthálózat is bővül.

Megvalósulás: 2019

Forrás: állami

Interaktív, tematikus játszóterek

Az Ötholdas Pagony játszótér teljes felújítása, interaktív játszótér létrehozása. Az Ötholdas Pagony területén fogadóközpont kialakítására is sor kerül, amely télen-nyáron alkalmas kiállítások és foglalkozások megtartására. A négy évszakos központot olyan berendezésekkel, játékokkal, elektronikus, interaktív eszközökkel szerelik fel, amelyek több korosztály, célcsoport igényeit is kiszolgálják.

Megvalósulás: 2019

Forrás: állami

A belvárosi terek újragondolása

Debrecen belvárosába, múzeumi negyedébe vissza kell csábítani a fiatalokat; ez korszerű, közösségi élményt kínáló, összetett funkciójú terek létrehozásával lehetséges. Potenciális helyszínek: Baltazár Dezső tér, Kossuth Lajos tér, Dósa nádor tér, Petőfi tér, a Sesztina Galéria előtti átjáró térré alakítása.

Megvalósulás: 2023-ig ütemezetten

Forrás: EU-pályázat, állami, önkormányzati

Ady park – belvárosi szabadtéri színpad

A MODEM Kft. ötletén alapuló korszerű belvárosi tér, összetett funkciókkal; 25 m²-es miniszínpaddal és fiatalos, színes térbútorokkal, amelyek egyúttal folyamatosan újrakonfigurálható nézőtérként is szolgálnak.

Megvalósulás: 2018

Forrás: önkormányzati

Tímárház – építészeti, koncepcionális megújítás

A nyolcvanas években épült Tímárház (látványműhelyek, kiállítótér, irodák) teljes építészeti és koncepcionális újragondolása. Bővítése a szárítóépületek revitalizációjával válik lehetővé. A hagyományápolás mellett új tevékenységek és szemléletmódok bevezetése történik meg a new craft, a digitális craft és a maker kultúra jegyében. Kialakításra kerülnek olyan közösségi alkotóműhelyek, ún. makerspace-ek, amelyekhez a Debreceni Egyetem modern technológiát (pl. 3D-nyomtató) tud biztosítani.

Megvalósulás: 2019

Forrás: EU-pályázat, önkormányzati, egyetemi (állami)

Debreceni Hagyományok Háza

Népművészeti módszertani központ, amely a népművészet különböző ágaihoz tartozó szakemberek, szervezetek tudásmegosztásán alapul: oktatás, szabadegyetem, tananyag-kidolgozás, kutatás, interaktív nyitott műhelyek és az ezekhez kapcsolódó tevékenységek formájában. A népfőiskolai kurzusok kialakítása a Debreceni Egyetemmel, a történelmi egyházakkal, középiskolákkal, közművelődési intézményekkel, illetve meghatározó civil szervezetekkel való együttműködés keretében

Megvalósulás: 2030

Forrás: állami, önkormányzati

A Borsos-villa – Debreceni Művelődési Központ új egysége

A belvárostól távol, a Vénkerti lakótelep tízemeletes betontömbjei között található a városi tulajdonú, helyi egyedi védettség alatt álló épület, a Borsos-villa. 1913-ban valósult meg Borsos József debreceni építész tervei alapján, és saját lakóházaként funkcionált. A szecessziós épületben 1980–2011 között működött a Debreceni Irodalmi Múzeum. A felújítást követően a villa közösségi szintérként funkcionál tovább, ahol a városi közösségek mellett helyet kapnak kortárs művészeti projektek és egy ún. startup-pont is.

Megvalósulás: 2019

Forrás: EU-pályázat

A Nagysándor-telep – közösségi ház – Debreceni Művelődési Központ új egysége

A településrészen nincs a lakossági igényeket kielégítő közösségi szintér. A város ezért egy komplex funkciókkal rendelkező közösségi ház kialakítását tervezi, amelyben helyet kapnak a civil közösségek programjai, a könyvtárpont, de a kulturális szolgáltatásokon túl szociális, egészségügyi, családsegítő szolgáltatás is elérhető lesz a lakosok számára.

Megvalósulás: 2019

Forrás: EU-pályázat

Debreceni alkotó- és előadóműhelyek fejlesztése

A cél korszerű grafikai és fotóműhelyek kialakítása a város több pontján, amelyek a sokszorosító grafika és a kézi könyvkötés, valamint a fotográfia eszköztárát felhasználva kulturális és művészeti szolgáltatásokat nyújtanak, nyitott műhelyeket működtetnek, megismertetik a hagyományos eljárásokat, és használják a digitális technológia eszközeit is. Mindezekon túl idetartozik a komoly hagyománnyal rendelkező debreceni könnyűzenei élet és könnyűzenei képzés feltételrendszerének fejlesztése, a városban évtizedek óta működő civil szervezetekkel és szakemberekkel együttműködve.

Megvalósulás: 2023

Forrás: EU-pályázat, önkormányzati

Debreceni Táncművészeti Központ

Bár a Csokonai Színház és a MODEM életében, valamint a középfokú művészeti oktatásban jelen van a kortárs táncművészet, Debrecenben még sincs ennek a művészeti ágnek dedikált helyszíne. Ezt az adósságát rendezi a város a táncművészeti központ Latinovits Színházban történő kialakításával.

Megvalósulás: 2030

Forrás: EU-pályázat, állami, önkormányzati

Lakás- és rezidensprogram

A kulturális együttműködéseknek, a rezidens- és csereprogramoknak elengedhetetlen feltételük a műteremlakások megléte. A Batthyány utcában (b24 Galériánál) lehetőség van egy ilyen komplexum (esetleg art hotel) létrehozására, ami jelentősen hozzájárulna a város művészeti életének fellendítéséhez, presztízsének, belföldi és nemzetközi láthatóságának növeléséhez.

Megvalósulás: 2023

Forrás: EU-pályázat, állami, önkormányzati

Művészeti nyitott tér – b24 Galéria komplexum

A Google- és a középgeneráció számára belvárosi underground művészeti helyszínné, komplexummá bővülne a b24 Galéria a következő funkciókkal: kortárs galéria, műtárgyraktár, klubhelyiség, art hotel, art kávézó, műtermek és multifunkcionális belső udvar, befogadó színházi tér. Ezzel egy új, kulturális hub jön létre a belvárosban, amely napi huszonnégy órában működik, és vonzza a fiatalokat.

Megvalósulás: 2023

Forrás: önkormányzati

A Sesztina Galéria fejlesztése

A belvárosban található kortárs kiállítótér folyamatosan helyet ad progresszív kiállításoknak, programoknak. A galéria környezetének átalakításával és a tér korszerűsítésével tovább erősíthető a Sesztina belvárosi jelenléte.

Megvalósulás: 2023

Forrás: önkormányzati

Az Agóra Tudományos Élményközpont fejlesztése

Az intézmény bővülő feladatainak megfelelő infrastruktúra kialakítása; korszerű eszközök beszerzése, technológiai és területi fejlesztés. Állandó és időszakos természettudományos kiállítások szervezésére alkalmas terek kialakítása: a Botanikus kertben található, volt napfizikai épület fejlesztésével, együttműködésben a Debreceni Egyetemmel.

Megvalósulás: 2023

Forrás: önkormányzati, egyetemi (állami)

DVSC Sportmúzeum

A Nagyerdei Stadion szolgáltatásfejlesztése részeként létrejövő, nagy léptékű interaktív kiállítás. Elsősorban a DVSC sikertörténeteit, másrészt pedig a debreceni olimpiai sportágakkal kapcsolatos tudnivalókat mutatná be interaktív módon.

Megvalósulás: 2030

Forrás: állami, önkormányzati

A Kárpát-medence zsidóságát bemutató emlékközpont

A zsidóság művelődéstörténetét, társadalmi együttélését, debreceni vonatkozásait hivatott bemutatni interaktív módon, 500 m² alapterületű térben, emlékközpont formájában.

Megvalósulás: 2023

Forrás: állami, önkormányzati

Debrecen mint fesztiválváros

Debreceni Virágkarnevál – rebranding

Jelenleg Debrecen kulturális életéből országos szinten a Virágkarnevál és Campus Fesztivál látható. A fél évszázados hagyományokkal rendelkező Debreceni Virágkarnevál folyamatos fejlesztése, a brand újragondolása és tartalmi korszerűsítése megerősíti a nemzetközi szintű fesztiválok között, még erősebb turisztikai vonzerőt képviselve a városban.

Megvalósulás: 2018-tól folyamatosan

Forrás: állami, önkormányzati

Debreceni Bor- és Jazznapok, Bartók Béla Nemzetközi Kórusverseny és Folklórfesztivál, Katonazenekari Fesztivál fejlesztése

A meglévő fesztiválok újrapozicionálása, célközönségeinek bővítése, vizuális háttereinek frissítése, nemzetközi kapcsolatainak szélesítése, a márkaneveik nemzetközi megerősítése.

Megvalósulás: 2018-tól folyamatosan

Forrás: állami, önkormányzati

DESZKA Fesztivál

Az ország egyik legjelentősebb színházzsakmai találkozója jelenleg kb. 5000 fős közönséget képes megszólítani. A kortárs magyar drámát középpontba állító eseménysor nemzetközi jellege tovább erősödik majd, miközben a hazai és régiós jelenlét növeléséhez professzionális kommunikációs és marketingtámogatást kap.

Megvalósulás: 2019

Forrás: önkormányzati, állami

Új fesztiválok

Gyermekvilág fesztivál a családokért, a gyermekekért

A Vojtina Bábszínház kezdeményezésére, széles intézményi összefogással megvalósuló eseménysor. A város egy nemzetközi érdeklődésre is számot tartó, turisztikai vonzerővel bíró családi fesztivált indít útjára az összművészet és a komplex élmények jegyében. A fesztivál vezető rendezvénye a Vörössipkások nemzetközi bábtalálkozó.

Megvalósulás: 2020

Forrás: önkormányzati, állami

Színházi zenés fesztivál

Régiós szinten is egyértelműen nagy igény mutatkozik egy színházi zenés fesztiválra, amely az opera, az operett és a musical műfajokat ötvözné. Debrecenben színházi és zenei téren is minden adott a sikeres megvalósításhoz. A fesztivál turisztikai vonzerőt is jelentene.

Megvalósulás: 2020

Forrás: önkormányzati, állami

MagdaFeszt-„Magdalena Project”

A MagdaFeszt új utakat nyit a fesztiválok sorában; ráirányítja a figyelmet a nőkre, akik aktívan közreműködnek akár alkotóként akár szereplőként a rendezvényen. Ezzel együtt a fesztivál csatlakozik a „Magdaléna Project” nemzetközi hálózatba is, amely elkötelezett figyelemmel ápolja és támogatja a nők munkásságát a színház minden területén, Mexikótól Indiáig.

Megvalósulás: 2018

Forrás: önkormányzati, állami

Debreceni utcafesztivál

Széles intézményi részvétellel megvalósuló, összművészeti fesztivál, amely Debrecen belvárosi utcáin és múzeumi negyedében zajlik: street art, street music, street food, performanszok, akciók, utcaszínház, minden, ami open air. Cél: a kultúra demokratizálása és kilépés az intézményi falak közül.

Megvalósulás: 2019

Forrás: önkormányzati, állami

Kulturális decentralizáció

Kertségek – kulturális revitalizáció a lakótelepeken

A város célja, hogy Debrecen minden részében egyenlő eséllyel lehessen hozzáférni a kultúrához. Ezért a kulturális decentralizáció jegyében az egykori kertségekben, kertekben, a lakótelepeken közösségi kerteket és kulturális csomópontokat hozunk létre. A „Zöld város” program keretében az Újkert, a Vénkert, a Sestakert, a Tócsókert, a Tócsóvölgy, a Sóház és a Dobozi lakótelep zöldfelületeinek, köztéri parkjainak megújítása történik meg, közösségépítő programok kíséretében. A helyi közösségek erősítése a TOP-6.9.2 projekt keretében a városrészek lakóinak bevonásával, közösségi tervezéssel, közösségi akciókkal, szemléletformáló képzésekkel, workshopokkal zajlik majd. Mindezek mellett közösségi információs pontok kialakítására is sor kerül, a város szinte teljes területén.

Megvalósulás: 2018–2019

Forrás: EU-pályázat

Tócsókerti hőközpontok – kulturális célú újrahasznosítás

A lakótelep üresen álló hőközpontjainak kulturális célú újrahasznosítására pályázatot ír ki a város, és ezzel párhuzamosan felújítja, műszakilag is korszerűsíti azokat, abban a reményben, hogy Debrecen legnagyobb lakótelepének izgalmas kulturális csomópontjaivá válnak.

Megvalósulás: 2023

Forrás: önkormányzati

„Közel az olvasóhoz” könyvtárprogram (KOMP)

A könyvtár középtávú területi fejlesztési stratégiájának az a célja, hogy megszüntesse a könyvtári fehér foltokat Debrecenben. A KOMP a nagyvárosi, hátrányos helyzettel küzdő területeken igazodva napjaink felhasználói elvárásaihoz – könnyen, gyorsan, egyszerűen, hatékonyan és lehetőleg helyben – a lakosság közelébe telepített integrált szolgáltatóhelyek felállításával az emberek mindennapi életébe építi be a könyvtári szolgáltatásokat és a közösségi művelődés tevékenységeit. Kapcsolódási pontot, „kikötőt” teremt. 2013–2014-ben ennek a pilotprogramnak az eredményeként jöttek létre könyvtárpontok a Nagysándor-telepen, Tégláskertben, Nagymacson, Kismacson és Lencztelepen. A projekt folytatása hozzásegíti a peremterületen élőket, hogy a könyvtári szolgáltatásokhoz egyenlő eséllyel férhessenek hozzá.

Továbbá a rendelkezésre álló, egyébként elégséges könyvtári erőforrások optimalizálása történik meg a város belterületén. Mindez a fiókkönyvtárak felújítása (Petőfi Emlékkönyvtár, Benedek Elek Könyvtár, Újkerti Könyvtár), áthelyezése (Kartács utcai Fiókkönyvtár, Homokkerti Fiókkönyvtár, Libakerti Fiókkönyvtár) és új intézményben történő összevonása (Tócsókerti Iskolai és Gyermekkönyvtár – István úti Fiókkönyvtár) révén valósul meg.

Megvalósulás: 2018-2019

Forrás: EU-pályázat, önkormányzati

„Mini grant” ösztönzőprogramok

Nemzetközi mintára a város olyan pályázatokat indít, amelyek proaktivitásra sarkallják a civil társadalmat, azaz bátorítják és támogatják az alulról jövő civil kulturális kezdeményezéseket, ezzel is színesebbé és demokratikusabbá téve a város kulturális életét.

Megvalósulás: 2019-2030

Forrás: EU-pályázat, önkormányzati

A láthatóság növelése

Múzeumi negyed – kültéri információs rendszer

A város múzeumi negyedét nem teszik láthatóvá köztéri információs táblák vagy jelzések; a Debrecenbe látogatókat a helyszínen semmi nem igazítja el, hogy az egyes kulturális intézmények hol találhatóak. Ezt a hiányosságot pótolja egy korszerű és attraktív információs rendszer létrehozása, amely alapján a gyalogosok és a kerékpárosok is könnyűszerrel tájékozódhatnak majd a belvárosban.

Megvalósulás: 2019

Forrás: önkormányzati

Megújuló intézményi arculatok

Debrecen kulturális intézményrendszerének vizuális arculata felett számos esetben eljárt az idő, illetve a vizuális kommunikáció sokszor nem professzionális színvonalon történik. A versenyképességhez nem pusztán a módszertan területén és a szemléletben kell folyamatos megújulásra törekedni, de esztétikai szempontból is korszerűnek kell lenni. Éppen ezért számos intézmény új vizuális identitást kap a következő években.

Megvalósulás: 2018-2019

Forrás: önkormányzati

Medgyessy Ferenc Szoborpark

Medgyessy Ferenc munkássága ezer szállal kötődik Debrecenhez – időszerű, hogy gazdag művészeti öröksége végre egy köztéri szoborpark formájában is nyilvánosságra kerüljön, és a város mindennapjainak részévé váljon. Helyszíne a Medgyessy Ferenc Emlékmúzeum belső udvara; a terveket a Déri Múzeum készíti.

Megvalósulás: 2019-2020

Forrás: állami, önkormányzati

Open air kultúra – plakáthelyek városszerte

Ideje, hogy az intézmények kilépjenek a falaik közül, és többféle formában is megszólítsák a polgárokat. A belváros kulturális intézményeinek programjaiból és gyűjteményeiből a falaikon kívül Debrecenben szinte semmi nem érzékelhető. Ezeknek az értékeknek és alkotásoknak a láthatóságát teremtenék meg az óriásplakátok, amelyek negyedévente megújuló tematikával, állandó plakáthelyeken láthatók majd a város több pontján a Hal köztől a Tócskerten át egészen a Nagyerdőig.

Megvalósulás: 2019

Forrás: önkormányzati

Pop-up kiállítóterek

A Google-generációt nehéz bevonni a kultúra hivatalos intézményeibe, megszólításuk inkább az általuk preferált helyszíneken lehetséges (pl. Campus, Víztorony); a konténer méretű és üvegfalú pop-up kiállítóterek felállításával és ezek háromhavonta változó installációjával, vizuális tartalmával a legizgalmasabb művészeti törekvéseket visszük „házhoz”, és tesszük a velük való ismerkedést megkerülhetetlenné.

Megvalósulás: 2023

Forrás: önkormányzati, állami

A könyvkiadás mint városmarketing

A város kulturális identitásának és nemzetközi láthatóságának megteremtéséhez az unikális debreceni értékek könyvek formájában történő kanonizálása is hozzájárul. Ezek a két- vagy többnyelvű kiadványok egyúttal városmarketing-eszközként is használhatók (pl. Debrecen kortárs építésze, a *Lúdas Matyi* kortárs grafikusok által illusztrált kiadásai).

Megvalósulás: 2018-2030

Forrás: önkormányzati, állami

A városi tűzfalak revitalizációja

Az új kiskörút mentén álló tűzfalak egyfajta építészeti tájsebek. Revitalizációjukat szakemberek (építészek, építészhallgatók, képzőművészek stb.) részére kiírt pályázaton keresztül szükséges megvalósítani. Az innovatív és friss megoldások hozzájárulnak ahhoz, hogy Debrecen egy korszerű nagyváros képét mutathassa.

Megvalósulás: 2023

Forrás: önkormányzati, állami (egyetemi)

Digitális kultúra

Debreceni Integrált Közgyűjteményi Rendszer (DIKÖR), nyílt adatplatformok és információmegosztó rendszerek létrehozása

A Debreceni Integrált Közgyűjteményi Rendszer három irányban is képes lesz az információszolgáltatásra. Az első a felhasználó, akinek számos módon szolgáltatathat információt, legyen az oktatási, állampolgári vagy éppen turisztikai szempontból releváns. A második a fenntartó, aki számára a döntésekhez szükséges statisztikai adatszolgáltatást teszi lehetővé a rendszer. A harmadik az összes többi információmegosztó rendszer, amely olyan felhasználókat is jelenthet a városban, akik turisztikai célokra használják DIKÖR-t – programok ajánlására –, vagy a kreatív iparban, például egy termék dizájnjának a kialakítására. A közeljövőben a cél egy olyan architektúra létrehozatala, amely alkalmas a városi adatok tárolására, illetve a máshonnan hozzáférhetővé tett adatok integrálására. A fizikai környezeten túl az adattárolási és kommunikációs protokollt is kidolgozzák, amely lehetővé teszi a különféle rendszerek együttműködését.

Megvalósulás: 2018-2030

Forrás: EU-pályázat

A helytörténeti gyűjtemény digitalizálása

A projekt azt a célt szolgálja, hogy a város a 21. századi digitális technológiákat használva tegye közkinccsé településrészeinek történeti értékeit a lakosai számára. Az ehhez szükséges szakemberek, technikai eszközök és szoftverek rendelkezésre állnak.

Megvalósulás: 2018-2030

Forrás: EU-pályázat

Debreceni Militárium

A program célja a katonai kegyeleti helyek, a Debrecenben található katonai vonatkozású temetők, emlékművek, köztéri szobrok és emlékpontok egységes kezelése. Ez alkalmas arra, hogy a helyi közösség több vonatkozásban páratlan katonai kegyeleti örökségét teljes nagyságában és jelentőségében tárja a város, a nemzeti és a nemzetközi közösség elé. Első szakasza a Honvédtemető és Hősök temetője rekonstrukciója. A debreceni köztemető hadi sírjainak és a volt Hatvan utcai temetőnek a helyreállítása mellett sor kerül a debreceni katonai emlékhelyek többnyelvű adatbázisának az elkészítésére is. Ez olyan digitális adatplatformként működik majd, amely gyűjti és publikussá teszi a katonai emlékhelyek feltárt adatait, és ezekhez a világ minden tájáról hozzáférhetnek az érdeklődők.

Megvalósulás: 2019

Forrás: állami, önkormányzati

Európai Értéktár Hálózat

A Debreceni Értéktár a Hajdú-Bihar Megyei Értéktárral és a partiumi (Románia) értéktárakkal szorosan együttműködve olyan többszintű (regionális, Kárpát-medencei, európai) hálózat kiépítését tervezi, amely megszólítja azokat a közösségeket, mentorokat, amelyek/akik más közösségek számára is hasznosítható helyi értékeket, jelentős, tradíciók megújításán is nyugvó teljesítményeket gondoznak, menedzselnek. Ezen az Európai Értéktár Hálózaton keresztül új diskurzus indulhat a közösségek között, a „jó gyakorlatok”, tanulható/elsajátítható teljesítmények megvitatása, egy európai közösségi értéktár-adatbázis létrehozásának a szándékával. Debrecen ennek a hálózatnak a kiépítését és a működtetését koordinálja.

Megvalósulás: 2023

Forrás: állami, önkormányzati

A kulturális színterek virtuális „átjárhatósága”

Debrecen adottságait alapul véve, kulturális színtereit virtuálisan be- és átjárhatóvá lehet tenni olyan formában, amely nem pusztán a debreceniek, hanem más városban, településen és a határon vagy akár a tengeren túl élők számára is elérhető és izgalmas. A technika révén lehetőség nyílik olyan virtuális tér (háló) kialakítására, amely biztosítja, hogy a város különböző kulturális és turisztikai szempontból érdekes terein keresztül bárki megismerhesse Debrecen a távolból is.

Megvalósulás: 2030

Forrás: állami, önkormányzati

Szemléletformálás

Kreatív Kulturális Fejlesztési Ügynökség

A Kreatív Kulturális Fejlesztési Ügynökség (KKFÜ) professzionális kreatív központként funkcionál, amely mellett, hogy folyamatos mentorálást biztosít kulturális és kreatív szektorral foglalkozó vállalatok és a nem állami szervezetek számára, a város nemzetközi kulturális és kreatív szervezeti tagságaival is foglalkozik, illetve segít a kulturális stratégia kulcsprojektjeinek megvalósításában. 2025-től a KKFÜ foglalkozik az Európa Kulturális Fővárosa pályázat örökségprojektjeinek működtetésével.

Megvalósulás: 2019

Forrás: önkormányzati

Kulturális szakemberek továbbképzése

A TOP-pályázati projektek („Zöld város” program, TOP-6.9.2 közösségfejlesztő projekt) lehetőséget teremtenek a kulturális szakemberek számára, hogy korszerű módszereket sajátítsanak el, úgymint közösségi tervezés, tervezői gondolkodás, újrahasznosítási technikák, a közösségi kertek létrehozása és fenntartása vagy éppen a közösségi felmérés, közösségi művészet módszertana. A TOP projekteken túl a szakemberek folyamatos képzése és továbbképzése egyfajta kulcsa a térség folyamatos kulturális megújulásának. Az egyetemi képzéseken, valamint szakmai továbbképzéseken túl hazai és nemzetközi tréner bevonásával működő hazai és nemzetközi gyakorlatok megismerésére és módszertanok adaptálása is lehetőség nyílik.

Megvalósulás: 2018-2019

Forrás: EU-pályázat

Vojtina Bábszínház fejlesztő és képző központja

Kulturális szakemberek képzése báb-, dráma-, színjáték eszközeinek lehetőségével. Célja a művészetpedagógia széleskörű alkalmazása, valamint ennek a metodikának nemzetközi szintű kiterjesztése.

Megvalósulás: 2018-2030

Forrás: önkormányzati, állami

Közösségi Színház

A közösségi színházi módszer a közösség életéből meríti a témáját, és azzal együtt hoz létre előadásokat. Reflektál az adott közösség problémáira, a színház eszközeivel segíti a peremkerületen és hátrányos helyzetben élőket a társadalmi problémák és konfliktusok kezelésében.

Megvalósulás: 2018-2030

Forrás: EU-pályázat, önkormányzati

Színházi nevelési programok: Csokonai Ifjúsági Program (CSIP) – Vojtina Bábszínház

A CSIP olyan oktatási csomagot kínál, amely az iskolai tanrendben a tanórák keretei közé illeszthető. Célja, hogy a fiatalokból színházértő és -szerető, önállóan gondolkodni tudó felnőtteket neveljen, ugyanakkor segítse a gyerekeket az előadás befogadásában, feldolgozásában, és passzív nézőkből az előadás aktív résztvevőivé tegye őket. A Csokonai Színház évadról évadra műsorra tűz ilyen típusú előadásokat. A Vojtina Bábszínház 2001 óta működő színházi nevelési programja a mindig aktuális közösség problémáira, kérdéseire összpontosít, a színház eszközeivel ad megoldásokat ezek kezelésére. A tartalom és a forma megteremt egy új nézői szerepet, ahol a közös gondolkodás, közös cselekvés aktivizál minden résztvevőt.

Megvalósulás: 2018-2030

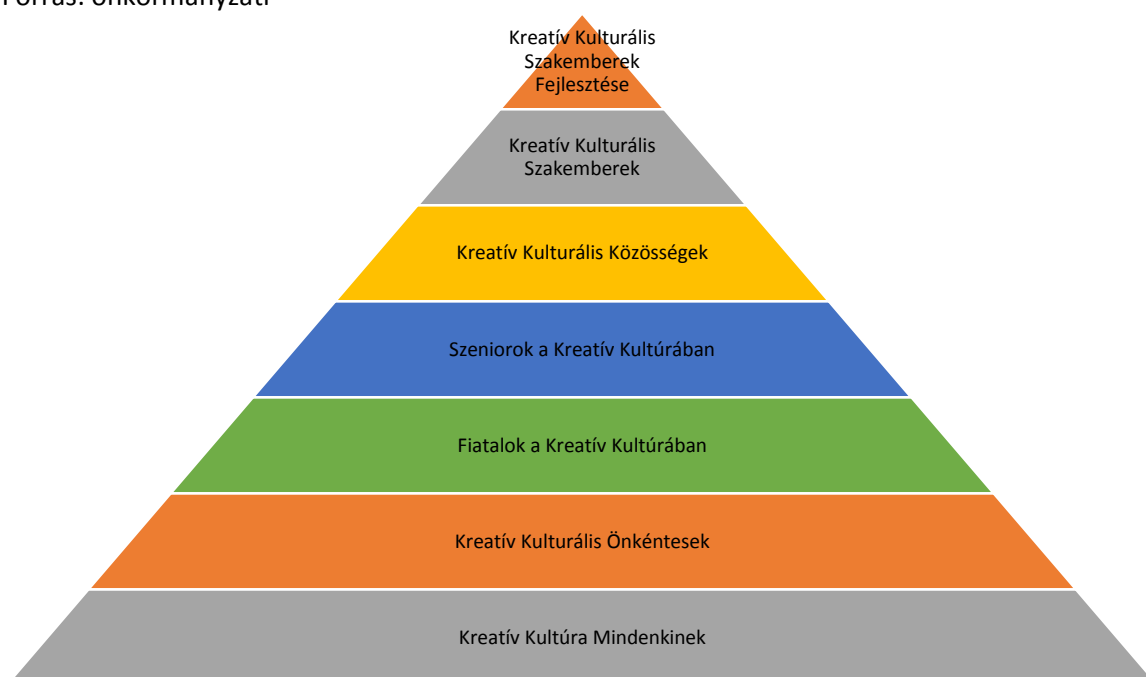
Forrás: önkormányzati, állami

Kreatív Kulturális Akadémia

A szemléletformálás komplex modellje a Kreatív Kulturális Akadémia – Creative Culture Academy (CCA). A szisztéma alapja egy piramis modell, amelyben a térség lakosságának minél szélesebb körére vonatkozóan megvalósul egy szemléletformálás és bevonás. Ezt visszük egyre magasabb szintekre a képzés és továbbképzés irányába, ahol már a professzionális szakembergárda kialakítása és megtartása a cél. A Kreatív Kulturális Akadémia fő koordinátora a Debreceni Egyetem, azon belül is a Bölcsészettudományi Karon több mint 60 éve kulturális szakembereket képző Művelődéstudományi és Humán Tanulmányok Tanszék más egyetemi szakokkal és karokkal együttműködve. A város már jelenleg is több szinten élő gyakorlatokat tud felmutatni, az elkövetkező időszakban ennek a rendszerbe foglalása és térségi kiterjesztése valósul meg.

Megvalósulás: 2019-2030

Forrás: önkormányzati

A kulturális stratégia működésének megvalósulását és hatékonyságát monitoring rendszeren keresztül értékelhetjük folyamatosan. Az értékelés fontossága abban rejlik, hogy lehetőséget kínál a folyamatok áttekintésére és fejlesztésére. Visszajelzést ad egy-egy terület vagy program hatékonyságáról, közösségi és társadalmi-gazdasági hasznosságáról. A hatékonyság és hasznosság azonban csak bizonyos esetekben mérhető számszerűsíthető adatokkal, más esetekben a hatékonyság mutatója lehet az elégedettségi faktor, a modell adaptálhatósága vagy hosszútávú haszna.

Mérhetjük az intézmények teljesítményét, szolgáltatásaik színvonalát, felhasználók elégedettségét. Mérhetjük ugyanakkor az intézmények együttműködését, kapcsolataik minőségét, saját és közös szolgáltatásaik színvonalát és felhasználók elégedettségét. A kettő nem teljesen független egymástól, de míg az első az intézményeket független entitásoknak tekinti, amelyek saját feladatokkal rendelkeznek és csak azokhoz képest mérhetők, addig a második a kultúrát egyetlen komplex rendszernek tekinti, amelyek mérése a komplex rendszerek irányítására és mérésére jellemző tulajdonságokkal bír. A kulturális rendszer teljesítményét a felhasználóinak elégedettségével azonosíthatjuk, nem vizsgálva mást, mint azt, hogy mennyire elégedettek az egyes intézményekkel és azok működésének egészével. Az egyes intézmények és a teljes hálózat viszonya – beleértve az intézmények együttműködését – ebből a távlatból vizsgálható.

Ebben az esetben Debrecen kultúráját olyan emergens jelenségnek tekintjük, amely nagyszámú részelem komplex együttműködéséből áll.

A mérések alapvető célja a stratégia teljesülésének - ezzel együtt a város kulturális életének, mint komplex rendszernek - a folyamatos vizsgálata, ami elősegíti a döntések előkészítésének folyamatát, és pontos képet ad azokról a területekről, amelyek beavatkozást igényelnek.

Hosszútávú stratégiai elképzelés a Debrecen Kulturális Kártya bevezetése. Ez egy olyan jelentős monitoring- és fejlesztő módszer, amelynél a chippel ellátott kártyához a regisztrálás során a felhasználó megadja a GDPR előírásainak megfelelően a fő adatait (születési év, iskolázottság, munkakör, érdeklődési területek stb.), és minden jelenleg ingyenes kulturális fogyasztás ezzel a kártyával válhatna igénybe vehetővé, a fizetős szolgáltatásokhoz pedig az igénybevételekkel arányos kedvezményeket biztosítana. Az egyes kulturális fogyasztások során a kártya chiprendszerével válik elérhetővé a szolgáltatás, így a kulturális fogyasztások folyamatosan monitorozhatók, a kulturális szokások trendbe rendezhetők és előre jelezhetők. Így gyorsabban és hatékonyabban tud reagálni a város a kulturális változásokra, az elégedettebb és boldogabb állampolgárok pedig a város jóléti, társadalmi, gazdasági, fejlettségi mutatóiban egyaránt kimutathatókká válnak.

Az „Európa Kulturális Fővárosai” program az Európai Unió egyik legfontosabb kulturális kezdeményezése. A megtisztelő címet évente két, kivételes esetben három európai város kapja meg. (2023-ban Magyarország mellett az Egyesült Királyság egyik városa viselheti majd.) A győztes települések a programok és beruházások többségét önkormányzati, állami és magánforrásokból valósítják meg, a pénzbeli EU-támogatás jelképes. Az EU szabályai határozzák meg, hogy a címet viselő városoknak milyen alapelveket, értékeket kell szem előtt tartaniuk. A korábbi évtizedekben a címet elnyerő települések elsősorban a nagyszabású beruházásokra és attrakciókra koncentráltak. Jelenleg a legfontosabb kritériumok a következők: a program illeszkedjen a város fejlesztési stratégiájába, a helyi társadalmat bevonva és aktivizálva valósuljon meg, növelje a kultúrához való hozzáférés szintjét, és helyezze fel a várost Európa kulturális térképére.

Debrecen már 2016 elején megkezdte a felkészülést és a sikeres pályázatíráshoz szükséges szervezetrendszer kialakítását. Létrejött az EKF-programiroda, és 2017. február 23-án dr. Papp László polgármester úr hivatalosan is bejelentette, hogy Debrecen indul az Európa Kulturális Fővárosa 2023 pályázaton. A jelentkezést politikai konszenzus és társadalmi egyetértés övezte, a debreceniek 93%-a támogatta a pályázat benyújtását. Az EKF-programiroda párbeszédet kezdeményezett a város lakosságával, akik egész évben elmondhatták a véleményüket, és megoszthatták ötleteiket a szakemberekkel, illetve a város vezetőivel. Közös gondolkodásra invitálta a civil közösségeket, az alkotókat, a szakembereket, a hátrányos helyzetű csoportokat, a kisebbségeket és a helyi vállalkozásokat is.

A Debrecen által benyújtott pályázat általános jellemzői:

- Debrecennek az Európa Kulturális Fővárosa 2023 címért benyújtott pályázata teljes szinkronban készült a város kulturális stratégiájával; céljaik egyfelé mutatnak.
- Az EKF 2023 pályázat valamennyi, a városi közgyűlésben képviselettel rendelkező politikai párt támogatását élvezi.
- A közvélemény-kutatások szerint Debrecen lakosságának 93%-a támogatja az EKF-pályázatot.
- Debrecen 2030-ig szóló kulturális stratégiáját szintén valamennyi, a városi közgyűlésben képviselettel rendelkező politikai párt támogatja.
- Debrecen kulturális élete politikafüggetlen, azaz kizárólag szakmai szempontok mentén alakul.
- A város EKF-pályázatának fókuszában az ember, a lakosság áll. Debrecen a szemléletformáló programokon és képzéseken keresztül az emberekbe fekteti a pénzt, és nem téglába, illetve betonba.
- Debrecen EKF-pályázata nem tartalmaz fenntarthatatlan infrastrukturális beruházásokat, helyette kizárólag szoft programokban gondolkodik.
- A pályázat művészeti programja immanens módon következik a város történetéből, és mindemellett – szerencsés együttállásként – egy globális problémát, megatrendet testesít meg.
- A város saját gazdasági fejlődésének, belső dinamikájának következtében léptékváltás előtt áll, minden tekintetben eljutott a „regionális központ” szerepkör kapujáig; tehát megérett a helyzet arra, hogy sikeresen betölthesse az Európa Kulturális Fővárosa címet is, következésképp a pályázat pluszindulいた ad a már megkezdődött, több éve zajló, gyakorlatilag visszafordíthatatlan fejlődési folyamatoknak.

KÖZÖS HORIZONTOK: így fogalmazhatjuk meg tömören az EKF pályázat koncepcióját, amely nem jelent mást, mint aktív együttműködést Európával. Hatásos metafora a szabadságra, a nyitottságra és az együttműködésre. A többes számú alak használata jelzi az értelmezés különböző szintjeit, ugyanakkor ez utal a pályázatot átható pluralizmusra is. A Debrecen 2023 művészeti és kulturális programja megnyitja az utat az új európai távlatok irányába. A program narratívája onnan ered, hogy Debrecen az Alföld kellős közepén fekszik, amelyet Európa-szerte is csak pusztá néven ismernek. A pusztá főnév – magyarul: nagy kiterjedésű síkság, füves síkság; sík, fátlan vidék. – Eredet: a 19. századból; legkorábban Emmeline Stuart Wortley (1806–1855) költő és útikönyvíró alkalmazta. A magyar pusztá síkság, füves pusztá, pusztaság szavakból (feltehetően szláv eredetű). – Kiejtés: pusztá /'pʊstə/ [Oxford Living Dictionaries]. És valóban nincs még egy szál fa sem, amely megzavarná a végtelen tájat, ameddig a szem ellát. Tökéletes tér arra, hogy szomszédainkkal megosszuk gondolatainkat, nyissunk az ismeretlen felé, előre tekintünk, és akadályok nélkül rátaláljunk utunkra. A Hortobágyi Nemzeti Parkot, az Alföld legjobban megőrzött természeti területét jellemző kivételes biológiai diverzitás az európai kulturális sokszínűség metaforájaként szolgál – amelyre pályázat is célzást tett.

„Ez nem a nagy semmi, hanem a lehetőség mindenre!” – egy japán művészeti iskola igazgatójának szavai a Hortobágyon tett látogatásakor.

A város fekvése azonban zavaró jelentéstartalmat is hordoz. Az angol és magyar nyelvben egyaránt a „lapos” (flat) szó unalmast is jelent, egykor széles körben ez volt a városról kialakult vélemény. Az elhelyezkedés másik meghatározó megközelítése pedig az, hogy a periférián található. A „laposság” és perifériára szorultság sok esetben kihívást jelent. A program azonban a proaktivitást, a nyitottságot és az új európai kapcsolatokat jelenti. Az EKF remek eszköze ennek a rég áhított váltásnak. Hivatkozásként pedig Debrecen történelme, a nemrégiben megvalósult fejlesztések és a jövőbeli kilátások alkotják a horizontok mögött húzódó koncepciót. A Református Kollégium öröksége és szelleme nagyszerű kiindulási pont az új regionális és európai dialógus elindításához. A közelmúltban a gazdasági fejlődés, a megnövekedett légi forgalom és a bővülő felsőoktatás révén új távlatok nyíltak a város számára. Az említett fejlődés által teremtett nemzetközi közösségek egyre nagyobb, hosszú távú jelentőséggel bírnak Debrecen, mint nagyváros és regionális központ életében, és a sikeres együttműködés kulcsát is jelentik. A Debrecenben zajló, bővülő tudományos, technikai kutatások és fejlesztések egy újabb ablakot nyitnak a jövőre, a kultúra területén pedig számos művészeti és közösségi alapú kezdeményezés bizonyul érdemesnek a nemzetközi közönség figyelmére.

A változatos természeti környezet, a fejlődő gazdaság és a bővülő felsőoktatás ellenére a város kulturális értelemben véve egy viszonylag zárt és konzervatív közösség, egyre nagyobb igénye van a változásra. Új lendület szükséges ahhoz, hogy mentális határait kitágítsa. E szemléletváltás egyik kulcsfontosságú része, hogy Debrecen kapcsolatba kerüljön Európa más kultúráival.

A KÖZÖS TÁVLATOK tehát nem csupán egy szép metafora, mint inkább egy felhívás arra, hogy legyünk nyitottak egy lépésenként megvalósuló kollektív paradigmaváltásra. A gondolkodás és felfedezés folyamata. Ez azonban csak egy két- vagy inkább többirányú dialógus formájában működhet. Számunkra: európai támogatással, Európa számára: azzal, hogy felfedeznek minket. A távlat két alapvető dimenzióját az univerzum és a földi élet adja: **TÉRBEN** és **IDŐBEN** élünk. A TÉR dimenziója biztosítja a táj által jelentett fizikai horizontot, és hív minket új területek felfedezésére. Az IDŐ vonala jelenti a horizontot a múlt és a jövő között, és arra ösztönöz, hogy a múltunkból táplálkozva tekintünk a jövő felé. Tudatos és gondolkodó lényekként csak az emberek képesek a SZELLEMI fejlődésre, amely a horizont harmadik dimenzióját jelenti. A **SZELLEMI** mint távlat az „ismert” és az „ismeretlen”, valamint a tudat és a tudatalatti között húzódó határvonalat jelöli. A „horizont” fogalmának metafizikai értelmezése, amely nem jelent mást, mint hogy megnyitjuk az elménket.

A horizonthoz hasonlóan a SZELLEM is tágítható azért, hogy több tudásra, empátiára és végül több lehetőségre tegyünk szert. A távlat e három dimenziójához kapcsolódóan olyan programterületeket határoztunk meg, ahol kollektív nyitottságra – szemléletváltásra – ösztönzünk mindenkit. Ezeket kulcsterületeknek nevezzük:

TÉR:

A **#LANDSCAPE** (táj) a vidéki és városi teret jelenti. Növeljük a felelősségérzetet az emberek és az élő környezet kiegyensúlyozott és fenntartható kapcsolata iránt.

A **#MOBILITY** (mobilitás) a valós és átvitt értelemben történő mozgásra utal. Célunk, hogy csökkentsük a fizikai és szellemi távolságot Debrecen és Európa, valamint az európai emberek között.

SZELLEM:

A **#KNOWLEDGE & KNOW-HOW** utal a 21. századi, tudáson alapuló társadalomra. Megtanuljuk, hogy hogyan használjuk fel hagyományainkat az új dolgok feltalálása során, és hogyan osszuk meg szakértelmünket és tudásunkat közjó formájában.

A **#COMMUNITIES** a helyi társadalmi csoportokra koncentrál. Erősítjük a város decentralizációs törekvéseit, kulturális interakcióit és a növekvő szolidaritás, sokféleség és részvétel felelősségét.

IDŐ:

A **#PAST** a történelmi tudatosság és örökség előmozdítását célozza. Önreflexiót kezdeményezünk és különböző perspektívákat adunk a múlthoz, erősítve az európai emberek egymás iránti empátiáját.

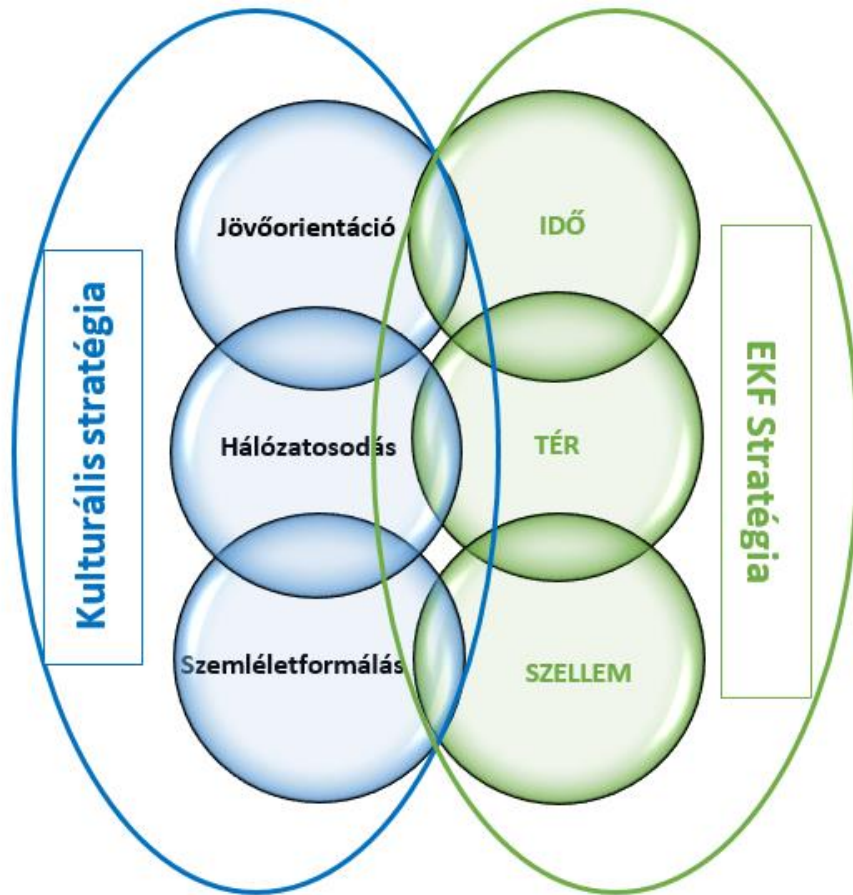
A **#FUTURE** vizsgálja meg a jövő lehetőségeit. Jövőképeket és stratégiákat keresünk Európa számára, valamint felfedezzük a tudományos és technológiai fejlődés lehetőségeit a kulturális emberi interakciókat tekintve.

Ez az IDŐ – TÉR – SZELLEM hármasság jól harmonizál a kulturális stratégia három irányával is, így a tevékenységek jelentős része párhuzamba állítható egymással:

- IDŐ tényezők az EKF projektben – **Kapacitásépítés és humánerőforrás-fejlesztés**, jövőorientált kulturális hangsúlyok kialakítása a kulturális stratégiában.
- TÉR tényezők az EKF projektben – **Kapcsolatépítés**, a kultúra hazai és nemzetközi hálózatainak építése a kulturális stratégiában.
- SZELLEMI tényezők az EKF projektben – **Szemléletváltás**, kulturális szemléletformálás a kulturális stratégiában.

Az idő – tér – szellem tényezők egymással is sok esetben átfedésben vannak, egymástól teljes mértékben nem elválaszthatók, csak együttesen értelmezhetők.

A kulturális stratégia és az EKF projekt kapcsolódása

LEGYEN DINAMIKUS A HAGYOMÁNY!

Számos európai nagyváros dilemmája az, hogy miként viszonyuljon a sajátságait adó hagyományaihoz és történeti értékeihez. Hogyan lehet a folyamatos változás közepette is önazonosnak maradni? Kérdés, hogy a „nagy múlt” a fejlődés gátja vagy a fejlődés alapja-e. Debrecenben a legérzékenyebb problémafelvetések egyike, hogy a modern nagyvárossá válás vágya és folyamata hogyan írja át a statikusan kezelt identitást. Mit jelent a 21. században modern cívis – azaz debreceni – polgárnak lenni? A pályázat sikere ezeknek az alapvető kérdéseknek a megválaszolásán is múlik.

LEGYEN A VÁROSI STRATÉGIA ALAPJA A KULTURÁLIS INNOVÁCIÓ!

A nagyvárossá váló Debrecenben a dinamikus gazdasági növekedés nincs szinkronban a kulturális szektor modernizációjával, gazdaságában a kreatív ipar nem játszik jelentős szerepet. Meggyőződésünk, hogy a kultúra eszközeivel hatékonyan járulhatunk hozzá a társadalmi innovációhoz és a gazdaságfejlesztéshez. Ennek szellemében fogalmazódott meg a város kulturális stratégiája, amelyet az EKF program katalizátorként nemzetközi szintre emel.

LEGYEN DEBRECEN A REGIONÁLIS ÉS EURÓPAI SZEREPVÁLLALÁS ÚJ MODELLJE!

A város történelmi, földrajzi és gazdasági okokból eredő, határokon átívelő regionális felelősségvállalását a kultúrán keresztül kívánja tovább erősíteni. A modellhelyzet új feladatokra determinál: Debrecennek egyrészt meg tanulnia tudatosabban közvetíteni az európai értékeket, másrészt aktuális európai kérdésekről proaktívan kell párbeszédet kezdeményeznie. Geopolitikai helyzetéből az is következik, hogy a 2023-as EKF-pályázathoz kapcsolódóan segítséget nyújtson Ukrajna és a Nyugat-Balkán európai integrációjához.

Az EKF-pályázatban nincsenek nagyberuházások, viszont a stratégiában és az Új Főnix Tervben a város olyan fejlesztéseket fogalmazott meg, amelyek egyrészt évtizedes adósságokat rendeznek a város kulturális életében, másrészt infrastrukturálisan előkészítik Debrecen intézményrendszerét az európai szerepvállalásra és természetesen a „regionális központ” szerep betöltésére. Mindemellett a stratégia szemléletformáló és szervezetfejlesztő lépései hozzájárulnak az EKF sikeres megvalósításához.

A stratégia projektjei nem részei az EKF programjának, azonban az EKF legfontosabb, legprogresszívebb, legizgalmasabb projektjei stratégiai jelentőséget nyertek, és a város 2023-ban biztosan realizálja őket, akár megnyeri a pályázatot, akár nem. Ezek a projektek a következők:

1. VIRTUAL CARNIVAL (VIRTUÁLIS KARNEVÁL)

A **Virágkarnevál** a debreceni kultúra és turizmus alapvető nélkülözhetetlen összetevője. Azonban szükségessé vált, hogy új erőt és tartalmat töltsünk ebbe a nagyszabású eseménybe, rebranding-nek vessük alá, hiszen óriási potenciállal rendelkezik ahhoz, hogy hosszú távon javítsa a város nemzetközi profilját. Miközben a karnevál maga nem tartozik az EKF központi kérdései közé, ezzel a projekttel a Debrecen 2023 hozzájárul az esemény jövőorientált megújításához, és összeköti egy széles, európai, akár globális közönséggel. A karnevál napját megelőző hónapokban egy nemzetközi internetalapú pályázat kerül kiírásra virtuális virágkocsik készítésére. A kreativitásra és innovációra vonatkozó egyetlen megkorlátozás az lesz, hogy a tervnek a valóságban kivitelezhetőnek kell lennie. A valódi fesztivál beharangozó eseményeként virtuális karneválra kerül sor augusztus 19-én, amelyen bemutatásra kerülnek a világszerte elkészült tervek. A város több pontján kivetített 3D modellel megjelenik majd a város egy része a karneváli útvonallal, zenével, táncokkal és egyéb művészeti előadásokkal, amely online **streaming-ben** is elérhető lesz. A virtuális kocsikat valódi művészeti zsűri értékeli majd, és a két legizgalmasabb tervet azzal a lehetőséggel jutalmazza, hogy a rá következő évben megvalósításra kerülhetnek.

Ideje: 2019-2024 (programtervezés, kísérleti időszak és a nemzetközi kiírás előkészítése 2019-2020-ban, első hivatalos kiadás 2021-ben)

Helye: a virtuális tér és a város szabadtéri helyszínein

2. IMAGINARY SPACES (KÉPZELETBELI TEREK)

Mint minden erős kulturális örökséggel bíró város, Debrecen is tele van számos már nem létező vagy talán sohasem létezett épülethez, helyszínhez és objektumhoz kötődő rejtéllyel. Ezeket a tereket és objektumokat megidézheti a képzelet - különböző 3D-s vizuális művészeti formák segítségével, miáltal ezek napjainkban újra „megjelenhetnek” a városban. A fényfesztiválok komoly hagyományra tettek szert világszerte az elmúlt évtizedben, hiszen a városok kivételes, sok turistát vonzó attrakcióknak tartják őket. Az elmúlt néhány évben Debrecen is elkezdett dolgozni egy saját 3D-s objektumvetítési sorozat létrehozásán a Virágkarnevál kísérőprogramjára meghívott nemzetközi művészek közreműködésével, de hosszú távú koncepció nélkül. A Méliusz Juhász Péter Könyvtár és a Helyi Levéltár adatbázisaiban végzett háttérkutatással azonosítunk 12 teret, épületet vagy objektumot, amelyek a műalkotások témáját adják majd. Az EKF programév minden hónapját egy „képzeletbeli térnek” szenteljük. A 10 európai és egyéb országból érkező művész részt vesz a rezidensprogramban, és eltölt egy kis időt a városban mielőtt az alkotások bemutatásra kerülnek. A célunk az, hogy a fiktív helyek és objektumok virtuális változatait a saját helyükön vagy erre a célra fenntartott múzeumi terekben mutassuk be.

Ideje: 2023. január-december

Helye: a városban bárhol, az eredeti helyekhez közel

3. THE MEMORY GAP MUSEUM (EMLÉKEZETKIESÉS MÚZEUM)

Debrecen modernkori történetének számos olyan pillanata van, amelyek eltűntek a kollektív emlékezetből. Rendkívül fontos megoldást találni ezek újraalkotására, hiszen kollektív identitásunk és a generációk közötti megértés kulcselemeit képezik. Az emlékezetkutatás és közösségi szerepvállalás közkedvelt témák a mai Európában. A Debreceni Egyetem és a Déri Múzeum elég tapasztalattal rendelkeznek a nemzetközi memóriakutatási projekteket illetően ahhoz, hogy biztosítsák a kérdéskör vizsgálatának objektív módszereit, és széleskörű szakmai háttérrel járuljanak hozzá a programhoz. Egy művészi értelmezéssel vegyes múzeumgyakorlat a kollektív emlékezetről alkotott elképzelések újraélesztésére és vizsgálatára, a közösség identitásának az emlékezet segítségével való újjáépítése érdekében. Ez az emlékezetszilánkok összegyűjtését és elemzését jelenti, amelyet köztéri műalkotások létrehozása követ a látogatók és a kérdéses történetekben érintett személyek bevonásával. A projekt egyik legfontosabb pontja a lakosság bevonása és részvétele. Eddig három történelmi eseményt választottunk, amelyeken dolgozhatunk: az 1950-es évek hortobágyi munkatáborai, a mindennapi élet ellentmondásos természete a Kádár-rezsim alatt és a valamikori NDK-ban dolgozó fiatalok története. Nehéz elképzelni, hogy ezek a mozzanatok annak ellenére eltűntek a kollektív emlékezetből, hogy tudjuk, az emlékek elhalványulnak.

Ideje: 2021: gyűjtő- és elemző munka, 2022: nemzetközi pályázatkiírás, 2023: kiállítás és művészi reflexiók

Helye: különböző helyszíneken

4. MEETING OF REDCAPPERS (A PIROS SAPKÁSOK TALÁLKOZÓJA)

Az európai utcai és vásári bábjátékok főszereplői egymás egyenes ági leszármazottai. Ebben az értelemben az olasz Pulcinella, az angol Punch, a francia Guignol, az osztrák Hanswurst vagy Kasperl, a cseh Kaspárek, a bajor Larifari, az orosz Petruska és a magyar **Vitéz László** vagy Paprika Jancsi mind rokonok. Ezek a globális kedvencek bárhol és bármikor képesek megnevettetni minket, miközben a ráció határait feszegetik és kikarikíroznak mindennemű autoritást és emberi gyarlóságot. A projekt a legendás magyar bábművész, Kemény Henrik örökségét is tükrözi, aki több szállal is kapcsolódott Debrecenhez. Munkásságával Kemény sikeresen felélesztette Vitéz László több évtizedre feledésbe merült figuráját. 2023-ra a meglévő Vojtina Bábszínház kibővítjük a Vitéz László BábTérrel és felavatunk egy, az Európai Utcai Bábjáték Módszertani Központnak helyet adó, komplex multimédiás bábművészeti központot. 2023-ban egyhetes fesztivál veszi kezdetét 35 báb előadással és 25 utcaszínházi műsorral (felvonulás, cirkuszi és báb előadások) számos, Európa különböző országaiból érkező vásári és utcai bábművész közreműködésével. A térség több települését is bevonjuk az eseményekbe, így kialakítva egy 100 km hatósugarú kört, amelynek közterein átveszi az uralmat az élet furcsaságai ihlette kacaj. Ezek a globális vándorok ékesen bizonyítják majd, hogy az erős és egyben népszerű kulturális párbeszéd, interakció és alkalmazkodás lehetséges.

Egy új európai gondolkodáshoz fontos a közös mesealakok (identitáselemek) azonosítása. Ezen képzeletbeli karakterek mobilitása valós mobilitásra sarkall, amely új távlatokat nyit a bábművészeti színtér előtt.

Ideje: 2020-tól minden év májusában

Helye: Vojtina Bábszínház, különböző szabadtéri helyszíneken városszerte

5. A SOUL FOR EUROPE DEBRECEN FORUM (A SOUL FOR EUROPE DEBRECENI FÓRUM)

Manapság legalább ugyanannyi kérdés osztja meg, mint ahány egyesíti Európát. Azonban akármilyen véleményeket képviseljenek is az európaiak, nekünk az a közös felelősségünk, hogy megalkossuk a jövő Európájának képét. Az európai kérdések megvitatásában aktív szerepet vállaló és átalakuló városként Debrecen azzal kereste meg az **A Soul for Europe** kezdeményezést, hogy megtervezhessen és kivitelezhessen egy párbeszédre alkalmas fórumot és egy koncepciófejlesztési platformot. A Debrecen Fórum európai platformként fog működni az üzleti szektor, a kulturális színtér, a politikai döntéshozók és az egyes városok közreműködésével. A Debrecen Fórumon megvitatásra kerülnek az Európára váró globális kihívásokkal kapcsolatos különféle elképzelések és jövőbeli forgatókönyvek, amivel közelebb kerülhetünk egy európai stratégia kialakításához. A 2020-2022. években évi egy alkalommal megtartandó nemzetközi workshopokat szervezünk a következő témákban, amelyekbe a kulturális szektor új lendületet és nézőpontokat hozhat:

- 2020: **The Responsibility of Cities in Europe (Az európai városok felelőssége)**
- 2021: **From Periphery to Centre (or Centre to Periphery?) (A perifériából a középpontba – vagy talán éppen fordítva?)**
- 2022: **The Global Role of Europe (and European cities) (Európa – és az európai városok – globális szerepe)**
- 2023: Nagyszabású fórumot tartunk a különböző szereplők elképzeléseinek (át)strukturálására. A záró fórum azt a kérdést vizsgálja majd, miként lehet az eredményeket bevezetni az európai városok kormányzási és szervezési feladataiba, hogy azok befolyással lehessenek a helyi, országos és európai politika kialakításakor. A műhelymunkákat és a 2023-as fórumot a témát tükröző kortárs művészeti előadások kísérik majd.

Az egész folyamatot egyéb jövőbeli kezdeményezésekkel – például A Soul for Europe Berliini Konferenciája, A Soul for Europe kezdeményezésű Cities for Europe 2018. november 9-i berliini stratégiai meetingje, a jelenleg kialakulóban lévő Bécs-Trieste-Rijeka-Kolozsvár-Debrecen Fórum és mások – kötött partnerségek erősítik majd.

Ideje: 2020-tól évente, novemberben

Helye: Debreceni Egyetem és a város egyéb helyszínei

6. TRANS/MISSION 2023

Rzeszów (PL), Lviv/Ilyvó (UA), Ostrava (CZ), Kassa (SK), Trakai (LT) és Debrecen együttműködve foglalkoznak az identitás kérdésével, hiszen mind országhatárok mellett helyezkednek el. A kezdeményezés második alappillére szintén identitással kapcsolatos kérdés: vidéki városokként mind a főváros által kifejtett nyomástól szenvednek, és a színházak úgyszintén megérik ezt a terhet. Ezek a városok mind arra törekednek, hogy fontosabb szerepet töltsenek be országuk társadalmában és kulturális életében. A partnerszínházak igazgatói hiszik, hogy kezdeményezésük képes párbeszédet kialakítani a fent említett témakörökben, és kreatív-művészeti megoldásokat nyújtani a felmerülő problémákra. A színházak útnak indították a **real Trans/Missions** nevezetű, egyedülálló művészeti fesztivált hat európai város színházának nemzetközi együttműködésével. A **Csokonai Színház** egyike a fesztiválsorozat alapító tagjainak. 2023-ban Debrecen lesz a Trans/Missions International Festival of Arts (Trans/Missions Nemzetközi Művészeti Fesztivál) helyszíne. Késő augusztusban öt európai nagyváros öt társulata látogat el Debrecenbe, hogy megrendezzék a fesztivál frenetikus és újszerű EKF különkiadását: minden előadott színpadi darabot más-más városból származó rendező rendez majd, lehetővé téve a határokon átvélő gondolkodást és közös európai teremtést.

A fesztivál debreceni EKF különkiadásában a városi térben különböző helyszíneken megjelenő amatőr és profi utcaszínházi csoportok teremtenek valódi fesztiválhangulatot. Ezen események mellett a városok kulináris és design termékeiket is bemutathatják. A fesztiválhét alkalmával a Debreceni Csokonai Színház szintén különleges hangsúlyt helyez majd a nemzetközi párbeszédre a városok identitásáról és Európán belüli szerepéről szóló nyílt vitákon.

A Re-trans/mission programsorozat a fesztivál digitális képét adja majd, a színdarabok innovatív, 3D streamingjével.

Ideje: 2023. augusztus vége

Helye: Csokonai Színház és a város különböző szabadtéri helyszínei

7. CRAFT FOR LIFE (EGÉSZ ÉLETRE SZÓLÓ KÉZMŰVESSÉG)

A kézművesség Debrecen és a régió múltjának meghatározó kulturális jellemzője volt a múltban. Meglehet, a város maga is annak köszönheti létezését, hogy különböző iparosok és kereskedők által bejáratott útvonalak találkozási pontjaként szolgált. A kérdés ma az, hogyan lehet a hagyományos kézi know-how-t átalakítani a jelenkorban értékes, kortárs technológiává, és miként válhat ez „fénnyé az alagút végén” a tehetséges, ám hátrányos helyzetű, gyakran roma származású, a város külterületein mélyszegénységben élő emberek számára. Célunk az, hogy megtaláljuk a régi kézművesek és kézműves asszonyok helyét a kortárs design színtéren, illetve nemzetközi szinten is olyan programokkal, amelyek sokkal szélesebb körű közönséget vonzanak, mint amit a modern design valaha is képes a

társaságunkban. A szélesebb közönség nagyobb piacokhoz vezet, amelyeken keresztül az új kézműves ipar sokak számára a **fenntartható gazdaság** alapjává és a **társadalmi szerepvállalás** eszközévé válhat. A magyar művész, El-Hassan Róza DLA disszertációjában bemutatott módszert vesszük alapul, akinek projektjében idős cigány iparosok készítenek modern mindennapi használati eszközöket hagyományos anyagokból és munkafolyamatokkal. A célkitűzéseink eléréséhez a **Craft for Life** több különböző projektírányt követ:

Traces of passion (A szenvedély nyomai): a *“Passionswege”* (Bécsi Design Hét) című példakép projektet alapul véve a projekt nemzetközi és magyar designereket köt össze hagyományos iparágakban munkálkodó, vidéki kézművesekkel és kézműves asszonyokkal. Két regionális kézműves egyesülettel és több, hátrányos helyzetű vidéki területeken munkálkodó nonprofit szervezettel karöltve, potenciális tehetségeket kutatunk fel a projekthez. A konvencionális munkakapcsolatok kereskedelmi megkötéseitől mentes, együtt alkotáson és tudásmegosztáson alapuló, nyílt munkafolyamat reményeink szerint kooperatív vállalkozásokhoz vezet majd. A Bécsi Design Hét látja majd el a projekt mentorálását, illetve javaslatot tesz a projektbe bevonható nemzetközi designerek személyére.

Craft for Life Grants (CfL ösztöndíjak): A Debrecen 2023 mikrotámogatási rendszer (ld. **K20**) és a rezidensprogram (ld. **AiR-Port Debrecen ...** oldal) keretein belül célunk 10 olyan, a legszegényebb falvakból származó tehetséges kézműves támogatása, akik ösztöndíjjal kiutaznak valamely külföldi országba, ahol designerekkel együtt tevékenykedve tapasztalatokat cserélhetnek a hagyományos anyagok és új technológiák felhasználásával kapcsolatban.

Craft for Life Fair Festival (CfL vásár és fesztivál): az „új kézművesség” égisze alatt készülő termékek legvonzóbb megjelenítése érdekében újjáélesztjük a “nagy piac” hagyományát, mégpedig vadonatúj nézőpontból. A célkitűzésünk az, hogy modern megközelítésben mutassuk be a térségi népi iparművészetet, kézműves és alkalmazott művészetet, és újrarájzoljuk Debrecen, mint a vásárok és piacok városának képét. A csatlakozó programok között szerepel egy kiállítás és egy, a régi know-how és a progresszív design összekapcsolásának jövőbeli útjait feltáró konferencia is.

Crafts Markets in a Post Internet Age (Kézműves piacok az internet utáni korban): az online piacterek világában a piacvárosok öröksége kihasználatlan potenciált jelent. Ez a program megvizsgálja, miként lehet Debrecen egykoron egész Európára kiterjedő kereskedelmi hálózatát újjáépíteni egy online, hibrid gazdaságon belül. A 4. ipari forradalom szállítói-lánc modelljeinek kisebb léptékben való újraértelmezése összekapcsolja a helyi termelőket a nagyobb termelői hálózatokkal. Az **Etsy** újra feltalálása helyett Debrecen piactér platformja különböző városok szolgáltatásait és termékeit köti majd össze, és megalapozza a Fair Festival (Vásárfesztivál) 2023-at követő utóéletét.

Digital Crafts and Open Science (Digitális kézművesség és nyílt tudomány): az új technológiák megjelenése a kézműves világban több új lehetőséget kínál a jövő gazdaságának. A Craft for Life, a Debreceni Egyetem és a város ipari szektora között létrejövő együttműködési program megvizsgálja a kézművesség és design szerepét az egyetem szakterületeit érintő tudományos és alkalmazott kutatás világában (élettudomány, biotechnológia, gépjárműgyártás). Ez a program egy örökségre koncentráló iparágból innováció-orientált tevékenységgé változtatja a kézművességet, és megmutatja a készségek, tapasztalat és emberi munkavégzés értékét az automatizáció világában.

Craft for Life Camp (CfL tábor): egy Európa-szerte meghirdetett, nemzetközi együttműködési tábor 14-23 év közötti fiataloknak, akik itt megismerhetik a helyi (kézműves) hagyományokat és újraértelmezik azokat kortárs művészek, designerek és művészeti tanárok segítségével, miközben a saját kultúrájuk és hagyományaik elemeivel egészítik ki a közös terveket, koncepciókat és elkészített termékeket. A tábor végén csoportkiállítás megrendezésére kerül sor a Fair Festival (Vásárfesztivál)

keretein belül. Közös alkotásra, kulturális párbeszédre, új barátságok megkötésére és szabadidős programokra (koncertek, kirándulások és sport) lesz lehetőség.

Ideje: Traces of Passion és Grants 2021-től, Camp és Fair Festival 2023 áprilisától

Helye: különböző helyszíneken

8. EXCHANGERS („HŐCSERE”)

A kultúra decentralizálása a város kulturális stratégiájának és az EKF programnak egyaránt fő célkitűzései közé tartozik. Ebben az értelemben négy új decentralizált közösségi művészeti központ épülete kerül kialakításra Debrecen különböző lakótelepein. A Tócskertben két néhai hőcsereelő/hőközpont, a Vénkertben pedig egy régi klasszikus villa, a Borsos Villa kerül átalakításra, míg a Fényes udvarban a még működő Víztorony építészeti kibővítése szolgál majd az Exchangers program csomópontjával. Az új, többfunkciós közösségi művészeti terek funkcionális modelljét és mindennapi használatát kell szakszerűen és programszerűen kialakítani. Az inkubációs tevékenység keretében egy képzett munkatárs (közösségi munkás, mentor) segít majd a közösség tevékenységében, a kulturális, társadalmi és kreatív vállalkozások beindításában, illetve a támogatási lehetőségek felkutatásában és felhasználásában. A programok főként helyi szervezetek, művészek és lakosok fejlesztésével és működtetésével folynak majd, akik már a belső és külső tér kialakításában is szerepet vállalnak. Módszertani szempontból a célközösségek pontos kulturális igényeinek és forrásainak feltérképezésével kezdünk, hogy ezek mentén meghatározhassuk az adott kulturális válaszokat. Ezek a válaszok különbözőek lehetnek: tudatosságnövelő események, oktatási tevékenységek az adott területben élők személyes fejlesztési munkája alapján, kollektív identitást és társadalmi kapcsolatokat erősítő társadalmi-kulturális tevékenységek, vagy akár a közterületek javítására irányuló transzformációs tevékenységek. Ezek az épületek működhetnek műhelyként, galériaként, eseményterként, az együttműködés helyeként vagy a közösségi kertek és tankertek szerszámainak tárolóhelyiségeként. Ezek a kulturális központok külsőre is színes objektumok lesznek, és míg fontos decentralizált kulturális centrumokká válnak, kialakítják az adott lakótelep új saját arculatát.

Ideje: 2019-2024

Helye: Tócskert, Vénkert, Fényes udvar lakótelepek

9. COOL SCHOOL CONTAINERS (MENŐ ISKOLAI KONTÉNEREK)

Debrecen mint hagyományos iskolaváros képe korántsem újkeletű. Sokféle különböző oktatási intézmény működik a városban, de egy dolog közös bennük: nincsenek valódi kreatív közösségi terek a könyvtárat és a tornatermet kivéve, és mindkettő csak korlátozottan elérhető. Kialakítunk és felajánlunk nyolc előregyártott mobil (pop-up) közösségi teret vagy csomópontot, amelyeknek mindegyike három darab 7 méter hosszú, szabvány méretű **konténerből** áll, amelyeket az iskolák területén bárhol el lehet helyezni. Középiskolás diákokat kérünk fel, hogy dolgozzák ki a mobilterek felhasználási terveit és az iskolák ez alapján adják majd be a pályázatukat. Minden debreceni és Hajdú-Bihar megyei középiskola pályázhat, a zsűri pedig előnyben részesít majd legalább egy, valamely hátrányos helyzetű kistérségben működő iskolából származó pályázatot. A pályázati procedura minden évben megismétlődik majd, és az iskoláknak arra is lehetőségük lesz, hogy crowdfunding útján megvásárolják a konténer-csomópontot. Minden többfunkciós csomópont 41.5 m² hasznos alapterülettel fog rendelkezni, a felszereltség tartalmaz egy teljes próbahelyiséget hangszerekkel, egy hangfelvételek készítésére és filmszerkesztésre alkalmas stúdiót, kamerát, kivetítőt, vetítővásznakot, (3D) nyomtatót, e-book olvasót és egyéb eszközöket kényelmes bútorzattal. Ezeket a csomópontokat mentorált diákok fogják működtetni egyfajta kísérleti kulturális üzleti vállalkozás keretén belül, amelyben belekóstolhatnak egy kulturális és közösségi helyszín menedzselésébe. A Debrecen 2023 program lehetővé teszi egy mentorálási rendszer felállítását, amely segít a közösségi csomópontoknak

a mindennapi működés feladataiban. Népszerű magyar művészeket hívunk meg, akik egy alkalomra mentorokká válnak, hogy segítsenek a diákoknak „csináld magad hozzáállással” felépíteni egy tanuló tömegbázist.

Ideje: tervezés 2020, építési szakasz 2021, kísérleti év és pályáztatás 2022, teljesen működőképes állapot 2023-tól

Helye: Iskolaudvarokon elhelyezett mobilkonténerek

A kulturális stratégia és az EKF 2023 program alapvető céljai szinkronban vannak (hiszen párhuzamosan készültek), és komoly átfedést mutatnak a megvalósulási időintervallum tekintetében is. A kulturális főváros-projekt nem egy évre szól, hanem 2019-től 2024-ig, vagyis a stratégia közel felét teszi ki. A 2019–2024-ig tartó időszak évei lépcsőzetesen épülnek fel. Egyszerre több olyan folyamatot kell elindítani és menedzselni, amelyek immanens módon következnek a város kulturális stratégiájából és a kulturális léptékváltás igényéből. Fontos, hogy az itt felsorolt éves fókuszok arra utalnak, hogy a feladatok egymásra épülnek, a korábbihoz mindig hozzáadódnak az újak. Így mutatható be az EKF-felkészülési folyamat komplexitása:

2019: Mind Shift – szemléletformálás, kapacitásfejlesztés és szervezetátalakítás

2020: Equalizer – kulturális decentralizáció és demokratizálás

2021: Map Making – mobilizálás, nemzetköziesítés és brandelés

2022: Tuning – infrastruktúra-továbbfejlesztés, hosszú távú legacymodell kiépítése

2023: Chain Reaction – megvalósítás és ünneplés

2024: Keep Open! – utógondozás, pályára állás, fenntartás

A pályázat hatása

Az Európa Kulturális Fővárosa 2023 cím elnyerése növelné Debrecen nemzetközi párbeszédképességét a kultúra területén, illetve számos intézménye és kulturális brandje európai szinten is láthatóvá válna. A folyamatos európai párbeszéd belső igény lenne, így azt Debrecen minden területen proaktívan kezdeményezné. A város felismerné a kultúra urbanisztikai, gazdasági és szociális jelentőségét, és tudatosan, magabiztosan, stratégiai eszközként alkalmazná a fejlesztései során. A kreatív ipar egyre növekvő arányban jelenne meg a gazdasági szerkezetben. Új szervezeti, intézményi modelleket vezetnénk be a kultúra területén, növelve a versenyképességet. Egyre nagyobb teret nyerne a kulturális innováció, amelyre a város vezetése hozzáadott értéként tekintene. Debrecen közterein, a városképben mindenütt nyoma lenne a kulturális tudatosságnak, a vizuális kommunikáció eszközeitől kezdve az utcabútorokig. Az általános vizuális színvonal és igény szint érzékelhető módon emelkedne a városban. A kortárs és progresszív kulturális törekvések és kontextusok egyre nagyobb teret nyernének Debrecen életében, így a település egy modern nagyváros imázsával és vonzerejével rendelkezne.

A város kulturális intézményrendszerének részben megváltozna a szerepe; az intézmények a kulturális tartalmak előállításán túl egyre nagyobb arányban foglalkoznának azzal, hogy szupervizorként támogassák az alulról jövő kulturális kezdeményezéseket. A város pezsgő és sokszínű kulturális életét együtt alakítanák a civilek és a szakemberek. Mivel jelenleg a helyi kulturális szcénában zárványállapotokkal és különféle idősidőkkel találkozhatunk, szerencsés esetben sikerülne a nagyon statikus, hagyományőrző attitűdöket dinamizálni, és a tradícióról, a kulturális identitásról korszerű módon, reflektíven, akár ironikusan is gondolkodni. A város területén kiegyenlítődne a kultúrához való

hozzáférés esélye, azaz a belvárosi negyeden túl minden városrészben aktív kulturális élet zajlana. A lakosság tevékenyen részt venne a kultúra teremtésében, felismerve a szabadságából adódó felelősségét saját jóléte iránt. A város lakóiban tudatosulna, hogy a kultúra számos eszközt és módszert tud kínálni problémái megoldásához.

ÖNKORMÁNYZAT FENNTARTÁSÁBAN MŰKÖDŐ INTÉZMÉNYEK

- AGÓRA Nonprofit Kft.
- Csokonai Színház
- Déri Múzeum
- Debreceni Ifjúsági Szolgáltató Nonprofit Kft.
- Debreceni Művelődési Központ
- Főnix Rendezvényszervező Közhasznú Nonprofit Kft.
- Kodály Filharmónia Debrecen
- Méliusz Juhász Péter Könyvtár
- MODEM Kft.
- Nagyerdei Kultúrpark
- Vojtina Bábszínház

NEM ÖNKORMÁNYZAT FENNTARTÁSÁBAN MŰKÖDŐ INTÉZMÉNYEK

- Debreceni Egyetem
- Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye
- Debreceni Zsidó Hitközség
- Hajdúdorogi Főegyházmegye és a Görögkatolikus Metropólia
- Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú-Bihar Megyei Levéltára
- Tiszántúli Református Egyházkerület

Az intézmény kulturális szerepének, pozíciójának meghatározása

A keleti régióban egyedülállónak számító, speciális és innovatív Agóra Tudományos Élményközpont elsődleges célja a természettudományok népszerűsítése, a tudományos ismeretterjesztés szórakoztató és közérthető módon, valamint a gyermekek figyelmének felkeltése a természettudományok és a természettudományos pályák iránt. Az Agóra elsődleges célcsoportjai az általános iskolás korú gyermekek, a középiskolás diákok, illetve a családok; tanév közben hétköznapiakon elsősorban iskolás csoportokat, míg hétvégén, illetve szünidőben inkább családokat és egyre több turistát fogadnak. A színes, napi programkínálat (interaktív játékok, kísérleti bemutatók, ismeretterjesztő előadások és foglalkozások) mellett klubfoglalkozások, hétvégi tematikus programok és nyári táborok is várják a gyerekeket. Az Agóra küldetésének és feladatainak teljesítését kreatív munkatársak és egyedi eszközpark segíti (az interaktív tér játékeitől kezdve a csillagászati távcsövektől és a planetáriumig). **A 2014-ben átadott intézmény látogatószáma emelkedést mutat, 2016-ra már 40 ezren vették igénybe a szolgáltatásait.**

Az intézmény által szervezett nagy esemény, fesztivál kulturális szerepe, pozíciója

Rendszeresen szerveznek tematikus, több napig tartó rendezvényeket:

- minden évben február második hétvégéjén tartják az Agóra-születésnapot, amikor különleges, speciális programokkal várják a látogatókat;
- jeles napokhoz kapcsolódó hétvégéket szerveznek – például: *a víz világnapja, Föld napja*;
- nagyon népszerű a kétnapos gyermeknap programjuk, amelyet szintén a tudományos tematika emel ki a szokásos városi rendezvények közül;
- minden szeptemberben csatlakoznak a *Kutatók Éjszakája* országos nagyrendezvényhez; az Agórában ez alkalomból debreceni középiskolás diákok mutatják be saját fejlesztéseiket, találmányaikat, egyedi kísérleteiket, saját tudományterületük érdekességeit – ez a rendezvény szintén unikálisnak számít;
- a Debreceni Egyetem és az Agóra közös szervezésében valósul meg évről évre az *iTT Kutathatsz – Természettudományos és Mérnöki Fesztivál*;
- az Agóra kiemelt szakmai partnere a National Instruments Kft., amellyel közösen szervezik az *NI Akadémia – A jövő szakembereiért* című tudomány népszerűsítő előadás-sorozatot, valamint a *FIRST LEGO League Nemzetközi Robotverseny* regionális fordulóját;
- számos egyéb természettudományos rendezvény szervezése partnerekkel: *TechCsajok* (BASF), *Medve MATEK* regionális és országos döntő (A Matematika Összeköt Egyesület), *Tantrix-világbajnokság*, *Science on Stage* magyar válogató.

Rendezvényeik között keresik a helyet, időt egy évente ismétlődő *Agóra Természettudomány Fesztiválnak*.

Az intézmény régiós súlya / presztízse / láthatósága

A Dunától keletre hasonló lehetőségeket kínáló intézmény nincs. Az Agóra Tudományos Élményközpont programjain 2015-ben 26 ezer, 2016-ban már több mint 40 ezer, 2017-ben pedig eddig (2017. október) csaknem 34 ezer ember vett részt. Nem csak az élményközpontba látogatók száma növekszik dinamikusan: az Agóra munkatársai az elmúlt két és fél évben több ezer fiataalt értek el úgy, hogy „házhoz vitték” a természettudományos ismereteket – iskolákban és tudománynépszerűsítő rendezvényeken tartottak kísérleti bemutatókat vagy épp planetáriumi műsort. A látogatók kb. 60%-a debreceni, további 20% érkezett Hajdú-Bihar megye más településeiről, kb. 17% a megyénken túlról látogatók és 3% a külföldiek aránya. Az Agóra működését és programjait a regionális média, valamint a tudományos, illetve a turisztikai szaksajtó is folyamatosan figyelemmel kíséri, sikerült beépülniük a „köztudatba”. Az országos sajtót tekintve többször szerepeltek már a Magyar Rádió és a Magyar Televízió műsoraiban, voltak házigazdái *A Hely* című, népszerű rádiós magazinnak, a *National Geographic* online kiadása, a *Travelo*, illetve az *Élet és Tudomány* is cikkezett már róluk.

Az intézmény által szervezett nagyesemény, fesztivál régiós súlya / presztízse / láthatósága

Az Agóra születésnapi programjára 2017-ben 350 fő jött el. A tematikus hétvégéken általában 300–500-an vesznek részt. A Kutatók Éjszakáján 2015-ben 800-an, 2016-ban 900-an, idén pedig 1450-en fordultak meg az élményközpontban, ami kiemelkedőnek számít, tekintetbe véve, hogy aznap több száz program várja az érdeklődőket az egyetem összes intézetében.

Az intézmény európai/nemzetközi láthatósága, pozíciója, eredményei 2010-től napjainkig

Az Agóra Tudományos Élményközpont indulása óta tagja az ECSITE-nek, a Tudományos, Ipari és Technológiai Kiállítások Európai Együttműködésének (European Collaborative for Science, Industry and Technology Exhibitions). A hálózatnak több mint 350 tagja van, főként Európából; olyan intézmények, amelyek céljuknak tekintik, hogy a tudomány és a társadalom között hidat építsenek. 2016-ban kötött együttműködési megállapodást az Agóra a szlovákiai K13 Kulturális Központ SteelParkjával. Azóta a két intézmény a tapasztalatcsere mellett konkrét eszközcserekkel segíti egymás munkáját. Magyarországon az Agóra ad otthont a BASF ismeretterjesztő programjának, amelyet összesen harminchárom országban működtetnek a világon; a *Kids' Lab – Kölyöklabor* célja: felkelteni a kisiskolások érdeklődését a kémia iránt és emlékezetessé tenni számukra az első találkozást egy laboratóriummal. 2016-ban és 2017-ben száz-száz foglalkozás keretében közel 2500-2500 gyerek vett részt a programon.

Emellett 2018-ban az Agórában indítja el a BASF a középiskolások számára kifejlesztett *Chemgeneration* elnevezésű új tudományos programját, amelynek célja, hogy kísérleteken keresztül ráirányítsa a diákok figyelmét a kémia fontosságára, arra a tudományágra, amely szerepet játszik az emberiség fenntartható jövőjének megteremtésében.

Az élményközpontban 2016 nyarán jött létre az ország második *littleBits*-központja (chapter). Az Agórában mutatták be hazánkban először az Európai Déli Obszervatórium (ESO) *A Földtől a Világegyetemig* című planetáriumi filmjét, amelynek magyar változatát az Agóra készítette el a Csokonai Színházzal együttműködve.

Az intézményi működés gyengeségei, anomáliái

- Elhelyezkedéséből adódóan az Agóra nehezen megközelíthető. Bár a környezet adottságai optimálisak, a Botanikus kert rehabilitációra szorul, itt jelentős felújításra lenne szükség. (Akácliget van a bejárat közelében.)
- Építészeti paramétereiből fakadóan maximum 300 fő az Agóra befogadóképessége.
- Az interaktív eszközök egyediek, boltban nem kaphatók, vagy csak kis szériában gyárthatók, ezért jelentős forrásigényűek.

Az intézményi működés erősségei; versenyelőnyök, sikerek, szellemi potenciál

- Kreatív, szakképzett, lelkes csapat.
- Csak néhány hasonló intézmény működik az országban: Csopa – Budapest, Mobilis – Győr, Futura – Mosonmagyaróvár.
- Erős szellemi, szakmai kapcsolatok: Debreceni Egyetem, NI, BASF, Atomki, ECSITE, Steel Park, Mobilis, szakmai civil szervezetek.
- A természettudományos ismeretek felértékelődése az Agóra számára nyit hatalmas piacot.

Az intézmény víziója arról, hogy 2030-ban hol tart majd

Mindennapi életünk részévé váltak/válnak a tudományok fejlődése következtében naponta születő technikai eszközök. Elképzelhetetlen a jövő munkahelye, lakása, települési és természeti környezete ezek szakszerű használata nélkül. Az ehhez szükséges tudás a gyors technológiai fejlődés miatt nem tanulható meg egyszerre, illetve állandó frissítésre szorul. A gyors változások követésére alkalmas szokások, tanulási metódusok és a folyamatos nyitottság kialakításában az Agóra nélkülözhetetlen szerepet tud játszani. A fiatal generációk esetében segíti a tudományos szocializációt, az idősebb generációknál hozzájárul az új szokásrendszerek kialakításához vagy a meglévők fejlesztéséhez. Az okos város fontos eleme az Agóra szellemi és tárgyi infrastruktúrája.

Konkrét fejlesztési ötletek, lépések

- Közös bejárat: a Botanikus kert és az Agóra megközelítését egy közös bejáraton keresztül célszerű megoldani, a mai gazdasági bejárat mellett.
- Az intézményi infrastruktúra fejlesztése: a bejárat és az épület között, az akácliget helyén egy szabadtéri fogadórész kialakítása. Természettudományos játszótér, fedett-nyitott foglalkoztató kiépítése legalább 50 fő részére.

- Fix, digitális planetárium létrehozása: a mobil planetárium működtetése során szerzett és nemzetközi tapasztalatok alapján a digitális planetárium az egyik legsikeresebb szolgáltatásuk. Fix kupola kiépítésével lehet az itt jelentkező igényt magas színvonalon kielégíteni az Agóra épületében vagy optimális esetben nagyobb forrás bevonásával, az egyetemmel együttműködve, a volt napfizikai épület fejlesztésével.
- Állandó és időszakos természettudományos kiállítások szervezésére alkalmas terek kialakítása; a Botanikus kertben található, volt napfizikai épület fejlesztésével, az egyetemmel együttműködve.
- Botanikus kert fejlesztése: 21. századi technikai felszereltségű, interaktív, botanikailag rendezett kertfejlesztés. A jelenlegi hátrányból lehetne előnyt kovácsolni. A kert az egyetem tulajdona, de együttműködés keretében az Agóra szakszerűen el tudná látni a vele kapcsolatos marketing- és szakmai feladatokat.
- Mobil labor(ok): a külső helyszínen megvalósuló programokhoz jól felszerelt laborbusz, és/vagy laborkamion kialakítása szükséges. Házhoz megy a tudomány. Költséghatékony a kisebb települések kiszolgálására.

Nagy láthatóságú, nagy léptékű fejlesztés(ek) leírása

ECSITE-konferencia szervezése

A hálózatnak (<http://www.ecsite.eu>) több mint 350 tagja van, főként Európából, olyan intézmények, amelyek céljuknak tekintik, hogy a tudomány és a társadalom között hidat építsenek. Minden év júniusában a tagok több mint 1000 résztvevővel összegyűlnek négy napra egy európai városban, komoly kiállítói háttérrel. 2017-ben évben Portóban volt, 2018-ban Genfben lesz a konferencia. A 2020-as évek elejére, esetleg 2023-ra célszerű megpályázni a konferencia rendezési jogát.

Agóra Természettudomány Fesztivál

Elsősorban a város iskolahálózata, az egyetemi diákok, a településen működő cégek bevonásával, az egyes résztvevők proaktivitására építő, a város különböző tereiben megvalósuló és a látogatókat közvetlen megtapasztalásokon keresztül megmozgató fesztivált terveznek.

A Google-generáció megszólítása, bevonása

Az Agóra Tudományos Élményközpontban működő robotikafoglalkozások, klubok és versenyek a korszerű tehetségápolás és -gondozás új útjait nyitják meg, amelyekkel hatékonyan lehet megszólítani a fiatalokat. Idesorolható az *Agóra Kalandárium* online felülete (<http://www.agoradebrecen.hu/kalandarium>) is, ahol webes formában találhatóak természettudományos érdekességek és tudnivalókat, illetve játékokat az érdeklődők. Közösségi felületeik: <https://www.facebook.com/agoradebrecen>, <https://www.youtube.com/channel/UCVn9FxpISNDFTkrdnd6nbwg>.

Kilépés az intézményi falak közül a közönség irányába

A klasszikus hirdetési felületek (DKV buszok hátulján, monitorokon) és a hagyományos marketingkommunikációs, illetve PR-eszközök (szórólapok, *Agóra Kalandárium*) kihasználása, valamint a Facebook-kampányok mellett az Agóra folyamatosan törekszik a legmodernebb és akár szokatlan, meghökkentő megjelenésekre, kitelepülésekre is. A *Campus Fesztivál*on minden évben működtetnek egy *Agóra Tudományos Élményudvart*, de többször települtek már ki a Fórum bevásárlóközpontba és számos nagyrendezvényre is. Ezen gyakorlat folytatása mellett terveik között szerepel az ambient reklám is; Debrecen bizonyos forgalmas pontjain az Agóra munkatársai látványos kísérleti bemutatókkal szórakoztatják a közönséget vagy az interaktív eszközeik közül helyeznek ki néhányat, amelyeket helyben ki lehet próbálni.

A régiós jelenlét és láthatóság növelése

Az Agórát oktatási és turisztikai értelemben is folyamatosan pozicionálják régiós szinten. Ezt elsősorban az online és nyomtatott, tematikus sajtóban való megjelenéssel, illetve az iskolák közvetlen megszólításával és elérésével erősítik. Az élményközpont jó híre szájhagyomány útján is hatékonyan terjed. Terveik szerint a jövőben a régió még több iskolájába viszik házhoz a tudományt, azaz tartanak helyben speciális programokat. Mobil természettudományos laborokkal még tovább növelik régiós jelenlétüket.

A nemzetközi jelenlét erősítése

Folyamatosan keresik a hasonló területen dolgozó nemzetközi partnereket (ECSITE) közös pályázat, eszközcsere, eszközfejlesztés és programcsere céljából.

Tervek a forprofit szféra bevonására

Több céggel sikerült már kölcsönös haszonnal járó együttműködést kialakítani:

NI – programok, táboroztatás, interaktív eszközfejlesztés, konferencia-helyszín;

BASF – Kölyöklabor, TechCsajok, Chemgeneration;

FAG – interaktív eszközök fejlesztése, táboroztatás;

TEVA – táboroztatás.

Folyamatosan keresik a város és a régió cégeit hasonló célokkal.

Válaszok a digitalizációval és a virtualizálódással kapcsolatos kihívásokra

Tervek: digitálistan eszköz-fejlesztés, kísérleti bemutató felvétel, oktatóvideó-szerkesztés, okoseszközökre androidos és iOS applikációk fejlesztése. Virtuális tanterem létrehozása, univerzum és virtual reality programok integrálása a természettudományos programokba. Szakmai és tárgyi adottságaik okán nemcsak válaszolni tudnak a kihívásokra, hanem aktív fejlesztői is ennek a területnek, hiszen célcsoportjuk elsősorban az iskoláskorú generáció.

Csokonai Színház

Igazgató: Ráckevei Anna

Az intézmény kulturális céljai, 2018–2030

Az intézmény kulturális szerepének, pozíciójának meghatározása

A Csokonai Színház az általa kínált kulturális programok mennyiségének, minőségének, széles műfaji spektrumának és a megszólított közönség létszámának tekintetében egyaránt kiemelkedő szerepet játszik a város kulturális életében. A színház állami és önkormányzati fenntartású, nemzeti státusszal rendelkező kőszínház, önálló társulattal. A nemzeti státusz azt jelenti, hogy az intézménynek a magyar előadó-művészeti életben betöltött szerepe, művészeti tevékenysége kiemelkedő jelentőségű, ezért feladatának ellátását az állam kiemelten támogatja. Küldetése ezen adottságok folytán sokrétű: széles nézői rétegeket szolgáló repertoárszínház, amely a nemzeti státuszból fakadóan kiemelt szerepet játszik például az operajátszás és a közönségnevelés terén.

Az intézmény által szervezett nagy esemény, fesztivál kulturális szerepe, pozíciója

Az intézmény súlyponti nagy eseménye jelenleg a *DESZKA Fesztivál*, amely a kortárs magyar drámát a középpontba állítva vált Magyarország egyik legfontosabb színházszakmai eseményévé. Évente hozzávetőlegesen 5000 embert vonz, ami jól mutatja, hogy a széles körű szakmai elismertsége mellett képes jelentős közönséget is megszólítani. A fesztivál belföldi és nemzetközi beágyazottsága, súlya elsősorban azon mérhető le, hogy minden magyar nyelven játszó társulat (határon innen és túl) értesítést küld kortárs magyar bemutatóiról. Emellett a nemzetközi nyitás révén két éve a környező országok magyar drámát feldolgozó idegen nyelvű előadásait is nevezik erre a fesztiválra.

Az intézmény régiós súlya / presztízse / láthatósága

A debreceni színház régiós központtá vált mind a szakmai minőség, mind sokszínű tevékenysége révén. A Csokonai a régió legnagyobb színháza, amely éves szinten 80% feletti nézettséget produkál. Az egyetlen színházi intézmény a térségben, amely elkötelezett az operajátszás, a mozgásszínház, a kortárs dráma és a komplex ifjúsági program mellett. Fesztiválmeghívások tekintetében és szakmai elismerések szempontjából a Csokonai Színház az egyik legfontosabb vidéki műhely.

Az intézmény által szervezett nagy esemény, fesztivál régiós súlya / presztízse / láthatósága

Az intézmény legfontosabb nagy eseménye jelenleg a *DESZKA Fesztivál*, amely mára az ország egyik legjelentősebb színházszakmai találkozója. A régió belül ezzel kialakult a Csokonai Színház elsődleges imázsa, amely a kortárs alkotóművészek, az innovatív projektek és a nem hagyományos színházi formák irányában definiálja az intézményt. Ennek köszönhetően és kiterjedt szakmai kapcsolatrendszere révén a színház olyan exkluzív előadásokat tud meghívni és műsorra tűzni, amelyek elérése a régió más intézményei számára nem lehetséges.

Az intézmény európai/nemzetközi láthatósága, pozíciója, eredményei 2010-től napjainkig

A Csokonai Színház 2017-ben az első *MagdaFeszt* megrendezése révén csatlakozott a nemzetközi *Magdalena Project*hez. Szintén 2017-ben alapító színházként vett részt a *TRANS/MISSIONS* nemzetközi fesztivál életre hívásában. 2010-től az alábbi külföldi rendezők dolgoztak a színházban: Ilja Bocsarnikovsz (Oroszország), Anca Bradu (Románia), Andrzej Bubien (Lengyelország), Nadine Duffaut (Franciaország), Szergej Maszlobojcsikov (Ukrajna), Valère Novarina (Franciaország), Adélaïde Pralon (Franciaország), Silviu Purcărete (Románia), Viktor Rzsakov (Oroszország) és Vladislav Troickij (Ukrajna).

Az intézmény által szervezett nagyeseemény, fesztivál európai/nemzetközi láthatósága, pozíciója, eredményei 2010-től napjainkig

A Csokonai Színház 2017-ben 11. alkalommal rendezte meg a *DESZKA Fesztivált*, a kortárs magyar dráma fesztiválját. A mintegy 5000 fős látogatottságot elérő, egyhetes rendezvény mostanra megkerülhetetlenné, referenciaponttá vált a magyar színházzsákmái közegben. Az évről évre egyre erősebb válogatást visszaigazolja az a tény is, hogy a releváns országos díjakat (pl. a legjobb kortárs drámáért) rendszeresen egy náluk bemutatott előadás szövege kapja. Folyamatosan meghívják olyan külföldi előadásokat, amelyek idegen nyelvűek, de kortárs magyar dráma alapján készülnek. Ilyen volt legutóbb a Szlovák Nemzeti Színház Esterházy Péter *Mercedes Benz* című műve alapján készült produkciója, amely a budapesti bemutatót megelőzően, először Debrecenben volt látható, jelentős médiaérdeklődést kiváltva.

Az eddigi külföldi vendég előadások a *DESZKA Fesztivál* műsorában:

- 2010: Gianina Cărbunariu: *20/20* (Yorick Stúdió, Marosvásárhely)
Závada Pál: *Bethlen* (Marosvásárhelyi Színház)
Háy János: *A Gézagyerek* (Szabadkai Népszínház)
Gyarmati Kata: *Hét nap a világ* (Újvidéki Színház)
- 2011: Tolnai Ottó: *A kisinyovi rózsza* (Kosztolányi Dezső Színház, Szabadka)
Kiss Csaba: *A dög* (Marosvásárhelyi Színház)
- 2012: Németh Ákos: *Deviancia* (Temesvári Színház)
Kocsis István: *A tér* (Yorick Stúdió, Marosvásárhely)
- 2014: Kárpáti Péter: *Akárki* (Tamási Áron Színház, Sepsiszentgyörgy)
Urbán András: *Béres Márta One-girl Show* (Kosztolányi Dezső Színház, Szabadka)
Háy János: *A Gézagyerek* (Piroti Nemzeti Színház, Szerbia)
Hajdu Szabolcs: *Békeidő* (Csiky Gergely Állami Magyar Színház, Temesvár)
- 2015: Radu Afrim: *Az ördög próbája* (Marosvásárhelyi Nemzeti Színház, Tompa Miklós Társulat)
Lovas Ildikó: *Spanyol menyasszony* (Kosztolányi Dezső Színház, Szabadka)
Spiró György: *Az imposztor* (Varsói Drámai Színház, Lengyelország)
Végel László: *Neoplanta* (Újvidéki Színház)
- 2016: Spiró György: *Hello, doktor Mengele!* (Szatmárnémeti Északi Színház, Harag György Társulat)
Bartis Attila: *Nyugalom* (Marosvásárhelyi Nemzeti Színház, Tompa Miklós Társulat)
Tolnai Szabolcs: *Exodus* (Kosztolányi Dezső Színház, Szabadka)
- 2017: Esterházy Péter: *Mercedes Benz* (Szlovák Nemzeti Színház, Pozsony)
Visky András: *Pornó – Feleségem története* (Szatmárnémeti Északi Színház, Harag György Társulat)

Dragomán György: *Kalucsni* (Kolozsvári Állami Magyar Színház)

Bartis Attila: *Rendezés* (Marosvásárhelyi Nemzeti Színház, Tompa Miklós Társulat)

Az intézményi működés gyengeségei, anomáliái

Az intézményi működés elsődleges problémája a nagymértékben leromlott infrastruktúra. Az épület állaga, illetve az eszközpark hiányos fejlesztése jelentősen megnehezíti a művészeti munkát, de emellett hatással van az épület külső és belső felületein elhelyezendő marketingtermékekre és a nézők komfortérzetére egyaránt. Az intézménynek marketing- és kommunikációs célra dedikált személyi fejlesztésre, illetve a társulat bővítésére van szüksége ahhoz, hogy feladatkörét még sikeresebben tudja betölteni.

Az intézményi működés erősségei: versenyelőnyök, sikerek, szellemi potenciál

A Csokonai Színház országos tekintetben is jelentős művészeket foglalkoztat, így a társulat folyamatosan magas szintű színházi teljesítményre képes. A kortárs dráma középpontba állításával és a fiatal művészek megszólításával az intézmény képes jelentős versenyelőnyre szert tenni, mivel az ősbemutatók számát tekintve országosan egyedülálló eredményeket ér el. A színház a folyamatos innovációs törekvések mellett stabil bérletértékesítéssel és bérletes látogatottsággal rendelkezik.

Az intézmény víziója arról, hogy 2030-ban hol tart majd

A Csokonai Színház tizenöt év múlva is szeretné megtartani jelenlegi kultúraformáló szerepét, illetve innovációs tevékenysége révén a fiatal alkotók felfedezésének színterévé kíván válni. A *Csokonai Ifjúsági Program (CSIP)* segítségével, a drámapedagógia módszereivel régiós szinten is jelentős hatást fejtenek majd ki a felnövekvő nemzedékekre.

Konkrét fejlesztési ötletek, lépések

- A társulat bővítése lehetővé tenné, hogy az intézmény műsorpolitikáját elsősorban ne a személyzeti lehetőségek határozzák meg. Könnyebben tervezhetővé válnak a bérletes előadások, illetve a vendég előadások meghívása is rugalmasabban működhetne.
- A *Csokonai Ifjúsági Program* infrastrukturális és személyi feltételeinek javítása hozzájárulna ahhoz, hogy az osztálytermi színházi nevelési előadások iránt mutatkozó igényt kielégíthessék, illetve a programot workshopokkal, szakembertovábbképzéssel fejleszthessék.
- A színház marketingtevékenységének kibővítésével, fejlesztésével szélesebb körben népszerűsíthetők volnának az előadásaik, programjaik, illetve a náluk szereplő művészek.

Nagy láthatóságú, nagy léptékű fejlesztés(ek) leírása

A *DESZKA Fesztivál* kibővítése, nemzetközivé tétele révén a rendezvény az első számú színházzakmai fesztivállá léphetne elő az országban. Ehhez elsősorban az anyagi források bővítésére és infrastrukturális fejlesztésekre van szükség. Jelenleg a Csokonai Színház a rendelkezésre álló forrásokból nem képes nagyságrendi változást elérni, csak finomhangolásokra van lehetősége.

A Csokonai Színház mellett működő színészház korszerűsítése nem csupán a náluk dolgozó kollégák és a meghívott vendégművészek kényelmét szolgálná, hanem a fűtéskorszerűsítés és a szigetelés révén jelentősen csökkentené a fenntartási költségeket is.

A Csokonai Színház patinás nézőtéri büféje mellett érdemes lenne egy olyan vendéglátóipari egységet kialakítani, amely a színház előadásaitól függetlenül, napközbeni nyitvatartással várná a látogatókat. Ez egyrészt hozzájárulna a Csokonai Színház városban betöltött szerepének megerősítéséhez, másrészt különleges programoknak adhatna otthont, és nem mellesleg a színház merchandising tevékenységét is magában foglalhatná.

A Google-generáció megszólítása, bevonása

A színház jelentős online jelenlétet tudhat magának: több mint 9000 rajongóval rendelkezik a Facebook-oldala, napi rendszerességgel frissülő honlapot és minőségi tartalmakat kínáló YouTube-csatornát működtet. Az intézmény a *Csokonai Ifjúsági Programjával (CSIP)*, valamint az offline és online felületeken is a Google-generációt szólítja meg. A CSIP programban részt vevő fiatal művészek jelenlétével, a színház eseményszerűségének hangsúlyozásán keresztül próbálja közelebb hozni a színházat a Google-generációhoz.

Kilépés az intézményi falak közül a közönség irányába

A színház minden alkalmat megragad annak érdekében, hogy a társulat művészei személyesen vagy marketingfelületeken keresztül jelen legyenek a városban. Kiemelt eseményekhez (*Színházak Éjszakája*, a *magyar dráma napja*, a *magyar nyelv napja*, *Ünnepi Könyvhét*, *karneválhét*, *Debreceni Advent*) a társulat művészei vagy előre egyeztetett módon, vagy flashmob jelleggel szerepelnek a város terein. Ezenkívül a színház visszatérően alkalmazza a villamosszerelvények oldalán történő hirdetést, amihez alkalmanként a villamosok belsejében adott minikoncertek/előadások is társulnak. Idén először a *Campus Fesztiválon* is saját sátorral képviseltette magát az intézmény.

A régiós jelenlét és láthatóság növelése

A Csokonai Színház elsődlegesen azzal kívánja növelni régiós jelenlétét, hogy olyan művészeti produkciókat hoz létre, amelyek mind minőségüket, mind különlegességüket tekintve páratlanok a térségben.

A színházban műsorra tűzött ősbemutatók száma erről az innovációs törekvéstről tanúskodik. Emellett természetesen törekednek arra, hogy minél nagyobb számú vendégjátékkal legyenek jelen a régió városaiban. A *Csokonai Ifjúsági Program* keretén belül számos régiós oktatási intézményben jártak művészeik, ezzel is népszerűsítve a társulatot.

A nemzetközi jelenlét erősítése

Az intézmény külföldi művészek (rendezők, énekesek, tervezők) meghívásával folyamatosan építi külföldi kapcsolatrendszerét. Emellett kiemelt hangsúlyt fektet arra, hogy kapcsolódjon számukra fontos nemzetközi rendezvényekhez és kezdeményezésekhez. Alapítószínházként vesznek részt a *TRANS/MISSIONS* elnevezésű régiós színházi fesztiválon, illetve legutóbb az első *MagdaFeszt*tel kapcsolódtak a nemzetközi *Magdalena Project*hez.

Tervek a forprofit szféra bevonására

A színház jelenleg nem rendelkezik olyan munkatárssal, aki kifejezetten fundraiser tevékenységet folytatna. Ezen a téren humánerőforrás-fejlesztésre szorul az intézmény. Ugyanakkor, amíg jogszabályi változás nem teszi lehetővé, hogy a színház mint önkormányzati fenntartású kulturális intézmény adományokat fogadjon el, addig az ilyen irányú tevékenység csak rendkívül korlátozott módon valósítható meg.

Válaszok a digitalizációval és a virtualizálódással kapcsolatos kihívásokra

Az elmúlt időszakban folyamatosan arra törekednek, hogy a tervezési, szervezési, adminisztrációs és művészeti munka egy része (dramaturgia, díszlet- és jelmeztervezés) elektronikus felületeken valósuljon meg. A színházművészet sajátos jellegéből fakadóan a személyes kontaktus továbbra is jelentős szerepet játszik az intézmény életében, azonban fontos munkaszervezési változásokat hajtottak végre az utóbbi két-három évben. A színház dolgozóinak digitális írástudása ugyanakkor fejlesztésre szorul. Korszerű honlap működtetésével, felhasználóbarát online tartalmak fejlesztésével, korszerű jegyértékesítési rendszerrel minél közelebb kívánják hozni a nézőket az előadásokhoz.

Déri Múzeum

Igazgató: Dr. Angi János

Az intézmény kulturális céljai, 2018–2030

Az intézmény kulturális szerepének, pozíciójának meghatározása

A Déri Múzeum a helyi közösségi emlékezet legfontosabb és legkiemelkedőbb helye, egyik leglényegesebb feladata, hogy átgondoltan gyűjtse, megőrizze, feldolgozza és bemutassa a gazdag helytörténeti múlt értékeit. Az intézmény egyszerre őrzi Debrecen, Hajdú-Bihar megye, a magyar és az egyetemes művelődéstörténet kulturális emlékeit. Déri Frigyes és más gyűjtők ajándékának

köszönhetően az ország egyik legösszetettebb, történetileg és földrajzilag a Föld legtávolabbi pontjait összekötő gyűjteményével rendelkezik. A múzeum talán legnépszerűbb kiállítóterében, a Munkácsy Teremben látható a Krisztus szenvedéstörténetét feldolgozó, monumentális méretű *Trilógia*. A művek közös bemutatásának különlegessége, hogy maga Munkácsy sem látta együtt e három, bibliai témát feldolgozó festményét. A Jézus életét megörökítő sorozat darabjai első alkalommal 1995. augusztus 25-én, a Déri Múzeumban voltak együtt kiállítva. A Déri Múzeum őrzi az ország második legnagyobb néprajzi gyűjteményét, amelynek meghatározó része a Déri György által 1938-ban a városnak ajándékozott több mint kétezer népművészeti tárgy (viselet, kerámia, használati tárgy) és Déri Frigyes háromszázötven darabos grafikai gyűjteménye. Kiállításait és szakmai programjait a helyi igények figyelembevételével alakítja ki, gyűjteményei olyan tudástárak, amelyekből bőven meríthetnek az oktatás és a tudomány képviselői. Nemcsak tudományos műhely, hanem közművelődési intézmény is, gyarapítja és közvetíti a tudást, részt vállal a térség széles körű oktatási tevékenységében az óvodától a különféle egyetemi képzésekig. Emellett a múzeum fontos hivatása, hogy ablakot nyisson a világra, vagyis lehetővé tegye időben és földrajzilag távoli kultúrák megismerését is.

A Déri Múzeum mint közgyűjtemény, alaptevékenysége mellett – szabad kapacitásának függvényében –, szervez kulturális nagy eseményeket, amelyek közül kiemelendő a múzeumi világ legnagyobb rendezvénye, a *Múzeumok Éjszakája* országos programsorozat. Bár a rendezvényen az ország minden jelentősebb múzeuma részt vesz és számos látnivalót kínál, a Déri Múzeum nagyrendezvényének hatóköre túlmutat a város határain, így nemcsak a debreceniek körében lett az utóbbi években kiemelten népszerű, hanem a régióból is érkeznek ide nagy számban látogatók. Ezen az éjszakán kiugróan megnő a látogatók száma (2017-ben 25 ezer fő) a „múzeumi negyed” számtalan kül- és beltéri programjának köszönhetően, amely az éjszaka műtárgya köré szerveződik. Az utóbbi három évben megnyílt új, állandó kiállítások és a helyi közgyűjtemények együttműködésének eredményeként a múzeum rendkívül gazdag programkínálattal rendelkezik, ami szintén vonzza az érdeklődőket. Rendszeresen visszatérő rendezvény a léptékében jóval kisebb, mégis regionális hatókörű *Mézeskalács-fesztivál*, amelynek az adja a jelentőségét, hogy programjai egy hagyományos, Debrecenben még élő, kézműves tevékenység köré épülnek. Az *Ősz Fesztivál* – kapcsolódva a központi tematikához – keretében különleges, a város és a térség közönségét minél szélesebb körben megszólító programokat és múzeumpedagógiai foglalkozásokat szervez az intézmény.

Az intézmény régiós súlya / presztízse / láthatósága

Az intézmény mint megyei hatókörű városi múzeum Hajdú-Bihar megye muzeális intézményeinek szolgáltatóközpontjaként is működik. Részt vesz a műtárgyvédelmi feladatok megyei ellátásában, és támogatja a múzeumpedagógiai programok szakmai fejlesztését. A műtárgy-restaurálás, a

múzeumpedagógia és a digitalizáció terén segíti a megye muzeális intézményeit. A múzeum föltárja a város kulturális örökségét, és folyamatosan bemutatja kiállításokon, könyvekben és előadások formájában.

A debreceni kulturális intézmények közül ez végzi a legjelentősebb kiadói tevékenységet. A Déri Múzeum Debrecen, a megye és a régió kiemelt turisztikai célpontja; kiállításait, kiadványait és rendezvényeit ennek tudatában alakítja.

Az intézmény által szervezett nagy esemény, fesztivál régiós súlya / presztízse / láthatósága

A Déri Múzeum regionális súlyát alapvetően gyűjteményeinek száma és nagysága alapozza meg, valamint az állam által ráruházott megyei hatókörű szakmai feladatrendszer. A Déri Múzeum ugyanakkor az a közgyűjtemény, amely olyan időszak kiállítások és rendezvények szervezésére képes, amelyek regionális érdeklődésre tarthatnak igényt. A múzeum kiemelt rendezvényeit, így különösen a Múzeumok Éjszakáját, a Mézeskalács Fesztivált, a Múzeumok Őszi Fesztiválja programjait folyamatos figyelem övezi regionálisan és országosan egyaránt.

A Déri Múzeum nemzetközi láthatóságát főleg a Déri Frigyes Gyűjtemény értékes és ritka műtárgyai, a Régészeti Tár két kiemelkedő őskori kincslelete (a hencidai rézkori aranykincs és a hajdúsámsoni középső bronzkori fegyverlelet), valamint a megye területén lévő néhány kiemelkedően fontos, nemzetközileg is ismert régészeti lelőhely (pl. Polgár-Csőszhalom; Pocsaj-Leányvár; Berettyóújfalu-Herpály) alapozza meg. Habár nemzetközi figyelmet felkeltő kiállítások rendezésére, illetve fogadására ritkán van lehetőségük korlátozott anyagi lehetőségeik és kiállítótereik állományvédelmi szempontú behatároltsága miatt, jelentős műkincseik – kölcsönzések révén – eljutnak határainkon túlra, emelve a város és a múzeum presztízsét (Moesgaard Múzeum, Aarhus, Dánia; Muzeul Național de Istorie a României, Bukarest). A nemzetközi kapcsolatok és partnerség elsősorban tudományos-szakmai vonalon működik, az intézmény néhány jól képzett és tudományos munkában aktív szakemberének köszönhetően, akiknek munkássága egész Európában, sőt az USA-ban is ismert. A Déri Múzeum tudományos tevékenységének fő irányvonalait a múzeumi gyűjtemény feldolgozása, a Déri Gyűjtemény létrejöttének és a múzeum épülete történetének a kutatása, valamint a régészeti tudományterület kutatásai határozták meg.

2010 és 2012 között az *Írás, kép, íráskép* címet viselő kutatást és kiállítási programot valósítottak meg a Strasbourgi Nemzeti és Egyetemi Könyvtár Soennecken Gyűjteményével, az André Malraux Nagykönyvtárral, az aradi A. D. Xenopol Könyvtárral, a barcelonai Xavier Benguerel Közkönyvtárral és a brnói Jiři Mahen Könyvtárral.

Közös ERC-pályázat keretében – *Yamnaya Impact Project* címmel – zajlott kutatás a University of Bristol, Department of Archaeology & Anthropology (UK), az Univerzita Komenského (SK), az Archeologické Centrum Olomouc (CZ) és az Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk, Oddział w Krakowie (PL) szakmai együttműködő partnerekkel.

Szakmai kapcsolat alakult ki a poznańi Régészeti Múzeummal (Muzeum Archeologiczne w Poznaniu (PL), a Heidelbergi Egyetemen belül működő (Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg) Curt-Engelhorn-Zentrum Archäometrie GmbH-val és az Institut für Geowissenschaften, valamint az Institut für Ur- und Frühgeschichte und Vorderasiatische Archäologie, a Deutsches Archäologisches Institut (DAI) és a Römisch-Germanische Kommission (RGK) intézményekkel.

Tudományos kutatás keretében – „Őskori innovációk” program – együttműködő partnere volt a múzeum a DAI Eurasien-Abteilung (Berlin) és az Universitat Barcelona intézményeknek. Régészeti genetikai kutatásokkal kapcsolatos tudományos projektben dolgozott együtt a Déri Múzeum a koppenhágai Center for Geogenetics of Denmark intézettel. Nemzetközi együttműködés keretében a prof. Ron Pinhasi (University of Dublin) vezette ERC-projektben *Az őskori Európa népességgenetikai vizsgálata* címen képviseltette magát a múzeum, valamint a PhD-képzésbe kapcsolódott be az Universitat Autònoma de Barcelona intézményben.

Az intézmény által szervezett nagy esemény, fesztivál európai/nemzetközi láthatósága, pozíciója, eredményei 2010-től napjainkig

A nemzetközi láthatóság elsősorban nem a rendezvényeiket, hanem az itt folyó szakmai-tudományos munkát jellemzi. A Déri Múzeum által szervezett nagy események közül nemzetközi figyelmet egy-egy különlegesebb időszaki kiállítás (ebben az évben a romániai aranykincsek bemutatása) kelt, míg tartós nemzetközi figyelem főleg a Munkácsy-trilógiára és a hozzá kapcsolódó programjaikra (Fényjáték) irányul. Az intézmény nagyrendezvénye, a Múzeumok Éjszakája évről évre folyamatosan egyre nagyobb érdeklődés mellett zajlik. A leglátogatottabb év 2017, amikor a kiemelt országos programhelyszín Debrecen volt. (Látogatottság adatai a korábbi években: 2013: 5192 fő; 2014: 6713 fő; 2015: 7566 fő; 2016: 9784 fő; 2017: 25 773 fő). A Déri Múzeum 2016-ban az EMMI által meghirdetett vívódíjpályázaton a legjobb múzeumi programért járó díjat és a vele járó 1 millió Ft-ot kapta a Múzeumok Éjszakája szervezéséért, ugyanebben az évben a második leglátogatottabb vidéki múzeum lett ezen a rendezvényen. 2017-ben pedig kiugróan magas (25 773 fő) látogatószámot hoztak az ezen az éjszakán látható műtárgyattrakciók (Bocskai-jogar, Bocskai-berát, Báthory-jogar) és múzeumi programjaik.

Az intézményi működés gyengeségei, anomáliái

2017-ben megszűnt a Déri Múzeum gazdasági önállósága, a gazdasági feladatok 2017. szeptember 1. napjától átkerültek a Debreceni Intézményműködtető Központhoz, ami az eddigi tapasztalatok szerint jelentősen lelassítja az intézmény működését. A múzeum jelenlegi (Múzeum u. 4. szám alatti) raktárháza társasházi bérlemény, a műtárgy- és vagyonvédelmi követelményeknek csak minimálisan felel meg, rendkívül zsúfolt, az épület állaga folyamatosan romlik, a múzeumi állomány gyarapodását a raktári kapacitás nem tudja követni. A gyűjteményezés kiszámíthatatlan, mivel az intézmény költségvetésében a gyűjteménygyarapítás nem tervezhető, hanem csak eseti jelleggel, pályázati vagy fenntartói támogatásból valósulhat meg. A Déri Múzeum kiállítótereiben egyetlen időszakos terem van, amely azonban adottságai miatt nagyobb léptékű anyag bemutatását csak korlátozottan tudja biztosítani. A közönségszervezés hatékonysága érdekében különösen fontos lenne a kiállítások és a rendezvények költségvetésében a marketingtevékenységre fordítható források növelése.

Az intézményi működés erősségei: versenyelőnyök, sikerek, szellemi potenciál

A Déri Múzeum működési erősségét a gyűjteményi munka terén a gyűjtemények gazdagsága jelenti. A múzeum egyes gyűjteményei a műtárgyállomány minőségét tekintve is egyenrangúak az országos múzeumok hasonló egységeivel, így a numizmatikai, régészeti, iparművészeti, néprajzi gyűjtemény, valamint a Munkácsy-trilógia nemzetközi érdeklődésre is számot tartanak. A helytörténeti anyag mellett a múzeum értékes egyetemes művelődéstörténeti jelentőségű műtárgyakkal is rendelkezik. Néprajzi gyűjteményét a „második Néprajzi Múzeumként” emlegetik. A Déri Múzeum jelentős kutatói, szellemi potenciállal rendelkező közintézmény, amelyet jobban ki lehetne használni.

A már valószínűleg digitalizált és virtualizált 2030-ban talán felértékelődik az eredeti és autentikus tárgyak őrzési helyének, a múzeumnak a szerepe, miközben a digitális kultúra hatásával is számolni kell. A múzeum az élményszerű tanulás, tanítás, szórakozás és találkozási lehetőségek helye, egyfajta „béke szigete”. A napjainkban csaknem minden múzeumra jellemző műtárgyraktározási és állományvédelmi gondok feledésbe merülnek a high-tech technológiákat kihasználó, a különböző műtárgyféleségek műtárgykörnyezeti igényeit kiszolgálni tudó önszabályozó (páratartalom, hőmérséklet, fényerősség) és energiafüggetlen („zöldenergiával” ellátott) raktárak, kiállítási terek miatt. Jól működő és potens kuratórium által vezetett múzeumpártoló alapítvány támogatja erkölcsileg és anyagilag is az intézmény szakmai működését. Adottságait kihasználva a múzeum olyan tudományos munkát koordinál, amely az intézményt az ország egyik „megkerülhetetlen” szakmai-tudományos műhelyévé teszi.

Konkrét fejlesztési ötletek, lépések

A Déri Múzeum épületének komplex tetőfelújítása, amely a nagy költségek miatt jelenleg szakaszos kivitelezéssel valósul meg.

Az időszakos és az állandó kiállítóterek folyamatos világítástechnikai fejlesztése. Audio guide bevezetése (egyre) több nyelven. A digitális és virtuális eszközök szélesebb körű alkalmazása a fiatalabb korosztályok elérése érdekében, az interaktív kiállítások arányának növelése. A gyűjteményi nyilvántartások webes megjelenése.

A raktárépületek energiahatékonyra tétele. A kiállítóterek és a raktárépületek állományvédelmi feltételeinek javítása.

A műtárgyvédelmi eszközpark folyamatos korszerűsítése, egyrészt a műtárgyvédelmi feltételeket (hőmérséklet, páratartalom) mérő eszközök, másrészt a kedvezőtlen adottságú kiállítóterek és raktárhelyiségek feltételeit javító (párásító, páraelszívó, légkondicionáló stb.) berendezések vásárlásával.

A rendezvényekhez szükséges könnyűszerkezetes, mobil színpad, a speciális hang- és fénytechnikai berendezések folyamatos korszerűsítése.

Régészeti skanzen (beköltözhető és „élhető”) létrehozása, Debrecen város történetét–régészetét reprezentáló anyagot bemutató, kisebb alapterületű régészeti látványraktár kialakítása.

Nagy láthatóságú, nagy léptékű fejlesztés(ek)

Egy központi, a műtárgyvédelmi követelményeknek és a biztonságtechnikai előírásoknak maximálisan megfelelő, legalább 6 ezer m² alapterületű raktárház kialakítása a múzeumi gyűjtemények őrzésére, a múzeum jelenlegi központi raktárépületének kiváltására és a raktározási kapacitás növelésére. A raktárkomplexumban közönség elől elzárt műtárgyraktárak mellett látogatók fogadására alkalmas látványraktárak, restaurátorműhelyek, a tudományos feldolgozást előkészítő és elősegítő munkaszobák, kutatószobák kapnának helyet korszerű technikai megoldásokkal megvalósítva. Az ilyen jellegű múzeumi fejlesztés a régióban hiánypótló lenne. Megvalósítása – a hasonló beruházások (szegedi múzeumi raktárbázis) számadatait alapul véve – megközelíti az 1 milliárd Ft-ot, így saját erőből, jelentős összegű (önkormányzati, állami, pályázati) támogatás nélkül lehetetlen.

A Google-generáció megszólítása, bevonása

Digitális eszközök beépítése a múzeum kiállításába, virtuális világok létrehozása. A Google- és Facebook-hirdetések számának növelése, amivel el lehet érni a digitális nemzedékeket. Rendhagyó játékok, amelyekben nem pusztán a múzeumi tereket ismerhetik meg jobban a fiatalok, de egy online felületre is fel kell tölteniük az eredményeiket. A valós és virtuális teret is használó játék arányának növelése.

Kilépés az intézményi falak közül a közönség irányába

Az online kommunikáció lehetőségének kihasználása: a múzeum Facebook-oldalára és honlapjára sok és sokféle híryanagy kerül fel. Eseményelőzetesek, kedvcsinálók, beszámolók, játékok, interaktív felhívások színesítik az intézmény online megjelenést. A sajtókapcsolatokban is nagy hangsúlyt kap az online felületekkel való együttműködés, így egyre nő azon oldalak száma, amelyeken megjelenhetnek hírek, fotók, beszámolók. A jövőben a kiállításokról, programokról szóló videóanyagait is bővíteni szeretné a múzeum. Az intézmény molinói folyamatosan láthatók az épület homlokzatán. Tematikus kitelepülések, tárlatok, fesztiválok, múzeumi séták, interaktív kincskereső játékok szervezése a város történetéhez, híres embereihez, tárgyaihoz kötődően, bevonva más művészeti ágak képviselőit (színházak, galériák, zenekarok stb.) is.

A régiós jelenlét és láthatóság növelése

Tanárok és közgyűjteményi szakemberek számára akkreditált képzések beindítása – ezáltal nemcsak módszertani központ lehetne a Déri Múzeum, hanem képzési központ is, ami növelné helyi és regionális jelentőségét. Nemzetközi, de legalább országos érdeklődést kiváltó kiállítások rendezése, amelynek látogatói lehetséges közönséget jelenthetnek a város és a megye többi muzeális intézménye számára is. Fejlesztés útján olyan komplex műtárgyraktár megvalósítása, amely a műtárgyak őrzésén kívül látványraktáraknak is helyet adna; a komplexum a régióban hiánypótló tudománynpszerűsítő, illetve oktató szerepet tölthetne be.

A nemzetközi jelenlét erősítése

A szakmai-tudományos kapcsolatok szélesítése az alábbi területeken: közösen kialakított és kidolgozott kiállítási projektek, külföldi kiállítások fogadása helyi bemutatással; saját gyűjteményi anyagok kölcsönzése külföldi kiállításokhoz; közös tudományos projektek, például V4-pályázatok beadása; közvetlen EU-s finanszírozású, kiemelt ERC-pályázatokhoz történő csatlakozás; belépés helyi debreceni kutatóintézetekkel – MTA ATOMKI – közös nemzetközi projektekbe; a Debreceni Egyetemmel közös nemzetközi konferenciák, tudományos programok indítása; a múzeumi munkatársak nemzetközi konferenciákon történő részvételének támogatása, nemzetközi (magas impact faktorú) folyóiratokban és nagy presztízsű külföldi konferencia- és tanulmánykötetekben történő idegen nyelvű, lehetőség szerint saját anyagot (is) feldolgozó publikációk megjelentetésének ösztönzése, feltételeinek megteremtése.

Tervek a forprofit szféra bevonására

A Déri Múzeumot Támogatók Baráti Körének szervezése, amelynek célja a Déri Múzeum támogatásán túl a múzeum és kiemelten a múzeumi programok minél szélesebb körű megismertetése a városban, az országban és a határokon túl. Alapító tagjai városi vagy országos szinten elismert személyek és szervezetek, akik és amelyek ismertségükkel és tevékenységükkel ösztönözhetik a szélesebb közönséget az egyesületbe való belépésre, ezáltal a debreceni kulturális élet élénkítésére, támogatására. Tapasztalataik szerint a város és beleértve a múzeum kulturális élete egyelőre még nem az a helyszín, ahol a városért tenni akaró emberek rendszeresen találkoznak. Az intézménynek vannak olyan feladatai, tevékenységi körei, amelyekhez sem az infrastrukturális, sem a személyi feltételek nem adóttak. Az idei év nagy eseményeinek (Múzeumok Éjszakája, román aranykincsek kiállítása, a reformáció ötszázéves jubileumára készült, készülő programok és kiállítások) szervezésébe az intézménynek sikerült bevonnia számos céget és vállalkozást szponzorként, amelyek jelentősebb összegekkel támogatták a rendezvényeit.

Válasz a digitalizációval és a virtualizálódással kapcsolatos kihívásokra

A múzeum gyűjteményeinek digitalizálását lehetővé tevő program beindítása, ami alapját képezi a virtuális kiállításoknak és az általuk fejlesztett virtuális játékoknak. A kutatások ugyanis azt mutatják, hogy a digitális eszközöket széleskörűen használók sokkal inkább igénybe veszik a hagyományos kulturális szolgáltatásokat, mint akik nem vagy csak alig alkalmaznak ilyen technikákat. A digitális eszközök használata két szempontból különösen fontos: egyrészt a mozgó digitalizált tárgyról több információt jegyeznek meg a látogatók, másrészt műtárgyvédelmi szempontokból is van jelentősége, mert a digitális másolatok kutatási célokra is alkalmasak. A digitalizált képek hozzáférhetővé tétele az eddigieknél jobban bekapcsolhatná a múzeumot az európai múzeumi világ vérkeringésébe.

Az intézmény kulturális szerepének, pozíciójának meghatározása

A Debreceni Ifjúsági Szolgáltató Nonprofit Kft. célkitűzéseivel összhangban támogatja és segíti Debrecen ifjúságpolitikájának megvalósítását. Együttműködik a város gyermek- és ifjúsági feladatait ellátó önkormányzati és civil szervezetekkel. Információs tanácsadó és módszertani szolgáltatást biztosít az ifjúsággal foglalkozó szervezetek számára, teret ad a fiatalok önszerveződő csoportjainak. Kiemelt feladatának tartja a különböző fiatalos kezdeményezések bemutatását, a tehetségfejlesztést, támogatja a fiatalok, a fiatal családok hasznos szabadidő eltöltését.

Az intézmény által szervezett nagy esemény, fesztivál kulturális szerepe, pozíciója

Az Ifjúsági Ház Debrecen legfiatalabb kulturális intézménye: 2011-ben nyitotta meg a kapuit jelenlegi helyén. A Ház először az elmúlt évben szervezett nagy eseményt. Az Ifjúsági Ház által minden évben megrendezett *Családi Nap*, *Gyermeke Nap*, *Családi Majális*, *Családi Juniális*, *Őszköszöntő* főleg a kisgyermekes családok számára nyújtanak kulturális élményt. Az *I. Debreceni Ifjúsági Táncbörze*, és a *II. Debreceni Ifjúsági Táncbörze* a közösséghez tartozás élményét, a tehetségkutatót és a tehetséggondozást hivatott segíteni. Az *Egészségnapok*, a *Gyermek Egészségnap* a megelőzésre, valamint az egészséges életmód fontosságára és lehetőségeire hívja fel a figyelmet. A *Szakkára Hangolva*, *Interaktív Pályaválasztási Napok* regionális kisugárzású pályaválasztási esemény, amely bemutatja a debreceni szakképzésben rejlő lehetőségeket. A *Magyar Udvar-Történelmi Játsszóter* nevet viselő rendezvény a *Debreceni Virágkarnevál* kísérőprogramjaként minden korosztály számára élményt nyújtó kulturális attrakció.

Az intézmény régiós súlya / presztízse / láthatósága

A debreceni Ifjúsági Ház a régió legnagyobb kulturális és közösségi terekkel rendelkező ifjúsági intézménye, mintegy 2500 m²-en várja a látogatókat. Módszertani támogatással, valamint kulturális és szolgáltatási tevékenységgel segíti a régió – alakuló vagy már működő – öntevékeny ifjúsági csoportjait, nonprofit szervezeteit. Az intézmény online felületének (Facebook-oldal) látogatószáma magas, ez a platform népszerű, folyamatosan növekszik a látogatói száma.

Az intézmény által szervezett nagy esemény, fesztivál régiós súlya / presztízse / láthatósága

Az *I-Fesztiva Debreceni Ifjúsági Táncbörze* 19 tánciskola közel 200 táncosa, valamint 9 szakmai szervezet részvételével zajlott le 2017-ben. A rendezvény a nagy sikerre való tekintettel 2018-ban újra megrendezésre került, *I-Fesztiva II. Debreceni Ifjúsági Táncbörze* néven. Ebben az évben már nemcsak a város, hanem az egész megye tánccsoportjai lehetőséget kaptak a bemutatkozásra és a versenyen való részvételre.

A *Pályaválasztási kiállítás* a régió továbbtanulással és pályaválasztással foglalkozó rangos rendezvénye,

hiszen évente 1500 látogató számára nyújt lehetőséget a témában való tájékozódásra.

Az intézmény európai/nemzetközi láthatósága, pozíciója, eredményei 2010-től napjainkig

A Debreceni Ifjúsági Szolgáltató Nonprofit Kft. széleskörű nemzetközi szakmai partnerkapcsolattal rendelkezik, a partnerekkel több éve kialakult mindennapi szakmai munka folyik. Az elmúlt évben nemzetközi ifjúsági cserék, nemzetközi szemináriumok, nemzetközi programok, fejlesztői találkozók, nemzetközi találkozók és szakmai látogató utak valósultak meg. A nemzetközi partnerekkel közösen együttműködve folyamatosan nyújtanak be pályázatokat, ezzel is erősítve az együttműködést. A debreceni Ifjúsági Ház az Eurodesk hálózat regionális központja. Az elmúlt négy évben folyamatosan fogadott nemzetközi önkénteseket (Ukrajnából, Belgiumból, Romániából). A DISZ Nonprofit Kft. jelenleg konzorciumi tagja egy nemzetközi projektnek, *DOVE („Developing Opportunities for Volunteers to become social Entrepreneurs”)* címmel, amelynek tagja Bulgária, Belgium, Románia, Argentína, Kína és Magyarország. A projekt keretében helyi közösségi kezdeményezések megvalósítását és láthatóságát támogatják. Az Ifjúsági Ház időről időre bevonja programjaiba a Debrecenben Európai Önkéntes Szolgálaton (EVS) részt vevő fiatalokat. Az intézmény és a debreceni Civilek a Fiatalokért Egyesület közös szervezésében immáron harmadik éve rendezi meg a *Tehetségek párbeszéde* nemzetközi ifjúsági csereprogramot. Sikerült felvenni a kapcsolatot a Debrecen finnországi testvérvárosában, Jyväskyläban működő Ifjúsági és Kulturális Házzal, amellyel közösen pályáztak a 2018-as évre, hogy EVS szolgálaton belül önkénteseket fogadjanak. Az Aktív Európai Hallgatókért Egyesület 2016-tól valósít meg nemzetközi ifjúsági cseréket a ház falai között. Ezekben öt-hat ország fiataljai vesznek részt, akik jelenlétükkel és az általuk végzett tevékenységek révén formálják a helyi közösséget.

A ház folyamatosan teret biztosít az alábbi nemzetközi ernyőszervezetek debreceni irodáinak, csoportjainak:

- AFS-csere-diákok;
- IAESTE, Európai Mérnök Hallgatók Nemzetközi Csoportja;
- UN Youth – ifjúsági delegáltak csoportja, amely tagja az Európai Nemzetek Szövetségének.

Az intézmény által szervezett nagy esemény, fesztivál európai/nemzetközi láthatósága, pozíciója, eredményei 2010-től napjainkig

- 2016 – *Tehetségek Párbeszéde*, Kápolnásfalu, debreceni tábor 300 fő
- 2017 – *Tehetségek Párbeszéde*, Kápolnásfalu, debreceni tábor 350 fő
- 2017 – *III. Nemzetközi Jóga Nap és II. Gangesz–Duna: Indiai Kulturális Fesztivál* 300 fő
- 2017- Magyar Udvar- Történelmi Játsszótér 300 fő
- 2018- 4. Nemzetközi Jóga Nap és 3. Gangesz-Duna: Indiai Kulturális Fesztivál 300 fő
- 2018- Magyar Udvar-Történelmi Játsszótér 300 fő (Vendég: Gyergyószárhegy)
- 2018- Kulturális értékeink a Kárpát medencében (*Tehetségek Párbeszéde*), Kápolnásfalu, Debrecen 300 fő

Az intézményi működés gyengeségei, anomáliái

Gyengeséget jelentenek az épület eredeti, általános iskolai funkciójából adódó építészeti problémák. Minimális az az eszközállomány, amely a mai fiatalok érdeklődését kiváltó programok szervezését lehetővé teszi (digitális technológiát igénylő eszközök). Nincs több száz fő befogadására alkalmas tér (rentábilis koncertek, előadások nem szervezhetők).

Az intézményi működés erősségei: versenyelőnyök, sikerek, szellemi potenciál

Az intézmény belvárosi fekvésű, tehát központi helyen található. Ez azt eredményezi, hogy szinte az összes középiskola a szomszédságában van, vagyis a célközönségéhez a lehető legközelebb helyezkedik el. A szervezet szellemi potenciálját olyan munkatársak adják (főállású, kulturális közfoglalkoztatott, közcélú, önkéntesek), akik nagy tudással, kreativitással és lelkesedéssel rendelkeznek. Az Ifjúsági Ház sikerei között könyvelheti el, hogy az „alvó generáció” korában növelni tudta a látogatószámát, és programkínálata kellően színes és változatos.

Az intézmény víziója arról, hogy 2030-ban hol tart majd

Az intézmény célcsoportja a gyermek és ifjúsági korosztály. Ha 2030-ban is meg szeretné őrizni a helyi, megyei és regionális szerepét, akkor e célcsoport igényeire folyamatosan reagálnia kell. Az Ifjúsági Ház kulturális víziója: 2030-ra az intézmény egy színes, közösségi kezdeményezéseket, kulturális igényeket generáló, befogadó, támogató kulturális helyszín lesz, amely rugalmasan alkalmazkodik a fiatalok igényeihez, és amelynek finanszírozása kiegyensúlyozott.

Konkrét fejlesztési ötletek, lépések

Az Ifjúsági Ház korszerű technikai eszközök beszerzését szeretné megvalósítani a rendezvényeihez. A nagyterem hang- és hőszigetelése mellett a Pinceklub szigetelése is a fejlesztési ötleteik között szerepel.

Nagy láthatóságú, nagy léptékű fejlesztés(ek) leírása

Középtávú terveik között szerepel a regionális szintű utcazene-fesztivál szervezése, az épület állagmegóvása a külső nyílászárók cseréjével, a nagyterem koncerttermi funkciójának kialakítása, átalakítása hang- és hőszigeteléssel, mobil hangtechnika és mobil színpad beszerzése a városrészi kitelepülések megvalósítása érdekében.

A Google-generáció megszólítása, bevonása

A Google-generáció elérése legnagyobb hatásfokkal a virtuális térben történik. Az általuk szervezett és befogadott projekteket minden esetben meghirdetik a Facebookon, eseményt hoznak létre, valamint az egyes rendezvényekről később képes összefoglalót közölnek (posztolnak). Az online tartalmak között kidolgozásra került egy trendi, fiatalos tartalmú weboldal.

A statikus online tartalmak mellett a social media további felületeire is nagy hangsúlyt fektetnek: Instagram, Snapchat, YouTube. 2018-ban a Privát Affér zenekar közreműködésével elkészült az Ifiház dala. A „Rólunk szól” címet viselő dal és a hozzá leforgatott videóklip a YouTube-on megtekinthető.

Kilépés az intézményi falak közül a közönség irányába

Az online kommunikációs megoldások közül fotó- és videóanyagok posztolásával, valamint az ifjúság által látogatott nagyrendezvényekre (pl. Campus Fesztivál) történő kitelepülésekkel, városrészi programok szervezésével szeretnék intézményük láthatóságát növelni.

A régiós jelenlét és láthatóság növelése

Az Ifjúsági Ház a regionális ifjúsági munka aktív szereplője. A Eurodesk hálózatban az észak-alföldi térség koordinációját látja el, a ház maga is tagja a hálózatnak. 2016 óta az ISZOSZ (Ifjúsági Szolgáltatók Országos Szövetségének) tagjai között is szerepel. A regionális jelenlét a két említett hálózati tagságon keresztül látható és érzékelhető.

A nemzetközi jelenlét erősítése

A nemzetközi jelenlétüket a 2016-os évtől kezdve sikerült újra aktiválniuk, új partnerségeknek és projekteknek köszönhetően. A nemzetközi jelenlétük kommunikációját javítani kell az online és offline médiumokban történő projektek terjesztése révén.

Tervek a forprofit szféra bevonására

A rendezvények szponzorációs lehetőségeinek kiterjesztése, a nagyrendezvények támogatói körének kiépítése van tervben. A támogatás a legtöbb esetben nem feltétlenül pénzügyi felajánlást jelent.

A forprofit szektor bevonásának már működő formája, amikor a nyereségorientált cég partnerként lép be rendezvény előkészítésébe és lebonyolításába (*Debreceni Ifjúsági Táncbörze*). Ily módon valósultak meg 2017 és 2018 nyarán napközis gyermektáborok a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Búvásvölgy Médiaértés- Oktató Központtal közös szervezésben. Az ilyen típusú partnerkapcsolatok építése kölcsönösen előnyös a vállalkozások és az Ifjúsági Ház, de leginkább a célcsoport fiataljai számára.

Válaszok a digitalizációval és a virtualizálódással kapcsolatos kihívásokra

Az online térben való jelenlét a legfontosabb. Az offline termékek nem keltik fel a mai fiatalok érdeklődését, akik az intézmény célközönségének legnagyobb százalékát teszik ki. Ezért az eseményeiket és a rendezvényeiket képes-szöveges beszámoló formájában teszik közzé a közösségi oldalakon. Terveik között szerepel egy online hírlevél indítása és egy, az eseményeket megörökítő blog is.

Az intézmény kulturális szerepének, pozíciójának meghatározása

A Debreceni Művelődési Központ a város közművelődési alapintézménye, a helyi közösségi kultúra központja, hatóköre Debrecen város közigazgatási területére terjed ki. A DMK célcsoportja a kulturális közösségek összessége. Míg tehát a Főnix Rendezvényszervező Közhasznú Nonprofit Kft. a város turisztikai vonzerővel is bíró kulturális nagyrendezvényeinek gazdája, addig a DMK intézményei a közösségek élmény- és munkahelyszínei. Szakmai szempontból az intézmény jelenléte Kassától Székelyudvarhelyig érezhető. Civil szervezeteinek együttműködése pedig (pl. Városok, Falvak Szövetsége) Kőszegtől Balatonfüredig, Sáropataktól Bajáig tart. A Művelődési Központ célja, hogy egységei valóban a közösségi művelődés intézményei maradjanak. Otthont nyújtanak tehát a különféle (alkotó, művelődő, művészeti stb.) közösségeknek, amelyek tevékenyen részt vesznek a DMK programjaiban, ugyanakkor felfedezhetik a közös munka és cselekvés hasznosságát, örömét.

Az intézmény által szervezett nagyesemény, fesztivál kulturális szerepe, pozíciója

A *Nemzetközi Betlehemes Találkozó* a Debreceni Művelődési Központ meghatározó nagyrendezvénye, zászlóshajó eseménye immár tizenkét éve. A találkozót 2006-ban fogadta be Debrecen, jól reprezentálva a cívisváros és az intézmény értékorientációját, a nemzeti értékek, a néphagyomány és a közösségi művelődés iránti elkötelezettségét. A rendezvény eredményeinek elismeréseként 2015-ben az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság Szellemi Kulturális Örökség Szakbizottsága a debreceni betlehemes találkozók hagyományátörökítési gyakorlatát felvette a szellemi kulturális örökség megőrzését szolgáló programok és tevékenységek nemzeti nyilvántartásába, azaz a *Jó megőrzési gyakorlatok* regiszterébe. A bizottság döntése nyomán Debrecen felkerült a Szellemi Kulturális Örökség nyilvántartásának hazai térképére, első Hajdú-Bihar megyei örökségelemként.

Az intézmény régiós súlya / presztízse / láthatósága

Számos programjuk, rendezvénysorozatuk regionális, illetve országos jelentőségű:

- *Országos Ifjúsági Népi Kézműves Pályázat* (kétévente);
- *Élő Népművészet* (országos népművészeti pályázat és a hozzá kapcsolódó kiállítás);
- *FreshArt Ifjúsági Képzőművészeti Pályázat*.

Intézményeikben működő közösségeik (százötvenhat civil szervezet) kapcsolatrendszere regionális, országos és egyúttal határokon átnyúló.

Az intézmény által szervezett nagyeseemény, fesztivál régiós súlya / presztízse / láthatósága

A huszonhét esztendő óta visszatekintő *Nemzetközi Betlehemes Találkozó* eddig közel kétszáz Kárpát-medencei település betlehemezőinek bemutatkozását és mintegy hétszáz játék mozgóképes rögzítését, számtalan kiadvány és három önálló konferencia megrendezését tette lehetővé. A betlehemes találkozó nemzetstratégiai jelentőségű nagyeseemény, mivel a betlehemezés a Kárpát-medencei magyarság szellemi kulturális örökségének meghatározó téli ünnepi hagyománya, így különösen a határon túli magyar közösségek identitásképzésében, megtartásában játszik döntő szerepet. A betlehemes találkozók Debrecen közösségi művelődésében igen fontosak, hiszen a központi rendezvénnyel párhuzamosan több mint húsz városi külső helyszínen és néhány Debrecen környéki településen lépnek fel a játszó, általuk pedig évente közel 10 ezer ember kerül közvetlen kapcsolatba a szakrális szokáshagyománnyal.

Az intézmény európai/nemzetközi láthatósága, pozíciója, eredményei 2010-től napjainkig

Tagság nemzetközi szakmai szervezetben:

- International Federation of Settlements and Neighborhood Centers – IFS.
Az IFS olyan nemzeti, regionális és helyi szervezetek egyesülete, amely a közösségek megerősítésén dolgozik szerte a világon. A Debreceni Művelődési Központ tagja a szervezetnek (New York, NY, USA; <http://www.ifsnetwork.org>), amely két évente konferenciát rendez.

Csereprogramok:

- Association l'Archelle – Fauville- en-Caux, France.
A Csapókerti Községi Ház 1992 óta áll kapcsolatban az Archelle Egyesülettel. Számtalan cserét, kulturális és civil programot, ifjúsági projektet bonyolítottak le közösen az elmúlt években.
- *Tűztánc Ifjúsági Táncfesztivál.*
Nemzetközi ifjúsági néptáncsoportok találkozója és összművészeti program a Csapókertben Szent Iván éjjelén.

Az intézmény által szervezett nagyeseemény, fesztivál európai/nemzetközi láthatósága, pozíciója, eredményei 2010-től napjainkig

A *Nemzetközi Betlehemes Találkozó* nemzetközi láthatóságának koordinátái Kárpát-medenceiek, hiszen a program döntő módon az itt élő magyarság téli szokáshagyományának megtartását, visszatartását szolgálja. A Kárpát-medencei hatás konkrétan mérhető: a regionális találkozók megjelenésével, 2010 előtt Felvidéken Jánok, Kárpátalján Beregszász központtal, míg a Székelyföldön 2014-ben jött létre a debreceni minta alapján regionális találkozó Székelyudvarhelyen. A legújabb kezdeményezés 2016-os, Szatmárnémetiben szerveztek betlehemes találkozót.

Kárpát-medencei szervezet neve	Ország	Város	Együttműködés jellege
Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség	Ukrajna	Ungvár	kulturális együttműködés
Kevi Móra István Művelődési Egyesület	Szerbia	Kevi	kulturális együttműködés
Székelyudvarhelyi önkormányzat	Románia	Székelyudvarhely	kulturális együttműködés
Pitypang Néptáncgyesület	Szerbia	Szenttamás	kulturális együttműködés
Boróka Gyökér Egyesület	Románia	Szatmárnémeti	kulturális együttműködés

A találkozók jövőképe, stratégiai fejlesztése szempontjából nagy jelentőségű a kapcsolatok kiépítése a hagyományörzés legerősebb bázisaival, a néptáncos közösségekkel: az Örökség Gyermekek Népművészeti Egyesülettel és a Táncművészeti Főiskolával a tavalyi biztató kezdet folytatásaként együttműködési keretmegállapodást kívánnak kötni, illetve elképzeléseik szerint már jövőre elindulhat egy határokon átívelő testvérközösség-kereső, örökbefogadási program is.

Azzal, hogy a *Nemzetközi Betlehemes Találkozó* felvételre az UNESCO Szellemi Kulturális Örökség nemzeti listájára, lehetőségük nyílik arra, hogy bekapcsolódjanak abba a nemzetpolitikai szintű folyamatba, amely a határon túli magyarság identitástudatának megőrzését, megerősítését célozza.

Az intézményi működés gyengeségei, anomáliái

2013 óta megduplázódott a rendezvények száma (több mint ezer rendezvény évente). A megnövekedett feladatellátás miatt visszatérő probléma az intézmény humán erőforrásainak hiányossága, amit csak bizonyos szempontból oldott meg a kulturális közmunkaprogram. A technikai munkatársakat illetően a Művelődési Központ folyamatos szakemberhiánnyal küzd.

Az intézményi működés erősségei: versenyelőnyök, sikerek, szellemi potenciál

Az elmúlt öt év fontos, meghatározó eseményei voltak:

- A közösségi művelődés megerősítése. Sikerült egy széles körű, közösségekre épülő tevékenységrendszer kidolgozni.
- A betlehemezés átörökítési gyakorlata bekerült a Szellemi Kulturális Örökség nemzeti jegyzékének *Jó megőrzési gyakorlatok* regiszterébe.
- *Városrészi családi programok* tovább építése – ma már huszonhat helyszínen rendezik meg májusban és decemberben.
- Közösségfejlesztés Debrecen hat városrészeiben (Kismacs, Nagymacs, Nagysándor-telep, Ondód, Pac, Tégláskert) – mintaprojekt megvalósítása és fenntartása. A projekt az EMMI támogatásával valósult meg.
- A Tímárház korszerűsítése, turisztikai központtá fejlesztése.

- A már létrejött -helyi termelői és kézművesudvarok működésének elősegítése a DMK egységeiben. Három egységben, a hét három napján működik a *Szatyor termelői udvar*, ahol biogazdáktól és kistermelőktől szerezhetik be a vásárlók az egészséges élelmiszereket.

Az intézmény erőssége még a több szakterületen gyakorlatot szerző munkatársi közösség megléte (pedagógus, pszichológus, mentálhigiénés szakember stb.).

Az intézmény víziója arról, hogy 2030-ban hol tart majd

A Művelődési Központ egyik legfontosabb feladata a közösségteremtés elősegítése, a közösségi művelődés ösztönzése. Ez folyamatos kapcsolattartást, szakmai együttműködést tesz szükségessé a helyi művelődő közösségek tagjaival. Az intézmény tehát jól képzett szakemberek segítségével kívánja aktivitásra serkenteni a helyi lakosokat, és bevonni őket a programok megvalósításába. 2030-ra modern, korszerű, innovatív, társadalmasított intézményhálózatot szeretnének működtetni.

Konkrét fejlesztési ötletek, lépések

- Az intézményi egységek megújítása szerkezetileg és funkcionálisan; ezzel együtt a közművelődési szolgáltatások minél szélesebb körű kiterjesztése.
- Multifunkciós kiszolgálóterek kialakítása a tagintézményekben.
- Kreatív, új módszerek adaptálása a közművelődési feladatok ellátásának mindennapi gyakorlatába.

Nagy láthatóságú, nagy léptékű fejlesztés(ek) leírása

A közművelődési szolgáltatások kiterjesztése a város ellátatlan területeire, új közösségi házak, multifunkcionális közösségi terek kialakítása a kertségekben. (Vénkert – Borsos-villa, Nagysándor-telep). Új felnőttképzési formák, képzések kialakítása, együttműködve a Debreceni Egyetemmel, civil szervezetekkel (Népfőiskola, Steinfeld-kúria, Nagymacs). A Tímárház – Kézművesek Háza korszerűsítése.

A Google-generáció megszólítása, bevonása

A Debreceni Művelődési Központ jelentős online jelenlétet tudhat magáénak: közel 5700 lájkolóval büszkélkedhet a Facebook-oldala. (A kedvelők létszámát interaktivitásával érte el az intézmény, Facebook-hirdetést nem alkalmaznak.) Minden egység, így az Újkerti, a Csapókerti, a Homokkerti, a Józsai, a Kismacsi, a Nagymacsi, az Ondódi Községi Ház és a Tímárház – Kézművesek Háza is saját Facebook-oldallal rendelkezik, így az adott városrész célközönsége még közvetlenebbül tájékozódhat az aktuális rendezvényekről. A DMK a központi Facebook-oldalán népszerűsíti a rendezvényeiről szóló plakátokat. 2017 szeptembere óta új grafikus dolgozik az intézményben, aki színvonalas terveivel még látványosabbá teszi a megjelenésüket az online felületeken is. A Debreceni Művelődési Központ weboldala napi rendszerességgel frissül. Évente közel 30 ezer felhasználó látogatja a honlapot, ami 140 ezer oldalmegettekintést jelent.

A Google-statisztika szerint a weboldalukat nemcsak Magyarországról, hanem Romániából, Nagy Britanniából, az Amerikai Egyesült Államokból, Németországból, Szlovákiából, Oroszországból, Ausztriából és Szerbiából is felkeresik. A DMK Facebook-oldala rajongóinak száma évente 1000 fővel emelkedik. 2016-ban több mint 1 millió 200 ezer fő tekintette meg a bejegyzéseiket. A DMK tíz egységében zajló programokról közel ötszáz fotógaléria születik, amely összesen 20 ezer képet jelent. A rendezvényeiről videofelvételek is készülnek, amelyek a YouTube-on is megtekinthetők. Valamennyi fotó és videó a DMK honlapjára és Facebook-oldalára is fel van töltve. Nagy népszerűségnek örvendenek, számtalan méltató kommentet írnak hozzájuk a látogatók, ami pozitív visszacsatolás arról, hogy vendégek jól érzik magukat a Művelődési Központ programjain. Kiemelkedő jelentőségű nagyrendezvényeit a DMK a DKV járatain is népszerűsíti a kivetítőmonitorokon.

Kilépés az intézményi falak közül a közönség irányába

A Művelődési Központ évente közel ötven alkalommal rendezi meg a *városrészi családi programokat* (*advent, gyermeknap*). A területek sajátosságaihoz igazodva részt vesznek a lakóközösségek rendezvényeinek megvalósításában, partnerségben a helyi civil szervezetekkel és az önkormányzati képviselőkkel (pl. *szüreti napok, őszi köszöntők, majálisok, juniálisok* stb.). Évente saját standdal mutatkoznak be a Debreceni Utazási Vásáron, a Campus Fesztiválon, a Debreceni ZAMAT Pálinka és Pároskolbász Fesztiválon; a Vajdahunyad várában a Szürkemarha Fesztiválon, a budapesti Vasúttörténeti Parkban a Nagycsaládosok Országos Egyesületének Fesztiválján, a nagyvárad Szent László Napokon, valamint a Kulturális Örökség Napjain, a Déri téren. Ezeken a fesztiválokon nemcsak a DMK tevékenységét népszerűsítik, hanem az intézmény égisze alatt működő Debreceni Értéktárat is. Hagyományos népi mesterségekkel ismertetik meg az érdeklődőket, kézműves-foglalkozásokon reprezentálják a tájegység népi hagyományait.

A régiós jelenlét és láthatóság növelése

Kapcsolatrendszerük bővítésével, projektek közös megvalósításával kívánják fokozni az intézmény láthatóságát, a regionális szakmai és civil szervezetek fokozott bevonásával. Regionális módszertani, mentorálási feladatokat ellátó támogatói központként szándékoznak funkcionálni. Hálózatosan működő közösségfejlesztő, felnőttképzési közösségszervező projektek indítását tervezik, akár ágazati együttműködésekben.

A nemzetközi jelenlét erősítése

Erősíteni kívánják a nemzetközi projektekben való részvételt, a nemzetközi szakmai tagságokban aktívabb szerepet vállalnának. Emellett a határokon átívelő magyar–magyar interregionális együttműködésre is fókuszának. Céljuk a nemzetközi – bolgár, finn, koreai, japán, szingapúri, német és francia kapcsolataik – tovább erősítése. A *Közép-Európai Kulturális Értékek Egyetemes Hálózata* kialakításának kidolgozását is kitűzték maguk elé, és mindebben koordinációs szerepet óhajtanak betölteni.

Tervek a forprofit szféra bevonására

Debreceni vállalkozók részére rendezvénysorozat megvalósítását tervezik, amelynek eseményein a helyi kultúrát támogató adományozók és a támogatást igénylő nonprofit szervezetek, öntevékeny csoportok, közösségek találkozhatnak. Ennek a forrásteremtési technikának a koordinálása és az elősegítése az intézmény egyik fontos feladata lehet. Ezen belül további vállalásai lehetnek:

- A munkaerőpiaci szerepvállalás segítése, bekapcsolódás a felnőttképzésbe, különös tekintettel a helyi nagyvállalatok dolgozóira.
- a tudatos „kultúrafogyasztás” erősítése, ösztönzése célzott szemléletformáló programokkal.
- A Tímárház adottságait kihasználva, a turizmushoz kapcsolódva, speciális helyi ételek, italok kóstolójával vendéglátás, látványbemutatók szervezése, természetesen a helyi kézművesek előnyben részesítésével. Ezeket a programokat ki lehet ajánlani, szorosan együttműködve a forprofit szervezetekkel (szállodák, hotelek, utazási irodák stb.).
- Helyi nagyvállalatokat is megkeresnének a programcsomagjaikkal (táborok, gyermek- és ifjúsági programok szervezésével)
- Forprofit divízió és határozott, értékorientált profil kialakításával folyamatosan jelen lehetnének nagyrendezvényeken, fesztiválokon, bel- és külföldön egyaránt.

Válaszok a digitalizációval és a virtualizálódással kapcsolatos kihívásokra

Intézményi feladatuk a „valóságos” aktivitáson alapuló közösségi élet színtereinek biztosítása, megerősítése: alternatíva felkínálása a Google-generáció számára a virtuális világ lehetőségei mellett. Ez a valós alkotófolyamatok, kézműves tevékenységek népszerűsítését jelenti alkotóműhelyek, alkotókörök keretében, alkalmazva a 21. századi technológiákat, erősítve a közvetlen, személyes közösségi interakciókat.

Az intézmény kulturális szerepének, pozíciójának meghatározása

A Főnix Rendezvényszervező Közhasznú Nonprofit Kft. a Kölcsény Kulturális és Konferencia-központ, a Nagyerdei Szabadtéri Színpad és az Apolló mozi üzemeltetője. A városi kulturális nagyrendezvények szervezője emellett ellátja a VisitDebrecen divízió városmarketing- és turisztikai fejlesztési feladatait. A kft. a város kulturális életében meghatározó szereplő, a rendezvények szervezése területén pedig nemcsak helyben, hanem a régióban is piacvezető. Humán erőforrása kulcsfontosságú. A kulturális menedzserek mindegyike felsőfokú szakirányú végzettséggel, többéves szakmai gyakorlattal, az általa gondozott művészeti területre vonatkozó ismeretekkel, nyelvtudással, széles kapcsolatrendszerrel rendelkezik.

Az intézmény által szervezett nagy esemény, fesztivál kulturális szerepe, pozíciója

Az önkormányzat közgyűlése által elfogadott üzleti terv szerint a társaság az alábbi kulturális rendezvényeket szervezi: *Debrecen Bálja*, *Debreceni Tavasz Fesztivál*, *Nagyerdei Szabadtéri Játékok*, *Bartók Béla Nemzetközi Kórusverseny és Folklorfesztivál*, *Debreceni Nemzetközi Katonazenekari Fesztivál* (ez utóbbiak két évente váltják egymást), *Debreceni Bor- és Jazznapok*, *Debreceni Virágkarnevál*, *Debreceni Őszi Fesztivál*, *Debreceni Advent*, *Boldog Új Évet*, *Debrecen!* (ezeken kívül még a *Debreceni Tavasz Tárlat* és a *Magyar Sajtófotó* kiállítás van nevesítve). Téli, tavaszi és őszi nagyrendezvényeik a helyi közösség programokkal való ellátását célozzák, nyári fesztiváljaik többsége pedig turisztikai vonzerővel is rendelkezik. Fél évszázados múltú, nagy hagyományokkal bíró művészeti, közösségi fesztiváljaik országos és nemzetközi szintűek: a *Kórusversenyt* 1961-től (2016-ban 13 350 fő), a *Virágkarnevált* 1966-tól (2017-ben 122 675 fő), a *Jazznapokat* 1972-től (2017-ben 20 500 fő), a *Katonazenekari Fesztivált* (2015-ben 8000 fő) pedig 1977-től szervezik meg Debrecenben. A Nagyerdei Szabadtéri Színpad évente közel 30 ezer nézőt vonzó nyári programsorozatának célja egyrészt a lehető leggazdagabb műfaji palettáról az ország legnívósabb előadó-művészeti produkcióinak meghívása; ezekkel a lehető legszélesebb magyar és külföldi közönségreteg megszólítása; másrészt új, értékteremtő színházi produkciók létrehozása önálló bemutatóként, illetve koprodukciós formában. A Nagyerdei Szabadtéri Játékok hosszú távú célja – a Nagyerdei Szabadtéri Színpad fizikai adottságainak mindenkor figyelembevételével – a nyári kulturális kínálat színvonalának tudatos és folyamatos emelése; működési struktúrájának, illetve külső és belső kommunikációjának következetes és integrált fejlesztése; sokszínű programjaival egyre szélesebb közönségbázis kialakítása, továbbá magas szintű kulturális tartalmaival országos inspiráció és felhívás a magyar szabadtéri színházak folyamatos minőségi fejlesztésének szükségességére.

Az intézmény régiós súlya / presztízse / láthatósága

Debrecen a régió központja sokféle vonatkozásban, így kulturális területen is. A társaság a kultúraközvetítés, a kulturális javak közönséghez juttatása terén tevékenykedik, intézményeik is ennek a szolgálatában állnak: a Kölcsey Központ, amely Kelet-Magyarország legmodernebb és legnagyobb kulturális és konferencia-központja (13 ezer m² alapterületű); a Nagyerdei Szabadtéri Színpad az észak-alföldi régió legnagyobb szabadtéri színháza, 1017 fős befogadóképességgel; az Apolló mozi, amely a város egyetlen art mozijaként 2016-ban már több mint 83 ezer látogatót fogadott. A Főnix súlyát jelzi, hogy a társaság 2017. évi tervezett mérlegfőösszege nettó 1,383 milliárd Ft. Az intézmény 2004 óta működik, végzi sokrétű feladatát, amelynek során folyamatosan ápolja közönségkapcsolatait, kommunikációs és marketingtevékenysége által városi, megyei és regionális megjelenései heti rendszerességgel (2017-ben nettó 60 millió Ft-ot fordítanak marketingre).

Az intézmény által szervezett nagy esemény, fesztivál régiós súlya / presztízse / láthatósága

Az ország legnagyobb befogadóképességű szabadtéri játszóhelyeihez – Szegedi Szabadtéri Színpad (4800 fő), Margitszigeti Szabadtéri Színpad (2800 fő), Tokaji Fesztiválföld (2580 fő) és Újszegedi Szabadtéri Színpad (1262 fő) – képest az ötödik legnagyobb szabadtéri játszóhely hazánkban az 1017 fős befogadóképességű debreceni Nagyerdei Szabadtéri Színpad, amely kifejezetten a nagyobb előadó-művészeti produkciók bemutatásának ambíciójával épült meg 2014-ben. Rendezvényei Debrecen és környéke kulturális életében egyfajta monopolhelyzettel bírnak, és a többi fesztivállal kiegészülve a nyári hónapokban az észak-alföldi térség előadó-művészeti kínálatának élvonalbeli, országosan is elismert gerincét képezik. A *Debreceni Bor- és Jazznapok* az ország legrégebb óta folyamatosan megrendezett, azaz ily módon első számú jazzfesztiválja, borkínálatát tekintve pedig a három legnagyobb magyar borfesztivál egyike. A *Debreceni Virágkarnevál* Magyarország legismertebb és leglátogatottabb fesztiváljai között szerepel.

Az intézmény európai/nemzetközi láthatósága, pozíciója, eredményei 2010-től napjainkig

A társaság tagsággal rendelkezik az alábbi hazai és nemzetközi szervezetekben: Magyar Fesztivál Szövetség, Folklórfesztiválok Magyarországi Szövetsége, Magyar Művészeti Fesztiválok Szövetsége, Magyarországi Rendezvényszervezők Szövetsége, Konferencia-központok Nemzetközi Szövetsége, International Federation for Choral Music, European Grand Prix for Choral Singing Association, Choral Festival Network.

Az alábbi európai városokkal állnak szakmai kapcsolatban:

- a European Grand Prix for Choral Singing Association kapcsán: Arezzo (Olaszország), Maribor (Szlovénia), Tolosa (Spanyolország), Tours (Franciaország), Várna (Bulgária);
- a *Debreceni Virágkarnevál* kapcsán: Nagyvárad (Románia), Zundert (Hollandia), Brno (Csehország), Királyhelme (Szlovákia);
- a *Debreceni Bor- és Jazznapok*, illetve a *Bakator Bor- és Gasztrofesztivál* kapcsán: Bihardiószeg (Románia).

Fesztiváljaik rangos szakmai elismeréseket birtokolnak: 2016-ban „kiváló minősítésű fesztivál” címet nyert a Magyar Fesztiválregisztrációs és Minősítési Rendszerben három rendezvényük is: a *Bartók Béla*

Nemzetközi Kórusverseny és Folklórfesztivál, a Debreceni Bor- és Jazznapok, valamint a Debreceni Virágkarnevál (a címet használhatják a 2017-es és 2018-as években). A Magyar Fesztivál Szövetség Bódor Edit ügyvezetőnek adományozta „A 2016-os év rendezvényszervezője” címet. Az Európai Fesztiválszövetség minősítette és a legjobb európai fesztiválok közé választotta a *Debreceni Virágkarnevált* (2015–2016-ra), továbbá a *Debreceni Bor- és Jazznapokat* (2017–2018-ra).

2016. évi látogatószámaink:	ingyenes	belépő	összesen
nagyrendezvények	174 109	58 160	232 269
nagyrendezvényeken kívüli programok	1 410	8 278	9 688
kiállítások	25 000	1 750	26 750
mozielőadások		82 327	82 327
összes látogató:	200 519	150 515	351 034

Az intézményi működés gyengeségei, anomáliái

- A Kölcsey Központ korlátozott kulturális célú használata (mindössze évi száz nap).
- A technikai-műszaki infrastruktúra hiányosságai (pl. nem rendelkeznek saját hang- és fénytechnikával, hangvédő fallal a Nagyerdei Szabadtéri Színpadhoz kapcsolódóan).
- Egyes részlegekben erős a szakembergárda fluktuációja a nem versenyképes fizetések és a munkatársak túlterheltsége miatt, éppen ezért időről időre elveszhetnek korábban már elért eredmények, tudások, gyakorlatok.
- A társaság országosan is elismert kulturális tevékenységének és programjainak rangjához képest aránytalanul kevés saját hirdetési felület áll a rendelkezésére Debrecen turisztikailag is kiemelt jelentőségű pontjain.
- Pénzügyi éven túli kötelezettségvállalásra nincs mód, ezért csak az adott évre tudnak tervezni.

Az intézményi működés erősségei: versenyelőnyök, sikerek, szellemi potenciál

Gazdag fesztiválkínálattal rendelkeznek (2017-ben száztizenkét rendezvénynap), a kulturális fesztiváljaik markáns tematikák mentén szerveződnek, és azokat műfaji sokszínűség jellemzi (gasztonómiai, ösztönművészeti, művészeti – színházi, komolyzenei, könnyűzenei). A magas látogatószám mellett kedvező ár-érték aránnyal bírnak. A feladataik magas színvonalon való ellátásához rendelkezése állnak:

- megfelelő helyszínek (Kölcsey Központ, Nagyerdei Szabadtéri Színpad, illetve a Kossuth tér és a Nagyerdei park rendezvényhelyszínei);
- humán erőforrás (60 fős elkötelezett szakembergárda);
- források sokfélesége (önkormányzati támogatás, az előadó-művészeti státuszból fakadó taobefogadási lehetőség, a lebonyolítás során bérbeadásból vagy reklámszolgáltatásból keletkező bevételek).

Az intézmény víziója arról, hogy 2030-ban hol tart majd

A meglévő intézmények (Kölcsey Központ, Nagyerdei Szabadtéri Színpad, Apolló mozi) fenntartható működési pályán üzemelnek. A társaság rendelkezik majd a feladatai ellátásához szükséges infrastruktúrával, eszközparkkal (modern hang-, fény- és színpadtechnika, szállítóeszközök stb.). A társaság minden dolgozója olyan fizetést kap majd, amely után csökken/megszűnik a munkatársak állandó cserélődése.

Konkrét fejlesztési ötletek, lépések

- A Kossuth tér és a Piac utca áramhálózatának fejlesztése, a meglévő rendszerek felújítása, teljesítménynövelése, hiszen azok a mostani állapotukban már igazán nagy rendezvényeket (például adventi vásár) nem tudnak kiszolgálni.
- A Nagyerdei Szabadtéri Színpad környékén a kiegészítő szolgáltatások kínálatának bővítése minden bizonnyal a Nagyerdő valódi életre keltésének forrása/kulcsa lehetne. A Szabadtéri Színpad területe körül kioszkok elhelyezésével, a zöldterület jellegéhez jól illeszkedő sövénykerítés felhúzásával, illetve vendégmarasztaló tavi látványosságokkal (pl. fényjátékkal) és egy hangulatosan dekorált fesztiváltérrel a nyári időszakban a vendégek által a Nagyerdőben töltött idő is nagy valószínűséggel meghosszabbítható lenne.

Nagy láthatóságú, nagy léptékű fejlesztés(ek) leírása

A Nagyerdei Szabadtéri Színpad fizikai adottságainak lényegi fejlesztése az elkövetkező évtizedben – a kormányrendeletben közzétett 1 milliárd forintos, beruházásra fordítható összeg ismeretében – a nézőtér mobil fedésének megépülésével, valamint rezidens hang- és fénytechnikai berendezéseinek beszerzése jegyében fog megvalósulni. Ez utóbbi, műszaki jellegű fejlesztések realizálódása tükrében a Szabadtéri Színpad jelenlegi operatív funkciói (esőnapok és esőhelyszínek beiktatása stb.) is újragondolást igényelnek, illetve a későbbiekben – a meglévő műszaki háttérre épülve – valós lehetőség nyílhat önálló produkciók költséghatékonyabb létrehozására, megvalósítására is. E beruházáshoz kapcsolódóan remélik, hogy esély nyílik a Nagyerdei park rendezvényhelyszíneinek fejlesztésére is, aminek eredményeképpen sikerül még funkcionálisabbá tenni azokat (locsolórendszer átalakítása, amely után a rendezvények idejére sem kell leállítani a rendszert; a terület áramellátásának fejlesztése; a vendéglátósok és a kereskedők által rendszeresen használt pavilonhelyek leburkolása stb.).

A Google-generáció megszólítása, bevonása

A társaság által szervezett kulturális nagyrendezvényeknek nem elsődleges célközönségük a jelenlegi Google- vagy Z-generáció. A rendezvények jellegéből adódóan (pl. a *Nagyerdei Szabadtéri Játékok* programsorozata túlnyomórészt színházi előadásokból áll, a *Debreceni Virágkarnevál* a kisgyermekes családoknak szól, a *Bor- és Jazznapok* az érettebb közönséget célozza meg) csak évek múlva mutatnak majd érdeklődést ennek a generációnak a tagjai ezen típusú események iránt, jelenleg könnyedebb szórakozási formákat keresnek, így az igényeik kiszolgálása ebben a tekintetben nem az intézmény feladatköre.

Az Apolló mozi kapcsán azonban kifejezetten fontos fogyasztói réteggként kezelik a GG tagjait, a filmkínálat összeállításakor, valamint a tematikus programok megválasztásakor (pl. *Rettegések Éjszakája*, *Közönségtalálkozó Szirmai Gergellyel*, *MineCinema*) is figyelembe veszik az igényeiket. A velük való kommunikáció központi csatornája a Facebook-oldaluk.

Kilépés az intézményi falak közül a közönség irányába

Ami az offline kommunikációs felületeket illeti (pl. óriásplakátok, citylight plakátok, épületháló, villamosreklám, megjelenés bevásárlóközpontban), a mostaninál nagyobb jelenlétet már csak felesleges pénzkidobás árán lehetne elérni; ezeket az eszközöket az adott rendezvény büdzséjének függvényében alkalmazzák. Sajtókommunikáció által a társaság rendre megjelenik a jelentősebb helyi online médiumokban (pl. Dehir.hu, Civishir.hu, Haon.hu, Hajdupress.hu), továbbá fizetett hirdetéseket is szoktak elhelyezni. Az online megoldások között kiemelten kezelik a Facebook közösségi oldalt, és nemcsak a rendszeres párbeszédre figyelnek, hanem célzott hirdetések által is megszólítják az eseményeik közönségét.

A régiós jelenlét és láthatóság növelése

Ezt a kérdést is rendezvényspecifikusan érdemes vizsgálni. A társaság által szervezett kulturális események zöme (pl. színházi előadások és könnyűzenei koncertek a Nagyerdei Szabadtéri Színpadon és a Kölcsey Központban, *Bor- és Jazznapok*, *Debreceni Virágkarnevál* eseményei) lassan eléri az adott rendezvényhelyszín befogadóképességének határait, így jelenleg a Debrecenben és annak közvetlen környezetén kívüli megjelenések szinte erőforrás-pocsékolásnak tekinthetők. Ennek ellenére a rendezvények imázsának erősítése érdekében a régió nagyobb városaiban adott esetben óriásplakátok, illetve célzott Facebook-hirdetések által igyekeznek a potenciális közönséget megszólítani. A nagyobb jelenlét elérése tehát csak akkor lehet cél, ha az események gyakoriságát emelik, vagy egy adott programsorozaton belül új elemek hozzáadásával teremtik meg a kínálat növekedését.

A nemzetközi jelenlét erősítése

Az előző kérdésből következik, hogy a nemzetközi jelenlét erősítése jelenleg nem céljuk. A hazai turizmussal kapcsolatos felmérések a belföldi turizmus arányának növekedését jelzik a nemzetközi rovására, így a megjelenésekre fordítható költségkeret hatékony felhasználása érdekében a nemzetközi hirdetéseket mellőzik – egyetlen kivételtől eltekintve: a *Debreceni Virágkarnevál* kapcsán a városhoz való közelsége miatt a Nagyváradon élő potenciális közönséget Facebook-hirdetésben szólítják meg.

Tervek a forprofit szféra bevonására

A társaság rendezvényei közül jó néhány nem jöhetne létre a helyi vagy országos méretű vállalkozások anyagi hozzájárulása nélkül, annak ellenére, hogy a fenntartó önkormányzattól is kapnak működési hozzájárulást, illetve taotámogatásokban is részesülnek.

A reklámszolgáltatási szerződések, illetőleg szponzorációs megállapodások formájában történő együttműködések fenntartása és erősítése érdekében szoros és jó kapcsolatot ápolnak a helyi nagyvállalkozásokkal, amelyek rendszerint virágkocsit indító partnerként vagy szponzorként jelennek meg a *Debreceni Virágkarneválon*, valamint a *Debrecen Bálja* rendezvény kiemelt támogatójaként. A rendezvényekhez kapcsolódó VIP-fogadásokra is rendre meghívják a vállalkozások vezetőit, továbbá tiszteletjegyek által igyekeznek az eseményeikhez és a társasághoz fűződő lojalitásukat növelni. A debreceni vállalkozások mellett az országosan ismert, adott esetben multinacionális vállalkozások is egyre nagyobb fantáziát látnak a nagyobb volumenű programokon történő megjelenésben. A jövőben az ő érdeklődésüket szeretnék tovább erősíteni, ez pedig a rendezvények programkínálatának gazdagítása, így az általuk potenciálisan megszólított közönség (ebben az esetben a reklámérték) növekedése által lehetséges.

Válaszok a digitalizációval és a virtualizálódással kapcsolatos kihívásokra

Igyekeznek folyamatosan lépést tartani a gyorsan változó igényekkel, az új, rezponzív weboldalaikat is ennek a gondolatnak a szellemében fejlesztik jelenleg: a weboldal az üzenetek könnyebb befogadhatóságát tartja szem előtt (alapvetően fotókkal és rövid szövegekkel operálnak), és segíti az érdeklődőt az online jegyvásárláshoz történő egyszerű eljutásban. Az online jegyvásárlást kiemelten fontosnak tartják: kezelési költség nélkül, kényelmesen válthatja meg belépőjegyét az érdeklődő, ráadásul a vásárlás során megadott elérhetőségein folyamatosan tájékoztatni tudják az adott programot érintő esetleges változásokról, új rendezvényekről, akciókról (magyarán a társaság iránti elköteleződés erősíthető). A nyomtatott kiadványokat (pl. programajánló füzet) nem tervezik a későbbiekben sem elhagyni, azonban ezeken keresztül igyekeznek a digitális térbe irányítani a közönséget (pl. QR-kódok használatával), hiszen ott olyan tartalmakat (pl. mozgókép) is megoszthatnak, amelyre nyomtatott formában a műfaj sajátosságainál fogva nincs lehetőség. A *Debreceni Virágkarnevál* kapcsán létrehoztak egy mobiltelefonos alkalmazást, amelyet letöltve és a hivatalos programfüzetben a virágkocsikról készített 3D-s illusztrációkat a mobiltelefonok kamerájával beolvasva, a virágkompozíciók – a kiterjesztettvalóság-technológiának köszönhetően – „megelevenedtek”. Mára a *Debreceni Virágkarnevál* egyik kiemelt eseménye lett a 3D mapping épületvetítés, amely a megjelenített tartalom által akár a közönséggel való digitális kommunikáció egyik formájának is tekinthető.

Az intézmény kulturális szerepének, pozíciójának meghatározása

A Kodály Filharmónia Debrecen a város teljes komolyzenei életének összefogását, fejlesztését vállalta. Feladatai közé tartozik, hogy azokat a szinergiákat, amelyeket a Kodály Filharmonikusok és a Kodály Kórus együtt hoznak létre, egyre eredményesebben keltse életre, továbbá hogy a nemzetközileg is elismert együtteseknek még nagyobb teret, ismertséget, elismertséget adjon Magyarországon, sőt hogy a Filharmónia a világ zenei életében – nevével, küldetésével, művészetével – továbbvigye a kodályi missziót.

Az intézmény által szervezett nagy esemény, fesztivál kulturális szerepe, pozíciója

Az intézmény humán és anyagi erőforrás hiányában nem szervez önállóan fesztivált, azonban felkérés alapján számos fesztivál rendszeres közreműködője, valamint a *Bartók Béla Nemzetközi Kórusverseny* és *Folklórfesztivál* első számú szakmai partnere. Együttesei a 2018-ban 28. alkalommal megrendezésre kerülő kórusverseny nyitó- és zárókoncertjeinek elmaradhatatlan előadói.

Az intézmény európai/nemzetközi láthatósága, pozíciója, eredményei 2010-től napjainkig

Kodály Filharmonikusok az elmúlt években turnézott Németországban, Kínában, Franciaországban, Szlovákiában, Lengyelországban, Romániában, és olyan rangos koncerttermekben lépett fel, mint a pekingi National Centre for the Performing Arts vagy a müncheni Philharmonie im Gasteig. A londoni Toccata Classics hanglemezkiadó több CD-felvételét készítette el az együttes, a Ravenna Festivalon történt 2016-os fellépésüknek sikerét pedig 2018-ra újabb jelentős olaszországi felkérés jelzi. A Kodály Kórus Ennio Morricone világhírű zeneszerző–karmesterrel Európa nagy részét bejárta az elmúlt időszakban Dublintól Krakkóig és Londontól Prágáig, 2012-ben pedig egy jelentős opera-produkcióban énekelt Szaúd-Arábiában.

Mindkét nemzeti kategóriába sorolt együtteshez folyamatosan érkeznek külföldi vendégművészek.

A debreceni közönség felfokozott érdeklődését igazolja, hogy 2011 óta koncertjei bérletértékesítését több mint 700%-kal növelte a Filharmónia, és hangversenyeikre nem, vagy csak korlátozott számban kaphatók a helyszínen jegyek.

A jövő hangversenylátogatóinak zenei nevelése érdekében sikeresen kialakították kapcsolatrendszerüket a helyi és régiós oktatási és nevelési intézményekkel, aminek következtében gyermekek ezreihez jutnak el zenei programjaikkal.

A Kodály Filharmónia Debrecen partnerei: Müpa, Filharmónia Magyarország, Csokonai Színház. Nemzetközi kapcsolatait az Európa Kulturális Fővárosa címre aspiráló Debrecen projektjeihez igyekszik illeszteni. Ennek szellemében 2017. május 21-én írták alá a Nagyvárad és Debrecen kulturális intézményei közötti együttműködési megállapodást.

Az intézményi működés gyengeségei, anomáliái

A Kodály Filharmonikusok az ország legtöbb kötelező feladattal (hangversenyek + színház) ellátott, ám ehhez képest egyik legkisebb létszámú és legalulfizetettebb nemzeti kategóriájú szimfonikus együttese – a szolgálatszámok emiatt a maximalizáltnál magasabbak lehetnek, a debreceni zenekari művészi életpálya jelenleg nem vonzó, a próbajátékokra így alig vagy nem jön jelentkező. A Kodály Kórus létszáma kritikusan alacsony, ami szinte lehetetlenné teszi a nagyobb előadói létszámot igénylő felkérések teljesítését, és idő előtt amortizálja a humán erőforrást. A megfelelő próbatermek és kiszolgálóhelyiségek hiányából (Kocsis Zoltán szavait idézve, a zenekar próbaterme valójában egy „szoba”, amely alkalmatlan a nagyobb létszámigényű művek próbáira) következik a két együttes „szétszakítottsága” a mindennapi működés során. A professzionális koncertterem hiánya miatt a koncertéletet kénytelenek alárendelni a Kölcsey Központban tartott konferenciák érdekeinek.

Az intézményi működés erősségei: versenyelőnyök, sikerek, szellemi potenciál

Adottak a magas színvonalú és további komoly szakmai potenciált rejtő, nemzeti kategóriájú zenei együttesek. Évről évre jelentős mértékben emelkednek a jegyeladási mutatók (hat év alatt nyolcszorosára nőtt az intézmény bérleteseinek száma). A debreceni koncertélet virágzik, a hangversenyek látogatottsága új korszakot mutat. A menedzsment és a zeneművészek bizakodva tekintenek a jövőbe.

Az intézmény víziója arról, hogy 2030-ban hol tart majd

2030-ra Debrecen a tudományos, kutatási, oktatási és IT-szektor fellegváraává válik. Ennek egyenes következménye a megnövekedett kulturális igény, amelyet a város zenei együttesének megbecsült művészei magas színvonalon szolgáltatnak úgy a 2023-ra megépülő hangversenyteremben, mint az addigra népszerű zenés színházban. A fejlesztések által a Kodály Filharmonikusok az ország egyik legkiemelkedőbb szimfonikus zenekarává és kulturális exportcikkévé válik, a Kodály Kórus hagyományos és progresszív szerepköre tovább fejlődik. Az intézmény jelentős szerepet vállal abban, hogy Debrecen az „élhető városok” körében a lista élén foglaljon helyet.

Konkrét fejlesztési ötletek, lépések

- A 2023-ra megépülő hangversenyterem az egész régió számára vonzóvá teszi az igényes koncertélményt.
- Egy nyári zenés színházi fesztivál (opera, operett, musical) és egy egyházzenei fesztivál létrehozása a városban.
- Zeneakadémiai hangversenybérlet létrehozása Budapesten, továbbá regionális hangversenysorozatok létrehozása Debrecen hatókörzetének kiemelt településein.
- A humán erőforrás növelése (mind az irodai dolgozók, mind a zenekari és énekkari művészek tekintetében).
- Infrastrukturális fejlesztések (pl.: hangversenyterem építése, hangszerpark bővítése).

- Regionális kamarazenei koncertsorozat létrehozása Debrecen tágabb értelemben vett vonzáskörzetében, a kistelepüléseken (pl. templomokban).

Nagy láthatóságú, nagy léptékű fejlesztés(ek) leírása

A sokat emlegetett új hangversenyerem megépülése nem csupán a Kodály Filharmónia Debrecen együtteseinek székházaként szolgálna. A fenntarthatóság jegyében olyan új kulturális bázisa lehetne Debrecennek, amely a Kölcsey Központtal párhuzamosan adna teret további kulturális rendezvényeknek, egymást erősítve a kapacitás megosztását illetően.

A Google-generáció megszólítása, bevonása

A komolyzenei koncerten való részvétel kötelezi a közönséget az elektronikus eszközök kikapcsolására, lenémítására. Az élő zene varázsa szokatlan, különleges helyzetet teremthet azon generáció számára, amely születésétől fogva eszközhasználóként él. Éppen ezért a komolyzenét az online világ kikapcsolásával való feltöltődés eszközének látjuk. A hangversenyek előtt és után viszont a Kodály Filharmónia Facebook-oldalai és eseményei nagy hatékonysággal működnek.

Kilépés az intézményi falak közül a közönség irányába

A rövid hangversennyel egybekötött évadzárót évek óta a vendéglátóhelyekkel övezett Hal közben tartják, valamint számos alkalommal léptek fel a város főterén több tízezer ember előtt, például a megújult Kossuth tér avatásakor vagy a virágkarneváli eseményekhez kapcsolódva. Terveik között szerepel az is, hogy különleges, részben alternatív debreceni koncerthelyszíneket, tereket töltsenek meg klasszikus és minőségi populáris zenével.

A régiós jelenlét és láthatóság növelése

A Filharmónia Magyarországgal folyamatos a régiós jelenlétet biztosító együttműködésük, különösen az ifjúsági koncertek tekintetében. Megfelelő feltételek fennállása mellett elképzelhető egy szimfonikus bérletsorozat indítása olyan regionális településeken, amelyek arra alkalmas koncertteremmel rendelkeznek.

A nemzetközi jelenlét erősítése

Továbbra is eleget tesznek az együttesek profiljába tartozó, egyre növekvő intenzitású nemzetközi felkéréseknek. Évadtervezéseik során – a mindenkori anyagi lehetőségektől függően – lehetőséget teremtenek külföldi vendégművészek fellépésére, akik azután erősíthetik a Filharmónia pozitív megítélését a nemzetközi zenei életben.

Tervek a forprofit szféra bevonására

Tao- és egyéb támogatás formájában, valamint forprofit vállalkozások felkéréseire történő fellépésekkel (konferenciákon, marketingkampányokban való részvétel) kívánják bevonni munkájukba a forprofit szféra képviselőit.

Válaszok a digitalizációval és a virtualizálódással kapcsolatos kihívásokra

Koncertjeik hangrögzítése folyamatos, az anyagi lehetőségek függvényében alkalmanként mozgóképfelvétel is készül. Kiemelt hangversenyeiket a koncertek alatt élő kivetítőn lehet nyomon követni, illetve online közvetítésre is volt már példa, valamint dolgoznak egy online rádió létrehozásán is.

Méliusz Juhász Péter Könyvtár
Igazgató: Dr. Kovács Béla Lóránt
Az intézmény kulturális céljai, 2018–2030

Az intézmény kulturális szerepének, pozíciójának meghatározása

A Méliusz Juhász Péter Könyvtár nyilvános közkönyvtár, amelynek az a feladata, hogy a város és a megye lakosai számára az információhoz és a kulturális javakhoz való szabad hozzáférést biztosítsa. Debrecen tizennyolc pontján és a megye negyvennégy településén nyújt szolgáltatásokat.

Az intézmény által szervezett nagyeseemény, fesztivál kulturális szerepe, pozíciója

Az intézmény által szervezett események funkciója az olvasás és az irodalom népszerűsítése. Ezek közül három tartozik a városi nagyrendezvények körébe: a *Debreceni Költészeti Fesztivál*, az *Ünnepi Könyvhét* és a *Debreceni Irodalmi Napok*.

Az intézmény régiós súlya / presztízse / láthatósága

A Méliusz Juhász Péter Könyvtár a közgyűjteményi rendszeren belül jól meghatározható pozíciót tölt be: megyei hatókörű városi könyvtár.

Az intézmény által szervezett nagyeseemény, fesztivál régiós súlya / presztízse / láthatósága

Irodalmi nagyrendezvényeinek jelentősége lokális, az *Ünnepi Könyvhét*é regionális.

Az intézmény európai/nemzetközi láthatósága, pozíciója, eredményei 2010-től napjainkig

A Méliusz Juhász Péter Könyvtár 2013-ban jött létre jogelődeiből: kapcsolatai gyűjtőkörének megfelelően a jelenlegi és a történeti Hajdú-Bihar megye területére terjednek ki. A könyvtári rendszer természetének megfelelően nemzetközi projekteken és együttműködésekben a könyvtárak és könyvtárosok szakmai szervezetein és a nemzeti könyvtárakon keresztül vesz részt. Értelmszerűen nincs – és nem is lehet – európai és nemzetközi pozíciója, láthatósága vagy eredménye.

Az intézményi működés gyengeségei, anomáliái

Az intézmény működésében jelentkező legnagyobb anomáliát az önálló gazdálkodás megvonása jelenti, amely 2017 szeptemberétől nehezíti meg a könyvtár munkáját. Rendszerszintű problémát jelent továbbá a közgyűjteményekre jellemző feladatokkal nehezen összeegyeztethető nagyszámú projekt. Az intézményrendszer lepusztult, az épületek és bútorzat elhasznált, így az olvasók számára terei egyre kevésbé vonzóak.

Az intézményi működés erősségei: versenyelőnyök, sikerek, szellemi potenciál

A Méliusz Juhász Péter Könyvtár működésének két olyan erőssége van, amelyek információszoigáltató és kulturális intézményként is hatalmas potenciált hordoznak magukban: az első a magas fokú gépesítettség, a második a hálózatiság. Az intézmény az elmúlt években elkezdte ledolgozni informatikai rendszereiben mutatkozó hátrányát a nemzetközi szakmai átlaghoz képest, és az átgondolt fejlesztések mára lehetővé teszik, hogy bizonyos innovációk segítségével akár egyes területeken a nemzetközi élvonalba kerülhessen (például a nyílt adatplatformok használatában vagy a különféle közgyűjteményekből származó adatok integrált kezelésében). Másik versenyelőnye a kiterjedt hálózata, amely ugyan 2013-ig folyamatosan erodálódott, de mostanra ismét fejlődni kezdett, és keresztül-kasul szövi Debrecent. A kis közösségekhez ezeken keresztül képes eljutni a könyvtár, és mint a hajsálerekkel: be tudja kapcsolni őket a város kulturális vérkeringésébe. A jól képzett szakembergárda és a hatékony menedzsment is nagy versenyelőnyt jelenthet.

Az intézmény víziója arról, hogy 2030-ban hol tart majd

A könyvtár 2030-ra kettős funkciójú intézménnyé alakul. Egyrészt kis közösségek találkozó- és magányos olvasók búvőhelye lesz, amit áthat majd a könyvtárosok személyessége. Másrészt magasan gépesített és automatizált információszoigáltató központtá válik, amelyik ugyan főleg helyben szolgáltat hagyományos dokumentumokat – amelyek értéke anyagiságuk miatt megnő –, de egyre inkább meghatározóvá válnak benne a távhasználati formák. A könyvtár így virtuális térré is változik, amelyet különféle platformokról lehet igénybe venni. Mindezek felértékelik a könyvtárat, főleg szociális funkciói és jól mérhető információvagyoná miatt.

Konkrét fejlesztési ötletek, lépések

- A hálózat területi fejlesztése, amely követi a változó városszerkezetet, így bizonyos helyeken megszünteti a kapacitásfelesleget, míg máshol lefedi a könyvtári fehér foltokat. Mindez nem igényel jelentős forrástöbbletet, a személyi állomány növelését vagy radikális átszervezéseket.
- Könyvtári makerspace-ek és fab labek telepítése.
- Olvasótertek, olvasói zöldteraszok és zöldkönyvtárak létrehozatala.
- Mozgó és konténerkönyvtárak felszerelése, amelyek támogatni tudnak különféle városi rendezvényeket, vagy kis közösségekhez tudnak eljutni.
- A könyvtári terek megújítása. A könyvtári dizájn radikális újragondolása, különösen az elhanyagolt vagy kicsi könyvtárakban.
- Integrált közgyűjteményi rendszer kiépítése, amely alapja lehet egy nyílt városi adatplatformnak.
- A könyvtári gépesítési folyamatok felgyorsítása, különösen a raktározási és az önkölcsönzési rendszerek területén (RFID).
- A helytörténeti gyűjtemény digitalizálása és a helytörténeti szolgáltatások platformfüggetlen kialakítása.
- Az e-bookok kölcsönzésének bevezetése, a könyvtári adatbázisok számának növelése és ingyenes hozzáférhetővé tétele.
- Könyvtári chatszoigáltatások kialakítása.
- A könyvtárba való beiratkozás ingyenessé tétele azért, hogy mindenki számára elérhetővé váljon a kultúrához és információhoz való hozzáférés.

Kilépés az intézmény falai közül a közönség irányába

A városi jelenlétüket a „*Közel az olvasóhoz*” című programjuknak megfelelően kívánják növelni, amely kis helyi közösségek segítségével (templomok, egyesületek) nyújt könyvtári szolgáltatásokat olyan helyeken, ahol különben nem tudnának megjelenni – elszigetelt vagy szegregált jellegű városrészekben (Nagysándor-telep, Tégláskert, Nagymacs) vagy a várost övező tanyavilágban (Haláp). Mozgókönyvtári szolgáltatásokkal is az utcán kívánnak megjelenni, például konténerkönyvtárral. A könyvtári marketing európai formáira ugyanakkor források hiányában nem látnak lehetőséget. Az online kommunikáció korábban már említett elemein kívül működő mobiltelefonos alkalmazásait kívánják továbbfejleszteni.

A régiós jelenlét és láthatóság növelése

Hatóköriüket az ágazati jogszabályok egyértelműen meghatározzák, így nem áll sem módjukban, sem szándékukban a régiós jelenlétüket vagy láthatóságukat növelni. A régióban két további megyei hatókörű városi könyvtár működik (Szolnok, Nyíregyháza), és nem kívánják a területükön zavarni azok tevékenységét.

A nemzetközi jelenlét erősítése

Nem szándékoznak a nemzeti könyvtárainktól hatásköröket elvonni.

Terveik a forprofit szféra bevonására

A nyilvános könyvtári szolgáltatások biztosítása minden önkormányzat kötelező feladata. A megyei hatókörű városi könyvtárak ezt a megyei jogú városok és a kistélepek esetében is részben állami, részben pedig önkormányzati forrásokból kötelesek megoldani. Az intézmény életébe éppen ezért nem áll szándékukban bevonni a forprofit szférát, kizárólag szolgáltatásokat szeretnének számukra biztosítani. Természetesen felajánlásokat és önkénteseket szívesen fogadnak.

Válaszok a digitalizációval és a virtualizálódással kapcsolatos kihívásokra

A digitalizáció és a virtualizáció kihívásaira kétféle értelemben is válaszolni kívánnak. Egyrészt jelenleg is ez az intézmény Debrecen digitalizációs központja a MaNDA programban. Eredményeiket egy integrált közgyűjteményi rendszer, majd egy nyílt adatplatform alapjává szeretnék tenni. Fokozatosan egyre több távszolgáltatást kívánnak kialakítani, és igyekeznek ezeket platformfüggetlenné fejleszteni. Másrészt számolni kívánnak a digitalizációra és a virtualizációra adott társadalmi válaszokkal is, amelyek a hagyományos könyvtári dokumentumok felértékelődésével járnak. Ezeket használják ki azok a nemzetközi trendek, amelyek a könyvtárakban makerspace-eket és fab labeket hoznak létre.

MODEM Kft.

Ügyvezető: Koroknai Edit

Az intézmény kulturális céljai, 2018–2030

Az intézmény kulturális szerepének, pozíciójának meghatározása

A MODEM Kft. olyan, progresszív szemléletű innovatív társaság, amely folyamatosan képes újabb és újabb ötletekkel előállni, a város életét megreformáló kezdeményezéseket indítani, művészeti-kulturális célokért rendkívüli erőfeszítéseket vállalni. Képes a debreceni kulturális intézmények között remek összefogásokat kezdeményezni, regionális hatókörű eseményeket szervezni, tereket megújítani és megtölteni – tartalommal és érdeklődőkkel egyaránt. Az előző két év mélyrepülése után 2017-től a MODEM Kft. erőre kapott, és remélhetőleg folyamatosan erősödik, kulcsszerepet vállalva a debreceni kulturális színtéren és a hosszú távú kulturális stratégiában is. A MODEM Kft. működteti az ország egyik legjelentősebb kortárs kiállítóhelyét, a MODEM Modern és Kortárs Művészeti Központot, továbbá a b24 Galériát, a Sesztina Galériát, a Debreceni Nemzetközi Művésztelepet, és vezet számos kisebb kortárs művészeti, elsősorban képzőművészeti projektet.

Olyan helyeket és tereket tud megtölteni, amelyekről korábban alig hallottak, vagy amelyek alig hallattak magukról. Munkatársai kiemelten fontosnak tartják a nemzetközi művészeti vérkeringés részévé válása mellett a helyi közösségek figyelmét és figyelembevételét, Debrecen köztereinek „felpezsdítését”, a trendi dolgok bevezetését, új, szokatlan kezdeményezések indítását.

Az intézmény által szervezett nagyeseemény, fesztivál kulturális szerepe, pozíciója

A *Múzeumok Éjszakája*, a 2017-ben indított első debreceni utcafesztivál, a MODEM-születésnap, a szabadtéri filmfesztivál révén sok ezer embert mozdítanak a kultúra, elsősorban a kortárs művészetek és művészek irányába, azok eszközeivel. Hagyományteremtő szándékkal rendezték meg ebben az évben az *I. PAD (Picnic and Art Debrecen)* utcafesztivált – az országban egyedülálló módon a *Múzeumok Éjszakáját* háromnapos művészeti utcafesztivállal vezették fel. Ennek köszönhetően Debrecenben nagyon erős kezdésnek számított a nyárindító: a háromnapos fesztivál mintegy zárása, tetőpontja a *Múzeumok Éjszakája*, a MODEM Kft. által bevezetett ún. kulturális tengely két pontja között. Az így összesen négynaposra duzzasztott kortárs művészeti eseménysor az év egyik legjelentősebb művészeti programja volt a városban. A másik ilyen kiemelt program a MODEM születésnapja – minden év szeptemberében nagyon különleges, valamilyen narratíva vagy rendkívüli tematika mentén felépített, európai szintű programmal készülnek erre a napra.

Az intézmény régiós súlya / presztízse / láthatósága

A MODEM Kft. ideális esetben ebből a szempontból háttérszervezet, valójában az általuk működtetett intézmények és programok súlya a releváns, elsősorban pedig a fenti nagyrendezvényeken túl vagy inkább mindenek előtt: a MODEM. A vizuális kultúra terén jelenleg a MODEM az egyetlen olyan intézmény – művészeti központ – a kelet-európai régióban, amely képes maga köré gyűjteni, a városba vonzani a legkiválóbb képzőművészeket, a társművészetek legnevesebb képviselőit, és ezzel a nagyközönséget is.

A b24 Galéria feladata ugyanakkor deklaráltan is a helyi művészeti élet és szereplőinek felkarolása, a tehetséggondozás, projektjein keresztül a kreatív tudás és az értékközpontúság hangsúlyozása, ifjúsági-művészeti-közösségi terek kialakítása, a fiatalok világképéhez igazodó, korosztály-specifikus alternatív művészeti programok létrehozása. A debreceni képzőművészek bemutatása, magas színvonalú képviselete elsősorban magát a debreceni képzőművészeti teret erősíti.

Az intézmény által szervezett nagyeseemény, fesztivál régiós súlya / presztízse / láthatósága

Debrecen határ menti és nagyvárosi léte regionális és interregionális vezetői szerepkörre predestinálja. Ugyanakkor a város mérete, lakosságának száma sok mindenben nem felel meg a klasszikus „interregionális centrum” szerep követelményeinek. Egyes művészetszociológusok tézisei szerint minimum 400 ezer fő a csúcsgalériák megélhetésének kritériuma (de vannak, akik félmillióra is teszik ezt a számot). Épp ezért kiemelten fontosak a rendezvények; a debrecenieket és az ország más területén élőket, a budapestieket és a határokon túliakat jelenleg elsősorban a programokkal tudják megszólítani. A MODEM kínálata újra olyan színvonalat képvisel, amelynek köszönhetően a rendezvényeire ismét nagy számban utaznak Debrecenbe már a fővárosból is az érdeklődők, és sikerül elérni a magas színvonalú események, azok szervezése és kommunikációja révén, hogy a programok lassan telt házasak. A kiállítások napi látogatószáma tekintetében sokkal nagyobb a kihívás: a kortárs képzőművészettel önmagában roppant nehéz elérni az ingerküszöböt.

Az intézmény európai/nemzetközi láthatósága, pozíciója, eredményei 2010-től napjainkig

A 2016-os évben összesen tizenegy kiállítást, négy kamarakiállítást és egy, a 2015-ös évről áthúzódó, a teljes épületet felölelő tárlatot láthatott a közönség a művészeti központban.

<i>Teherhordó vonalak – teherhordó felületek.</i> Polónyi István munkássága
<i>A szabadság szigete</i>
Válogatás a Ferenczy Múzeumi Centrum gyűjteményéből
<i>Art deco a pusztán.</i> Sajó István (1896–1961) és műve
<i>Tartószerkezetek művészete</i>
<i>GÉM/GAMEK</i> apocs. Művek az Antal–Lusztig-gyűjteményből képzőművészeti, irodalmi, zenei párhuzamokkal
<i>Kiterjesztett valóság.</i> Természetművészet
<i>Imprinting / Bevéssődés.</i> 10 éves a Debreceni Nemzetközi Művésztelep
<i>Korniss Péter: Betlehemesek</i>
<i>Várnai Gyula-kiállítás</i>
<i>Katyn – Tömeggyilkosság, politika, erkölcs</i>
<i>Konverzió – régi és új az észti építészetben</i>
<i>Kortárs dán építészeti kiállítás</i>
<i>Ezüst Négyszög.</i> A Nemzetközi Festészeti Triennálé anyaga
<i>Ludwig Mies van der Rohe: Villa Tugendhat</i>
<i>Jézus élete</i>
<i>Reformáció 500 – Szalay Lajos Bibliája</i>
<i>My Budapest</i>

2010-ben és a következő két-három évben még olyan nemzetközi tárlatokkal töltötték meg a MODEM-et, amelyek révén a művészeti központ valóban felkerülhetett arra a „térképre”, amelyet a 2006-os indulásnál célul tűztek ki. Azokban az években sok tízezer látogatóval számolhatott az intézmény, ilyen volt például Reigl Judit nagy visszhangot keltő kiállítása, *A létezés ritmusa*, az *Alkony* című tárlat, de még inkább az ezt megelőző időszak olyan, nemzetközi viszonylatban is jelentős anyagai, mint a tematikus, a tengerentúli munkákat is felsorakoztató *Messiások* (a maga 85 ezer látogatójával 2009-ből) vagy épp a Van Gogh követőit bemutató összeállítás 2008-ból. Jelenleg az infrastruktúra elavult, a klímatisztító-párásító rendszer alkalmatlansága miatt a művészeti központ egyelőre nem vállalkozhat ilyen léptékű, nemzetközileg is kiemelkedő anyagok bemutatására. A MODEM Kft. nemzetközi láthatósága és pozíciója abból a szempontból értelmezhető, hogy miként tudja majd a jövőben a MODEM-et az első tíz évhez hasonló formában működtetni – addig elsősorban a helyi és az országos láthatóság és pozíció erősítése a cél.

Az intézmény által szervezett nagy esemény, fesztivál európai/nemzetközi láthatósága, pozíciója, eredményei 2010-től napjainkig

Jelenleg elsősorban országos hatókörű programok szervezését tűzték ki célul a MODEM Kft.-vel, mint például a *Múzeumok Éjszakája*, az utcafesztivál, egyes országos konferenciák (mint 2017. november 4-én a dizájnkonferencia), a MODEM-születésnap vagy olyan, rendhagyó kerekasztal-beszélgetések, mint a műgyűjtésről és szenvedélyről, a kritika kritikájáról szóló alkalmak vagy épp a női szerepek a képzőművészetben tematikáját körüljáró program. A céljuk azonban a jövőre nézve a következő: átjárható terek, virtuális hidak, kulturális gyalogostengely, festők, grafikusok az utcákon, szabadtéri belvárosi színpad, nyilvános színházi és zenekari próbák a főtéren, virtuális kiállításépítés, közösségi színterek, nyitott klubok, art hotel és művészlakások, városi műtárgyraktár, művésztelepek, utcaszobrok, köztéri installációk, megfestett tűzfalak és panelek, performanszok, felolvasások, nemzetközi képző- és iparművészeti vásárok, dizájn fesztivál, street art, új művészetpedagógia, tanórák a kiállítóterekben, felsőfokú művészeti képzés, nemzetközi művészeti kapcsolatok és kapcsolódások. Ha ezeket sikerül megvalósítani, akkor elmondható, hogy valóban bekerült Debrecen a képzőművészet és a kortárs művészet nemzetközi vérkeringésébe.

Az intézményi működés gyengeségei, anomáliái

A legnagyobb anomália a kft.-re osztott vagy saját maga által generált feladatok mennyisége és a munkatársi létszám között áll fenn: az elmúlt évben olyan mennyiségű pluszfeladat került a társasághoz, amelyet a jelenlegi – egyébként bővült – csapattal is nagyon nehéz kivitelezni. A kollégák jelentős része túlterhelt, a vezetésből hiányzik az adminisztratív rész, több munkatárs egy személyben két-három, akár négy szerepkört is betölt, ami sok veszélyt rejt magában a kiegészítő a hibázásig. Ugyanakkor irodával, eszközökkel már a mostani létszámot is nehezen, sokszor kényszermegoldásokkal (pl. nem megfelelő helyiségben, konyhában működő iroda, koedukált öltöző stb.) tudják kiszolgálni. Nagyon hiányzik a rendszerből a teremőri hálózat, a mintegy 4000 m²-es MODEM-egységet mindössze egyetlen főállású teremőr és 2 pénztáros „felügyeli”, kiegészítve 4 közfoglalkoztatottal. Folyamatosan küzd az intézmény a teremőrhánnal, a programok szervezését, a nyitvatartást, az időpontokat erősen befolyásolja, hogy miként tudják, meg tudják-e épp oldani a teremőr–ruhatáros–pénztáros kérdését.

A korábbi évtizedben a MODEM állománya – a csúcsidőben – 32 fő volt, és mindannyian a művészeti központban látták el a feladatukat. A 2017-es átszervezésnek köszönhetően 2018-ra a MODEM Kft. létszáma eléri a 25,5 főt, de azóta a kft.-hez került a b24 Galéria, a Sesztina Galéria, az Ady park, az utcafesztivál és számos más projekt. Jelenleg nem kihívás, hanem az egyes feladatok esetében nemes küzdelem a megvalósítás, a kft. saját magától saját maga által elvárt színvonal biztosítása mellett.

Az intézményi működés erősségei: versenyelőnyök, sikerek, szellemi potenciál

A MODEM Kft. rugalmas, kiváló munkatársakkal bíró nonprofit szervezet, amely azonnal képes reagálni a város és a közönség igényeire, a kor elvárásaira. Jelen szervezeti forma tökéletesen alkalmas azon feladatok ellátására, amelyeket rájuk bízunk, vagy amelyeket maguk generálnak maguknak – a külföldi kiállítás szervezéstől az utcai rendezvényeken át egészen a hagyományos, nagyon összetett munkát és szervezést igénylő nagyrendezvényekig, az egyedi, progresszív ötletektől a kisebb léptékű, intímabb tereket vagy közeget igénylő programokig. Ez a szervezeti forma mindenben megfelel azoknak az elvárásoknak, amelyeket a város vezetése támaszt velük szemben, illetve amelyeket ők támasztanak önmagukkal szemben, és olyan szellemi potenciállal, emellett pedig működési-gazdasági fegyelemmel is bírnak, ami külön értéknek számít. Mindezeket túl a város kulturális intézményei, azok vezetői részéről is erős támogató szándék irányul a MODEM Kft. felé – mindez olyan integratív szerep betöltésére is predesztinálja a kft.-t, amilyenre ritkán van példa más városokban.

Az intézmény víziója arról, hogy 2030-ban hol tart majd

A MODEM Kft. a debreceni képzőművészeti élet mérték- és értékteremtő „motorja” lehet a következő évek, évtizedek során. Elsősorban azonban az számít, hogy mivé formálható Debrecen, és ebben milyen szerepük lehet nekik a háttérben. Olyan várossá szeretnék formálni Debrecen, ahonnan nem mennek el a fiatal tehetségek, és ahová visszajönnek a tehetséges fiatalok, ahol a köztereken pezsgő művészeti élet zajlik, ahol az utcákon lehet festeni, színdarabot próbálni, zenélni, táncolni. Ahol megfér a téren a portrét rajzoló grafikus, a kortárs táncos, a nyilvános könyvszekrény, a kulturális eseményeket hirdető óriásplakát, ahová az egyetemisták készítenek utcabútorokat, ahol a kisiskolások művelnek a belvárosban közösségi kertet, és a középiskolásoknak a köztereken vagy kiállítóhelyeken órát tartanak a pedagógusok. Ebben szeretne a MODEM Kft. – mások mellett – iránymutató és vezető szerepet vállalni, betölteni 2030-ig és utána is.

Konkrét fejlesztési ötletek, lépések

- Street art, tűzfalak: Az egyik legnagyobb, művészeti célra használható, óriási tűzfal a b24 Galéria udvarán található. Amennyiben sikerülne a tulajdonosokkal megegyezni, egy igen komoly, nemzetközi érdeklődésre is számot tartó művészeti akció keretében – a tervek szerint akár az augusztusi karneváli hétre, a b24 filmfesztiváljára időzítve – megvalósítható lenne, hogy ezen a tűzfalon a világ legnevesebb street artosa(i) dolgozzon-dolgozzanak. Az így elkészülő munka – a városszövetbe illeszkedve – olyan látványossággént szolgálna az akció után is, amit (különösen, ha több helyen is fel tudna mutatni hasonlót a város) a turisták is szívesen felkeresnének.
- Szabad Tér Galéria: Olyan kiállítási felületek (óriásplakát méretű képek, többnyire egyszerű eszközökkel, plakátjelleggel, kommunikációs attitűddel) létrehozását jelenti ez a városban, amelyek a járókelők számára közterületen „folyamatosan hozzáférhető”, azaz beépülnek a városképbe. A MODEM vezető kurátorának régi terve ennek megvalósítása; javasolt helyszínek: a MODEM-mel szemben lévő tűzfal a Fűvészkert utcánál, belvárosi felületek az új körutak mentén, lakótelepek (Tócskert, Újkert), a b24 Galéria udvarán lévő fentebb említett tűzfal stb.
- Lakótelepek és művészet: Legalább ennyire égető probléma a lakótelepek élhetőbbé tétele – ugyancsak számos nagyvárosban elindult már az a program, amelynek keretében hatalmas panelfelületeket használnak „vászonként”, vagyis festik meg többnyire fiatal művészek, izgalmassá, hangulatossá és egyedivé változtatva így az egyhangú betonrengeteget. Debrecenben rengeteg felület áll erre rendelkezésre, csak a városvezetők akarat és némi anyagi forrás szükséges ahhoz, hogy ezeket megfelelően ki is használják.
- Városi kortárs képzőművészeti gyűjtemény létrehozása: A város, a MODEM Kft. és a Debreceni Nemzetközi Művésztelep is rendelkezik gyűjteménnyel, ugyanakkor ezek sorsa, a művek jogviszonya, állapotfelmérése, sok esetben tárolása vagy biztosítása is problémás. Egy komoly, kutatómunkával és tudatos gyűjtéssel alakított kortárs debreceni gyűjtemény létrehozása, alakítása jelentős szakmai alapot és biztonságot is adna a helyi képzőművészeti életben (lásd Szentendre, ahol mára több mint 10 ezer darabosra duzzadt az egykor a Ferenczyek által alapított gyűjtemény).
- Művészeti képzés: Noha az esélyei ismertek, mégis megkerülhetetlen a jövőről beszélve a felsőfokú művészeti képzés hiánya miatti óriási űr a városban. A művészeti kar létrehozásával a meglévő műszaki kar, a zeneművészeti intézet és egy vizuális intézet együttese biztosíthatná az erre nyitott fiatalok városban maradását, a tehetségesebbek számára az egyetemi oktatásba, valamint a helyi középfokú képzésbe való bekerülést.
- Műtárgyraktár: Megoldást jelentene a város és a MODEM Kft. problémájára a b24 Galéria alatt található szórakozóhely kortárs művészeti helyszínné vagy műtárgyraktárrá alakítása – előbbi esetén a b24 udvara kaphatna egy olyan újabb színteret, amely nyitott, mégis intim helyként szolgálna a fiatal és közepgenerációs értelmiségiek számára, művészeti programokkal, rossz idő esetén mintegy meghosszabbítva vagy helyettesítve az egyre inkább kedvelt és belakott udvart. Műtárgyraktárként hasznosítva a helyet pedig a b24 Galéria hátsó, jelenleg (túlzsúfolt) raktárnak használt két helyisége alakulhatna át kis kiállítótérre, bővítve a b24 lehetőségeit.

- Művészeti nyitott tér: A b24 Galériánál lehetne megvalósítani azt az underground helyet, amelyre a fiataloknak és a középgenerációnak is nagy igénye van, minden adott ebben a – most még nem komplexumként működő – komplexumban: kortárs galéria a fiataloknak, a tehetséges középgenerációnak; komoly műtárgyraktár, klubhelyiség; de kialakítható lenne egy art hotel (art motel) is – rezidensprogram keretében itt szállhatnának meg hazai és nemzetközi neves művészek 1–3 hónapos alkotói periódusokra, itt működhetne egy igazi art kávézó, a belső udvar pedig családi programokra, művészetpedagógiai alkalmakra, iskolások fogadására, rendhagyó tanórákra, valamint igazi, klasszikus művésztelepi alkotómunkára is tökéletesen alkalmas. Minden egy helyen lenne ahhoz, hogy létrejöjjön egy különleges művészeti placc (komplexum) a kulturális tengely egyik végpontján.
- Lakás- és rezidensprogram: A felsőoktatás hiánya mellett a másik égető problémát a rezidensprogram és a műteremlakások hiánya jelenti. Egy állandó művésztelep és egy komoly rezidensprogram, amely egyedülálló lenne a régióban, rengeteget tenne a város művészeti életének fellendítéséért – a belvárosban a Batthyány utcai komplexum kiválóan alkalmas lenne ilyen gyűjtőpont és artplacc kialakítására (jó példa erre Szentendre). Kereskedelem: Érdemes lenne kereskedői céllal is bemutatni művészeket, kortárs alkotásokat debreceniektől vagy debrecenieknél. A MODEM egykori, jelenleg üresen álló shopja alkalmas lenne arra, hogy mindenki számára nyitott és látható módon bemutasson és vásárlásra is kínáljon színvonalas debreceni műalkotásokat – jelenleg a városban egyetlen kortárs kereskedelmi galéria működik. A MODEM Kft. és a MODEM iránymutató munkája révén el lehetne érni, hogy a gazdasági szféra résztvevői számára is trendi dolognak számítson a kortárs művek megvásárlása.

Nagy láthatóságú, nagy léptékű fejlesztés(ek) leírása

Kulturális tengely: A korábban sokat emlegetett múzeumi negyed helyett – ami erősen lokalizálná az amúgy is lokalizált közönséget – egy izgalmas kulturális tengelyt kellene kialakítani a MODEM, valamint a Batthyány utca között. Debrecen első sétálóutcája szerkezetileg kiváló adottságokkal, udvarokkal bír, vétek nem kihasználni ezeket az adottságokat. Ahhoz, hogy ne csak egy helyszín vagy esemény miatt, hanem önmagáért Debrecenért, az itteni, sajátos hangulatért jöjjenek turisták, akár több napra is, elengedhetetlen, hogy a köztereket megtöltsék élettel: ennek meghatározó eleme lehetne egy aktív, akár interaktív, rendhagyó, kulturális attrakcióktól, művészekről és művészeti projektektől zsúfolt új, mintegy képzeletbeli tengely a MODEM és a b24 Galéria, illetve az ez utóbbi köré szervezendő, fent említett Művészeti nyitott tér között.

Ady park, belvárosi színpad: A pezsgő kulturális élet további elengedhetetlen eleme egy olyan, belvárosi tér kialakítása, ahol megfér egymás mellett a spontán szerveződő utcazenei produkció, a szabadtéri színházi előadás vagy épp egy könyvszekrény. Az Ady park tökéletes helyszín ehhez: a tér adottságai és a környező épületek gyakorlatilag adják a funkciót – nem is képzelhető el itt más: egy fiatalos, színes térbútorokkal tarkított, állandóan mozgásban lévő és alakítható nézőtér, valamint egy körülbelül 25 m²-es színpad. A kulcs persze itt is a programozás: amennyiben építészeti, a tájtervezés, a városkép és a vizuális megjelenés szempontjából rendben lenne a változtatás, az új (noha magától értetődő) funkció létjogosultságát az adná meg, ha kellően színvonalasan, irányítva, de a különböző kezdeményezéseknek mégis szabad teret adva programoznák a teret és a színpadot, ahol szabadon gyakorolhatnának például az Ady-gimnázium diákjai, szervezhetnének ide kortárs művészeti és táncelőadásokat, felolvasóesteket, kisebb koncerteket, felléphetnének időnként a Csokonai Színház színészei – ezekkel a programokkal is minél szélesebb rétegek számára elérhetővé téve a kultúrát.

Mindehhez nagyon színvonalas, profi szervezésnek és kommunikációs munkának kell párosulnia – 2018-tól a MODEM Kft. mint az ötlet gazdája a megvalósítás és a működtetés terén is komoly szerepet vállal ebben, de a háttérben maradva (hiszen maga a program a lényeg, nem a szervező).

Merőleges tengely: Az Ady park a korábban már emlegetett kulturális tengely mentén is kulcsszerepet tölthetne be. A park és a Dósa nádor tér összenyitása révén olyan, az előzőre merőleges, ám legalább annyira jól kihasználható művészeti tengely valósulhatna meg, amelyik a kivitelezés terén akár meg is előzhetné a Baltazár teret a Batthyány utca végével összekötő másikat. Az összenyitás révén az Ady parktól egyenes út vezetne a Hal közbe és a Sesztina Galériához – ez utóbbiban a jelenleginél ugyancsak jóval több potenciál rejlik. Szakmai alapokra helyezve ennek a működését, itt is kialakítható lenne egy kis, intim művészeti tér, olyan törzsközönségre építve, amelynek a tagjai rendszeres kiállításlátogatók a város más pontjain is. Az Ady park – Sesztina Galéria, illetve a MODEM-b24 és Batthyány utcai Művészeti nyitott tér közötti két tengely olyan aktív művészeti, kulturális élettel teli gyalogosvonal lehetne, amelyek révén valóban kialakulhatna az, ami a nagy nyugati városokban már működik.

MODEM Modern és Kortárs Művészeti Központ: Eddigi működése során kiemelkedő fontosságú szereplőjévé vált a hazai művészeti szcénának, sőt nemzetközi szinten is jegyzett művészeti központként feltette Debrecen egy tágabban értelmezett képzőművészeti térképre. Ami debreceni nézőpontból talán ennél is fontosabb: betöltötte azt az űrt, amit a város kulturális életében egy színvonalas, dinamikusan működő kortárs képzőművészeti galéria addigi hiánya jelentett. A mind koncepcionális, mind installálási szempontból magas szakmai színvonalon megrendezett kiállítások teljesen új minőséget hoztak a város művészeti életébe, amit a hozzájuk kapcsolódó kísérőrendezvények és projektek sokszínűsége még szerteágzóbbá és meghatározóbbá tett. Mindaddig azonban, amíg a klimatizáló- és párástírórendszer alkalmatlan olyan nagy volumenű, nemzetközi tárlatok rendezésére, amelyek komoly érdeklődésre tarthatnak számot, felelős vezető nem vállalja magára az erre érzékeny, szakszerű installálási módot igénylő művek kölcsönzését és kiállítását. Előzetes becslések szerint – de maga a hivatalos szakmai technikai felmérés is kb. 4 millió forint költséget jelentene – nagyjából 150–200 millió forintos fejlesztésre lenne szükség mindehhez.

PAD – Picnic and Art Debrecen: a 2017-ben hagyományteremtő szándékkal indított, de leginkább kísérleti (vagy nulladik) alkalomnak tekinthető első debreceni utcafesztivál messze felülmúlta a várakozásokat. Erre alapozva azt gondolják, a 2017-es szerény (2 millió forintos) költségvetéssel megvalósított háromnapos fesztiválra mindenképpen érdemes lenne többet áldoznia a városnak, hiszen országosan is kivételes a kezdeményezés, amellyel mintegy nyárindítóként vág neki Debrecen a *Múzeumok Éjszakájának*. A PAD egyelőre ugyan felvezető eseménye ennek, de biztosak benne, hogy két-három éven belül túlnőheti a *Múzeumok Éjszakáját*, és elérhetnék, hogy egy jelentős négynapos összművészeti eseménnyel országosan is Debrecenben nyissák meg a nyarat. Csupán városvezetői szándék kérdése, hogy milyen források jutnak majd erre – ennek függvénye, hogy mit lehet kihozni ebből a rendezvényből.

A Google-generáció megszólítása, bevonása

Olyan várossá szeretnék formálni Debrecen, amely mindenki számára elérhető: valós kapcsolódásokkal, virtuális lehetőségekkel, új dimenziókat nyitva. A város különböző, kulturális és turisztikai szempontból érdekes terein keresztül bárki virtuálisan bejárhatná Debrecen a távolból, akár ezer kilométerről is: a látogató 3D-ben juthatna be a színházba, az állatkertbe (virtuálisan akár az állatok közé), az Agórába, a Nagyerdőre és sok más helyre.

Az adott helyszíneken minden intézmény hozzáteheti azt a pluszt, amitől ez az egész még több lenne, mint egy virtuális kirándulás (ilyen plusz lehet a MODEM-ben a virtuális kiállításépítés, de virtuálisan akár egy színdarab is átrendezhető, könyv vehető le a könyvtár polcairól vagy követhető egy agórás kémiai kísérlet). Mindezzel egy rendkívül izgalmas és országosan is egyedülálló kulturális háló épülhetne ki Debrecenben, virtuális hidak és kapcsolódások révén, maximálisan kihasználva a – 3D-szemüvegek és egyéb eszközök helyét egyre inkább átvevő – virtual reality technológiában rejlő lehetőségeket. Debrecen ilyen léptékű – virtuális – elérhetősége, a kulturális színterek közötti átjárhatóság kialakítása, az interaktivitás ilyen formája jelenleg példátlan kezdeményezés, amely új dimenziókat nyithatna meg a városban élők és a város iránt érdeklődők előtt egyaránt, miközben egy egészen új és rendhagyó brand kialakítása is lehetővé válna.

Kilépés az intézmény falai közül a közönség irányába

Meggyőződésük, hogy a kortárs művészetek is felkelthetik az emberek érdeklődését, de ehhez nekik kell nyitniuk: ki kell lépniük, ki kell vinniük a művészeteket a közterekre, és az olyan hagyományosabb formák mellett, mint egy utcaszínházi előadás vagy egy utcazenei alkalom, szükség van arra, hogy a kulturális intézmények – amelyek egyébként óriási értéket képviselnek Debrecenben – konkrét programjaikkal is megjelenjenek kint. Igenis kellenek köztéri kiállítások, színpadi próbák, előadások, zenekari hangolás, festés, performansz. De befelé is nyitni kell: időnként muszáj beengedni az embereket a munka folyamataiba is, ilyen lehet egy nyilvános kiállításépítés, egy szabad fotózás, egy megnyitó előtti „exkluzív” tárlatvezetés stb. A street art a nyitás másik komoly formája: a területfoglalás mint új művészeti lehetőség demokratikus formában biztosíthatja a reprezentációs teret azoknak a fiatal alkotóknak, akiknek nincs lehetőségük a galériák falain belül megmutatkozni. Mivel az emberek nehezen térnek be a kultúra hagyományos intézményeibe, ezért a köztereken (városi parkok és terek, bevásárlóközpontok, aluljárók) megvalósuló művészeti projektek közösségteremtő szerepe is felértékelődhet; a kortárs művészeti alkotások térfoglalása a köztereket a társadalmi párbeszéd közösségi tereivé alakíthatja. A street art alkalmas arra, hogy meghatározza egy adott városrész hangulatát, és ezt Európa számos nagyvárosában felismerték már.

A régiós és nemzetközi jelenlét, láthatóság erősítése

Öröndetes, hogy a debreceni önkormányzat első kérésre támogatta a PAD fesztivált, amely tökéletesen alkalmas arra, hogy a város helyi, regionális és határon átívelő szerepét tovább erősítse: az idei tapasztalatok alapján lehet továbbgondolni, hogy mivé nőheti ki magát, és ebbe miként lehetne bekapcsolni a határon túli partnervárosokat is (Nagyváradtól akár Kolozsvárig). A street art a másik olyan terület, amellyel a nemzetközi szintén is látványosan jelenhetnének meg: mindenképpen érdemes a későbbiekben nemzetközileg elismert művészeket meghívni, az ő tevékenységük már a jelenlétük által is látványosságzámba megy, ráadásul kelet-európai szinten gyakorlatilag Debrecen lehetne az egyik úttörő a hasonló jellegű tudatos városszervezői, kulturális projektek sorában. Magyarországon is létező gyakorlat az, hogy legálisan befesthető falakat jelölnek ki graffitiművészek számára, de a street art lényege, hogy a várossal együtt lélegzik, az apró jelek, érdekességek szerves részévé válnak a város építészetének. Debrecen puritán megjelenését sem fenyegetné, ha igényes, elismert művészek munkái válnának láthatóvá, mint a hazai Neopaint, a Színes Város csapata vagy a kelet-európai gyökerű, nemzetközi hírnévre szert tett EtamCrew. Igazi szenzációt jelentene az is, ha egy-egy tengerentúli (Shepard Fairey, JR) vagy egyéb nemzetközi szupersztár (Hyuro, Roa, Seikon) jelenne meg itt első kelet-európai munkájával.

Tervek a forprofit szféra bevonására

Jelen pillanatban a forprofit szféra bevonására nincs kapacitásuk, de a kereskedelmi galéria jellegű tevékenység beindításától kezdve a támogatókeresésen át az exkluzív kezdeményezések értékesítéséig számos elképzelés létezik; több olyan projekttervük van, amelyik mögé nagy számban tudnának gazdasági vállalkozásokat felsorakoztatni.

Válaszok a digitalizációval és a virtualizálódással kapcsolatos kihívásokra

A korábbi válaszokban a virtualizációt már érintették, ám ezúttal is hangsúlyozandónak tartják: az országban, de tudtukkal egyelőre mindenütt példa nélküli lenne az a kezdeményezés és projekt, amelynek lényege a virtuális kiállításépítés, az Antal–Lusztig-gyűjteményen alapuló tárlat virtuális átépítése, brand teremtése stb. Ennek egy fapados verzióján elkezdtek dolgozni, de a programozás további fázisai már komoly anyagi vonzattal járnának, ugyanakkor olyan virtuális stratégiai-művészeti játék megvalósításáról lenne szó, amely révén sok ezer fiatal kapcsolódhatna Debrecenhez és a MODEM-hez az egész világról (természetesen a személyes kiállításlátogatások számának emelésére is vannak elképzelések). A másik nagyon komoly lehetőség egy minden eddiginél izgalmasabb, nagyobb városi-regionális összefogáson alapuló projekt, egy *Junior Debrecen* brand kiépítése – rengeteg brand létezik már az országban, olyanról egyelőre nem tudnak, amelyik kifejezetten a diákokra építene, olyan várost alakítva ki, amely a diákok fővárosa (is egyben). Az idén nyáron módosított kormányrendelet értelmében ingyen utazhatnak a városba az iskolai osztályok – erre építve olyan központot lehetne kialakítani Debrecenből, ahová sikk a diákoknak eljönni. Egy interaktív felületen a fiatalok maguk állíthatnák össze a programjukat, 1, 2 és 3 napos verzióra, különböző korosztályoknak, online elérhető, izgalmas ízelítővel, egy nagyon trendi, nagyon 21. századi felületen, szinte eléjük ugró képekkel, költségtervvel, időbeosztással. Nagyon-nagyon fontos, hogy ez egy cool, látványos felület legyen, olyan extravagáns lehetőségekkel és programokkal, mint például egy éjszaka a múzeumban, aludj a MODEM-ben, focizz az osztályoddal a stadionban, állj a Csokonai Színház színpadára, próbáld el (a színészek segítségével) az év végi vagy ünnepi műsorotokat, vegyetek részt egy állatkerti háttér munkában (etetésben stb.), és így tovább, számtalan lehetőséggel állhatna elő a város, a bevonható összes intézményével, szálláshelyekkel, éttermekkel, kirándulóhelyekkel, ismert emberekkel, arcokkal stb.

Az intézmény kulturális szerepének, pozíciójának meghatározása

Debrecen egyik leglátogatottabb közintézménye, a Nagyerdei Kultúrpark 1961-ben alakult meg az ország első vidéki állatkertje (1958) és vidámparkja (1960) összevonásával. A vidéki állatkertek (Győr, Miskolc, Pécs) sorában elsőként megnyíló kert széles összefogással, a debreceniek társadalmi munkájával épült. Ebben az időszakban a debrecenihez hasonlóan az ország nagyobb városaiban közel tucatnyi kultúrpark alakult. Az alapítói szándék szerint ez az intézmény az 1960-ban létrehozott Lúdas Matyi Vidámparkkal, a mellette lévő csónakázótóval, stadionnal és a közeli gyógyfürdővel a városközeli, kedvelt Nagyerdőben széles körű szabadidős programokat kínált a látogatóknak.

A jelenleg hatályos alapító okirat szerint a társaság fő tevékenysége növény-, állatkert, természetvédelmi terület működtetése. A társaság közhasznú jogállású szervezetnek minősül. Az intézmény 1979-től alapító tagja a Magyar Állatkertek Szövetségének, amelynek jelenleg tizenegy tagja van. A fejlődés jelentős állomása volt, amikor 1994-ben elkészült az első, átfogó fejlesztési terv; megvalósításának elkezdését az állatkert eredeti területének 3,4 hektárról 7,4 hektárra történő bővülése is előrelendítette. Az 1994-es évtől a teljes terület természetvédelmi oltalom alatt áll, és hatszáztíz növényfajával egyre inkább betölti a növénykerti feladatokat is.

A szakmai munka színvonalának emelkedését és az állomány gyarapodását eredményezte a szakmai szervezetek munkájába történő bekapcsolódás: 1994-től az intézmény teljes jogú tagja a kontinens legrangosabb szakmai szervezetének, az Európai Állatkertek és Akváriumok Szövetségének (EAZA). Jelenleg összesen hét magyar állatkert rendelkezik tagsággal (a tizenkét állatkertből). 1994-ben elkészült a társaság mesterterve. Ez alapján lehetőség volt az intézményt vállalati formában üzemeltetni. A városi intézmények sorába tartozó kert ebben a működési formában létezett, és lehetőségeihez mérten fejlődött 2000-ig. Onnantól közhasznú társaságként működve új fejlődésnek indulhatott.

A 2000-es évek elején a tulajdonos önkormányzat fejlesztési támogatásainak köszönhetően erőteljes fejlesztés következett az állatkert életében. Elkészült a Tigriskifutó (2001) és az Oroszlánkifutó (2002), az Afrika röpde (2002), a Zsiráfház (2003), a Pálmaház–Terrárium (2005), az Afrikai szavanna kifutó (2006), a Gibbonház és Vízilóház (2007). Központi költségvetési forrásból 2006 óta a magyar állatkertek normatív módon nem részesülnek, ennek pótlása a fenntartó helyi önkormányzatok feladata lett. A Nagyerdei Kultúrpark 2009-től nonprofit korlátolt felelősségű társaságként üzemel a város 100%-os tulajdonában lévő intézményként. A budapesti Vidámpark 2012-es, illetve a Holnemvolt Park 2015-ös bezárásával ebben a formában, napjainkban már egyedülálló módon csak Debrecenben működik az országban ilyen intézmény, sajátos és különleges lehetőségeket kínálva látogatóinak. 2015 óta a Vidámparkok Világszövetsége (IAAPA) teljes jogú tagja. Napjainkban az állatkertek egyre inkább bárkaszerpet töltenek be az élővilág megőrzésében, így alapvető feladatuk – alapító okiratunknál fogva –, hogy méltó módon mutassák be Földünk ezernyi csodáját, értékét. A debreceni Nagyerdő varázslatos fái közzé megálmodott kert ötvennyolc éve alatt szervesen beépült a város és az erdő életébe. Az alapításkori kicsiny terület ma már 17 hektáron mutatja be Földünk százötvenöt fájának több mint kilencszáz példányát. Megújult és izgalmas feladatoknak igyekszik megfelelni az önálló szakterületté vált zoopedagógia. Kicsik és nagyok számára az önálló „felfedezések” élményét, az állatvilág, a természet titkaiba történő bepillantás közvetlen, személyesen megérezhető varázsát is megtapasztalhatják a résztvevők az állatkerti foglalkozásokon, szakvezetéseken, a zoológiai szaktáborokon, vetélkedőkön és a jeles napok rendezvényein. Az elmúlt évtizedek múltidéző, régi

típusú kifutói és a 21. század állattartási normáinak, szakmai ismereteinek megfelelő állatbemutatók egyaránt jellemzik a kert mai arculatát. A jogszabályok szigorodásával, a tartástechnológia fejlődésével a megváltozott látogatói igények az elmúlt évtizedekben épült régi kifutók mellett egy dinamikusan átalakuló kert új „élőhely” típusú bemutatóit eredményezték. Ezek a bemutatók már lehetővé teszik az állatok természetes viselkedésének megfigyelését is, és az ilyen autentikus körülmények között élő fajok számára a korábbiaknál lényegesen nagyobb jólétet, jobb közérzetet biztosítanak.

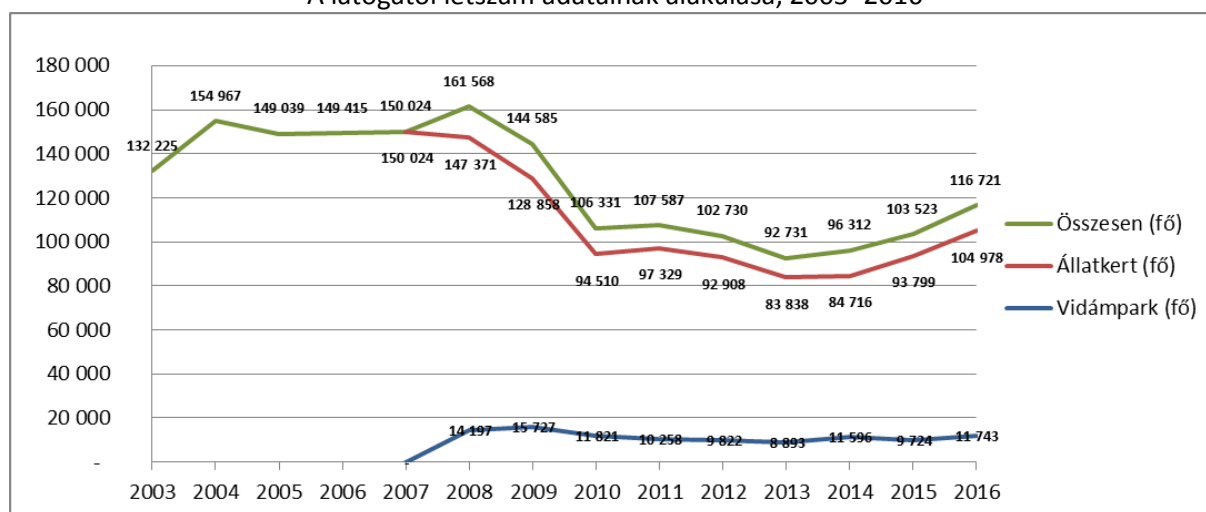
Az intézmény által szervezett nagyeseemény, fesztivál kulturális szerepe, pozíciója

A Nagyerdei Kultúrpark éves rendezvénynaptára tizenhárom jeles naphoz (*Föld napja, madarak és fák napja, gyermeknap, DreamNight, szaktáborok, Állatkertek Éjszakája, állatok világnapja, Halloween, Állatok Karácsonya* stb.) kapcsolódó nagyrendezvényt tartalmaz. Egy-egy ilyen napon akár 5-6000 fő is részt vesz programjaikon. Az elmúlt évek egyik legsikeresebb rendezvénye az *Állatkertek Éjszakája*, amely jól kapcsolódhat a város egyik leglátogatottabb rendezvényéhez, a *Debreceni Virágkarneválhoz*. A *Campus Fesztivál* szomszédságában a vidámpark kitűnő terül szolgálhat egy gyermekfesztiválnak (pl. *Galiba fesztivál*, 2017).

Az intézmény régiós súlya / presztízse / láthatósága

A debreceni állatkert és vidámpark együttese ebben az évben hozzávetőleg 130 ezer látogatóval zárja az évet, ami a 2014-es 96 ezerhez képest komoly növekedés. A tizenkét magyarországi állatkert közül a budapesti, nyíregyházi, veszprémi, a Tisza-tavi Ökocentrum és a szegedi után a hatodik leglátogatottabb intézmény. Régiós vonzerejét jelenleg elsősorban a vidámpark adja, hiszen a bécsi Prater a legközelebbi ilyen szórakoztató jellegű park.

Az intézmény európai/nemzetközi láthatósága, pozíciója, eredményei 2010-től napjainkig
A látogatói létszám alakulása, 2003–2016

A jelenlegi vendégforgalom 10%-át külföldi látogatók adják, ami még elmarad az országos átlagtól (20%). Az intézmény már alapítása óta jól beágyazott kapcsolatrendszerrel és ismertséggel rendelkezik Európában, működési jellegéből fakadóan. Mint ahogy arról már esett szó, a debreceni állatkert a Magyar Állatkertek Szövetsége alapító tagjaként már 1994 óta teljes jogú tagja az Európai Állatkertek és Akváriumok Szövetségének (EAZA). E pillanatban összesen hét magyar állatkert rendelkezik tagsággal. A tagságon belül az európai fajmegmentő programokba való beágyazottság meghatározó jelentőséggel bír. Jelenleg harminchét ún. EEP-s és ESB-s fajt mutat be a kert. Az EAZA-n belül a TAG (Taxon Advisory Group) egy olyan munkacsoport, amely valamely faj tudományos tanácsadó testületként működik, és tagjai a szakmában elismertségnek örvendő, nagy tapasztalattal rendelkező szakteknikérek. Jelenleg több ilyen munkacsoport feladataiban is részt vesznek. Az EAZA minden évben megrendezi kampányát, amelyhez minden tag csatlakozhat, és így közös erővel hívhatják fel a figyelmet az európai állatkertek egy-egy aktuális természetvédelmi kérdésre.

A zoopedagógia mint önálló diszciplína az állatkertek társadalomformáló hatását tekintve multiplikátor erővel bír. Az intézmény az IZEA (International Zoo Educators Association), a Zoopedagógusok Világszövetsége programjaihoz csatlakozva tudja a legújabb módszerek szerint az alap-, közép-, és felsőoktatásban ismeretterjesztő, oktatói feladatait ellátni. Markáns, élő tudományos és oktatói szerepet is betölt. Ezt igazolja például, hogy a Debreceni Egyetem Természet- és Fajmegőrző Kihelyezett Tanszékeként funkcionáló intézményben számos hallgató tölti le a szakmai gyakorlatát, írja a szakdolgozatát. Az állatkertnek a nemzetközi természetvédelmi kutatásban játszott szerepe miatt szükségessé vált egy Látogató-, Oktató- és Kutatóközpont megépítése. Nagyon fontos szakmai feladat a saját, illetve sérült, kobzott és talált állatok ellátása, valamint az állandó orvosi felügyelethez szükséges infrastruktúra, azaz egy Állatkórház megépítése. A Debreceni Egyetemmel való szoros együttműködés keretében, lehetőségeihez mérten az intézmény a jövőben még több nemzetközi kutatási projekthez csatlakozhat. 2018-ban a hatvanéves állatkert jubileumáról szeretnének méltó módon megemlékezni, többek között egy európai zoopedagógiai konferencia házigazdjaként.

Az intézmény által szervezett nagy esemény, fesztivál európai/nemzetközi láthatósága, pozíciója, eredményei 2010-től napjainkig

Az Európában példa nélküli *Állatkertek Éjszakája* rendezvény a Magyar Állatkertek Szövetségének kezdeményezésre jött létre hét évvel ezelőtt, a *Múzeumok Éjszakája* mintájára. 2015-ben a debreceni állatkert és vidámpark felvételt nyert a Vidámparkok Világszövetségébe (IAAPA) teljes jogú tagként.

Az intézményi működés gyengeségei, anomáliái

A nagy látogatói létszám és vendégösszetétel miatt (elsősorban a családok) kiemelt hiányosság a megfelelő parkoló és étterem hiánya. Emellett a Kultúrpark területének bővítése és fejlesztése is szükséges. A következő időszak meghatározó feladata az elavult, szűk keresztmetszetű közműhálózat-kapacitás bővítése (csatorna, ivóvíz, fűtés, elektromos áram).

Az intézményi működés erősségei: versenyelőnyök, sikerek, szellemi potenciál

A Kultúrpark szakképzett és elkötelezett humánerőforrás-hátterét a város iskolarendszere biztosítja. Az első vidéki állatkertként szerzett hatvanévnnyi tapasztalat és gyakorlat biztosítékot jelent az átgondolt és megvalósítható fejlesztésekre. Az elmúlt időszak fejlesztési lehetőségeinek elmaradása ellenére az intézmény régiós meghatározó szerepe egyértelműen erősíthető, különös tekintettel a vidámpark élményparki elemeinek fejlesztésére.

Az intézmény víziója arról, hogy 2030-ban hol tart majd

A tervezett fejlesztések megvalósításával a jelenlegi látogatói létszám jelentősen megnövelhető, és mintegy 400-450 ezer fős látogatói forgalmat generálhat. A nagyerdei növénykert az állatkerti elemekkel és a vidámparki attrakciókkal olyan hívogató, egész napos programot kínál, amelynek elemei közt a családok és az iskolai korosztályok is megtalálják céljaikat. Az intézmény 2030-ra a fejlesztésekkel, a természetes környezet iránti igény felértékelődésével nemcsak Debrecen városából és a környékről vonzhatja a látogatókat, hanem a határokon átnyúlóan is unikális turisztikai célpontot jelenthet.

Konkrét fejlesztési ötletek, lépések

Mesterterv elkészítése 2018-ban.

A kert fejlesztésének jövőjét alapjában meghatározza annak mérete. A jelenlegi terület 14,54 hektár, amely a volt úttörőtábor Hadházi útig tartó szakaszával (4,64 hektár) bővíthet 19,18 hektárra, így lehetővé teszi a hosszú távú fejlesztések ütemezését is.

A fejlesztés érinti a meglévő és az újonnan hozzáadott területeket. Egyaránt szükséges a jelenlegi állatkert és vidámpark korszerűsítése, az új területek felhasználása. Az érdeklődés súlypontjait úgy kell elhelyezni, hogy a park legtávolabbi részébe is elmenjenek a látogatók. Ezzel összhangban kell az új bejáratokat meghatározni. A kertnek több bejárata is lehet, ez egy korszerű beléptetőrendszerrel megoldható. A főbejáratot célszerű a Ködszínház környezetébe áttelepíteni, kellően figyelemfelkeltő formában. Törekedni kell arra, hogy az állatkerti kirándulás ne legyen fárasztó, tikkasztó a nyári kánikulában sem, illetve az állatházak belső terei a téli séta alkalmával is adjanak melegedési alkalmakat.

A Nagyerdei körút mellett lévő erdős területek a célnak megfelelően felhasználhatók. Nagyobb építkezés csak a tisztásokon, illetve az elöregedett, értéktelen faállomány helyén tervezhető. A faállomány miatt itt inkább a vadaspark jellegű állatbemutató jöhet szóba. Kíváncos a keleti végébe olyan hangsúlyt telepíteni, amely idáig csalogatja a látogatókat.

A terület bejárásának megkönnyítése érdekében bővíteni kell a kisvasutat, amely így az élményen túl hatásos közlekedési eszközzé is válhat.

Olyan léettereket álmodtak úgynevezett „mesekönyvi állatoknak”, mint az elefánt, az orrszarvú, az emberszabásúak vagy a fókák, amelyeket eddig a költséges infrastruktúra miatt nem tudtak bemutatni, noha látogatóik joggal várják el tőlük. Olyan bemutatókat szeretnének megvalósítani, amelyek a négy évszak állatkertje koncepciójával (Biodóm) növelik az egész éves látogatottságot. Jelenleg az állatkert százötvenöt faj több mint kilencszáz egyedét mutatja be. Fenn kell tartani és erősíteni kell a debreceni parknak azt a sajátosságát, hogy az állatkert és a vidámpark organikus egészként működik, hogy egy komplex élményparkká alakulhasson át.

Létesíteni kell egy kisebb oktatóépületet. Itt a belső előadótermek, foglalkoztatók mellett külső állatbemutató porondra is szükség van. A látogatási idő meghosszabbítását szolgálják (jelenleg ez 3,5 óra) az egyéb élményelemek és szolgáltatói egységek. Az akvárium látványterme a külső és a belső forgalom előtt is nyitva lehet. Ez a jó adottságokkal bíró helyszín (jó kilátással az állatkifutókra) helyet adhat szervezett gyűléseknek, céges eseményeknek, egyéb rendezvényeknek.

A jelenlegi gazdasági udvar minden részében elavult. Új épület szükséges a takarmányok raktározására, feldolgozására, a parkot fenntartó gépek, eszközök tárolására, a trágyatárolásra, az öltözők, a mosdók, a személyzet részére, valamint állatorvosi rendelőnek és egyéb kiegészítő helyiségek funkciójára. Az ápolók öltözőit, a takarmánykonyhákat célszerű az újonnan tervezett állatházakhoz is betervezni.

Súlyponti épület a Biodóm, amely alapvetően az élővilág fajfejlődését mutatja be látványos formában, tudományos igényességgel.

Fontos, hogy a Nagyerdei Kultúrpark vendégei részletgazdag, esztétikus környezetben, élményszerűen tölthessenek itt el egy egész napot, ami a felüdülést, a rekreációt szolgálja. Ezt a célt segíti, hogy 1994 óta több mint hatszáz faj fás szárú növény és egyynyári virág díszíti a kertet.

A megújuló park igazi egyediségét a műemléki védettségű, klasszikus vidámparki játékgépek (lovak forgó, dodzsem, elvarázolt kastély) adják. Az ország egyetlen vidámparkjában jelenleg tizenhét játékgép üzemel, de öt-hat termeli a bevétel 80%-át. A vidámpark jelenleg elavult, régi játékok és kedvelt, de elöregedett élményelemek vegyes gyűjteménye. Törekedni kell a korszerűsítésre, a mai kornak megfelelő játékok alkalmazására. Az elmúlt nyolc évben érkezett játékok elsősorban a kisgyermekes családok igényeit elégítették ki. A vidámparki fejlesztésekkel szeretnék megszólítani a tizennégy–huszonöt év közötti korosztályt is. Ebben például a hullámvasút egy olyan populáris elem, amely regionális vonzerőként a látogatottság jelentős emelkedéséhez fog vezetni. Annak ellenére is tervezik a Lúdas Matyi Vidámpark megújítását, hogy a játékgépek tőkeigényes beruházások, de rövid, közép- és hosszú távon megtérülnek (2,2–23,9 év), és az önfenntartó működés irányába mutatnak. A vidámparkok veszélyes üzemek, azonban helyzetünkből adódóan az itt felhalmozott műszaki, szakmai tudás és kapcsolatrendszer a beruházások nagyon fontos alapját biztosítja.

Emellett elengedhetetlen, hogy legyenek olyan programok, kísérőrendezvények és kiegészítő szolgáltatások, amelyek biztosítják az egész napos felhőtlen szórakozást. A színpad nemcsak állatbemutatóknak és kihelyezett biológiai óráknak lesz a színtere, hanem különböző zenei és más tematikus előadásoknak is helyet biztosít majd. A fejlesztési prioritások meghatározásakor az alapfeladatok ellátása mellett olyan regionális attrakciókat és nemzetközi turisztikai potenciállal bíró beruházásokat terveztek, amelyek önfenntartók, és biztosítják az intézmény hosszú távú működését. Egy ilyen nagy beruházástól elvárás is, hogy legyen hatása a gazdaságra. A tervek szerint a fejlesztések munkahelyeket teremtenek, és várhatóan a komplex, egyedülálló, egész napos élményt nyújtó állatkertbe és vidámparkba látogatók száma is jelentősen meg fog növekedni.

Felújításra szorul a közműhálózat, a gazdasági udvar a kiszolgálólétesítményekkel együtt. Céljuk a már meglévő házak, kifutók egy részének átalakítása is. A fejlesztés során megújuló energiákat hasznosító technológiákat alkalmaznának, ezáltal hosszú távon csökkenthetnék a működési költségeiket.

A debreceni vidámpark igazi unikalitás. Az intézménynek nemzetközi szinten is rangot és helyzeti előnyt ad, és a fejlesztésével olyan turisztikai attrakciója születhet a régióknak, amely jól szolgálja Debrecen aspirációját az európai középvárossá fejlődésben és saját egyediségének meghatározásában.

A vidámpark és az állatkert komplex, szerves egységet alkot. Ez egyúttal kitörési pontot jelent, mivel megkülönbözteti az intézményt a hazai állatkertektől. Ily módon a sikeres fejlesztés csak együttesen valósítható meg. Ezt az egységet szeretnék még jobban összefűzni a már meglévő kisvasúttal. A jármű pályájának bővítésével, szafarijelleggel, az attrakcióknál létesített megállókkal bejárható lenne az egész intézmény. Így lehetőség adódna arra, hogy a gyerekes családok kényelmesebben fedezhessék fel a park területét. Fejlesztéseikkel az éves látogatottságot a jelenlegi 100 ezer főről 400-450 ezerre, az átlagosan 3,5 órás tartózkodási időt egész naposra bővítik.

Nagy láthatóságú, nagy léptékű fejlesztés(ek) leírása

Lásd az előző pontot.

A Google-generáció megszólítása, bevonása

Saját app készítése, interaktív többnyelvű Facebook-oldal, Paypass-szal való fizetés és online jegyvásárlás bevezetése, városi, hallgatói kedvezmények, interaktív bemutató és tájékoztató táblák, virtuálisvalóság-bemutató in vivo és vitro preparátumokon keresztül.

Kilépés az intézményi falak közül a közönség irányába

Az általános-, valamint a középfokú oktatásban való intézményi részvétel megköveteli a kihelyezett előadások (jellemzően biológiaórák) meglétét. Fontos, hogy az állatkerten és tanórán kívül a határok szélesítésével a szakkörökön is minél nagyobb hangsúlyt kapjon a zoopedagógia.

Turisztikai szempontú megközelítésben értelmezve a kérdést, a potenciális látogatók bevonása a környező, kapcsolódó és kiemelt turisztikai desztinációk „fizikai bevétele” nélkül elképzelhetetlen (pl. különböző hirdetési felületeken való megjelenés; médiahirdetések, élménykuponok, kitelepülések stb.).

A virtuális térben való terjeszkedés (pl. közösségi oldalak, live stream-ek, webinarok) jól szolgálhatja a fiatalabb korosztály becsatornázását és aktivitásának növelését, valamint segít a gyors és hatékony visszacsatolásban.

A régiós jelenlét és láthatóság növelése

Lásd az előző pontokban, valamint: iránymutató, útbaigazító táblák, egy és két számjegyű fő közlekedésű főutak mentén. Elektronikus térképeken történő helyszínmegjelölés (GoPro stb.) Figyelemfelkeltő installációk, köztéri alkotások és szobrok.

A nemzetközi jelenlét erősítése

További aktív részvétel nemzetközi szervezetekben (EAZA, IAAPA, MÁSZ, Botanikus Kertek Szövetsége). Nemzetközi fajmegmentő programokon keresztül mintegy háromszáz társintézmény érhető el Európában; az állatcserékben, tenyésztési programokban való részvétel kiterjedt aktív élő kapcsolatokat feltételez.

Tervek a forprofit szféra bevonására

A működési jellegéből adódó kettősségnek megfelelően a Kultúrpark egyszerre mutatja a nonprofit (lásd állatkert) és a forprofit (lásd vidámpark) gazdálkodás jellemzőit. Hagyományosan az állatkert működésének biztonságát erősíti a vidámpark támogató működése. Az állatkerti és főképp vidámparki tevékenység fejlesztésével – természetesen források bevonása mellett – a látogatottság, így az önfinanszírozás mértéke is érdemben javítható.

A cég vállalkozási tevékenységeinek in-house modell szerinti erősítése és bővítése évről évre biztosítja a saját árbevételek emelkedését, amelyet az alapító okiratban foglalt tevékenységek ellátására fordítanak.

Az előttük álló fejlesztésekkel reményeik szerint új vállalkozási tevékenységekkel bővíthet az intézmény működése (pl. szálláshely-üzemeltetés, éttermi szolgáltatások, zoofotó, céges rendezvények szervezése, személyre szabott exkluzív programok – bűvármerülések, Keeper for a Day, Zoo Nights).

Válaszok a digitalizációval és a virtualizálódással kapcsolatos kihívásokra

Az eszközpark fejlesztése, új munkahelyek létesítése (grafikus, videószerkesztő, Facebook-közösségkapcsolat).

Az intézmény kulturális szerepének, pozíciójának meghatározása

A Vojtina Bábszínházban kiemelt szerepet kap a ma emberéhez szóló üzenetek megtalálása, ezek korszerű bábszínházi formában való megmutatása, élménnyé tétele, a kortársi kérdések hiteles megszólaltatása és a társadalmi párbeszéd színházi kontextusban való megteremtése. A színházi produkciók mellett tematikus játszóházakkal (1996), kiállításokkal (2001), csecsemőszínházzal (2009), drámafoglalkozásokkal (2001), az inkluzív szemlélet jegyében sajátos nevelési igényű csoportoknak szóló foglalkozásokkal (2004), színházi nevelési programokkal (2010) várják közönségüket. Meghatározó szerepet töltenek be a megye és Debrecen város művészeti és kulturális életében, elsősorban a három–tizenkét éves korosztály művészeti nevelésében.

Az intézmény által szervezett nagy esemény, fesztivál kulturális szerepe, pozíciója

A Vojtina évadszerkezetének már évtizedekkel ezelőtt megteremtették a hagyományos alappilléreit. Az évadnyitó (*Idesüss, a Figurásra!*) és az évadzáró szabadtéri (*Itt a vége, fuss el véle!*), egész napos rendezvények keretezik az aktuális évadokat. A téli időegység nagy eseménye 1998-tól az egész hetes *Maskarádé*, a farsang középkori és magyar népszokásbeli hagyományait életben tartó mulatság (felvonulás, térjáték, óvodások és kisiskolások számára interaktív közös játék, felnőtteknek tematizált farsang). Ezek a városban, a régióban, a határon túl is ismert, minden életkort és a családokat is megszólító eseményei lettek közel két évtizede a Vojtina Bábszínháznak.

Az intézmény régiós súlya / presztízse / láthatósága

Az Észak-alföldi régióban a Vojtina az egyetlen hivatásos bábszínház. Látogatóinak 20–25%-át a térségből, nagyrészt a megyéből jövek alkotják (pl. Hajdúböszörményből évadonként 700, Hajdúszoboszlóról 280, Hajdúhadházból 170 körüli bérletesük van). 2016-ban indították el a támogatói bérletüket, hogy a régióban lévő lemaradó, hátrányos helyzetű települések, oktatási intézmények, családok gyermekeinek színházba járását megkönnyítsék. Nagy társadalmi és színházpedagógiai nyitás, hogy a térségben olyan iskolákba (felső tagozat, középiskola) viszik elsősorban színházi nevelési előadásait, ahol az érintettekkel párbeszédet alakíthatnak ki.

Az intézmény által szervezett nagy esemény, fesztivál régiós súlya / presztízse / láthatósága

Évadnyitó (*Idesüss, a Figurásra!*) és évadzáró szabadtéri (*Itt a vége, fuss el véle!*), egész napos rendezvényeik látogatottsága 250–650 fő között mozog rendezvényenként. Az egész hetes farsangi *Maskarádét* (6 előadás) 550–900 fő fizető néző látogatja. Ehhez a mulatságsorozathoz kapcsolódik a Kölcsey Központtal közösen rendezett *Dalidó* és a Kossuth téri, háromnapos *Maskarádé* rendezvény, amelyhez gasztronómiai fesztivál is tartozik.

Az intézmény európai/nemzetközi láthatósága, pozíciója, eredményei 2010-től napjainkig

Rendszeres és szoros az együttműködésük (koprodukcióban létrehozott előadások, workshopok, előadások és a színészek „cseréje” kapcsán) a nagyváradi Szigligeti Színház Lilliput Társulatával. Minden évben játszanak a határon túli, magyar tagozattal is rendelkező bábszínházakban: a kolozsvári Puck Bábszínházban, a szatmárnémeti Északi Színház Harag György Társulatánál, a sepsiszentgyörgyi Cimborák Bábszínháznál, a nagyváradi Szigligeti Színházban. 2010 óta előadásaikkal felléptek: Bolognában (2011), Luxemburg városában (2011), Brüsszelben (2011), Karlsruheban, Frankfurtban (2012), Prágában (2015) és Toyama városában (2015). Folyamatos vendégeik és előadást játszanak náluk: a nagyváradi Szigligeti Színház Lilliput Társulata (Románia), a felvidéki Árgyélus Meseszínházról, Hetényből Écsi Gyöngyi (Szlovákia), a kolozsvári Puck Bábszínház társulata (Románia), a CsaVar Színház, Gál Tamás (Szlovákia), 2010 óta előadásaikkal fellépett náluk továbbá: az Erfreuliches Theater társulata (Erfurt, Németország, 2012), a Szabadkai Gyermekszínház társulata (Szerbia, 2013), a TAMTAM Színház (Hollandia, 2014), a Rozsnyói Meseszínházról Badin Ádám (Szlovákia, 2016).

Díjaik 2010 óta: *Gimesi Dóra: Hamupipőke* című előadásukra: *A legjobb tervezőnek járó díj* Mátravölgyi Ákos részére (VI. Nemzetközi Gyermek- és Ifjúsági Színházi Szemle, Kaposvár, 2012), *A legjobb írói, dramaturgiai munkáért járó díj* Gimesi Dóra részére (VI. Nemzetközi Gyermek- és Ifjúsági Színházi Szemle, Kaposvár, 2012); *Bartal Kiss Rita: Boldog képek* című előadásukra: *A legjobb forgatókönyv díja* (Puck Báb- és Marionettszínházak Nemzetközi Fesztiválja, Kolozsvár, 2013); *Kovács Géza: Batu-tá kalandjai* című előadásukra: *A legjobb férfi alakítás díja* Schneider Jankó részére (Puck Báb- és Marionettszínházak Nemzetközi Fesztiválja, Kolozsvár, 2013), *Michel Indali-díj* (Kolibri Fesztivál, Budapest, 2014); *Axel Hacke – Gimesi Dóra – Kuthy Ágnes: A kis December király* című előadásukra: *A legmeghatóbb történet díja* (XVI. Nemzetközi Bábfesztivál, Békéscsaba, 2015); A békéscsabai *Bábos Drámaíró Verseny* 2015-ös *legjobb színésznő* kategóriája: Nagy Mónika, 2015; A békéscsabai *Bábos Drámaíró Verseny* 2016-os *legjobb színésznő* kategóriája: Telenkó Oláh Tímea és *legjobb férfi színész* kategóriája: Schneider Jankó; A békéscsabai *Bábos Drámaíró Verseny* 2017-es *legjobb színésznő* kategóriája: Fekete Gréta.

Az intézmény által szervezett nagyeseemény, fesztivál európai/nemzetközi láthatósága, pozíciója, eredményei 2010-től napjainkig

Három nagyeseeményük, az évadnyitó (*Idesüss, a Figurásra!*) és az évadzáró szabadtéri (*Itt a vége, fuss el véle!*) egész napos rendezvény, valamint az egyhetes tél végi farsangi *Maskarádé* hat előadása 250–900 főt vonz, a hétvégi szabadtéri rendezvénynek több ezres látogatottsága van. Elsősorban a régióból fogadnak közönséget, viszont a fellépő társulatok között nemzetközi elismeréssel rendelkezőket is meghívnak, többek között:

- a kolozsvári Puck Bábszínházat;
- a kolozsvári Babeş-Bolyai Egyetem színészhallgatóit;
- Écsi Gyöngyit (Hetényből);
- a nagyváradi Szigligeti Színház Lilliput Társulatát.

Külföldi vendégek elenyésző számban vesznek részt ezeken a rendezvényeken.

Az intézményi működés gyengeségei, anomáliái

Humán erőforrás:

- Kevesen vannak a vállalt és előírt feladataikhoz képest. Munkatársaik „többfunkciósak”, számos munkakört látnak el, ezért nagy a leterheltségük. Egyre több feladatot és rendezvényt vállaltak fel az utóbbi években, de az alkalmazottak létszáma nem változott a feladatnövekedés ütemében.
- A költségvetési intézményi működési forma nem segíti a színházak esetében a fejlődést, különösen a 2017-ben bekövetkezett gazdasági összevonás fényében, amely nehézkessé, rugalmatlanná teszi a gazdálkodást, és nem segíti a kreativitás kibontakozását.

Infrastruktúra:

- Nincs elég parkolási lehetőség a bábszínháznál. Nincs bicikli- és babakocsi-tároló, sem ülőpad a bábszínház előtt. Lassú és körülményes a városgazdálkodással való kapcsolattartás. Nehéz a díszletpakolás, a díszletajtóhoz való hozzáférés nem zökkenőmentes. Nincs külön próbahelyük és színészlakásuk. Csak bérelt raktáruk van. Kiirthatatlan a salétrom az épületükből. 2001-ben vették birtokba az épületet, ami azóta megérett a felújításra; elavult a színpadtechnikájuk is.

Az intézményi működés erősségei: versenyelőnyök, sikerek, szellemi potenciál

Történetiség: A bábszínház negyvenéves múltra tekinthet vissza, történetiségében is kötődik Debrecenhez. Intézményesülése fokozatosan zajlott, és abban a munkatársak véleménye meghatározó szerepet töltött be. A debreceni kulturális szokások, hagyományok mentén tervezik műsorpolitikájukat. Szakmai együttműködések hálózatát építették fel. Jellemző a vezetői stabilitás, ami biztonságot jelent a dolgozóknak és a városvezetésnek egyaránt. Karitatív tevékenységük jelentős támogatják a leszakadó rétegek bábszínházba jutását.

Humán erőforrás: Jó a munkahelyi közösség, alacsony a fluktuáció. A legtöbb munkatársuk „többfunkciós”, számos dologhoz ért, több feladatot lát el.

Infrastruktúra: A bábszínház a városközpontban van, könnyen megközelíthető. Az épület csak az „övék”, nem osztoznak rajta másokkal.

Szolgáltatás: Családcentrikusak és nyitottak a közönségigényekre. Egyre több feladatot és rendezvényt vállaltak fel az idők folyamán (évadnyitó és évadzáró napok, bábos világnap, témanapok a pedagógusoknak, workshopok amatőr csoportokkal, képzésekben való együttműködés, foglalkozások a kihívással élőknek stb.). Nyitottak minden korosztály felé (csecsemőszínház, színházi nevelési program, ifjúsági tantermi előadások). Az informális tanulásba igyekeznek több színtéren is bekapcsolódni.

Az intézmény víziója arról, hogy 2030-ban hol tart majd

Vízió: Több térben működő, multimédiás funkciókat beteljesítő, az egyéni kibontakozást segítő, a közösségeknek kollektív gondolkodási és tevékenységi teret biztosító bábszínház. A Vojtina a Kálvin téri épületét kibővítve, a klasszikus bábműfaj képviselőjeként évadonként fogadja a három–tizennyolc éves gyermekeket, fiatalokat. A földszinten bábelőadások, a közönséget aktivizáló foglalkozások és kiállítások, a játszóházban a közvetlen élményt nyújtó alkotói, művészeti tevékenységek várják az ide érkezőket, az első emeleten a multimédiás Vitéz László Teremben kipróbálhatja magát életkortól függetlenül mindenki a színház- és bábműfaj ágenseiben: tervezhet, bábót mozgathat, kutathat, szabadon játszat rekonstruált bábokkal. A város egy-egy különleges épített környezetében, terében (gyártelep, hangár, templom, iskolai közösségi tér, park) létrehozott kísérleti műhelyekben megszületett előadásokban, performanszokban közösségek alkotnak. E közösségek professzionális művészek és amatőrök, akik az alkotás örömét megélve hoznak létre minőségi előadásokat, interaktív vita- vagy fórumszínházi produkciókat. Az összművészeti szemlélet jegyében a Vojtina Bábszínház a városban minden kulturális intézménnyel szorosan együttműködve a társadalmi párbeszéd otthona, a színházi nevelési előadásaival különböző tudományok (szociológia, szociálpszichológia, pszichológia, művészetelmélet) találkozási helye, képzési tematikáival, workshopjaival az oktatás és a művészetek fészke, a régió és a Kárpát-medence tradicionális és egyben kortárs szemléletet kibontó bábszínháza.

Kétévenként a Nagyerdőn megszervezi a Vörössapkások Fesztiválját, a nemzetközi vásári bábhősök találkozóját, szintén itt és kétévenként a Gyermekvilág fesztivál a Családokért, a Gyermekekért című nagy eseményt. Elsősorban a régió családjainak évente megrendezi az Idesüss, a Figurásra! (évadnyitó), a Maskarádé (tél végi farsang) és az Itt a vége, fuss el véle! (évadzáró) fesztivált. Színház-pedagógiájának következetes fejlesztésével, a színházi nevelési projektjeivel a Vojtina szinte minden életkornak készít előadást, foglalkozást, amelyekkel feloldja a passzív befogadói szerepeket, aktív részvételt biztosít, alkotói folyamatokat nyit a résztvevőknek, és ezzel a színház alapvető társadalmi funkcióinak körét szélesíti, hiszen megteremtődik a közösségi színház. Képzési központtá válik a rekonstruált új épületében, ahol az alkalmazás, a kreativitás, a tárgyalás éppolyan teret kap, mint a színháznézés, a közvetlen színházi nevelés. A képzési formák minden életkorra nyitottak. Helyt kap benne a közösségépítés, a bábjáték alkalmazása konfliktuskezelésekre, a mesterkursusi minőség.

Konkrét fejlesztési ötletek, lépések

- Az épület teljes építészeti rekonstrukciója, korszerűsítése: az akadálymentesítésével kapcsolatos átépítések; lift, emelőszervezetek kialakítása. A Társalgó nevű helyiség fűtésszerkezetének átépítése próbaterem kialakításának céljával.
- Multimédiás kiállítótér létrehozása a Vojtina Bábszínház felett, a társasház első emeletén. Itt kap helyet a Korngut-Kemény-hagyaték, Közép-Európa egyik legnagyobb vásári bábjátékos dinasztiájának bábos öröksége. Az új játéktér porondján az interaktivitás, a kreativitás, az alkalmazás és az alkotás lesz a legfontosabb hívószó. Tradíció és innováció, anyagból való alkotás és a virtuális valóság egymás mellettisége kap teret, ahol a megállított idő (hagyaték) és a kiszélesített, kitágított (virtuális) térben való tevékenység ütköztetése kap(hat) egyensúlyt. A kiállító térben az alkotói folyamat láttatása, megélése, működtetése kap egyre inkább hangsúlyt, ahol a báb animálásától a virtuális valóság figuráinak előállítási technológiái is természetes kontextust nyernek.
- Könnyen megközelíthető, új alternatív játszóhelyek kialakítása, ahol befogadó színházi feladatot látna el a Vojtina. Az ország és a határon túli társulatok meghívásán kívül teret szeretnének adni alternatív, kísérletező, fiatal tehetséges csoportoknak, és ebben elsősorban az összművészet jelenléte lenne meghatározó.

Nagy láthatóságú, nagy léptékű fejlesztés(ek) leírása

Közösségi színház és a közösség színháza

- A színház/bábszínház műfaji határainak újraértelmezésével a színházi formanyelv tágítása, az életkori határok teljes vertikumának felvállalása, a társadalmi párbeszéd erősítése, a „határok” megnyitása.
- A bábszínház, a játszószínház, valamint a (kialakítandó) multifunkcionális-interaktív BábTér új kereteket biztosít a tartalom (mit játszunk?), a forma (hogyan, mivel játszunk?), a közönség/befogadó (kikkel, egyénileg, közösségben?) kapcsolatának reformjára, a új nézői (közösségi) szerepet hív életre, amelyben mindenki résztvevővé válhat.
- A részvétel és művészet, a konszenzuális művészet kialakításának elkötelezett híve a Vojtina társulata. A konszenzus (egyetértés) mint a kultúra egyik lényege, a színház egyik alapkódja, a bábszínháznak sajátja. Az Én alapú színházat a Mi alapú váltja fel.
- A város egyes területein bábcsoportokat hoz létre. Itt a bábjáték eszközváltát, alkalmazási lehetőségeit teszi fókuszba, hiszen a közösségi színházi metodika jegyében akcióantropológusok és szociológusok segítségével a kiválasztott csoportok aktuális és önmaguk által megfogalmazott kérdéseikre keresik a válaszokat

Vitéz László BábTér

- Magyarország első, a 20. század legnagyobb vásári bábjátékosaként kanonizált, nemzetközi hírű, Kossuth-díjas Kemény Henrik bábművész örökségéből kialakított gyűjteményes, interaktív bábos játék- és alkotótér létrehozása.
- A multimédiás BábTér kialakítása a Vojtina Bábszínház felett, a társasház első emeletén valósul meg. A korszerű és interaktív tevékenységekkel és felületekkel kialakított játszóter koncepciójának lényege a *kreativitás* mint az alkotói folyamat alappillére. Az anyagból való alkotás mint egy mesterség alapja, a játék mint a spontaneitás öröme, a történet mint identitásunk alkotó eleme, a bábos mint a megteremtett tárgy mozgatója valósulhat meg a bábos alkotóházban, amelyben a keret a vásári bábos család hagyatéka. A terek és a tartalmak kialakításának forrása a gyermekvilág, amelyet keretként tart a bábos hagyatéka tárgyi és szellemi öröksége. Metaforikusan is hangsúlyt kap a tradíció és az imaginatív alkotói folyamat. A 21. század korszerű technológiájának felhasználásával pedig lehetővé válik a virtuális világgal való kommunikáció is, amely leképezheti a legfontosabb színházi konvenciónak, az „itt és most”-nak a virtuális térben való megtapasztalását is.

Gyermekvilág fesztivál a Családokért munkacímmel ingyenes családi fesztivál két évente az adott év júniusának egy hétvégén a Nagyerdőn

- A Vojtina Bábszínház kezdeményezésére, széles intézményi összefogással megvalósuló eseménysor központi helyszíne a Nagyerdő. A város egy regionális érdeklődésre számot tartó, turisztikai vonzerővel bíró családi fesztivált indít útjára az összművészet és a komplex élmények jegyében. A fesztivál vezető rendezvénye a **Vörössipkások nemzetközi bábtalálkozó**.
- A Gyermekvilág fesztivált két évente rendezik meg az együttműködő intézmények. A következő három alkalom, azaz 2019 – 2021 – 2023 folyamatosan bővülő tartalmakkal, az előkészítő években országos és nemzetközi pályázatokkal tarkított programokkal gazdagodó esemény. A fókuszban mindenkor a gyermek áll, így a pályázatok zöme is nekik szól. Hívószó és koncepció: „Találjuk ki közösen a Nagyerdei Gyermekvilágot!”
- A koncepció alappillérei: a természetvédelem, az ökológia, a mesei képzelet határtalansága, a természet és a virtuális világ hídjai. A program narratívája kiterjed egy fiktív, a valóságos természetben létrehozott mesei település működéséhez szükséges összes szegmensre: egészséges életmód, tornapályák, meseország toposzai, mesei társadalom, harci és küzdő pályák.
- Célok: Debrecen arculatát, meghatározó személyiségeit, kulturális életét, hagyományait, szakácművészetét, vásári szokásait megismertetni, megszerettetni az eseményre látogatókkal.

Képzések, alkotóműhelyek, mesterkurzusok

- Mentori (módszertani, művészeti) támogatás nyújtása az amatőr művészeti csoportoknak, az alapfokú művészeti intézményeknek, a tehetséggondozásban részt vevőknek, a kihívással élőkkal foglalkozó intézményeknek, a hátrányos helyzetű térségekben élőknek.
- Tematikus szakmai napok: nyitott alkotóműhelyek (tárgyalkotás, dramatizálás, bábjátékos) indítása több életkorban (gyermek, ifjú, felnőtt, kihívással élők, hátrányos helyzetűek), társművészetek bevonásával.
- Pedagógiai bábműhely létrehozása: a város és a régió szakembereinek rendszeresen működő alkotókör kialakítása a bábszínház művészeinek bevonásával.
- Nyári táborok: az évad és az iskolai év befejezése után vegyes életkorú gyermekeknek bábostáborok szervezése, működtetése a bábszínház művészei által a színház terében.
- Mesterkurzusok, workshopok létrehozása, működtetése: rendszeresen hazai és nemzetközi művészek, művésztanárok köré szerveződő kurzusok a színház–báb–tánc–dráma–zene és a művészettel nevelés nagy egységeiben; a kurzusok nyitottak a város, a régió szakemberei felé.
- Próbatermek kialakítása a Vojtina Bábszínház feletti társasház lakásaiban. A párhuzamos próbák eredményeképpen folyamatosan játszhat a társulat, a műsorrend nem lesz szakaszos.

A Google-generáció megszólítása, bevonása

A tendenciák megértését segítve (GG – képeket preferálnak a szöveg helyett, nem tolerálják, ha egy információhoz nem tudnak azonnal hozzájutni, a kortársaikat hitelesebb információforrásnak tartják a tekintélyszemélyeknél, késztetést éreznek a folytonos online jelenlésre), a művészetek műfaji határait feloldva olyan előadások és közösségi színházi események létrehozását szorgalmazzák, amelyekben a generációspecifikus jellemzőket igyekeznek elválasztani az életkor-specifikus jelenségektől. A közvetlenség, a befogadói attitűd aktivitása nyer teret, ahol a minőségi, összművészeti, átalakítói egyéni tevékenységnek éppúgy van létjogosultsága, mint a közösségben megélt élménynek. A verbális kommunikáció több nyelven történik, de az animáció, a képkultúra aktuális reprezentációja, a hipermediális kapcsolatok jelenléte is természetes lesz az előadásokban. Mivel azonban a Vojtina az óvodás életkortól fogad közönséget, a tradíciók, a nemzeti kultúra hagyományos folklórját is elkötelezetten képviselő bábszínház marad. A technikai és a technológiai fejlődéssel lépést tartva az interneten elérhetőek lesznek a több nyelven megszólaló előadásai.

Az intézmény olyan projekteket, programokat kíván elindítani, illetve előadásokat színre vinni, amelyek a színház fórumjellegét szélesítik, ezt minden életkorra kiterjesztik, ahol a jelenlévő a bevonódás után valódi közösségi élményben részesül.

Kilépés az intézményi falak közül a közönség irányába

A város művészeti, közművelődési intézményeivel együttműködve a Vojtina részt vesz különböző rendezvények szervezésében, például *Mikulás nyomában* program, *Farsangnyitó Dalidó*, *Maskarádé*. Előadásaikkal megjelennek a Debrecen város által szervezett eseményeken, például a Karneváli héten. Minden évben március 21-én, a *Bábszínházak Világnapján* a Vojtina épített terén kívül, szokatlan körülmények között, a közterületeken flashmobokat hoznak létre. A születőben lévő előadásaik állapotáról folyamatosan tudósítják közönségüket, valamint interjúkat készítenek az előadások alkotóival a próbafolyamat alatt, amelyeket közzétesznek a honlapjukon, a Facebook-oldalukon, illetve a YouTube-on is.

A régiós jelenlét és láthatóság növelése

A már említett fesztiválok láthatóságát, (*Vörössapkások Fesztiválja*, *Gyermekvilág fesztivál a Családokért*, *Idesüss, a Figurásra!*, *Itt a vége, fuss el véle!*, *Maskarádé*) céltudatosabb marketinggel, egyes régiós települések direkt megszólításával, egy-egy évad kiemelt meghívottjaként hátrányos csoportok, települések osztályainak, közösségeinek a meghívásával növelnék. Workshopokat indítanának, amelyeknek alkotói műhelyek kialakítása lenne a céljuk, az ezeken való részvétel pedig pályázat útján lenne elérhető. Még több utaztatható előadást terveznek, amelyekkel az odajutás is növelhető. Illetve művészeti alkotóműhellyé alakulásuk, amely több játszóhelyet eredményezne, befogadói színházi szegmessel is bővülne. A régióból érkezőket utaztatási támogatással segítenék. A színházi nevelési és tantermi előadásaikkal pedig a társadalmi párbeszéd jegyében egyre több utazó előadást vinnének színre.

A nemzetközi jelenlét erősítése

Elsősorban olyan előadások létrehozásával kívánják a nemzetköziséget növelni, amelyek a szövegen túli művészeti műfajok elemeit hangsúlyozzák. Ehhez a legújabb technológiai és technikai feltételek mára adottak, a színházuknak erre kell felkészülniük. Másodsorban többnyelvű előadások színpadra állításával erősítenék a nemzetközi jelenlétüket, amelyekkel a határon kívüli fesztiválokon elindulhatnak. Harmadsorban olyan workshopokat szerveznének, amelyeken a nemzetközileg elismert bábművészek hazai, határon túli fiataloknak tarthatnak mesterkurzusokat, valamint külföldi művészeti egyetemek fiataljait is meghívnák egy-egy hazai mester itt megrendezett kurzusára, és a fiatalok cserелеhetőséggel ellátogathatnának a partnerszínházba.

Tervek a forprofit szféra bevonására

A Vojtina Bábszínház hitvallásához tartozik az esélyegyenlőség megteremtése, ezért 2016-ban először olyan támogatói belépőpályázatot hirdettek meg, amellyel Hajdú-Bihar megyei és debreceni, szociálisan hátrányos helyzetű óvodás és kisiskolás gyermekcsoportok számára biztosítottak lehetőséget – a forprofit szféra segítségével – előadásaik megtekintésére. Támogatóiknak köszönhetően 45 intézményből 1456 hátrányos helyzetű gyermeket tudtak meghívni a 2016/2017-es évadban egy-egy előadásra. Ezt a pályázatot szeretnék a jövőben évről évre meghirdetni. A programjaikat támogatók jobbára a saját termékeikkel járulnak hozzá ennek a célnak a teljesüléséhez.

Az intézmény kulturális szerepének, pozíciójának meghatározása

A Debreceni Egyetem küldetése szerint Magyarországot, annak polgárait kívánja szolgálni valamennyi képzési szintjén és területén, az óvodai neveléstől a felnőttképzésig a magyar felsőoktatás teljes képzési spektrumában, az oktatás és a tudományos kutatás valamennyi ágában és minden, az Egyetemhez tartozó területen. Az intézmény az oktatás, a kutatás, a gyógyító-megelőző tevékenység és az agrárium szolgálatán kívül elkötelezett a társadalmi és gazdasági szférával való kapcsolatok erősítése, valamint a felsőoktatás harmadik missziójának, a kulturális és sport feladatainak teljesítése mellett. Mint az ország legnagyobb kapacitással rendelkező és legszélesebb képzési portfóliót kínáló egyeteme, közel 300000 hallgatója, mintegy 10000 munkatársa, köznevelési intézményeinek több ezer diákja, összességében több mint 40000 egyetemi polgára és képzései révén feladatokat vállal Magyarország, Debrecen és a határon átnyúló térség kulturális, művészeti, zenei életének valamennyi területén. Ezt a küldetést jelenleg is és a jövőben is a várossal közösen, azzal együttműködésben teljesíti.

Az Egyetem kulturális és közművelődési tevékenységét számos szervezeti egység végzi intézményi és kari szinteken. A karok közül is kiemelt szerep jut ezen a téren a Zeneművészeti Karnak. A kulturális programok koordinációját, támogatásának módozatait a Rendezvénykoordinációs és Alumni Központ, illetve a Művészeti és Közművelődési Bizottság koordinálja, mellettük pedig számos más szervezet.

Az intézmény által szervezett nagyesemény, fesztivál kulturális szerepe, pozíciója

A Debreceni Egyetem tudományos és oktatási feladatainak ellátása mellett változatos kulturális programokkal várja mindazokat, akik szívesen vesznek részt kiállításokon, hangversenyeken, kulturális programokon. Kulturális rendezvényeink száma évente több százra tehető, a résztvevők köre a szűkebb hallgatói vagy munkatársi közösségektől a város, a régió több ezres vagy több tízezres közönségéig terjed. (Mindezek tételes felsorolása itt most nem lehet feladat.)

A legnagyobb rendezvények közül is látogatottságát tekintve kiemelkedik a yoUDay, amely 2018-ban már több mint huszonnézezer látogatót vonzott. A százezret is meghaladó látogatottságú Campus Fesztiválon az egyetem saját rendezvényeit több ezren keresték fel. Az évenként megrendezett kulturális és gasztronómiai rendezvényen, amelynek keretében művészeti, zenei programokra is sor kerül, a Dolgozói Derbin 2018-ban több mint ötezren vettek részt. A minden év novemberében sorra kerülő DExpo oktatási célú rendezvényen több mint hatezer középiskolás számára nyújtunk betekintést az egyetem életébe, kulturális közegébe.

Az Egyetem nemzetközi kulturális programjai közül kiemelkedik az évről évre több száz, legutóbb ezernél is több résztvevővel megrendezett International Food Day kulturális és gasztronómiai seregszemle, amelyet a Debreceni Egyetem külföldi hallgatói rendeznek, és amely nemcsak az egyetem polgárai számára nyitott. Több száz külföldi hallgató részvételével zajló nemzetközi rendezvényünk a Hall-ban a Night of a Thousand Lights, amely a közelmúltban indult, és éves rendszerességgel kerül megrendezésre.

Az intézmény történeti emlékeit két múzeum is őrzi. A Böszörményi úti campuson található agrármúzeum „*A debreceni agrár-felsőoktatás hagyományai*” címmel állandó intézménytörténeti kiállítás keretében mutatja be az egyetemi élettel, a hallgatók mindennapjaival kapcsolatos tárgyakat, fényképeket. Külön szerepet kap a „*Tudós tanáraink arcképcsarnoka*”, amely kiállítással olyan professzorok előtt tiszteleg az intézmény, akik gazdag szellemi hagyatékukkal iskolát teremtettek.

Ez az állandó kiállítás szervesen kötődik a múlt évben átadott „*Alföldi parasztgazdálkodás a 18-19. században*” című, a Déri Múzeum együttműködésével készült válogatás témaköréhez. A 2010-ben felújított Kenézy-villa egyetem- és orvostörténeti gyűjtőhelyként is várja látogatóit. A falakról legendás egyetemi tanárok portréi néznek ránk, a konferenciateremben az egyetemelapítás és a kezdeti évtizedek fontos dokumentumai találhatók. Az emeleten egy berendezett, régi időket idéző dolgozószoba várja az érdeklődőket debreceni professzorok berendezési tárgyaival. A szemközti szobában a debreceni gyógyszergyártás történetét követhetjük végig a Rex gyógyszergyártól a 19. századi gyógyszeriparig. Az alagsorban tekinthető meg az orvostörténeti gyűjteményből álló kiállítás. A tér nagyobbik részét három 20. század elejéről származó komplett rendelő foglalja el, míg a tárlókban a különböző orvosi szakmák eszközei láthatók. Az egyetem műemléki főépülete, amely a Budavári Palotával egy időben épült, Kelet-Közép Európa legimpozánsabb épülete. Az intézmény központi épületének Aulájában található a Róth Miksa által tervezett üvegablakok, Tanácstermében a református kollégiumi gyökerekre utaló egyetemi jelképek, a gerundiumok, valamint számos festmény (pl. a debreceni történetet feldolgozó, Jókai-novella ihlette Iványi-Grünwald Béla: Dull Mihály elítélése című festménye). A DEENK gyűjteményét gyakran tekintik meg a Debrecenbe érkezők, maga az egyetem is szervez csoportos és egyéni bemutatásokat rendezvényei keretében (Kutatók éjszakája, DExpo), valamint egyéni megkeresésekre.

Az intézmény történetének, értékeinek megőrzését szolgálja az egyetemi kiadásban készült két kiadvány is: Forisek – Kerepeszki: A tudás temploma, valamint a Rófi – Hapák: Megőrzött értékeink című könyvek. Az Egyetem területén nagyszámú műalkotás (szobor, emléktábla, festmény) található.

Az Egyetem szervezeti egysége a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár, amely önmagában is az ország második legnagyobb könyvtára. Nemzeti gyűjtőkörű, nyilvános könyvtár, több mint hatmillió kötettel, amely elsőrendű feladatnak tekinti a nemzeti kultúra és örökség védelmét, fejlesztését, szolgálatát. Saját kulturális stratégiája van, kiállításokkal, koncertekkel, rendezvényekkel. A Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár kiemelt hangsúlyt helyez kultúrákövetítő szerepére. Rendezvényeinek elsődleges célközönsége ugyan az egyetemi polgárság, de a célok megfogalmazása minden esetben a város kulturális életének, irányainak tudatos figyelembevételével történik.

Az egyetemi múzeumok és gyűjtemények (ásványgyűjtemény, néprajzi archívum stb.) mellett minden évben számos időszakos képzőművészeti kiállítás várja az érdeklődőket az egyetem több campusán, így a Főépületben, az Agrártudományi Központban, a Zeneművészeti Karon, a Klinikai Központ Elméleti Galériájában, a Víztoronyban vagy az Élettudományi Épület földszintjén található galériában. A kiállításokon helyi és országos ismertségű művészek, illetve fiatal tehetségek alkotásai is megtalálhatók. Népszerűek az irodalmi estek és a könyvbemutatók is a diákok és oktatók körében egyaránt.

Ünnepek, évfordulók: Szemeszterenként 1-2 alkalommal megemlékezünk nemzeti ünnepeinkről és évfordulóinkról, amelyekhez kiállításokat is szervezünk. Ilyen volt többek között a kiegyezés 150. évfordulójára szervezett táblókiállítás, vagy az első világháborúhoz kapcsolódó kiállításunk 2014-ben. Tematikus kiállítások közös szervezésben: Tudományos és egyéb konferenciákhoz kapcsolódó programelemként rendszeresen szervezünk kiállításokat. Ezek egy része önálló (pl. DEENK 100), de jellemzően más egyetemi és/vagy kulturális intézménnyel közösen születnek meg. A Kovács Mátéra emlékező kiállítást a Hajdú-Bihar Megyei Levéltárral, Hankiss János születésének 125. évfordulójára készített installációt a Francia tanszékkel közösen szerveztük. Voltak emellett közös programjaink a DAB

Irodalomtudományi és Nyelvtudományi Bizottságával, a Szentendrei Szabadtéri Múzeummal, a DE BTK Ókortudományi Tanszékével, a Finnugor Nyelvtudományi Tanszékkel, valamint a Finn Nagykövetséggel is.

Legnagyobb volumenű kiállításainkat a Debreceni Egyetem Kancellária Rendezvénykoordinációs és Alumni Központtal közösen szerveztük. Az 1956-os forradalom 60. évfordulója alkalmából készített installációt a határon túl is bemutattuk, legutóbb pedig a Klebelsberg Kunó emlékének szentelt kiállítást állítottuk fel közösen a főépületben.

Irodalmi programok:

Felolvasó estek: 2017-ben indult a DEENK egy önálló költészeti programja, amely során a DEENK munkatársai szavalnak verseket, olvasnak fel prózai műveket. A könyvtárosokat új szerepben bemutató esemény sikeréből látszik, hogy a könyvár(osok) effajta kultúráközvetítő szerepére igény mutatkozik. Író-olvasó találkozó, könyvbemutatók: 2018 elején író-olvasó találkozót szerveztünk a Magyar Széppróza Napja alkalmából. A pódiumbeszélgetés alkalmával Dr. Bálint Péterrel, József Attila- és Alföld-díjas íróval, a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Karának jelenlegi dékánjával beszélgetett irodalmi munkásságáról, regényeiről, kutatásairól Bódis Zoltán. Az eseményhez, az író munkásságát bemutató kiállítás kapcsolódott, amelyet a Könyvtár előterében állítottak fel.

Posztolj verset a könyvtárban: Minden évben csatlakozunk a „Posztolj verset az utcára” elnevezésű kezdeményezéshez. A népszerű program során lehetőséget adunk arra, hogy olvasóink kedvenc verseiket a könyvtár üvegfelületeire írják fel. A program erős közösségi-média beágyazódása hozzájárul az Egyetem és közvetve Debrecen kulturális imázsának formálásához is.

Számos szervezeti egység és az egyetemhez kapcsolódó civil szervezet rendez kulturális programokat. A Közművelődési Titkárság rendszeresen szervez irodalmi esteket, kiállításokat, zenei programokat, amelyekből alább sorolunk fel néhányat. Az Egyetemen működő KLTE Baráti Köre is rendszeresen szervez programokat, kulturális rendezvényeinek, kiállításainak száma évente megközelíti a félszázat.

További programok:

Jelenleg az Egyetemen a Zeneművészeti Kar által kontrollált Közművelődési Titkárság Kulturális Szervező Iroda végez rendszeres kulturális és közművelődési tevékenységet:

- rendszeres kiállításokat szervez az Élettudományi épületben és a Klinikai Központ Elméleti tömbjében;
- világzenei, könnyűzenei, jazz zenei, irodalmi és más közművelődési eseményeket szervez;
- együttműködésben tevékenykedik a Víztoronnyal, oda szervezett programok formájában;
- működtetője a Debreceni Egyetem Monteverdi Kórusának.

A Debreceni Egyetemi Színház folyamatosan működő csoport, amely nem csupán saját produkciók színpadra állításával foglalkozik, hanem rendszeresen otthont ad a Debreceni Egyetemi Színjátszó Találkozóknak, amely országos rendezvény (idén volt a hatodik ilyen találkozó).

A Hortobágy Néptánc Együttes 1953 óta az agrárkarok jelenlegi és egykori hallgatóinak részvételével folyamatosan működik, tevékenysége értékátörökítő jelentőségű.

A Zeneművészeti Kar, mint az Egyetem egyetlen művészeti profilú kara, a már említett hangversenysorozatokon túl is igen kiterjedt művészeti tevékenységet folytat:

- kórusai működnek folyamatosan, több évtizede, kiemelkedő hazai és nemzetközi versenyeredményekkel (Bárdos Lajos Leánykar, CanticumNovum Kamarakórus, Kölcsey Kórus);
- szimfonikus zenekar működik, amely rendszeresen adott és ad önálló koncerteket, valamint a magánénekes hallgatók szereplésével opera keresztmetszetek koncertszerű bemutatóiban közreműködik Debrecenben és a határon túli városokban (Kolozsvár, Nagyvárad, Szatmárnémeti, Nagykároly);

- a Zeneművészeti Kar Fúvószenekara kiemelkedő minőségben foglalkozik a szimfonikus igényű fúvószenével;
- a Sonus Ütőhangszeres Együttes a maga nemében különleges profilt képvisel, országosan is kiemelkedő minőségben, hangversenyeik nagy közönséget vonzanak;
- a hallgatókból szerveződő kamarazenei csoportok az Egyetem és a város rendezvényeinek gyakori szereplői;
- a hangversenyélet szervezéséért külön menedzseriroda felelős a Zeneművészeti Karon, amely külső, meghívott művészek szerepeltetését szervezi, illetve zenepedagógiai konferenciákat szervez;
- a Conservatory Alapítvány és a CanticumNovum alapítvánnyal közös szervezésben rendszeres országos hangszeres versenyekre és kiemelt szakmai rendezvényekre kerül sor (Rézfúvós és Ütőhangszeres Verseny, Dohnányi Ernő Kamarazene Találkozó és Verseny, Zongoraverseny, Klarinétverseny, Szaxofon Verseny, Fagott Verseny, Kortárs Zenei Énekverseny, Klasszikus Gitárosok Debreceni Találkozója, Bárdos Szimpózium, Gitárzenekari Fesztivál);
- 2001 óta kiemelt nemzetközi rendezvény az évente megrendezésre kerülő Ifjú Zeneművészek Nemzetközi Nyári Akadémiája, amely az oktatási funkció mellett intenzív hangversenykínálattal jelentkezik, szimfonikus zenekari záróhangversenyei Debrecen nyári zenei kínálatának minőségi eseményei;
- a Konzervatórium Galéria az elmúlt két évtizedben bizonyította, hogy kiállításai egyre nagyobb közönséget vonzanak. A Galéria kapcsolatot teremt részben hazai városok képzőművészetével, részben pedig más országok művészeinek meghívásával. A kiállítások megnyitóján a Zeneművészeti Kar hallgatói közreműködnek rövid hangversenyen.

A Zeneművészeti Kar érvényes együttműködési szerződések keretében folytat együttműködést a Csokonai Színházzal és a Kodály Filharmóniával.

A fent ismertetett tevékenységek mellett kívánatos lenne felújítani a korábban rendszeres Nagyváradi Debrecen Zenei Fesztiválokat, amelyek ugyancsak értékes nemzetközi rendezvénynek bizonyultak. Az újbóli megrendezésre kiváló alkalmat adna a Kulturális Főváros Projekt.

A Zeneművészeti Kar könnyűzenei profilbővülése – a már eddig is érzékelhető és várható további minőségi fejlődés következtében – ugyancsak részt vállalhat a kiemelt év különböző városi kulturális eseményeinek programjaiban, mint ahogyan a Campus Fesztiválon is megtörtént.

A Debreceni Egyetem színes zenei kínálattal, bérleti hangversenysorozatokkal is gazdagítja a város kulturális életét. A Főépület Aulája 18 éve ad otthont a közkezdelt Universitas koncertsorozatnak. A Zeneművészeti Kar Konzervatóriumi esték hangversenysorozata elsősorban a helyi művészeknek nyújt bemutatkozási lehetőséget. További koncertsorozatok: Vasárnapi muzsika, Lélekmelegítő koncertek a DEENK könyvtárban, Hang – játék – zene koncertek.

2009-ben lett házigazdája a Zeneművészeti Kar a Vásárhelyi Tamás karnagy irányításával működő, nemzetközi figyelmet kiváltó Kodály Zoltán Ifjúsági Világzenekarnak, amely hangversenyeivel Európa számos országába viszi el a fenntartó Debreceni Egyetem nevét. 2018-tól új kezdeményezésként indult a hét koncertből álló Steinway hangversenysorozat.

A Lovarda Hallgatói, Kulturális és Konferenciaközpont, amely Kelet-Közép-Európa legnagyobb diákcentruma. A Lovardában konferenciák, tudományos tanácskozások, színházi előadások, filmvetítések, ipari és képzőművészeti bemutatók, könnyű- és komolyzenei programok várják az egyetem polgárait és Debrecen lakóit egyaránt. A Kazánház Egyetemi Klub és a Klinika Egyetemi Klub filmvetítésekkel, szakestekkel, táncestekkel, koncertekkel és közönségtalálkozókkal várja a fiatalokat. Az ország legnagyobb egyetemi koncert- és rendezvényterme, a Hall hétről hétre rendez koncerteket és más programokat neves hazai és külföldi előadók szereplésével.

Az intézmény régiós súlya / presztízse / láthatósága

Az egyetem méreteinél, szellemi és anyagi kapacitásánál fogva is Debrecen és a régió legjelentősebb tudásközpontja, jelentős szerepe van a térség kulturális életében. Az egyetemen folyó képzések révén intézményünk biztosítja az értelmiségi utánpótlást, a pedagógus, a kulturális és művészeti szakemberképzést, valamint több területen, így a zeneművészet területén a felsőfokú művészeti képzést is. A több mint negyvenezer egyetemi polgár, családi kapcsolatai révén, közvetlen vonzáskörünkbe Debrecenből és környékéről több mint százezer fővel számolunk. Saját szervezeteink mellett a harmadik missziós tevékenységünkben segítségünkre vannak a városban és a régióban működő partnerintézmények.

A Debreceni Egyetem az egyetemi polgárok mindennapi életvitelét, kapcsolódását, kulturális igényeit is igyekszik segíteni, megkönnyíteni. Az Egyetem e célok teljesítése érdekében jelentős feladatmegvalósító, saját tulajdona, befolyása alatt álló háttérrel rendelkezik a Debreceni Campus Nonprofit Közhasznú Kft., a Debreceni Universitas Nonprofit Közhasznú Kft., a Debreceni Lovasakadémia Nonprofit Közhasznú Kft., a DEAC Sport Nonprofit Közhasznú Kft. személyében. Az Egyetem harmadik missziós tevékenysége keretében jelentős szerepet vívott ki magának a kultúra terén, amely abban testesül meg, hogy nemcsak az egyetemi polgárok, hanem a város, a megye lakossága számára is elérhetőek a szolgáltatások, az együttműködések, a tudás közvetítése, amely nagyban segít az intézmény népszerűsítésében (pl. Campus Fesztivál, Lovarda, Hall, Sportdiagnosztikai, Életmód és Terápiás Központ, Víztorony, Botanikus Kert). Jóllehet gazdasági kapcsolatrendszerünk fejlett, de a benne rejlő potenciális lehetőségeket tekintve mindenképpen fejleszteni szükséges mind regionális, mind országos, mind nemzetközi kapcsolatainkat.

Az intézmény európai / nemzetközi láthatósága, pozíciója, eredményei

Az Egyetem nemzetközi együttműködéseinek száma több százra tehető. Ezek között vannak egyetemek, kutatóintézetek, vállalatok, közintézmények, gyűjtemények. A kapcsolatok átszövik az egyetemi oktatást és kutatást, valamint kiterjednek a harmadik missziós tevékenységre, így a kultúra területére is. A Debreceni Egyetem nemzetközi láthatóságát több területen lehet dokumentálni.

A DE Magyarországon magasan a legtöbb külföldi hallgatót vonzza, jelenleg 5500 külföldi hallgató tanul intézményünkben. Ez a szám a Debreceni Egyetem létrejöttétől fogva töretlenül, évről évre növekszik. A teljes hallgatói létszámunk közel 20%-a külföldi, ami jól mutatja az Egyetem nemzetközi ismertségét, népszerűségét. A nemzetközi láthatóság számszerű mutatója a nemzetközi felsőoktatási rangsorokban elfoglalt helyünk. A hazai egyetemek közül a legfontosabb nemzetközi rangsorokban általában az 1-5. helyen vagyunk, ami a világ felsőoktatásának felső 5%-a körüli helyet jelenti. Abszolút számokban egyes területeken a top 200-ban, más területeken 4-500-ban vagyunk. Nemzetközi pozíciónkat erősíti a világ több száz egyetemével érvényben lévő szerződéses oktatási és kutatási kapcsolat, a közös tudományos és képzési projektek nagy száma. Mindez a kultúra területén nem mindig közvetlenül, sokszor inkább közvetett módon jelenik meg.

Az intézmény által szervezett nagy esemény, fesztivál európai / nemzetközi láthatósága, pozíciója, eredményei 2010-től napjainkig

Rendezvényeink nemzetközi látogatottságát elsősorban a külföldi hallgatók jelentik. A yoUDay rendezvényen a Nagyerdei Stadionban például több mint 100 országból voltak jelen, összesen több száz külföldi résztvevővel. A zenei programokon, hangversenyeken magas a nemzetközi részvétel, akárcsak a Zeneművészeti Kar mesterkurzusain.

Az Ifjú Zeneművészek Nyári Akadémiáját már 18. éve rendezzük, mind a hallgatók, mind a mestertanárok között számos külföldi részvétellel. A Kodály Ifjúsági Világzenekar a fővárosban és külföldi helyszíneken is fellép.

Az intézmény működési gyengeségei, anomáliái

Nem tekinthető kifejezetten gyengeségnek, inkább az Egyetem intézményi természetéből adódó sajátosság, hogy az úgynevezett harmadik egyetemi misszió keretében végzett kulturális, közművelődési tevékenység nem tartozik az alaptevékenységekhez. Ezt ellensúlyozza az egyetem nagysága, a felsőoktatás számos vonása, bizonyos képzési területek, mint például a művészeti. A művészetszervezés ugyanakkor a képzésben nincs jelen. Ellenben 1956 óta működik a népművelő, majd művelődési menedzser és művelődésszervező, ma közösségsszervezés képzés, amely a települések és helyi közösségek támogatásával, művelődési lehetőségeik megteremtésével segíti a társadalom kulturális fejlesztését.

Az intézmény működési erősségei: versenyelőnyök, sikerek, szellemi potenciál

Erősségnek számít, hogy az egyetemen folyó képzés az ország felsőoktatási spektrumának egészét átfogja, hallgatóink, tanáraink, kutatóink, szakembereink, valamint belső szervezeti egységeink (pl. DEENK, ZK) révén a szellemi élet szinte valamennyi jelentősebb területét reprezentáljuk. A zenekultúra területén pedig meghatározó szerepünk van a városban és a régióban. Itt említhető az is, hogy szakos képzés keretében oktatjuk a művelődés menedzsment szervezési oldalát, az itt végzett szakemberek jelentős része Debrecen és környéke kulturális életének szervezésébe, irányításába kapcsolódik be. Az alaptevékenység során az értelmiség képzésében betöltött szerepünk pedig úgyszintén előnyös pozíciót biztosít az Egyetem számára.

Az intézmény víziója arról, hogy 2030-ban hol tart majd

Bővíteni kívánjuk jelenlétünket a kultúra számos területén, szélesíteni a zenei életben való részvételt, a könnyűzenei egyetemi képzést új erősségünkkel kívánjuk fejleszteni. Kapcsolatainkat erősíteni tervezzük a város intézményeivel, többek között a Déri Múzeummal, a Csokonai Színházzal, az egyházak intézményeivel. Fontos feladatnak tekintjük a városba betelepülő nemzetközi cégekhez kapcsolódó kulturális igényeknek való megfelelést. A fejlesztés fő irányának tekintjük a nemzetközi rendezvények körének bővítését, kulturális tevékenységeink nemzetközi profiljának erősítését.

Városi, regionális és nemzetközi jelenlét erősítése

Az Egyetem stratégiájának fontos eleme, hogy minden téren erősíteni kívánjuk intézményünk nemzetközi súlyát. Ugyanez vonatkozik városi és regionális jelenlétünkre is. Széles spektrumú **intézmény lévén ennek felsorolásszerű ismertetése is túllépné a jelenlegi kereteket.

Tervek a forprofit szféra bevonására

Hazai és multinacionális cégek egész sorával állunk kapcsolatban mind a képzés, mind a kutatás területén, amelyek felsorolását itt most nem tartjuk szükségesnek. A városban működő valamennyi jelentős vállalattal vannak kapcsolataink, a térségben kis- és közepes vállalatokkal is együttműködünk.

Digitalizációval kapcsolatos kihívások

A digitalizáció az Egyetem valamennyi szervezeti egységénél alapvető követelmény, a működés feltétele. A fejlesztés ezen a téren folyamatos.

Az intézmény kulturális szerepének, pozíciójának meghatározása

A Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye — rendeltetéséből és tevékenységének természetéből következően — az evangéliumi értékek terjesztésének szolgálatában végzi hitéleti, oktató-nevelői és karitatív küldetésének teljesítését. Ebben a folyamatban őrzi, gyarapítja és elmélyíti a katolikus keresztény, magyar nemzeti és az egyetemes emberiség kulturális értékeit.

A hagyományos és digitális kommunikációs eszközök alkalmazásával Debrecen lakosságának zömével információs kapcsolatban állunk. Ezen belül pedig közel 30 ezer emberrel szorosabb hitéleti kommunikációs kapcsolatot tartunk fenn.

Az intézmény által szervezett nagyeseemény, fesztivál kulturális szerepe, pozíciója

A Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye hitéleti (pl. virágvasárnapi keresztút, családi és egyházközségi napok, templombúcsúk) programjain keresztül sok száz — nem csupán katolikus — háztartásba juttatja el értékőrző és -gyarapító szolgálatát.

Az intézmény régiós súlya / presztízse / láthatósága

A Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegyéhez tartozó 162 363 római katolikus hívő lelki-szellemi irányítása, és rajtuk keresztül még sok-sok száz ember tájékozódásának, eligazodásának segítése lelki-szellemi téren.

Az intézmény által szervezett nagyeseemény, fesztivál régiós súlya / presztízse / láthatósága

A Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye kimagasló tömegalkalmai a pap- és diakónusszentelés, a Szent Anna-templombúcsú, a nagybőjti 3 napos lelkigyakorlat és az egyházmegyei fenntartású oktatási-nevelési közintézmények évenkénti összevont tanévnitője.

Az intézmény európai / nemzetközi láthatósága, pozíciója, eredményei 2010-től napjainkig

Intézményesített kapcsolatrendszert tartunk fenn a Szentszékkal a Vatikánban, bár ez nem helyi sajátosságunk, mivel ezt minden egyházmegye a magáénak tudhatja.

A nem intézményesített kapcsolattartást jelenti a templomainkba betérő és szentmisén résztvevő megannyi európai és nem európai hívővel történő találkozásunk szentmiséken és azokon kívül.

Az intézmény víziója arról, hogy 2030-ban holt tart majd

Intézményünk 2030-ban olyan arculattal fog rendelkezni, amelyet a mai és a jövőbeni hívők adnak neki. Tevékenységünk lényege nem fog változni, de a módja annál inkább.

Konkrét fejlesztési ötletek és nagy láthatóságú, nagy volumenű fejlesztés

A demográfiai mutatók változásának figyelembevételével a már meglévő óvoda- és iskolahálózatunk bővítése, a Szent Anna-székesegyház külső felújítása torony- és tetőtéri látogatóközpont kiépítésével. A Katolikus Karitás eddigi központjának (Szent Anna u. 21.) elhelyezése egy arra alkalmas épületben, amely egy nappali melegedőnek is helyet ad. A Varga u. 3. szám alatt egy kulturális szalon, egyházművészeti kiállítótér és kávézó kialakítása és működtetése.

Az intézmény kulturális szerepének, pozíciójának meghatározása

A Debreceni Zsidónegyed olyan kulturális és oktatási intézmény, amely Debrecen város történelmi negyedében található, és eredeti állapotában őrizte meg annak épített örökségét. Régi tervünk, hogy a vidéki és a városi zsidóság hagyományait és társadalmi szerepvállalását programjaink keretében bemutathassuk. A zsidónegyedben helyet kapó kiállítások fotókat, visszaemlékezéseket, a vidéki zsidóság épített emlékeit és a zsidóság tárgyi kultúrájának elemeit mutatják be, teret engedve a lokális kortárs képzőművészek alkotásainak. A Debreceni Zsidónegyed Európában is egyedülálló épített örökségekkel rendelkezik, hiszen az ortodox imaház mellett egy ortodox nagy zsinagóga és egy status quo ante nagy zsinagóga van egymás mellett. A Debreceni Zsidó Hitközség Magyarország legnagyobb vidéki zsidó közössége, közel 1000 fős létszámával. Az első zsidó család 1840 körül telepedett le városunkban. A kezdeti nehézségeket követően a közösség létszáma egyre gyarapodott, a hitközség fejlődött, ezzel együtt több zsinagóga, zsidó iskola, gimnázium, kórház, szociális intézmény épült. A második világháború előtti népes, 12000 lelket számláló közösség többsége a holokauszt áldozata lett. A háború, valamint a múlt rendszer következtében sokan Izraelbe, Amerikába vándoroltak. A hitközségnek két zsinagógája maradt fenn. Az ortodox közösség zsinagógája 1894-ben épült fel a Pásti utcában, a történelmi városközpont közvetlen közelében. Tervezője Berger Jenő, debreceni építész volt. Főhomlokzatának karakterisztikus elemei az oszlopokkal alátámasztott bejárati építmények. A homlokzatok stílusa késő-eklektikus, főként a román kori építészet elemeit alkalmazva. 2000-ben tető és külső homlokzat felújítást hajtottak rajta végre. A Kápolnási utcai zsinagógát 1910 őszén adták át. A 600 fő befogadására alkalmas, külsejében modern, szerkezeti felépítésében bizánci hatásokat tükröző templomot budapesti műépítészek, a László-testvérek tervezték. Az épület kivitelezési munkálatait Erdődi Lajos építőmester irányításával helyi szakemberek végezték. 1944-ig a debreceni Zsidó Gimnázium használatában volt. Napjainkban az őszi nagy ünnepeken, valamint esküvők, különböző rendezvények alkalmával használjuk. Az Országos Műemlékvédelmi Hivatal 2000-ben mindkét zsinagógát műemlékké nyilvánította.

A Pásti Utcai Orthodox Zsinagóga

1893 augusztusában kezdték el építeni a zsinagógát, aminek falai alig egy hónap múlva már álltak is, így a debreceni orthodox közösség az őszi ünnepeket már itt köszönthette. 1902-ben avatták fel hivatalosan, első főrabbija Strasszer Salamon volt. A helyi orthodox közösség néhány intézménye a status quo hitközséggel közösen működött, de hamarosan a Pásti utcai orthodox komplexum új tagokkal bővült: a Beit Hamindras a tanulás és az imádkozás színtere volt, a pincében orthodox mikve, az udvarban kóser vágoda és üzlet nyílt. A háborúban megrongálódott épület felújítására nem, csak állagmegóvásra maradt a közösségnek ereje, de a templom 1984-ig így is működött. Utolsó orthodox rabbija Deutsch Sándor volt. 2001-ben egy részleges felújítással a homlokzat és a tetőszerkezet újult meg, a teljes restaurálás azonban csak 2012-ben kezdődhetett el. 2015. április 26-án újra teljes szépségében nyílt meg a Pásti utcai orthodox zsinagóga, ami ezentúl nemcsak szakrális térként, hanem turisztikai látványossággént, valamint kiállítások, konferenciák, koncertek színhelyeként is fontos szerepet tölt be.

Az épület galériáján kialakításra került egy állandó kiállítás, amely a zsidósághoz kapcsolódó emléktárgyakat, vallási kellékeket, családi emlékeket mutat be. Ezen kívül a galérián és a zsinagóga

földszintjén rendszeresen láthatóak különböző képzőművészeti kiállítások. A közeli jövőben a zsinagóga ad otthont a Kelet- és Közép-Európai Zsidó Oktatási és Kulturális Emlékközpontnak.

Kápolnási Utcai Zsinagóga

1909-ben a Hitközség elérkezettnek látta az időt egy második templom építésére. Az imádkozásra és ünnepi alkalmakra összegyűlt tömeget már nem tudta befogadni a Deák Ferenc utcai nagytemplom. Ezen kívül a város nyugati részén élő zsidóság is igényelte, hogy lakóhelye közelében a kor és a közösség tradicionális vallási igényeinek megfelelő templommal rendelkezzen. Így épült fel a Hitközség telkén a székház és az elemi iskola közelében a Kápolnási utcai új zsinagóga. A külsejében modern, szerkezeti felépítésében bizánci hatásokat tükröző templom tervezési jogát budapesti műépítészek, a László-testvérek nyerték el. Az épület kivitelezési munkálatait Erdődi Lajos építőmester irányításával helyi szakemberek végezték. A 600 személy befogadására alkalmas templomot közel egy esztendő múlva, 1910. szeptember 22-én adták át rendeltetésének. Az avatási szertartást Krausz Vilmos főrabbi végezte. Ünnepi beszédében hangsúlyozta, hogy „*Hat és fél évtizeddel ezelőtt telepedett le az első zsidó család Debrecenben. Késztetve érezzük magunkat arra, hogy e szent hajlékban is hálaadással kezdjük az első istentiszteletet, hiszen már két templomban dicsérhetjük az Urat, és két iskolában taníthatjuk gyermekeinket Isten és a haza szeretetére.*” 2015-ben fejeződött be a zsinagóga felújítása, amelynek köszönhetően megújult a tető és tetőszerkezet, új burkolatot kapott a földszinti tér, illetve megújult a külső-belső festés is. Napjainkban a közösség az őszi ünnepek idején ebben a zsinagógában tartja a reggeli és esti imádkozásokat. Az Országos Műemlékvédelmi Hivatal 2000-ben mindkét zsinagógát műemlékké nyilvánította.

Imaház (Beit Hamindras)

Az 1910-es évek elején épült az orthodox templom udvarán. A fűthető épületben könnyebbé vált a Talmud-tanulás, hiszen nemcsak napközben, hanem már egészen az éjszakába nyúlóan lehetett maradni. Ezzel újabb lendületet kapott a hitélet a debreceni orthodox közösségben, hiszen itt azok is tanulhattak, akik egész héten dolgozva, csak néhány órát tudtak áldozni a vallásos ismeretekre. Ma, a felújítás után a debreceni közösség napi rendszerességgel tartott imádkozásainak helyszíne a nagy ünnepek időszakát kivéve.

Orthodox mikve

A Pásti utcai komplexumban, a téli imaház pincéjében található a régi mikve, vagyis rituális fürdő. A fürdőt a második világháború utáni időszakig használták. Később ennek állaga megromlott, nagy mérete is feleslegessé vált. Helyette új helyiséget jelölt ki a hitközség vezetése a rituális fürdő működtetésére. A magas talajvízszint és a forráshiány miatt ezt az elmúlt évtizedekben egyáltalán nem lehetett használni, de a rehabilitációs program részeként ez a létesítmény is megújult, új funkciót kapott: az eredeti beosztást és burkolatokat egy részét megőrizve a felújított fürdőben kóser borozó és vele együtt kiállítóterek nyíltak.

Kóser vágoda

A vágoda a több mint százhusz éves épületegyüttessel egyidős. A szárnyas állatok rituális vágására alakították ki, ennek ellenére időnként más állatokat is vágtak a helyi shakter vezetésével. Az 1980-as évek végéig rendeltetésszerűen használt vágoda ma kiállítótérként és bemutatóhelyiségként funkcionál. 1985-ös bezárásáig itt készítették elő a rituális vágás után a baromfit, amelyet az utcafronti húsboltban lehetett megvásárolni, illetve csütörtöki és pénteki napokon egyéni vágatásokra is volt lehetőség. A felújítás során megőrizték az eredeti berendezési tárgyak egy részét, és nem változott a helyiség kialakítása sem: jól megfigyelhetőek a feldolgozás különböző állomásai.

Holokauszt Emlékhely

2015 nyarára készült el a debreceni áldozatoknak emléket állító építmény, fiatal építészek tervei alapján. A győztes pályaművet a város vezetése és a Hitközség elnöksége által alkotott zsűri választotta ki a kifejezetten építészhallgatók számára kiírt pályázatra érkezett munkákból. A Pásti utcai orthodox zsinagóga udvarában található betonfalon több mint 6000 név olvasható.

Az intézmény által szervezett nagyeseemény, fesztivál kulturális szerepe, pozíciója

Kóser Utcafesztivál

A Pásti utcán a Pásti utcai ortodox zsinagóga és a Bajcsy-Zsilinszky utcák által határolt területen, valamint a zsidónegyedben zsidó gasztronómiai és művészeti fesztivál.

Zsidónegyed Művészeti Alkotótábor

A zsidónegyed területén egy hetes nyílt művészeti alkotótábor.

Művészetek Udvara

A „Művészetek Udvara” alapötlete a már megvalósult programokból merít, alkalmassá téve a rendezvényt mind a helyi, mind pedig az ország különböző részéről érkezett művészek befogadására. A program fő része a helyi képző- és alkotóművészek munkáinak bemutatása, illetve a zsidó hagyományok megidézése. Első alkalommal (2013-ban) a Debreceni Zsidónegyed volt a helyszín, ahol a zsidó kultúra és a helyi lokális kultúra egymásra találását szerveztük meg. A „Művészetek Udvara” programját a csatlakozó társművészeti programok színesítik: néptáncbemutatók, népzenei együttesek koncertjei, komoly- és könnyűzenei koncertek, irodalmi estek, művészettörténeti előadások, gyerekek kézműves foglalkozásai, gyerek- és bábszínházi programok. Emellett azonban a művészeti-festészeti tárlatok jelentik a fő gerincét, amelyek a zsinagógában és környezetében kerülnek a közönség elé. A program ideje alatt aktív kulturális élet van a zsinagóga közelében, amelynek során sokrétű és sokirányú kulturális, közművelődési és kommunikációs találkozások és kapcsolatok alakulnak ki, megidézve ezzel az egykor hasonló módon benépesített zsidónegyedet. Fontos szempont, hogy magyar ajkú közösségek kulturális programjait színesítsük. A program kiemelt célja, hogy a magyarajkú közösségek számára értékközvetítő programokon át mutathassuk be a magyar kultúra, jelen esetben a kortárs kultúra értékeit. Az általunk létrehozott programnapok az említett helyszínen kerülnek megrendezésre, bemutatva a zsidó kultúra sokszínűségét és ápolva a magyar hagyományokat, illetve a magyar anyanyelvet.

A „Művészetek Udvara” programjának főbb elemei:

- Néptáncbemutatók a magyarországi tájegységek táncaival,
- Népzenei koncertek,
- Képzőművészeti kiállítások,
- Kiállítás a zsidó hagyományokról,
- Jazz, könnyűzenei koncertek,
- Gyerekprogramok,
- Zsidó Szabadegyetem programjai.

A „Művészetek Udvara” a zsidónegyed minden látogatható részében programokkal várja az érdeklődőket azért, hogy minél többen betekintést nyerhessenek a zsidó vallási kultúra szakrális tereibe.

A helytörténeti kiállításunk álló és fekvő vitrinekből és roll-up elemekből áll:

- zsidóság fogalma, meghatározása,
- a zsidóság mint nemzetiség,
- a zsidóság mint vallás,
- hagyomány, folklór fogalma,
- a zsidóság rövid történeti áttekintése,
- zsidó élet sorsfordulói,
- zsidó ünnepek,
- a vidéki zsidóság,
- a városi zsidóság,
- imakönyvek és a zsidó hagyományokhoz tartozó tárgykulturális emlékek bemutatása.

Az intézmény régiós súlya / presztízse / láthatósága

A Debreceni Zsidó Hitközség Magyarország legnagyobb vidéki zsidó közössége közel 1000 fős létszámával. Az első zsidó család 1840 körül telepedett le városunkban. A kezdeti nehézségeket követően a közösség létszáma egyre gyarapodott, a hitközség fejlődött, ezzel együtt több zsinagóga, zsidó iskola, gimnázium, kórház, szociális intézmény épült. A második világháború előtti népes 12000 lelket számláló közösség többsége a holokauszt áldozata lett. A háború, valamint a múlt rendszer következtében sokan Izraelbe, Amerikába vándoroltak. A Debreceni Zsidó Hitközség ma is működő, élő hitközség. Nagy hangsúlyt fektetünk a hitélet fenntartására, ehhez megvannak a szükséges intézményeink: mikve, kóser konyha (húsos), Bét Din (Debreceni Zsidó Hitközség Rabbiság Anyakönyvi Hivatala). Minden nap van reggel és este imádkozás a Pásti utcai Bét Hámidrásban, és ősi törvényeink szerint minden ünnepet megtartunk.

Az intézmény által szervezett nagyeseemény, fesztivál régiós súlya / presztízse / láthatósága

Intézményünk Kóser Utcafesztivál és „Művészetek Udvara” programsorozata olyan kulturális, zsidó és hitéleti információs adalékot ad az érdeklődők számára, amely esszenciáját tekintve a kultúrát szerető közösséget vonzza. Programunk éves szinten több mint 5000 látogatót fogad. Ehhez kapcsolódóan számos más programelem is társul, mint például a Zsidó Szabadegyetem programja.

Az intézmény európai / nemzetközi láthatósága, pozíciója, eredményei 2010-től napjainkig

Az intézmény éves látogatottsága eléri a 10 000 főt, amely adat a kulturális és a liturgikus programokat egyaránt magában foglalja. A látogatók a világ minden tájáról érkeznek, de elsősorban Magyarországról és Izraelből. Ez többnyire a Tel-Aviv repülőjárat bevezetésével egyre ismertebb és szélesebb körben propagálságot jelent, aminek hetente vannak visszaigazoló eredményei. A Debreceni Zsidónegyed nem csak tranzitállomást jelent az utazók számára, hanem 1-2 napos turisztikai időtöltést is.

Az intézmény által szervezett nagyeseemény, fesztivál európai / nemzetközi láthatósága, pozíciója, eredményei 2010-től napjainkig

Programjainkat elsősorban internetes felületen propagáljuk, amelyhez nem csak a saját honlapunkat, Facebook-oldalunkat vesszük igénybe, hanem más zsidó oldalak megosztásait és felületeit is kihasználjuk.

Az intézményi működési gyengeségei, anomáliái

Működési gyengeségeként az alábbiakat tudjuk felsorolni: személyi feltételek hiánya (itt a képzett munkaerő alkalmazásának nemléte értendő); gyengeség, de egyben esszenciális erősség is, hogy a zsidó ünnepekhez alkalmazkodva lehetünk nyitva, illetve szervezhetünk programokat; forráshiány; a lokális és nemzetközi propaganda hiánya; társ-kulturális intézmények támogatásának hiánya.

Az intézmény működési erősségei: versenyelőnyök, sikerek, szellemi potenciál

- zsidó szellemi és kulturális örökség,
- zsidó épített örökség,
- Debrecen esszenciális 130 éves épületegyüttese.

Az intézmény víziója arról, hogy 2030-ban hol tart majd

A Debreceni Zsidónegyed önállóan gazdálkodó és szerveződő egysége lesz Debrecen városának oly módon, hogy azok a rendezvények és programok, amelyek a zsidónegyedben bemutatásra kerülnek, itt kapnak plusz adalékot a lokalizációt tekintve.

Olyan helyi kortársakat, művészeket tömbösítő intézmény lesz, amelyet állandóan pulzáló művészeti egységgé varázsolják alkotási és bemutatási lehetőségeikkel az előadók.

Konkrét fejlesztési ötletek, lépések

A Kárpát-medencei zsidóság történelmét bemutató emlékközpont megépítése és létrehozása. Személyi feltételek javítása. Önálló költségvetési keret és tőke létrehozása. Nemzetközi programok megvalósítása.

Nagy láthatóságú, nagy léptékű fejlesztés(ek) leírása

Az emlékközpont megépítése.

Google-generáció megszólítása, bevonása

Ez a fiatal generáció kizárólag a mobiltelefonok és a tabletek által elérhető applikációkat helyezik előtérbe, így olyan applikáció készítése az indokolt, ami lehetővé teszi ezt.

Kilépés az intézményi falak közül a közönség irányába

A városban lévő kulturális intézmények által nyomtatott sajtóanyag, valamint a városi sajtóanyag rendszeresen számol be a zsidónegyed kulturális programjairól. Csatlakozni a városi applikációkhoz.

Régiós jelenlét és láthatóság növelése

Régiós társintézményekkel való szorosabb kapcsolat kialakítása, közös nagy volumenű projektek megvalósítása.

A nemzetközi jelenlét erősítése.

Emlékközpont létrehozása és nemzetközi kapcsolatainak kiépítése, akár külföldi tőke bevonásával.

Tervek a forprofit szféra bevonására

A sajátosan izraeli vagy az egykor zsidó vonatkozású vállalkozások szerepvállalásának növelése.

Válaszok a digitalizációval és a virtualizálódással kapcsolatos kihívásokra

Újabb honlap és internetes portál létrehozása, városi internetes felületek propagálása.

Hajdúdorogi Főegyházmegye és a Görögkatolikus Metropólia
Érsek metropolita: Kocsis Fülöp
Az intézmény kulturális céljai, 2018–2030

Az intézmény kulturális szerepének, pozíciójának meghatározása

A görögkatolikusok 300 éve jelen vannak a város életében. Debrecen püspöki székhely 1912 óta. Jelenleg a Hajdúdorogi Főegyházmegye központja, ugyanakkor 2015 óta, Ferenc pápa döntésének eredményeképpen a Magyarországi Sajatjogú Metropolitai Egyház, azaz a Görögkatolikus Metropólia székhelye is. A templomokon kívüli intézményei az elmúlt évtizedben születtek, amelyek mára már meghatározó szerepet töltenek be nemcsak Debrecen, de az egész régió életében. A Petőfi tér 8. szám alatt található székház kulturális és tudományos programoknak, nemzetközi konferenciáknak is gyakori helyszíne. Ezek között elég megemlítenünk az ún. „Görög Zenei Estéket”, ahol évente négy alkalommal neves hazai és nemzetközi zenészek a Lautitia kóruscsalád különböző kórusaival lépnek fel. Oktatási intézményei között találjuk a Szent Efrém Óvoda, Általános Iskola és AMI-t, ill. a mára már új nevet viselő Szent László Gimnáziumot és Egészségügyi Szakgimnáziumot.

Keleti egyházzene megjelenése a városban a Lautitia és a Szent Efrém, kórusok koncertjeinek köszönhetően. Templomai a keleti templomépítészet képviselői. Különlegesek az 1910-ben épült bizánci stílusú Attila téri templom mellett a városban az elmúlt 30 évben épült, új templomok a kortárs posztbizánci festészet élvonalába tartozó ikonosztázaik révén (Attila tér, Csapókert, Tócoskert görögkatolikus templomainak ikonosztázai).

Az intézmény által szervezett nagy esemény, fesztivál kulturális szerepe, pozíciója

Az elmúlt években számos görögkatolikus jellegű rendezvénnyel járult hozzá a város kulturális, lelki és szellemi életéhez. Ezek között a legemlékezetesebbek az ifjúsági zarándoklatok, a Görkapocs Fesztivál, a már említett Görög Zenei Esték, ill. a Lautitia kóruscsalád legkülönbözőbb, emlékezetes fellépései. Emellett számos teológiai és kánonjogi konferenciát szervezett, ill. a város templomaiban az ún. „Megbocsátás napját”.

2023-ra tervezzük ismételt fogadni a Görkapocs Fesztivált, aminek alcíme talán mindent elárul, „kapocs – azaz minden, ami összeköt”. Ezen a rendezvényen mutatkoznak be az ország görögkatolikus iskolái, intézményei és kezdeményezései.

Az intézmény régiós súlya / presztízse / láthatósága

Metropólia: hatásköre országos.

Főegyházmegye: Magyarország összes megyéjére kiterjed, kivéve Borsod-Abaúj-Zemplént, Szabolcs-Szatmárt és Nógrád megyéket. Szoros értelemben közel 50 parókiát foglal egybe, intézményeiben több ezer diák tanul, és több mint ezer munkavállaló szorgoskodik.

A Főegyházmegye névadó települése Hajdúdorog élő hagyománya, a szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzékére felvett Krisztus katonaság intézménye.

Az intézmény által szervezett nagyeseemény, fesztivál kulturális szerepe, pozíciója

A Görkapocs Fesztivál körülbelül 10 000 embert képes megszólítani, ezzel a legrangosabb görögkatolikus kulturális esemény.

Az intézmény által szervezett nagyeseemény, fesztivál európai / nemzetközi láthatósága, pozíciója

Debrecen központtal a Görögkatolikus Metropólia a római székhelyű Keleti Egyházak Kongregációja alá tartozik, kapcsolatban van Európa és a Közel-Kelet keleti katolikus egyházaival. Érseke és püspökei révén évente részt vesz a keleti katolikus püspökök világtalálkozásán, ahol Debrecen, mint metropóliai székhely jelenik meg. Egyházdiplomáciai, egyházművészeti kapcsolatai a keleti és a nyugati egyházhoz egyaránt hozzákapcsolják Debrecen. A város 50 km-es vonzáskörzetében található Máriapócs, ami görögkatolikus Nemzeti Kegyhelyünk, az Európai Máriás Háló tagja. Ez a háló 21 országot foglal magába Nagy-Britanniától Ukrajnáig.

Konkrét fejlesztési ötletek, lépések

Kultúra:

1. Tervezzük a keleti egyházzene folyamatos jelenlétét a városban az oktatás, koncertek és fesztiválok révén. 2023-ra Keleti egyházzenei fesztivál szervezése Debrecenben.
2. Új múzeum létesítése Nyíregyházán. Nyitás 2021. A keleti egyházművészet, épített és szellemi örökség, könyvkultúra, az élő hagyományban megőrzött hit és tudás, szokások, a mindennapok kultúrájának lenyomatait, tárgyait szisztematikusan gyűjtő és feltáró intézmény. Tevékenysége kiterjed az egész Főegyházmegye/Metropólia területére. Fejlesztési cél a meglévő, tudományos fokozattal rendelkező munkatársak mellett a kutatói létszám növelése. A Múzeum tematikus kiállításainak megjelenése Debrecenben. Szakmai kapcsolatháló kialakítása a Főegyházmegye településeinek muzeális intézményeivel.

Közösség:

1. Növelni a nyilvános elérés felületeit. Konkrét helyek: a templomok és környezetük, mint a találkozás terei gyűjtő-, és gyűjtőpontokként. Ez feltételezi a térfejlesztést és kialakítást a meglévő és épülő templomoknál. Lakótelepen ez különösen fontos.
2. Az Attila téri templom környezetében tervezünk ilyen fejlesztést. A templom főszékesegyházi rangja és hitéleti funkciója mellett megjelenne turisztikai célpontként, programhelyszíneként. Állandó látogathatóság biztosítása. Látogató- és fogadótér kialakítása. A téren pihenőpark és közösségi térfunkció kialakítása.

Társadalmi integrációs feladatok vállalása:

1. Roma Szakkollégium működtetése.
2. Szent Lukács Szeretetszolgálat tevékenységének fejlesztése, amely a városi szociális háló fenntartásában és kiszélesítésében vállalt és vállal feladatot. Önkéntesek képzése és bevonása révén a társadalmi szolidaritás erősítése. Fiatalok bevonásával az új generáció nevelése.

Nagy láthatóságú, nagy léptékű fejlesztés(ek) leírása

IKONOK ÚTJA: kulturális, turisztikai és zarándokút létrehozása Magyarország, Szlovákia, Ukrajna és Románia bekapcsolásával, Debrecen központtal. A Hajdúdorogi Főegyházmegye az egykori Munkácsi Egyházmegye része volt. A történelmi Munkácsi egyházmegye ma a fenti négy ország területén található. Az egyházi élet – ünnepek, zarándoklatok, közös szentek személye – máig összekapcsolja ezeket a területeket.

Tervünk, hogy ezt az egykor szerves összetartozást azoknak az egyedi egyházművészeti – tárgyi és épített kulturális örökségi – emlékeknek az összekapcsolásával és bemutatásával tesszük láthatóvá, amelyek a keleti és a nyugati egyház találkozása mentén sajátos görögkatolikus kultúrát teremtettek. Olyan virtuálisan és valóságosan is végigjárható utat alakítunk ki, amely a Debrecen – (Nyíregyháza, Miskolc) – Kassa (Eperjes, Bártfa) – Ungvár (Munkács, Huszt) – Szatmárnémeti (Nagyvárad) görögkatolikus egyházi központok által határolt területeken belül a legjelentősebb, különlegesnek számító egyházi, kulturális kincseket mutatja be. Az IKONOK ÚTJA program elindításának célja a közös történelmi és kulturális gyökök bemutatása, tudatosítása, tudományos, turisztikai és sokirányú közösségi programok, kiadványok megjelentetése.

Az intézmény kulturális szerepének, pozíciójának meghatározása

Legfontosabb küldetésünk, hogy 21. századi modern közlevéltárként képesek legyünk megjeleníteni és dokumentálni a nemzet írott örökségét, ugyanakkor alakítói legyünk a nemzet, a kisebb és nagyobb helyi közösségek, valamint nem utolsósorban az egyes emberek azonosságtudatának. Kötelességünknek tartjuk a lokális értékek és a hagyományok megőrzését, ez vonatkozik a történelmi megyék határon túlra került irataira is. Kiemelt stratégiai célunk a történelmi forráskutatás és feltárás, az alapkutatásokon nyugvó tudományos művek elkészítése, publikálása. Jelenleg konferenciák és kiállítások szervezésével és kiadványok készítésével veszünk részt a város és a megye tudományos és közművelődési életében. Bekapcsolódunk minden helyi kezdeményezésbe, hogy nyitottságunkat bizonyítsuk, és ismertté tegyük a levéltár intézményét.

Az intézmény által szervezett nagysemmény kulturális szerepe, pozíciója

A Levéltár 1973-tól minden évben megrendezi a Hajdú-Bihar Megyei Levéltári Napokat, amelyeken nemcsak tudományos munkatársaink, hanem az ország minden területéről érkező levéltárosok, történészek, doktoranduszok és amatőr kutatók mutathatják be legújabb kutatási eredményeiket. A két-három napos rendezvény első napját Debrecenben vagy Hajdúböszörményben tarjuk, míg a többi napokon rendszerint a megye egy-egy települése ad otthont a konferenciának. A Levéltári Napok keretében, „Barangolások” címszó alatt minden alkalommal lehetőséget adunk bemutatkozásra egy megyei, városi, egyházi vagy szaklevéltárnak. Ekkor díjazzuk a Hajdú-Bihar Megyei és Debreceni Honismereti Egyesülettel közösen meghirdetett helytörténeti pályázat helyezettjeit, és megnyitjuk egy-egy időszak kiállításunkat is.

Az intézmény régiós súlya / presztízse / láthatósága

Számos konferencia és kisebb rendezvény megszervezése fűződik nevünkhöz akár önállóan, akár más intézménnyel együttműködve. Ezek témája igen változatos, általában évfordulókhoz kapcsolódó (a szocializmus hétköznapijainak bemutatása, családtörténet, irodalomtörténet, holokauszt, építészet, várostörténet, vendéglátás stb.). A megye határain belül és kívül, az ország határain túl rendszeresen jelenünk meg vándor- és időszak kiállításainkkal (pl. Bihar vármegye története a 16–20. században és a Bihar és Hajdú megye közigazgatási beosztásának története 1552–2013). Az oktatás több szintjén is jelen vagyunk: a DE levéltár-szakirányos képzésében, a Debreceni Református Hittudományi Egyetem iratkezelő és irattáros tanfolyamaiban, ugyanakkor rendhagyó történelemórákat tartunk a megye középiskoláinak számára, amelynek támogatására a Hajdúböszörményi Fióklevéltárban egy 20 fő befogadására alkalmas oktatótermet alakítottunk ki pályázati forrásból. A fentiekén kívül rendszeresen fogadunk egyetemi csoportokat és civil szervezeteket.

Az intézmény által szervezett nagy esemény, fesztivál régiós súlya / presztízse / láthatósága

A Hajdú-Bihar Megyei Levéltári Napok éves nagyünnepünk, amikor egy-egy téma köré csoportosított előadások hangzanak el a határon inneni és túli megyerészeink múltjából. A program jó alkalom arra, hogy egyrészt személyesen megismerjük a közeli és távoli régió levéltáraiban folyó munkát, az ott kutató levéltárosokat és történészeket, másrészt az általuk feltárt tudást megosszuk a nagyközönséggel is.

Az intézmény európai / nemzetközi láthatósága, pozíciója, eredményei 2010-től napjainkig

A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár 2010. 05. 01. és 2011. 05. 30. között a Méliusz Juhász Péter Könyvtárral és a Nagyvárad Polgármesteri Hivatallal együttműködve, a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat vezetésével valósította meg a HURO „Digitális közkinccs” elnevezésű, HURO/0801/101/02. számú projekt tervezett munkáit, igen jó eredménnyel. A projekt során jelentős mennyiségű irat került feldolgozásra: az egykori Bihar vármegye anyakönyvi másodpéldányai, oklevelek, Bihar megyei szabályrendeletek, kéziratos térképek, vízügyi iratok kerültek internetes adatbázisba. A saját digitális állományunk (amely kb. 600.000 felvétel) gyarapítása mellett országos projektekben tudunk részt vállalni, mint például a NEB 1956-os projektjében, illetve a GULÁG projektben. A HURO pályázatunk keretén belül élő, online televíziós vetélkedőt szerveztünk 1848-49 témakörében az internetet és a televíziózás technikáját ötvözve. A határon átnyúló programban Székelyhíd, Nagyvárad, Nagyszalonta, Debrecen és Hajdúböszörmény középiskolás csapatai 50-50 fővel iskolájukban (korabeli ruhákat, táncokat, hadijelentéseket mutattak be a fiatalok az iskolákba kihelyezett stúdiókban), míg 3-3 fős csapatokkal a tv-stúdióban küzdöttek.

Az intézményi működés gyengeségei, anomáliái

Levéltárunk az országban a legrosszabb helyzetben van a szétagoltság terén: jelenleg 7 helyen (3 kutatóhely, 4 raktár) működik. Raktáraink nem felelnek meg az állományvédelmi előírásoknak és zsúfoltak is, ezért igen nagy lemaradásunk van az iratátvétel terén. A Központ üzemeltetése gazdaságtalan, fűtési költsége jelentős. A Hajdúböszörményi Fióklevéltár a város tulajdonában van, a tetőszerkezet elavultsága és a vizes pince okoz gondot. A levéltár nem rendelkezik iratátvevő szobákkal, ügyfélfogadó-ügyfélszolgálati helyiségekkel, könyvtárral, kiállító-teremmel, előadóteremmel, restauráló, illetve könyvkötő műhellyel, garázzsal.

Az intézményi működés erősségei: versenyelőnyök, sikerek, szellemi potenciál

Személyi: az újdonságokra nyitott, sokoldalú és lelkes szakemberekből álló kollektíva. Tárgyi: pályázati tevékenységünknek köszönhetően levéltárunk informatikai infrastruktúrája óriási mértékben gyarapodott. Sikerült kialakítani a kor kihívásainak megfelelő digitalizáló és archiváló műhelyt, így regionális digitalizáló központtá váltunk a Magyar Nemzeti Levéltár intézményei között. Díjaink: 2014-ben „Az Év Levéltára”, 2015-ben „Debrecen Város Csokonai-díja”.

Az intézmény víziója arról, hogy 2030-ban hol tart majd

Ha felépülne az új levéltár:

- eleget tudnánk tenni a törvény által előírt (15 év) iratátvételi kötelezettségünknek,
- az iratok tárolása az állományvédelmi előírásoknak megfelelően történne,
- a közüzemi költségek a környezetbarát és új technológiáknak köszönhetően jelentősen csökkennének,
- a levéltár egy helyen hatékonyabb munkát tudna végezni,
- egyszerűbb és gyorsabb lenne a kutatók és ügyfelek kiszolgálása,
- az iratvédelem feltételei is megvalósulnának (restaurálás, köttetés, fertőtlenítés),
- kialakítanánk a 21. század igényeinek megfelelő októtermet,
- az állandó és időszakos kiállítások rendezésére alkalmas tér állna rendelkezésre,
- kulturált és akadálymentesített környezet állna rendelkezésre a kutatók, ügyfelek és a különböző iskolai és felnőtt csoportok számára.

Az intézmény kulturális szerepe évről-évre növekszik, amit a fent felsorolt infrastruktúra jelentősen erősítene.

Nagy láthatóságú, nagy léptékű fejlesztés(ek) leírása

Új levéltár megépítése Debrecenben, a Bem tér 19. szám alatt 3138 m² összterületű telekrészen, a Megyei Könyvtár mellett. Az épület a terv szerint teljesen alapincézett lenne, a pincében gördülőállványos irattárolókkal. A földszinten foglalnak helyet a kutató- és ügyfélszolgálati termek, a kiállító tér, illetve a levéltári kezelők, referensek szobái. Az iratok átvétele a hátsó bejáraton keresztül, zárt helyen történik a tervek szerint. A portalanító után kerülnek az átmeneti raktárba, majd az iratrendezőbe. Az első emeleten az igazgatás irodái és az informatikai blokk található. A második emelet zömmel raktárszint. Az épület monolit vasbeton pillérvázaz lenne, sík vasbeton födémmel. A terveket a Hajdúterv Kft. 12 évvel ezelőtt készítette el, így érdemes lenne a modern építési lehetőségek szempontjából (pl. geotermikus energia és a napenergia felhasználása) azokat átdolgozni.

A Google-generáció megszólítása, bevonása

Napjainkban a levéltárak számára nagy kihívás, hogy lépést tudjanak tartani azzal az infokommunikációs fejlődéssel, ami rohamos tempóban alakítja át a társadalmi igényeket. A mai kor embere teljesen természetes, hogy gyorsan akar adatokhoz jutni, éppen ezért a források alapján adatbázisokat készítünk, amelyben a keresés is lehetséges. Kiemelkednek közülük az egyházi anyakönyvekről készített adatbázisaink, amelyek a családkutatók számára nagy segítséget nyújtanak. Mindezt honlapunkon is közzétesszük: rendezvényeinkről, kutatási eredményeinkről naprakészen tájékoztatjuk nemcsak a szakmabelieket, de az érdeklődő nagyközönséget és a fiatalabb generációt is.

A régiós / nemzetközi jelenlét és láthatóság növelése

Társadalmi beágyazottságunk növelése érdekében intenzív kapcsolattartásra törekszik levéltárunk a megyei és városi közművelődési intézményekkel, a helyi önkormányzatokkal, illetve a határon túli magyar és nem magyar intézményekkel. A rendezvények és a kiállítások kapcsán gyakran közösen dolgozunk a Debreceni Egyetemmel, a Tiszántúli Református Egyházkerületi és Kollégiumi Levéltárral és a Méliusz Juhász Péter Könyvtárral, rendszeresen együttműködünk a Déri, a Bihari és a Hajdúsági Múzeummal. A megye önkormányzataival hagyományosan jó kapcsolatot ápolunk, amelyek közül támogatásával kiemelkedik Hajdú-Bihar Megye, Debrecen és Hajdúböszörmény Város Önkormányzata. Határ menti megyei tagintézmény lévén a trianoni békediktátum által elszakított területek állami és egyházi intézményeivel, civil szervezeteivel együtt tevékenykedünk közös múltunk megismeréséért, bemutatásáért. Munkatársaink több regionális egyesületnek is a tagjai, többek között a Hajdú-Bihar Megyei és Debreceni Honismereti Egyesületnek és a Tiszántúli Történész Társaságnak. További együttműködő partnereink: Debreceni Ítéltábla, Debreceni Járásbíróság, Debreceni Törvényszék, Debreceni Egyetem Állam-, és Jogtudományi Kara, Magyar Honvédség 5. Bocskai István Lövészdandára, Malompark Bevásárlóközpont, Főnix Rendezvényszervező Kht., Csokonai Nemzeti Színház, Debreceni Művelődési Központ, Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár, Honvéd Néptáncgyűttes, Földesi Karácsony Sándor Művelődési Központ, Kismarja Polgármesteri Hivatala, MOKK Debreceni Közjegyzői Levéltára, Nemzeti Múzeum, Kálmáncsehi Sánta Márton Emlékalapítvány, Tiszántúli Református Egyházkerületi és Kollégiumi Nagykönyvtár, Kollégiumi Kántus, Vojtina Bábszínház.

A MNL Hajdú-Bihar Megyei Levéltára az erdélyi és szlovák levéltárakban végez Hungarica-kutatást. Bihar vármegye levéltári anyagának nagy része a trianoni döntés következtében Nagyváradon maradt, ezért nagyon fontos feladatunk, hogy a történeti Bihar vármegye, illetve a Partium iratait feltárjuk, közkinccsé tegyük, hogy minél gyorsabban és könnyebben elérhessék a kutatók ezeket a forrásokat. A HURO pályázat keretében a határon átnyúló kutatás fejlesztésével, a bihari közművelődési intézmények (levéltárak, könyvtárak, múzeumok) bevonásával létrehoztunk egy interregionális kutatócsoportot, amely hatékonyabban működik együtt az autentikus források feltárásában és a helyi kultúra megőrzésében. Nagyon fontosnak tartjuk intézményünk hírének, szerepének köztudatban való terjesztését. Az MNL szintű projektek mellett bekapcsolódunk minden helyi kezdeményezésbe, hogy nyitottságunkat bizonyítsuk, és ismertté tegyük a levéltár intézményét. Rendezvényeink nemcsak a megye lakosainak, de a médiának is felkeltette az érdeklődését intézményünk iránt, így megjelenésünk száma a sajtóban és televízióban az utóbbi időben jelentősen emelkedett.

Tervek a forprofit szféra bevonására

A forprofit szféra bevonására a levéltár működtetésén kívül rendezvényeink lebonyolításában, kiadványaink elkészítésében kerül sor.

Válaszok a digitalizációval és a virtualizálódással kapcsolatos kihívásokra

Rohanó világunkban kevesen engedhetik meg maguknak, hogy személyesen ellátogassanak a munkaidőben nyitva tartó levéltárba. Éppen ezért komolyan kell foglalkoznunk a digitális levéltár kialakításának gondolatával. Már most is van olyan állományunk, amely csak digitálisan létezik, illetve állományvédelmi és kutatást segítő okok miatt ilyen formában használható. A HURO és TIOP pályázat egyik legfontosabb hozadéka, hogy jelentős műszaki fejlesztést valósítottunk meg. A legkorszerűbb digitalizáló berendezéseket, könyv- és térképszkennereket, az adatok tárolását, feldolgozását és közzétételét is szolgáló számítógépeket szereztünk be. Biztosan állítható, hogy országosan is az egyik legmodernebb és szakmailag is komoly háttérrel rendelkező digitalizáló műhely jött létre levéltárunkban, amely a jövőben jelentős segítséget nyújthat az újabb pályázatok elnyerésében és megvalósításában. A Levéltár honlapján többek közt megtalálhatóak az intézményünkhöz köthető információk, a közérdekű adatok, a kutató- és ügyfélszolgálattal kapcsolatos tudnivalók és a kutatási segédletek. Galériájában rendezvényeinkről, kiállításainkról készült képek láthatóak, továbbá itt mutatjuk be a történelmi Bihar vármegye építészeti örökségeit, műemlékeit és Hajdú-Bihar megye hősi emlékműveit. A honlapon rendszeresen jelennek meg a Levéltár hírei és meghívói, beszámolók a rendezvényekről, kisebb terjedelmű cikkek érdekesebb iratokról és megjelenő kiadványokról.

Az intézmény kulturális szerepének, pozíciójának meghatározása

Az 1538 óta működő Debreceni Református Kollégium Nemzeti Emlékhelyként való besorolásának indoklása szerint a kultúra, a tudomány, a közélet számos nagy alakjának alma matere, a Debreceni Egyetem bölcsője, a nemzet iránt elkötelezett oktatás folytonosságának letéteményese. A Tiszántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtára, Múzeuma és Levéltára elsősorban az Egyházkerület és a Kollégium oktatási, kutatási és közművelődési hátterét biztosítja szakterületének eszközeivel. Intézményeink ma is nyilvánosak, múzeumunkban nyílt meg a város első állandó kiállítása 1858-ban, míg könyvtárunkban a város első nyilvános olvasóterme 1890-ben. (A 600 000 kötetes Nagykönyvtár példányszámát tekintve a legnagyobb egyházi könyvgyűjtemény Magyarországon.) A helytörténeti és művelődéstörténeti források, illetve a debreceni iparművészet, a céhes kézműipar örökségének megőrzése, feltárása, bemutatása, a „magyar Genf” múltjának értelmezése, tudatosítása, közkinccsé tétele nagy lehetőségünk és egyben kötelességünk. Munkánkat a Református Hittudományi Egyetem, a Debreceni Egyetem, a város – amellyel évek óta folyamatosan közművelődési megállapodást kötünk – a régió és az ország könyvtári és múzeumi hálózatával együttműködve, korszerű technológia alkalmazásával, elkötelezett, tudományos fokozattal is rendelkező munkatársak segítségével végezzük. Intézményeink pozícióját és presztízsét jellemzi, hogy olyan értékes leletek, mint a hajdúböszörményi bronzkardok, illetve a kabai meteorit (és ezerszám hasonló természeti vagy régészeti kincsek, kéziratok források vagy nyomtatott könyvritkaságok) kerültek ajándékozás révén gyűjteményeink állományába. A vasútépítés nagy korszakában az ország minden részéről – ahol a Kollégiumnak kapcsolatai voltak –, így a Dunántúlról és a Csallóközből is szép számmal érkeztek hasonló ajándékok.

Az intézmény által szervezett nagy esemény, fesztivál kulturális szerepe, pozíciója

Évről évre a legnagyobb közművelődéssel is kapcsolatba hozható kulturális esemény a Múzeumok Éjszakája, amelyben a Nagykönyvtár és a Múzeum együttműködésével veszünk részt. Ezen a rendezvényen a Kollégium évről évre megnyitja udvarát és folyosóit a városi polgárok előtt, a Nagykönyvtár és Múzeum kiállítóterei mellett ugyanis a Kollégium olyan részei is látogathatóak, amelyekben év közben oktatási feladatokat látnak el (például a Gimnázium állat-, növény- és ásványgyűjteményei). 2018-tól a Debrecen mítoszát megteremtő, egyházi szerepet is vállaló, világszerte ismert író, Szabó Magda Emlékházának létrehozásával új helyszínnel gazdagítjuk kulturális kínálatunkat. Templomok Éjszakája évről évre a Múzeum és a Nagykönyvtár szervezésében zajlik, érinti a történelmi egyházak legfontosabb belvárosi épületeit, az érdeklődők számára alkalmas a református mellett a római és görög katolikus, az izraelita és az evangélikus felekezetek szellemiségével való ismerkedésre, a helyi lelkészeknek, zenészeknek, kórusoknak is lehetőséget biztosítva. (Útvonal: Oratórium – Zsinagóga – Kistemplom – Evangélikus templom – Szent Anna székesegyház – Görög templom – Kossuth utcai templom – Nagytemplom.)

A nagy egyházi ünnepek alkalmával (karácsony, húsvét, pünkösd) Múzeumunk az adott ünnepkör lényegét megérteni segítő kézműves és múzeumpedagógiai foglalkozásokat tart, egyházi nagyrendezvények idején a gyermekek foglalkoztatásával hasonlóképpen segíti a családok részvételét. Nem csupán a klasszikus nagyrendezvények kelthetnek figyelmet: egy olvasóvá nevelést segítő előadássorozatunk alkalmával tömeges érdeklődés mellett láttuk vendégül többek között Szilágyi István Kossuth-díjas író Kolozsvárról, Kányádi Sándort, a Kaláka együtttest vagy Bőjte Csabát is.

Az intézmény régiós súlya / presztízse / láthatósága

A Gyűjtemények mindhárom tagintézménye – a Könyvtár, a Levéltár és a Múzeum – egyaránt regionális hatáskörű, az egész Tiszántúlon módszertani és szakfelügyeleti szerepet is játszik. A gyülekezeti tulajdonban lévő értékek állományvédelmét, restaurálását az egész régióban elősegíti. 2018-ban a Múzeumok Szentendrei Módszertani Központja megbízásából a Múzeum szervezett Debrecenben akkreditált pedagógiai továbbképzést. Levéltárunk igazgatóját az egyházi levéltárak országos szakfelügyelőjének, könyvtárunk igazgatóját több ízben is az EKE (Egyházi Könyvtárak Egyesülete) elnökének választották. A Könyvtár, a Levéltár és a Múzeum egyaránt jelentős könyvkiadói tevékenységet végez, nem kizárólag egyházi témákban: az elmúlt 4-5 év húsznál több kiadványa között szerepelt például Borsos József (Debrecen város főépítésze) monográfiájának, illetve Bényi Árpád festőművész (a város díszpolgára, a Kollégium diákja) 1956-tal kapcsolatos munkásságának megjelentetése.

Az intézmény európai / nemzetközi láthatósága, pozíciója, eredményei 2010-től napjainkig

A Nagykönyvtárat a neves könyvtörténész, **Frédéric Barbier** *Histoire des bibliothèques: d'Alexandrie aux bibliothèques virtuelles* (Paris, 2013. Armand Colin) c. kötetének borítóképéül választotta. Egy német kiadó 2018-ban faximilében jelentette meg a Nagykönyvtár 15. századi német nyelvű botanikai kódexét. Bár a BETH-nek (Bibliothèque Européenne de Theologie), az európai teológiai könyvtárak szakmai egyesületének általában országos szervezetek a tagjai, a Nagykönyvtárnak önálló tagsági joga van olyan gyűjtemények társaságában, mint a kölni dóm (Szent Péter és Szűz Mária Dóm) könyvtára. Az intézmény tagja a CERL-nek (az európai kutatókönyvtárak konzorciumának). A Múzeum tagja az ICOM-nak (a múzeumok nemzetközi tanácsának), évtizedes szakmai kapcsolatot ápol az Európai Protestáns Múzeumok hálózatával, rendszeres résztvevője éves konferenciáinak. Ennek a kapcsolatnak köszönhető *A hallei pietizmus és a reformáció*, illetve a *Philipp Melanchthon* c. vándorkiállítás Debrecenbe érkezése. Több nemzetközi együttműködésben is részt vettünk: a Strasbourg után Debrecenben is bemutatott *Et lettera* c. kiállítás számos tárgya gyűjteményeinkből származik.

Az intézmény által szervezett nagy esemény, fesztivál európai / nemzetközi láthatósága, pozíciója, eredményei 2010-től napjainkig

Múzeumunk és Könyvtárunk az elmúlt tizenöt évben egész Európát átfogó szakmai szervezetek konferenciáit és közgyűléseit szervezte meg, így a Colloque des Musées Protestants konferenciáját Debrecenben. Az eseményen többek között Párizs, Canterbury, Marseille, Heidelberg, Varsó, Berlin, Wittenberg gyűjteményi szakemberei, francia, angol, német, belga, holland, svájci, olasz, román, cseh és magyar küldöttek vettek részt. A Nagykönyvtár szintén megszervezte a BETH (Bibliothèque Européenne de Theologie) közgyűlését és konferenciáját. (Ebből az alkalomból a résztvevő ATLA /American Theological Library Association/ évkönyve is a debreceni Nagytemplom képével a címlapján jelent meg). A Szabó Magda Emlékház 2018-ban elnyerte a Pulszky Társaság oklevelét.

Az intézmény működési gyengeségei, anomáliái

Az épület jellege okozhat működési gondokat: amilyen kolosszális előnyöket hordoz a műemléki jelleg muzeális vonatkozásban, más területeken fékezhet, kevesebb modernizációs elképzelés megvalósítására ad lehetőséget; nincs az utcáról közvetlenül megközelíthető bejárata a Nagykönyvtárnak és a Múzeumnak, akadályokba ütközik felirat és/vagy cégér elhelyezése a homlokzaton. A diktatúra évtizedei után talán ezek miatt sem egészen egyértelmű nyilvánosságunk, nyitottságunk a városlakók előtt. A közgyűjteményi dolgozók mindaddig kimaradtak a közalkalmazotti bérrendezésből, a könyvtáros életpályamodell kidolgozása folyamatban van, megvalósítása késik.

Az intézményi működés erősségei: versenyelőnyök, sikerek, szellemi potenciál

Központi elhelyezkedésünk (lásd „a város szívében” szlogenünket) minden szempontból előnyös, része vagyunk a város múzeumi negyedének is, nagyszerűen felújított történelmi környezetben dolgozhatunk. A Nagytemplommal való együttműködésünk keretében közös jeggyel látogathatóak kiállításaink. A közgyűjteményi intézmények (a Könyvtár, a Múzeum és a Levéltár) együttműködése egyedülálló lehetőséget biztosít a tárgyakban gazdag kiállítások szervezéséhez. Jelentős szellemi potenciált jelent a magasan képzett kollégák számaránya, a tanulószervezetként való folyamatos működés, így az intézményi és egyéni pályázati lehetőségek kiaknázásban is aktívak vagyunk. A gyűjteményi kiadványok sorozatában folyamatosan megjelennek az intézményhez köthető kutatási eredmények.

Az intézmény víziója arról, hogy 2030-ban holt tart majd

Intézményeink már a minőségbiztosítás útjára léptek, a korszerű közgyűjteményi (könyvtár-, múzeumi és levéltári) informatikai fejlesztés a láthatóságot növelni fogja, a szemantikus weben megtalálható lesz gyűjteményünk, ez a változás a kutatói érdeklődés növekedését hozza magával. A Manda program keretében és az Arcanummal együttműködve digitalizálásunk a tervek szerint halad. (Digitalizált régi és ritka állományunk, illetve kézikönyveink teljes szövegét a <http://digit.drk.hu> címen jelenítettük meg az interneten.) A folyamatot országos hatókörű gyűjtemények létrehozásának szolgálatába állítjuk (pl. református sajtótermékek teljes körű digitalizálása, a református egyház javainak tárárt feltáró gyűjteményi felmérés kutatható adatbázisa stb.). A Múzeum 2030-ig fel fogja tární a tiszántúli egyházmegyék egyházművészeti értékeit. Egyházmegyénként több mint 5000 fényképfelvétel és körülbelül 4-500 oldal szakszerű tárgyleírás készül. A város általános és középiskolái számára élménypedagógiai eszközökkel, könyvtár- és múzeumpedagógiai foglalkozások keretében nyújtunk helytörténeti, illetve kultúr- és művelődéstörténeti foglalkozásokat az iskolai tananyagba illeszkedő témákban (város- és iskolatörténet, reformáció története, a Kollégium és a város híres diákjai stb.). Korábbi olvasásnépszerűsítő programjainkat fenntartjuk az iskolások körében, népszerűségük ugyanis töretlen a kapcsolódó csoportos vetélkedők miatt. Az olvasási szokások megszilárdításában a családi közeg még mindig döntő jelentőségű, ezért családi programok kapcsolódnak könyves foglalkozásainkhoz. Felnőttek számára szabadidős foglalkozásokat (alkotókör, olvasókör, biblioterápia), ismeretterjesztő előadásokat tartunk. Kulturális szerepünk változását nem pusztán a látogatók számának növekedésében, hanem a személyre szabott, közösségépítő, az egyéni életminőséget növekedését szolgáló tevékenységek bevezetésében és folyamatos nyújtásában látjuk.

Konkrét fejlesztési ötletek, lépések

Közgyűjteményi Informatikai fejlesztés: nemcsak a metaadatok keresésére, hanem teljes szövegű digitalizált vagy digitálisan létrehozott szellemi termékek együttes szolgáltatására is alkalmas

informatikai rendszer beszerzése. Virtuális kiállítások, oktatási segédanyagok létrehozása a gyűjteményi adatbázisból. Személyre szabható gyűjteményi portál építése.

Nagy láthatóságú, nagy léptékű fejlesztés(ek) leírása

Minden vonatkozásban lehetővé vált egy olyan **adatbázis építés**, amely az egész Kárpát-medence teljes református egyházművészeti anyagát magába foglalja. Már rendelkezésünkre áll az a szoftver, amely alkalmas jóval több mint 100 000 felvétel és tárgyleírás adatainak nyilvántartására, és a legkülönbözőbb szempontok szerinti visszakeresésére (többek között egyházközségek és egyházmegyéek, a tárgyak fajtái, anyagfélesége, keletkezési ideje, előállítói – céhes mesterek, hímzőasszonyok –, díszítő motívumai, adományozók és mecénások neve, tárgyak és épületek felirata, stb.). A már elkészült 50 000 határon túli felvétel és leírás része lesz ennek az adatbázisnak. A Nagykönyvtár Olvasóterme és második emeleti műemlék könyvtártermének **klimatizálása** kimaradt a legutóbbi nagy épületfelújításból. A felújítás óta erősen felmelegedő műemlék teremben a régi könyvállomány védelme és a látogatók jó közérzete érdekében, a nyilvános Olvasóteremben a könyvtárhasználók és a kiszolgáló személyzet elviselhető munkakörülményei érdekében indokolt a beavatkozás. Tekintettel arra, hogy változatlan mértékben kapjuk az értékes letéteket és ajándékokat (legutóbb többek között Lükő Gábor Kossuth-díjas néprajzkutató teherautónyi hagyatékát, 4 méter magasságú és szélességű 18. századi fiókos levéltári szekrényt, fejfákat, sírköveket stb.), hosszú távra kell megoldanunk raktározási gondjainkat; az első lépéseket már egy éven belül meg kell lépnünk.

A Google-generáció megszólítása, bevonása

Az új informatikai rendszer már telefonra és táblagépre is optimalizált, a könyvtár 7/24 órában szolgáltat metaadatokat és teljes szöveggel elérhető könyveket, folyóiratokat, megvalósul az otthoni raktári kikérés. A digitális bennszülött generációkat ugyanakkor a digitális írástudás és információszerzés komplexebb eljárásaiba a felfedezett oktatás módszereivel fogjuk beavatni. Könyvtárhasználati kisfilmek, múzeumi segédanyagok, elektronikus oktatóanyagok kidolgozásával segíthetjük hozzá őket az információszerzésen túl az információ feldolgozásához.

Kilépés az intézmény falai közül a közönség irányába

Kiállításaink alkalmával plakátjainkkal, molinóinkkal, sőt virtuálisan is (például a Facebook révén) kilépünk az épület falai közül. Szervezünk vándorkiállításokat (ilyen volt 2017-ben a *Protestáns iskolatörténeti mozaik* című kiállítás), nagyrendezvények idején rendszeresen kitelepülünk sátrakba, újabban rendkívül népszerűek gyalogos és kerékpáros irodalmi és egyéb sétáink (Ady Endre, Szabó Magda, 1848/49 stb.), illetve a DKV-val kötött együttműködési megállapodás alapján nosztalgia villamosjárataink. A Kollégium Múzeumának kínálata az általános és középiskolák oktatási törzsanyagának része, ezt a lehetőséget fokozatosan tudatosítjuk a város és a régió oktatási intézményeiben.

A munkaerőpiaci reintegráció, illetve a személyiségfejlesztés és az élethosszig tartó tanulás területén bármilyen életkorú városlakó részére kínálunk szakmai és személyes fejlődési lehetőséget, a szabadidő élményszerű és hasznos eltöltésére alkalmat. Az idegenvezetők szakmai szervezeteivel és idegenforgalmi irodákkal való kapcsolattartás, új állandó vagy időszakos kiállítások esetén mintavezetések tartása révén kívánjuk a város köztudatában való jelenlétünket növelni, mint akik állandóságot és örök változást mutatnak.

A régiós jelenlét és láthatóság növelése

Az egyházközségek szakszerű feltárása alkalmat kínál jelenlétünk és kapcsolataink erősítésére, elősegíti a védelemre szoruló tárgyak megmentését, restaurálását, felelőtlen tárolás esetén begyűjtését. A feltárás a klenódiumokon kívül a templomépület külső és belső leírására, a harangokra, orgonákra, templomi bútorokra, papi és más nevezetes sírokra, iratokra, régi fotókra, vallási-néprajzi szempontból fontos videofelvételekre és egyéb gyűjteményi értékekre is kiterjed. A Református Zsinat által 2017-ben elfogadott gyűjteményi szabályozás megtiltja az egyházművészeti értékek, tárgyak és írott emlékek elidegenítését, értékesítési szándék esetén az Egyházkerület, illetve intézményei számára elővásárlási jogot biztosít.

A vallási turizmus területén a Debreceni Református Kollégium a Nagytemplommal együtt kedvelt látogatási célpont az ország minden részéről. Nemzeti emlékhelyként nemcsak az egyházi csoportok folyamatos érdeklődésére számítunk, hanem növekvő számban érkeznek iskolai osztályok is, amiben szerepet játszik a nemzeti emlékhelyeket támogató MÁV kedvezmény. A régiós jelenlét erősítésére a csoportok egyéni igényeit kielégítő tematikus tárlatvezetések, városi séták minél szélesebb kínálatával készülünk.

A nemzetközi jelenlét erősítése

A szakmai szervezetekben való jelenlét és az eredmények konferenciákon történő bemutatása a BETH, a CERL és a protestáns muzeológusok hálózatában folyamatos.

Tervek a forprofit szféra bevonására

Nem tervezzük.

Válaszok a digitalizációval kapcsolatos kihívások:

- a szerzői jogi törvényben foglaltak betartása azokban az esetekben, amikor szerzőség egyértelműen nem állapítható meg, vagy a szerző életrajzi adatai nem felkutathatóak;
- állományvédelem a digitalizálás során (hatékony digitalizálás lapraszedés és újrakötés mellett érhető el);
- a digitalizált anyagok metaadatokkal való ellátása munkaerőigényes;
- megfelelő és elegendő tárhely biztosítása a hosszú távú megőrzés érdekében;
- integrált kereshetőség megvalósítása más rendszerekkel, hogy a helyileg létrehozott gyűjtemény ne maradjon elszigetelt és ezért kisebb láthatóságú;
- a ma még nem ismert felhasználási módok anticipálása, a digitális gyűjtemény minél többféle kimeneti pontjának megtervezése;
- együttműködési protokollok és munkafolyamatok kidolgozása (a református sajtótermékek teljes körű digitalizálása például csak a 4 egyházkerületi könyvtár együttműködésében valósulhat meg, mert egyik gyűjtemény sem teljes, és a helyi lapok is helyet kapnak benne).

A legfontosabb cél, hogy a digitalizáció elérje a jelent.

FORRÁSOK

1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről.

2008. évi XCIX. törvény az előadó-művészeti szervezetek támogatásáról és sajátos foglalkoztatási szabályairól.

Az egész életen át tartó tanulás szakpolitikájának keretstratégiája a 2014/2020 közötti időszakra, lásd <http://www.kormany.hu/download/7/fe/20000/Eg%C3%A9sz%20%C3%A9leten%20%C3%A1t%20tart%C3%B3%20tanul%C3%A1s.pdf>.

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 445/2014/EU-HATÁROZATA (2014. április 16.) az „Európa Kulturális Fővárosai” kezdeményezés 2020–2033. évekre szóló uniós fellépésének létrehozásáról és az 1622/2006/EK-határozat hatályon kívül helyezéséről, lásd <http://www.kulturpont.hu/media/34125-9461-EKFhatarozat2020-2033.pdf>.

Civil Lokális Lehetőségek Debrecenben (CLLD). Debrecen Helyi Közösségi Fejlesztési Stratégiája, 2014–2020. Készítette: HROD Községi Gazdaság- és Társadalomfejlesztési Központ, Kecskemét, 2017.

Debrecen kulturális auditálása, 2017. KPMG Tanácsadó Kft., h. n., 2017.

Debrecen Megyei Jogú Város településfejlesztési Konceptiója és Integrált Településfejlesztési Stratégiája – Megalapozó Vizsgálat, 2014–2020, lásd <https://www.debrecen.hu/hu/debreceni/integralt-telepulesfejlesztési-strategia/debrecen-megyei-jogu-varos-telepulesfejlesztési-strategiaja>.

Digitális Nemzet Fejlesztési Program, lásd
http://net.iogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A14H1854.KOR&txtreferer=00000003.TXT.

Egy új ökoszisztéma. Debrecen EKF2023 pályázatát kísérő kreatívipari stratégia, 2018 CreaCity Kft, 2018.

Közyűjteményi Digitalizálási Stratégia, lásd
http://www.kormany.hu/download/9/ac/11000/K%C3%B6zgy%C5%B1jtem%C3%A9nyi%20Digitaliz%C3%A1si%20Strat%C3%A9gia_2017-2025.pdf.

Kreatív Európa program, 2014–2020, lásd http://kultura.kreativeuropa.hu/kategoria/kreativ_europa.

Magyar Ifjúság Kutatás, 2016, lásd
http://www.ujnemzedek.hu/sites/default/files/magyar_ifjusag_2016_a4_web.pdf.

Magyarország Alaptörvénye, lásd https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100425.ATV.

Nemzeti Infokommunikációs Stratégia, lásd <http://2010-2014.kormany.hu/download/b/fd/21000/Nemzeti%20Infokommunik%C3%A1ci%C3%B3s%20Strat%C3%A9gia%202014-2020.pdf>.

Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, lásd
<http://romagov.kormany.hu/download/8/e3/20000/Strat%C3%A9gia.pdf>.

Új Főnix Terv, lásd <http://uft.hu>.

Városi kulturális felmérés a lakosság körében, Debrecen, 2016. Készítette: Real-PR 93. Piac- és Közvélemény-kutató Kft., 2016.

FELHASZNÁLT/HIVATKOZOTT HÁTTÉRANYAGOK

CHINA Tibor 2017: *Építészet, értékvédelem, környezetkultúra, urbanisztika* (szakértői kézirat).

DR. JUHÁSZ Erika 2016: A felnőttek képzése és művelődése egykor és ma Magyarországon. Debrecen, Csokonai Kiadó. Elérhető: <http://mek.oszk.hu/16200/16283>

DR. JUHÁSZ Erika 2018: *Kulturális kihívások és válaszok Debrecenben*. (szupervizori szakértői kézirat a *Debrecen Megyei Jogú Város kulturális stratégiája 2018-2030*. című dokumentumhoz.)

JANTYIK Zsolt 2017: *Debrecen regionális fejlesztési lehetőségének kulturális vetületeiről* (szakértői kézirat).

KOROKNAI Edit 2017: *Tereket nyitunk – Vizuális és kulturális – Debrecen és a vizuális kultúra* (szakértői kézirat).

KOVÁCS Béla Lóránt DR. 2017: *Közgyűjteményi stratégia* (szakértői kézirat).

LÁPOSI Terka 2017: *Az „együttézés dialógusának” szabadsága – Debrecen város hosszú távú stratégiájához – Előadó-művészeti ágazat* (szakértői kézirat).

SZABÓ Magda 1980: Debrecen három arca. In Uő: *Kívül a körön*, lásd
http://dia.pool.pim.hu/xhtml/szabo_magda/Szabo_Magda-Kivul_a_koron.xhtml, 545. oldal